

Белла Барцыццҗа

Аизга

Q-томкны

Актәи атом

Ажәеинраалақәа

Апқәынтшәкәтыжырта
Акәа – 2015

ББК 84 (5Абх) 6-5
Б 28

Барцыцпха, Б.У.
Б 28 **АИЗГА.** Ө-томкны. Актәи атом. Ажәеинраалақәа.
Апхәынтшәкәтыжырта. Ақәа, 2015. – 608 д.

Белла Барцыцпха лышәкәы «Аизга» актәи атом еидна-
кылоит апоет еиуеипшым ашықәсқәа рзы итлыжхьоу ашә-
кәқәа ркынтә иалкаау лажәеинраалақәа.

*Споезиа – изыпсахуа Барцыцпха,
Споезиа – сзыпсхылйу Аңсны!
Укапсахьан санкапсоз сыцышәха,
Сыблыцпхьаза исхауцон уңсы...*

© Барцыцпха, Б.У., 2015
© Апхәынтшәкәтыжырта, 2015

**АГӘЫРҘА ИАИААИЗ,
АРАЗРЕИ АГӘЫҒРА ЗҘЫДЕИ РЫЛА ИРҒХОУ АЖӘА**

Белла Барцыцпха исахьарку аңсуа литература адунеи далагылоижьтеи маңгыи цуам. Итытхьеит иакымкәа-иџбамкәа лажәеинраалакәа еидызкылаз ашәкәкәа. Аңсуа сахьаркыратә литератураґы дааит уи лхатә ґазшыа, лхатә идеиакәеи, лхатә темакәеи, лхатә хәыцшыақәеи лыманы. Апоет ахәатәы рацәа лымоуп, ахәашыагы дазыманшәалоуп. Уи лхәатәкәеи лгәытхакәеи рацәоуп, итбаауп лыңсадгыи атоурыхтә цстазаареиңш. Лыжәлар – илызгәакыоу аңсуа жәлар ржәытәи рґатәи, рлахьынтца, иахьатәи ртагылазаашыа ишьтнахуа азцаара рацәа дрызґлымхауп, аихьзарақәа дрызгәдуны ашәа – ажәа рзылхәоит, аихьымзарақәа (рыңхарас иґалаз, уртгыи атың рымоуп) гәнылгоит, зыңсадгыи бзиа избо, иахәтаку, иалахәу азә иеиңш. Апоет лґымтақәа зеггы лыжәлари лыңсадгыи рыбзиабара, рыңшзара, рґәығара, рлахьынтца аңеиңш ухәа аңстазаараґы атың змоу азцаара рацәа ирзылкуеит.

Иахьатәи аамтазы хажәлари хәңсадгыи зтагылоу, уи иахылґиаауа, ишьтнахуа азбатәкәа, азцаара рацәа апоет блацырыла илбоит, илныруеит, урт мбашакә дывсзом, лгәаа-нагара аартны илхәоит, гәытхас илымоуп, гәык-ңсык ала рыкәґиарақәа дреигәыргәоит, агәадура лзааргоит; аңстазаареи ауааи ирышыклахәуа амәеирақәагы драџсзом, иаахтны илхәоит, риашашыас, иааишыас иамоуггы даџсзом, аңхәаџ дрызхәлырңшуеит урт рәеишыас ирымоу амџақәагы.

Ажәакала, Белла Барцыцпха лпоезиа еихарак изыку лыңсадгыи лыжәлари иахьа изтагылоу аамтазы рыкәґиарақәа рзышәахәареи, ирыгу-ирыбзоу арәеиразы амџа

азылхрей ауп. Апоем лзы иказам атема мач, атема ду, лпоезиазы ацстазаарафы атыц змоу акаларака зеггы: ихэычы, иду, итшэоу, итбаау зызхапшра ахэоу матэахэуп лырфеиаразы. Убри аганахыала, апоем лырфеиашы иштнакаау, дызлацаажэо, ацстазаара аган рацаоуп, инейтхууп, лыпсадггылы лыжэлари знысхэоу ртоурых мша, изтагылоу аамта, рапхыакатэи рлахынца, рпейпш – абарт зеггы иналкааны ианыпшуеит апоем лырфеиара. Уи лыпсадггыл бзиа илбоит, дзыгэдууп, гыкалагы ашэа азылхэоит, аацсарей гакахарей лычериаткаэа.

Белла Барцыцпха даеа псыуа поетк диеипшымкэа лца здылцо еихарак аграждантэ лирикоуп. Уи илыцэтэымзам абзиабаратэ лирикагы, аха убри аганахыала иацылцаз ашымта шыахэкагы еихарак ирныпшуеит ацсуа пхэыс лэынкыларе, ацсуа леишэа иеиуоу ацхэыс-атыпха лыхныкэгашыа пшза – ацсуара иатэу аказшыа бзиакаэа.

Автор илымоуп даеа казшыа бзиакагы: Белла Барцыцпха дзыхцаажэозаалак: дуафума, псабароума, хтисума, зеггы рфы дзышэтоу, ирытцылбаарц илтаху, зегь рапхыа иргыланы: ауафра, ацсыцкыара, акыиара, апшзара, ауафытэыфса абзиаара аганахыала илымшаша илзыршо аказшыакаэа. Уи деигыргэоит лара. Хыисхарак данзавымсуагы, убракагы уафрак лыпшаауеит, ацхыаф гыггра лашак ахь дхыазырпшуа.

Ацыхэтэаны, конкретла автор лажэеинраалакаэа рыхцаажэарахь хаиасаанза, абра иазгэататэуп уи лырфеиара зеггы хэаакэызтцо, лара илтэу аказшыа чыда: ауафра ахаракра, агэылрей, абзиа азыргарей, ахэахэа адымгыларей; ацсыуа цастцакыала ахныкэгарей, ацсадггыл гык-псык ала абзиабарей, иара иатэышэтроу ажэлари рызгэдурей роуп. Уи, лпатриотрей, лыуафра зфыдеи шыахэла ианыпшит лырфеиара – лпоезиагы, амца зыцрыдды икоу, гыцкыала иаццоу лпублицистикагы (уи хазчыдала изыхцаажэатэу те-моуп). Автор лфырхацэеи ларей ирхэои ирыхныкэгашыоуи еивгазам, хтак еицтадыршэуеит. Уи ацхыаф иганахыала, пату ду иацсоу казшыа шыахэуп, казшыа еифекаауп. Автор лгэы-

блра, лыуафра, дызлацаажэо ирызку лыбзиабара шыахэла ианыпшит лырфеиара зеггы.

«Жэлес ушытысхыргы, апшалас, уамашэа ибатэзам» лхэоит лара. Арт ацахакаэа аагоуп апоем лажэеинраала «Сыпшаласхоуп сшыкэу амша» акнытэ. Ажэакала, Белла Барцыцпха дкэыпшны арфеиарамша дананыла нахыс мшакацагас илоуз, уахь дхыазырпшыз Баграт ду иажэеинраала «Апшалас» ауп. Уи мацарагы акэым, апоем лырфеиара зеггы азы фырпшыгас икалеит ацсуа поезиа ахызрхэага, ацсуа жэеинраала азказа ду Баграт ирфеиарамша зеггы. Убри азы акэхоит Белла Барцыцпха лшымтакаэа рфы кырцыара апоем ду иацтамтакаэа рхафсахыакаэа дызрызхыапшуа:

*Баграт-цаахэа енак санапхыа,
Схалеит ажэофан ахь спыруа.
Баграт – Пшалас санафыхэа,
Салагеит ажэеинраала афра.*

*Баграт – «Ажэа» сгэафынтэ ицазшэа,
Имра шэахэаха иеырбоит.
Акармайыс иазырцаз ашэахэашыа,
Баграт иакэушэа сгэы иабоит.*

Баграт инырра аныпшит апоем лажэеинраала «Сыпшаласгы.» Уи ус шакэу автор лажэеинраала иацалшыз ажэакагы ирхэоит: «Баграт Шынкэбей Ражден Гэымбей ргэалашэара иазыскуеит» хэа.

Баграт Шынкэба иажэеинраала, зыпсадггыл зхы акэызцаз арпыс апшалас иамеидаз иажэакаэа ирхылфеиааз пцамтоуп. Ажэеинраала аткаы абас икоуп: айбашырафы ахэра гэгэа зауз, апсра алакта итапшуа айбашыфы апшалас дахэоит иажэакаэа иахэшыа, иан, иаб рфынза инанагаразы. Ажэеинраала аказа ду инапы ишытцоу мшашы, ихрестоматиатэ пцамтахеит. Иара иакэнагоз Ашэа апитеит акыбаф ду змаз ацсуа композитор Ражден Гэымба. Ари ашэа шыца авторцаэа

дукәа ирыбзоураны жәлары зегы ирашәахеит. Аңсны ахи атыхәеи иахытәеит. Уимоу, инагоу гәлымтәахк идунеи аниңсахлак аңсрақәа рҕы ари ашәа мыткәматас иадырхәо ақынза иөеит. Атрагедиа ауп игәытшәаагоу ашәа ду зхылтца.

Абарт аҕаза дукәа еицапыртцаз Ашәа гәытшәаага – ахатцарей ауафратәкьей згәылазыггаз Ашәа, апоет илымхәар ада псыхәа змамыз, Ажәа – ажәеинраала лнархәеит. Амилат рдоуха, рыламыс, рыуафра зныпшыз ари афымта, нас аңсуа композитор Р. Гәымба иҕыбаф иабзоураны иашәахаз лгәи инартцауланы ианырит. Ажәеинраала оуп иаххаагаз ашәазагәаза халазыргылаз ақәылафцәа Аңсны ианалцаха, аңцәа ихәтәеишәаз Ахақәйтра аңзылаша ашьтахь. Автор лгәыгра здылхәало ахақәйтра иахәтакуп апоети акомпозитори ражәа-рашәа:

*Уғыха, «Сыңшалас», уғыха,
Иубома, Ахыңшымра хазшеит.
Хажәлар ирылнахит аңғыха,
Хажәлар еакала илашеит.*

Ашәа аңызтцаз аныкам аңшалас амчра цхыраагзоуп, ҕахәхәагоуп, амилат иабирақуп, наунагга жәлар рыпсгазаара иацуп. Уи илтахуп лыжәларггы ларггы ари ашәа рыцзарц, гәақрак ианақәшәо ари ашәа еиқәырхагас ирзыкаларц. Убри азоуп ажәеинраалаҕы автор изылхәо «Рыбжәала рашәа ҕырпла» хәа.

Ашәа амч ду, ашәа аҕақы тцаула тбаагыцә дақәгәыҕеит апоет:

*Ахра ҕағыгала лыпхала,
«Сыхарашәа» агәаҕа итхәаау.
Агәақраҕ ханзмышьуа ххала,
«Аңшалас», ххәырбгыцқәа иреихау.
Хабәаца рҕыхәтәа ушалаз,
Назарантә иаазгаз рыпсгынха.*

*Ес-ишуа ирыциуа «Сыңшалас»,
Ғыңаа рыңсы зхоу адоуха.*

Апоет конкретла лажәеинраала ззылкыз хдыруеит, аха ара ихәатәуп автор лажәеинраала иззылкыз ахәаақәа иртыцит хәа. Уи апоет ду иажәеинраала лгәи итцасит, итцауланы дархәыцит, лара уи иадылбалаз ахәаақәа шыарда рееитцырхит, лыжәлар ртоурых псгазаарахь дхьанарпшит, иахьатәи хтагылазаашьей, хәпхьақатәи хҕеипши, хлахьынҕеи лгәи итхөит уаф зөыдак ишиқазшыоу еипш. Убри азы ақәхоит апоетесса изылхәоггы: «Аңшалас», уцәыртц, уеҳарба... Ахра хәҕыгала лыпхала... Хабәаца... назарантә иаазгаз рыпсгынха».

Атыхәтәан автор лажәа хлыркәшоит гәыграла еиҕеаау ацәахәақәа рыла:

*Схыңшымра, саңсшәа, схатәымца,
Ишәыхтнысҕоит сгәи, нас, сыңси.
Ихацнай ихацуп назаза,
Раждени, Баграти, Аңсни!*

Апоет ду Баграт Шынкәба Б. Барцыцпха лҕыбафи, лбафхатәрей, лпоезиа арыцжәла иаабахьоу даҕазәи итәи ишаламфашьо аңсуа телехәапшралеипш, «Апоезиа – аеыццышә иафызоуп, ахы акра зегы еицрылшом» хәа хыс измаз аста-тиаҕы ихәеит: «Абар, ажурнал «Алашара» аҕы сара срыпхьейт Б. Барцыцпха лажәеинраалақәа. Неилымхрада урт зегы сдыршанхеит. Истаххеит хәибадырыц, даапхьаны слацәажәарц. Исыздыруам изывбаз, аха убас ацәалашәара сызгысит ари аңхыс агәақрақәа ириааихьоу азәи лоуп хәа. Иахьзу жәдыруоу? «Аҕкы таата».

*Адәкьанаҕ икнахан хәычтәи ҕкык зайәза,
Ихафсхьоу мыш гәаққәак хәытхәытуан ак сыцаза, –*

абас дналагоит, лылапш алахеит, икнылхит, ишлыхьтәыуоз дзымцеит.

Лышьтахь игылаз, – «Бзызхэыцуази, ибымгозар, истахуп схэычы лзы», – хэа дымтас ианигоз лара дгылан дбылуа. Ззын лыпсы алахаз длымпытшэахьан, аха уи ззаархэоз дыл-ныхэон, изакэытэ мчузеи уака иаалырцшыз автор:

*Азгэаб хэычы лыччапшь аафуан игэыкзэ,
Гэаныла дысныхэон: «Ақара наза».
«Айкы таата» зхацхэыз ирыманы ицауан,
«Таата!» – сгэацхэытэи бжыык сахауан...*

Ижэлартэхаз иашэакэа рыла адунеи иадыруа икалаз акомпозитор Ражден Гэымба ишэкэы «Сара сажэа, сара сашэа» (Апхэынтшэкэтыжыртэ 2008 ш.) акны ифэуеит:

«Абар, 10–25-мшы инреихауп исыртэз суатахкэа рфэы смотэцэеи сарей хэфнеижытэи. Схы сзыфнакуам, исылшара, икастара хэагы акы еилкааны схы-сгэахы акы ааиуа збауам. Сытахмадара, сыкэра агэхэа скуамызт, абцар аашы-тыхны хэртэцэа ашы илагылоу рааигэара сыказар стэхуп. Аха ачымазара сгэы итоу снаруам, сыблакэа схэауеит, «Глаукома» хэа ихэартамыз чмазарак сызцэыртцын. Ус сшаиуаз, даара хэмариала иныкэсзахэаз пианинок аасхэан, хэзтагылаз аибашыра хлымзаах ахтыскэа рыла ашэакэа рап-цара салагеит. Иагызфэит аибашыра иалагыланы ахатара азырцшуаз ирызкны 10–13 ашэа фыцкэа. Убас хаттарыла зыпсадгыл зхы акэызтэз ирызкны иацымкэан аптамтэакэа кэстэит. Абрака рапхэаза акэны хэибадырит апоетесса Белла Барцыцпхэи сарей. Хэра хэибадырра иабзоураны арфэиамтэа фыцкэа апхэцэит. Ари аказара чыда злаз апхэыс кэыш, апхэыс маашыа, апсуарагы апатриотрагы злаэны иказ, лнапы иафуан иаацэоушыратэы, ухы-угэы ааимнадаратэы иказ ажэеинраалакэа, убас ажэабжыкэа, аибашыра хлымзаах хэзлагылаз атемала. Аамтэала зны, Апсны жэлэр рпэет Баграт Шынкэба иажэеинраалакэа сыткэаны сызмаз, ашэакэа сзырфуаз, исзырхэоз лфымтэакэа рыдскылома схэаратэы даасывагылт Белла Барцыцпхэа.

Ари лажэеинраалакэа иргэылызбаауан апсадгыл абзиа-бара, уи ала хэжэлэр раазара, хэпсуара, хэац, хэас, хэоу-рых, хэидгылара. Уи лажэеинраалакэа ирытэцэахын рхэ-тэы мелодиакэа, дара рфэхэы зхэашаз. Ишдыру еипш, акомпозитор ажэеинраала атэакы, амазакэа, иара ахатэы мелодиа иамоу еилымкаазакэа иацитэо ашэа, шамахамзар, антэырагы мапхэит. Барцыц Белла лажэеинраалакэа рыла иапыстэит иацымкэа ашэакэа, урт ироуит иназыгзозгы, иара убас азызырфэцэагы. Урт ирейуоуп: «Апсэатэцэкэа ры-бафкэа цысит», «Счымазара ахэшэкэа касыжыт», «Ихтэаз асэз цкэын иуаз ашэа». Аибашыцэа ирызкын: «Шэнеибац, шэнеибац», акантэа «Ешыратэи аибашыра», «Кавказ ажэлэр-кэа шэахы», «Беслан Касланзи» ухэа егыртгы. Белла лып-шэма Иасон Сычынаа ижэла Басныкипэцэа хэа жэытэла ирышытан. Гарп хэа иахыашытоу ашыа акалт иадыз кытан. Иара абрака ауп рынхамфэа адацкэа ахэеибаркыз. Апсуатэс ачеицэыка хэаак ахэамамыз гэаратан. 4–5-фык аишыцэагы ашыхауан, адауапшыкэа реипш еидгылан. Тэацэала аи-фэйтэракэа аныкала, шыоуы Гагра, егырт ачапэара иахын-хоэаалак, еифэтит акэымзар, ишеишыцэаз, рхэычра акнытэ изхылцыз ирылараазэз абзиабара, аицэаара, реихатгы-лара иацымлазар иагымхэеит. Ишдыру еипш, Апсны ика-лаз аибашыра ауаа даараза иартэрит, итнашэааит, абло-када хэа амацэаз иантэрк амлакра кэлеит, ишакэзэмыз ифэнахэеит, ацэа днарбэит. Афныка уааи хэа асэс, афызэа иаапхэарагы уадафны икалеит. Аха сара излазбэз ала, ари атэацэарафэы ауаа штэаз итэан, сэс дагны исымбэит. Уахгы-фэынгы анхэра ианаамтоу абарт даара рыфэыаны адгыл аус адырулон, раарыхрагы мацымкэан икан. Сара стэала, дара атэацэара ирызхэаз 10–15-нтэы инацэаны иаадрыхуан асэс ихэы хэа. Ажэытэцэагы ус икан, иара иахэагы еихэаны иааргоит уи апсуа цэс ду. Убри азакэхап арт абицэрала инхэцэа дукэоуп, ичеицэыка уаауп хэа хэтыр дула рыхыз зырхэауагы. Шакантэы, ихэамоу, Анцэа ихэаитэз ала хэеицэыка хиоуп хэа атэл иасны, хнеианзэ рхэы

иакыымскәаны иахзыпшны итәаз. Абринахыс араҕа – Гагра иҕаз ашәкәыџџәә, акомпозиторцәа Иасони Беллеи рҕы тәартас, гылартас, әжәеинраалақәеи амузыкеи реилыргартас, филармония хәычык аипш рҕиаратә хәштәараны ирзыкалеит урт рышны.

Аброуп иахыиз аибашыра амца иалиааз ансамбль «Псоу». Гагра иатаз ахтәәцәә, зычкәынцәә тахаз атаацәарақәа рҕапхьа, иара убас Гәымстатәи аҕабиакәа иртатәаз хәруаа рҕапхьа иқәгылон. Әжәеинраалақәа ирыпхьон. Хҕырхацәә ирызкыз ашәәқәа нарыгзон.

Б. Барцыцпҕа поетк лахасабала даацәыртцар, апышәа цәула змоу аҕазаратцәафы лзухәаратәи итлыжыит акомпозиторцәа Баграт Багәтелиеи Ражден Гәымбеи рҕазара иазылкыз ашәкәкәа: «Зуазашәа рлабашыахаз», «Ражден Гәымба». 2002 шықәсазы Аҕснытәи ахәынтқарратә филармонияҕы Р. Гәымба диижьтәи 75 шықәсхыттра аназгәартоз амш аены иара изкыз ашәкәы атыттра лыдныхәало әжәа лыртеит. Ҟынтәны игәыргъарахеит, Б. Барцыцпҕа лусумта ахәшыра ду ато илыдырныхәалеит.

Б. Барцыцпҕа лпоезиа арыцжәла еицгәартәит, амтәыжәџәқәа рҕеитдырхит. Иааинырсланы, ма ус иааумџатәны узрыпхьазом инейтыху лырҕиамта, Марттәи әжәылараан итахаз рыбаџқәа рытхра атоурых. Ари афыза ахлымзаахра блала ибмакәа, укәицқәа кампсакәа хытхәаала, ҕалап ала ишузапымто уи иазылкыз лажәеинраалақәа рыла иубоит. Әжәеинраала «Аҕсуаа итдырхуан ртеицәа» агимн алихит Б. Багәтелиа.

Афольклортә ансамбль «Къараз» инанагзозар, уаҕа иқәылмыргылеит акәап. Соуп зхәо ахацәа излапшыз ргәи ишьтнамхкәа рышьтахьҕа ианыхынхәуаз, лара ахы инаркны иаахдыркәшаанза цшыымш ицоз аҕсытхра далагылан. Прозала иџу апоезиа азухәаратәи еиҕартәуп. Лажәа хырышәыгәқәа, лсахьаркышья, лыжәлар ирылтә ахәара, цсыразала дазнейны еиқәлырхаз шәышықәсала бакара аует ақыртүа- аҕсуатә еибашыра атоурых аҕы.

Иазхоуп хәа акәап ықәмыргылакәа әжәеинраала ҕыцқәа шырызлыкыц ирзылкуеит хҕырхацәа.

Әжәеинраалақәа «Сыбаџқәа ахытырхуаз», «Арзик Тарба» изну агәзетқәа жәдыруама хәа заҕафы анацәа гәәкқәа ашьтатәауаз. Рацәак ртахума дара. Зхәатәи нымтәо аибашыра иазку арҕиамта ҕыцқәа, ихәшәтәыгоу әжәа, рҕацәеи рыпхацәеи ргәаларшәара дара рзын ирейхау малуп. Рыхьзқәа схәахьейт, ирызкны изыџхьейт хәа ианазурха, усканууп ианушь...

*Ишьхныңсылеит уа аҕсабара,
Иҕаз айыхәанза исымхәацт.
Аҕтақәа ирхәыҕалеит амра,
Саныҕырхуаз зымбаз – дмизаци.*

Итдырхуаз лара лыбаџқәа ракәын. Лцәеижь иадыртцозаргы «ҕех» игәаҕны илымхәо аҕынза гәыбылрала дахьырзыҕалоз иахытырхуаз атыпқәа рҕоуп.

Б. Шынкәба ирҕиара лпоезиа ашәгәашә зыртбаакәаз ируакзар, убри инейханы аџазарақәа рахь дназгаз асаз хәамтақәа роуп. Уейзгы, лара лыда дача поетк, шәкәыџык имазам дара рџыццәа. Урт рыпсабаратә поезиа иаршәтит, иарбеиет лжәар, лтышәынтәалара ианыпшит.

Уамыпхьакәа ус узахцәажәазом әжәеинраала «Сухәоит, Скарматцыс, умыцәан уахынла». Рыуа иалухуа узымдыруа удыршанхоит уи злаатуа әжәасақәа жәибжь.

*Саныхәычызнатә укәша-мыкәша,
Узакәыз сдырҕахьан, Скармаҕыс.
Ушадыргаз асазқәа рҕәышра,
Акармаҕыс хәа иузтаз хьзыс.*

Акарматцыс иаҕа икараханы иҕазаргы (амцқара ныҕәызго рымшақә), имыцәазакәа ишышәахәо иаршарц азы ацхыраара азто Ахзоуп.

Хазызыршып ари аклассикатә жәеинраала злахыркәшоу:

*Уагәышьакоуп сара сырҕиара,
Самҕахырхәалоит убри Ухзы.
Ухзоуп измадоу шыта сыңсытбарта,
Аңсыгәагьра цәгьазаргь азды изы...*

Б. Барцыцпҕа лиубилеитә шәкәы иалкаау лажәеинраалақәа реизга иазсырхиаз сапхьажәа сазыразны иацтдоит лажәеинраалақәа реизга «Аратла анышәтуа» злаатуа, аңсуа поезиа абаагәара шыағамшла дшынталаз дағазныкгы аргама иуазхәо «Сғәхәыназа сапхьажәа» ацыптәаха хәычык:

«...Дыкоумашь сдунеи ағы сыцәгьейи сыбзиеи ззеипшым, гәытхас сызмоу, уахатәи атх ағы сырҕиара хәычы иазхьапшуа, сеилызкаарц зтаху, ма ирымбазшәа иавсуа, иразар, рқышә иныкәызтдар цәгьа изымбо.

Сыблақәа ирхымпшылазакәа, сыжәла еилымкаазакәа, блахәала, иамыпхьазакәа «саарыхра» ихпшыло. Абас агәйтхакәа санеимаркуагы ыкоуп. Ускан снапшуеит унапы назукаанза ачарахәа заартра мариоу, сапат зымбац сгәашәахь. Шьапышьтыбжькәакгы саҳауеит. Сашта иааталоит бымшәан зхәо исхьыпшьатроу Сбызшәа: – «Аңшалас», «Ажәа», «Ахьаа», «Аңьынць». Ус зака!.. Икаххаа сгәы мөас илырххьейт дара. Сгәашәуп сара... Адгьыл сацәеижхейт. Сашәаны слатцоуп дара рғы. Сара сиашара – сыблақәа роуп. Ирхумбаало шыахагак рытатәахым. Сылапшхәаа итазо амацара акәзам ирбо. Егри Цсоуи рыбжьара ииасуа азиаскәа, алакар зху азыхькәа, аеышты итатәоу аңсуа хәшәкәа злеитцартцоз азы, хашьхакәа реибаркыра, хабақкәа тәахны измоу хара хашьхагы ирыхызаауа ахахәкәа, атышакәа, ацакьара зеггы срыхызаауеит. Сангәакуа сыжәа кны иаасыкәшоит ашәакәа. Скәицкәа роуп дара рахь умәахызго. Икоума ирейхәу даҕаакы! Дарей сарей хәизшоуп. Абарт зеггы зхылшаауа сгәоуп. Уи лакәштәхейт. Уа еизызгоит Аңсныжәлар. Мамзышьха сныкәгыланы Гагра санналапшуа еипш зеггы шәыс-

бартоуп. Усмоу, хзызгәакуа рызкәатыпкәагы даҕаакы иа-ламәашьо ртып ылырххьейт сгәағы. Убас итбаахейт, шәара шәыгәкәа реипштәкьа. Сылапш итазоит: сыуа, стахыра, сыкәлацәа, арҕиаратә еибаркырақәа. Сғәхәы зласхәо сбызшәа ашамтәзы инасагыланы саанарпшуеит. Исылабжьоит. Синнакылоит. Сғәхәы аласхәоит.

Ашәа сеипшуп, сажәом сара. Сқәыпшреипш схәычрагы сывагыланы иаауеит. Гәырәак уаниацпхьаза акәзам агәәкра атәахшәа уанақәшәо.

Аңсра еей абзара инейхәуп. Сыпстазаара аныбзиоу иаашьтысхуа, ианаасҕагыло зымәа сназыхо занат сымам. Споезиа ҕызара сызнамуазтгы сгәыкны сыпсуан...

Сратлахазар, сыхәрашәахазар, сапсыуа бызшәазар, ма аңшалас аңсахра ансылшо калахьазар, сара сапхьа сызбартоу, сапхьаф, сашта утал!..

Ахәрашәа – хабацәа иапырымтазтгы сара иапыстцон. Кьахьба Хаңьарат иаамтәзы ихазын ахәрашәа имхәазтгы, хымпада, сара исхәар акәхон... Сратцоуп сара!».

«Ес-иуа ирыциуа» Ашәа, ахацәа рашәа, рхатцарей рапс-уарей абзырзы бицарак ахьтә даҕа бицарак ахь иаазго дрызгәдууп апоет. Ашәа рзылхәоит, дрызгәдууп ажәытә ашәа ағатә аамта иашьашәалазтәыз арҕиаөцәа нагакәа, дрызгәдууп абас еипш икоу Ашәа ду апызтцоз, изхылтцыз ажәларгы, уи Ашәа жәлар рашәа-ражәа аҕынза аҕагара зынасыпхаз арҕиаөцәагы.

Белла Барцыцпҕа лпоезиазы ихадоуп лыжәлар ржәытә-рғәтә, ртоурых, иахьатәи ртагылазашьа иарҕио азтаарақәа зеггы лара лырҕиаразы иматәахәуп, дазыманшәаланы лҕырцәылыхьчойт атемассара, аитахәарақәа. Уи лпоезиа иагәыцәуп лыжәлар знысыз, ирхыргаз аамта, иахьатәи рыпстазаара абжы рацәа, аңштәы рацәа, урт ирхылҕиаауа азтаара рацәа, лыжәлари лыпсадгылы рлахьынца, рҕейпш поезиа бызшәала аарпшра, асахьа атыхра, атцаара. Уи агәра ганы мыругара алыруеит лажәа – лажәеинраала. Илхәо-иләуа агәыцкьарей аңсыцкьарей ирхылтшьтроуп, ичацоуп

уи ала. Ажәа азҗаза, арҗиаразы ихадоу иажәеи ишымтеи
апхьаф дазҗлымхажартә, уи агәра игартә аиҗкаароуп. Уи
аганахьала Б. Барцыцпҗа илылшеит лшымтәкәа реиҳаразак
рҗы апхьаф лыгәра игартә акынза лҗазара аҳаракра. Уи,
хәара атахума, апоет лзы еиҳау хәшьяра ыҗазам, инасып ла-
шоуп ажәа азҗаза изы.

Апоет лажәеинраала «Сымцажәла абжьы» аҗны иҗоуп
абас еипш иҗоу ацәахәақәа:

*Са сымцажәла абжьы зхьысыз,
Иакхьоу гәашәзаргь – иаанартуеит.*

Машәыршакә акәым абарт ацәахәақәа автор лышәкәы
актәи ахаҗаҗы излыргылаз. Ари ажәеинраала апсуа ипста-
заара, иапсуара аҗазшья чыдақәа ииасхьоу, аха иахьягы
ҳапстазаара иахәтаку хмилиат аҗазшьякәа иршьяноуп. Апо-
ет дазыразны, гәытгарала ашәа азылхәоит апсуа ишнра, ига-
ратып, ихәыштаара. Ахәыштаараҗы иҗахәоу ахәыштаарамца
– амцажәла ацакы, уи апхара-ахаара хнырыртә аарпшра
лылшеит. Уи апсуа нхәф ибзаара иахәтакуп, иачыдоуп.

Уамак ыҗамшәа иаабоит апоет иаҳзаалырпшыз ақыта
иеиуоу сахьак (ахәыштаараҗы ахәа зқәыхәхәоу, ицәаху ам-
цажәла), аха иалапшны издыруа, – ақыта иалиааз изаанагоит
иеинаалоу, илашоу, ипхоу сахья шьяхәк... Насгы, автор уи
асахья аарпшра мацараҗы даанымгылт.

Амцажәла ахатәы бызшәа иадылхәалоит дызлияаз, леиз-
ҳара зыдхәалоу, рапхьаза лхатәы бызшәа ашьтыбжьқәа
ахьлахаз агәаратә, ашнду ахәыштаара.

Амцажәла апсуара иатцанакуа символуп. Уи еиднакылоит
нырцәи-аарцәи иҗоу апсуаа зегьы, избанзар иара дара зегьы
ирзеипшны иртәуп, хныкәгашьоуп.

Апоет лажәеинраала хлыркәшеит абас:

*Рапхья исҗыпшәаз ашьтыбжь псышәоуп,
Сареи сымцажәлеи хайжьоуп.*

*Сышнду, сгәаратә са истыпуп,
Сарҗашьязом! Иахоу сыбжьоуп!*

Апоет лыжәлари лыпсадгыли рықәҗиарақәа дрызгәдууп,
аха агәытхажы лымоуп. Уи илбоит лыжәлар хьызла-пшала
аимтахара ду ишалтыз, ирхәаҗырц зтахыз амч еиқәатцәақәа
ишыриааиз, уи атцеицәа җаазагақәа азәыршы рыпстазаара
шақәырцаз. Аха лыпсадгыл макьянагы ашәартара ишта-
гылоу лныруеит, лыжәлар ргәыреанылцоит. Иага иааира
угаргы, иага хьзы урхаргы, шнытқала аҗеиҗкаара аны-
җамла аиааирагы лтшәадахоит, ажәлар идырхаз ахьз-ап-
шагы шьыжь зазеипш инкабар ауеит. Абри ахшыштак
аныпшуеит автор лажәеинраала «Апсныжәлар». Апоет уи
чыдала иазылкит Апсны Ахьыпшымра азхатара ахтыс. Апс-
уа жәлар шәышықәсала иззыкәпоз лабҗаба ирбеит. Ари
қәҗиара дуун, гәыргьара дуун, аха уи иазнархәуеит ажәлар
ртәкпхықәра атоурыхи алахьынтцеи рҗапхья. Иатахуп иаҳа-
гы аҗеиҗкаара, ахазхьяпшра:

*Апсныжәлар, срыкәыхшоуп шәыблақәа,
Сшәыхәоит, еибахтәп хажәҗахыр.
Абаақәа, абаақәа, абаақәа! –
Ихәхьчароуп хдакья җыц, хтйоурых!..*

*Рылапшқәа хәхдырҗом ажәларқәа,
Хдаракәац ахыпәеит адунеи.
Хәпсадгыл алагоит хажәлала,
Еипахшьяп ххәоуи хгәыгьртәи.*

Ахәоуи агәыгьртәи (аҗеиҗкаара) реипшья даара ихьан-
тоу усуп: иаххамштроуп зыпсадгыл азы затәс зхы җазтаз
аҗазатцәкәа, Лаҗа аҳаирплан итарблыз арыцхәкәа, Апсны
зхәкәызтаз, ихәиуамыз, аха аиашьяра хьызуз еиуеипшым
ажәларқәа рхатарнакцәа.

Аңсуа иҫоурых, иусқәа, иңеиңш, аңстазаара икәнарғылоз азтаара раңаа зегы рлахынца, раңхьаҕатәи рңеиңш иа-хьалаңаажәоз, иахьырызбоз, жәлары зегы ирзеиңшыз Аңс-ны агы – Лыхнашҕаҕы акәын. Ари аҕың аңак ду амоуп, ҕоурыхла ижәытәзатәиу аамтақәа рыкнйтә ахыңша аауеит. Иахьаҕы аңсуа жәлар ирзеиңшу зтаара дук анызбатәу, уа еизаны, еиххәыцны, ишәа-иза акаҕы иааибагоит.

Лыхнашҕа аңакы, уи аңсуа иңстазаараҕы иааннакыло аҕың, ажәытә-аҕатә ауп апоет лажәеинраала «Лыхнашҕа» аҕы дызлаңаажәо.

Аңсуа жәлар ихадароу русқәа рызбарта, жәлар рлахынца алаңаажәартә Лыхнашҕа:

*Аиаша иаңҕартан, инеиуан рыхны,
Ршьапы ихургылон Лыхнашҕа, Лыхны.
Тәымк ишьаргәыңа хнаңашь хизгазом,
Лыхнашҕа укәнаң аңсыуа дыңзом.*

Лыхнашҕа иңшьоу тыңуп, жәлар рлахынцазбартоуп, уи анафсанҕы аңсуа жәлар зегы ирзеиңшу аныхәақәа ирым-аңгартоуп.

Аңсуа жәлар рҕоурых, рказшьа, рлеишәа, рыхныкәгашьа, рыңсадгыл, ауафы дызнысхьоу, дызлақоу, ихәыцшьа, ихә-тәы бызшәа аҕагылазаашьа, аҕың, аҕиара амҕақәа уб. иң. Абартқәа зегь роуп Б. Барцыңцхәа лпоезиа зызку. Кыр ла-жәеинраалақәа рҕы дазаатгылоит чыдала лхатәы бызшәа – аңсшәа иахьатәи аҕагылазаашьа, ароль, ажәлар рыңстазаа-раҕы уи иааннакыло аҕың.

Хәара аҕахума, уи дазгәдуны ашәа азылхәоит лхатәы бызшәа. Илдыруеит ажәлар жәларзтәуа абызшәа шакәу.

Абартқәа зегы аныңшит поезиа бызшәала автор лажәеин-раала «Хбызшәа». Ажәеинраала ахы епиграфтас иатәоуп: «Абызшәа – ан илбызшәоуп, ихаауп, иңшқарахуп, иҕыңхауп, аңсуа ан леиңш ахатәмңхәысраҕы алоуп хәа иңхьазоуп.

Асаз жәлар рхәамтақәа рыкнйтә.

*Ашкәакәа хшәызңаз,
Хамцажәла змырцааз.
Ачхара змымңааз,
Адуinei хәхьызгзаз
Зегь зымчу – бызшәоуп.*

Адоуха лаша – аңсшәа, зхы-зыңсы ухтнызцо, ажәфанахь иупхьо, угәақра уакәнызхуа, ирңшзагоу, ихьзырхәагоу, узы-рызго бызшәоуп хәа илыңхьазоит апоет. Ауафытәыфса ихәыцра, иңстазаара гәылзыртәаауа, аңсуара шыатас иамоу, амилат милаҕызтәуа, анңәа излаиәңаажәо, излаиашьапкуа бызшәоуп. Абызшәа уарңшзоит, угәақра уалнагоит, уеиңәна-каауеит.

*Хәхдырра хңәызмырзуа,
Аңсуара зхылңуа,
Анңәа хазлаихәо,
Ахьыңшымра хзаазгзз,
Зныхәаңхьыз мҕашьаз,
Зҕатәхьа харшәҕыз,
Ифырңхәызбоу – бызшәоуп!*

Ахатәы бызшәа гәыла-ңсыла, шыала-дала илылаҕеуп автор, убри ауп абысқак игәнааланы лбызшәа абзиабара аарңшра злалылшаз. Абри ажәеинраала ңакыла иазааигәоуп апоет аңсшәа иазылкыз даҕа жәеинраалакгы. Аңсуа шыҕыбжь-қәеи аңсуа нбанқәеи дрызгәышьны ашәа рзылхәоит. Хбыз-шәа хәикәнархеит хәа илыңхьазоит. Уи иашахатәла хзықә-шахатхаша гәәанагарами.

*Сикаыхшоуп шәысyzшаз,
Хынфажәи фба шыҕыбжьы.
Анңәа иоуми хәиyzшаз,
Ижәлартәхаз хгәы инаңшьны.*

Ейтах хазхьалырцшеит ажэеинраалафы абызшэа ацакы адурахь. Апоет лзы ацсуа шытыбжыкэеи ацсуа нбанкэеи ома-шэа еинаалоит, рынарха харазантэ иаауеит акгы дагэамкэа, акгы лашэымкэа, жэытэнатэ аахыс ацсуа жэлэр атоурых нага ргэытакны иахзааргеит. Ари гэдуроуп апоет лзы:

*Акгы илдмышеит ақырта,
Ишьаргэыц шэацашьра итахын...*

Атыхэтэаны ажэеинраала хыркэшоуп абас:

*Адыд асцыпхьаза Ацылла,
Иахагы игэгэахоит.
Ийаулахоит адацкэа,
Абгыыцкэа уфыпхаауеит.*

Хбызшэа хаикэзырхаз – хтоурых, ажэытэзатэи аамта аахыс азыблара халганы жэлэрык хаазгаз, хэызмам, амилат ацстазаарафы ихадоу, зегы ирыцку!

Аха, иахьатэи хаамтазы изеипшоузеи ххатэи бызшэа хшэартадара айкэырхад? Белла Барцыцпха, зкыбафи здыр-реи тбаау, шыахэла илдыруеит иахьа хапсшэа атагылазаашьа зеипшоу, аха ишылказшьоу еипш уи игэалто апхьад дзыз-хьалырцшуа абзиара ауп. Уи азы гэыбган узлытом. Аха зныкымкэа, ифынтэымкэа апсшэа адурэ, атоурыхтэ цакы, апшзэра апсуа ипстазаарафы ихадоу иара шакэу зылхэо, ахьысхаракэа икоу хбарцазоуп. Апсшэа ашэартэра ианта-гыла, ахэынтқаррагы ашэартэра итагылоит. Ажэакала – абызшэа, апсшэа ашэартэдара ххэынтқарра иашэартэдароуп. Иахьа апсшэа атагылазаашьа, еихарак акалакыкэа рфы, игэ-наалан икам. Икацоу шмацымгы, икацатэу хараза еихауп.

Тыркэтэылатэи апсуаа ирхэоит: «збызшэа иакэитым, ихэынтқаррагы дакэитым» хэа. Уи ха хбызшэала иаанаго: зхатэи бызшэа зцэызыз (измам) ажэлэр, ахэынтқарра рзы-катцазом хэа ауп. Абри азтаара иазхьапшоуп еихабгы еи-

табгы, ххэынтқарреи хажэлари рышьақэыргылареи реи-қэырхареи рзы. Дача мфакы хамазам.

Ахатэи бызшэа, цыдала апсшэа иазкны иапылтахьеит апоет имацымкэа ажэеинраала шыахэқэа. Убарт иреиуоуп ажэеинраала «Сбызшэала ицаажэоит ашьха зыхькэа».

Абызшэа алшареи, агэамчи, уи иатэанакуеи рахь ххьарцш-уа апоет илхэоит: «Сбызшэоуп Апсны пшза еикэзырха» хэа. Дагыашами автор. Ажэеинраала атыхэтэантэи астрофа хлыркэшоит ауаф игэафы иааиуа ажэакэа рыла:

*Сбызшэала ицаажэоит ашьха зыхькэа,
Сбызшэала ицаажэоит апхьарца.
Сбызшэала ицаажэоит ацла абгыыцкэа,
Сбызшэоуп Апсны-пшза зырғаца.*

Атэыла ағыацара, ағыара – аизхара, апсынтры анаунаг-захара, – зегь еидызкыло ажэлэр рбызшэоуп, шыацамырзгас икоугы иара ауп. Абас икоуп иааркыафны хзыхцаажэаз ажэеинраала шыахэ ацакы. Ари иагыгэеантароуп апсуаа хзы-хэан.

Апсреи абзареи атемагы тэымзам Белла Барцыцпха лыр-феиаразы. Ари апроблемагы лара философиатэ хэыцрала дазнейеуеит. Ирхэоит апсуаа: «Аира зшаз, апсрагы ишеит», хэа. Уи апстазаарафы есқынгы атыц змоу, апышэа иднар-баз ауп. Аха, апсуаа ирымахуп дача гэаанагаракгы, зцакы кыр ацэанакуа хшыфэцарак: «Ес-иуа ирыциуа, ес-ипсуа ирыцыпсуа». Ажэакала, апстазаара цыхэапцэара амазам, наунагза икоуп, иага итагэтасуазаргы, амфа икэуп, ицоит аанфэсрада ишцац.

Абри хазлацаажэаз ахшыфэцак Белла Барцыцпха дазнейт поезиа бызшэала. Оптимизмла итэу ари ажэеинраала ианып-шит апоет лгэамч лаша, цсабарала лкэыгара, лгэытбаара. Апстазаара иазырхоу ихэаадоу лыбзиабара:

*Сара сзишаз назазэыноуп,
Амтала сықэым ари адунеи.*

*Сыканай цаашьдас сбыллароуп,
Сзыхь табазаргь зны саннеи.*

*Саниуазгьы сыжалар рхьаакэа,
Сара сыхэдоуп изхашээз.
Амшкэа реицш ғыц сишарцоуп,
Рзын слашароуп ззын хэлахьаз.*

Ииз ауафы, ацстазаара иахэтакхаз, ғыц еицах дзишо ихазы дманшээланы, ауаа рзы дцоураны дкаларц азоуп. Апоет лгэаанагарала, ауафы амыткэмагы имхээр ауам, ахэрашээгы – ахьаа хеыга, ахатца ипышээга, ианатахугы дышэтыроуп аапынтэи ашээаны.

Апоет игэнылгоит иахьа хазлыцыз аимтахара ду иахзыннажыз арыцхара. Уи ашэы хашэнатцеит, аха уи аамтак амоуп, уеомутароуп, уаиааироуп. Ацстазаара иара атэы канатоит: ацсра ашьтахь иаиуеит аира, аизхара. Аиааира иаахгыз дазыгэдуны илхэоит автор:

*Ааи, сшыжэбо ғыц матээалоуп,
Иснаалом шытайэкьа сара ашэы.*

Ауафьтэыфса дыцсзом зынзаск, дыканатц дызлоу рзы дхэартазар, дыгэнаалазар. Убас икоу рнарцэымфэ ианыкэлалак «дыцсит», хэа изырхээзом ацсуаа рфы, ишырхэо уи «идуней ицсахит», хэа ауп.

Абас еицш икоу агэаанагароуп ианыцшуа апоет лажэеинраала атыхэтэантэи астрофа:

*Са сихымшеит ак зытнымхоз,
Сыңсы схьйыр – даеа цсык.
Еа знык сироуп сахьазымхо,
Иатаххозар даеа знык.*

Иарбан цстазааратэ зцааразаалак апоет лажэеинраалафы дызлацэажэо уи ахшыфтак есқынгы цьарак еизлыркэ-

кэоит, уи дахьыз – дахьаазаз лыцсадгыл ацшзареи азфьда-реи ирзырхоу лыбзиабароуп.

Абас еицш икоу агэаанагара уоуеит апоет лажэеинраала «Афнду» уанацхьалак. Иара автор иатцалфит «Ажэеинраалакэа рцикл» хэа. Уигы ичыдоу ацакы амоуп. Ацсуа ифнду, атаацэара ду, – ицстазаарафы иааннакыло ацоурыхтэ тынхей аказшьей – еиднакыло рацэоуп. Уи анафсан, апоет лажэеинраала афра далагаанза иаалгоит ацхэыс бырг Барцыц Антица Маф-ицха лажэакэа: «Саб иашьа ица, саб иашьа ицха – арт наскыагоу цышшэымшьааит. Анцэа имч ала пыфвык ханейтагыла, афнду хамкуа ханалага, иахфьтыцыз роуп. Хэгоу димоуааит Афнду иафьтыцша, зышьата мароу иоуп уи дызмам. Имарахаз сазбызшээла – «икэадоуп.»

Атаацэара апыцтаз данеизхалак, нхара-нцырала данейтыцтлак, итаацэарахаз ихшара хазы ишьтуан, хазынхара иалагон, аха афндуааи хаз инхазы реицэара цкзамызт. Урт афнду изладхээлаз рацэан, реицэара – реибабара аказшьа чыдаракэа аман, ицшзан, реитанейааира, реицхыраара, реихатгылара, ртибагара ухэа убас ицегы рыла еицкаан. Афндуи уи иафьтыцыз реицкэзаара, реитанейааира ирацэаны еикэнархейт ацсуаа рзейцшнхара афыда кэзшьа бзиацэа:

*Афнду – уацсуароуп, ижэлоуп,
Инымцэо цстазаароуп, иашэоуп.
Афнду – ламысуп, ирцага шэкэуп,
Амч ахьынзамоу уа ушэтуп.*

Афндуааи ирфьтыцыз атаацэара фьцыз реибабара цкзам, рыбзийеибабара даеа гьама чыдак аанахэоит:

*Афнду кажьны ицазом,
Афнду ашэгээаш адыркзом,
Афнду иафьйуеит ицшзаны.*

Автор илтахуп хаз ицазгы иашта-игэара шэтырц, уаала ифьиарц, иуа, икэла, игэыла ифьйцшлартэ еицш ахныкэгара

иҗазшыахарц. Уи афнҗыцгы ифнысроуп афнду абызшәа, еи-
ханахароуп уи аҗазшыа чыдарақәа зеггы.

*Раҗхәа аҗшәа ахьуахаз,
Уахьиз, уахьаааз, ахьузхаз.
Укәыршеицш иахьадуйаз уцәа,
Сан, ахьухәаз угәырҗәйәа.*

Афнду – аизхара, аицтыцра иасимволуп, аҗсуа қабзқәа
ахра ахьыруоуп ауафрей аигәыцхәрей, шыала-дала еилахәу
рыҗстазаара зыда иахыцхыртоуп. Аҗсуа жәлар рмилаҗтә
җазшыақәа реикәырхара, реихахара, реитәнеиаира аҗшза-
ра, ахаара ухәа, абартқәа зеггы аҗхәа ибар, иныыр гәикала
илтахуп автор. Уи дызгәышыуп, дызгәдууп дызлытыз ажәлар
рыҗстазаашыа, рыхныкәгашыа, илтахуп уи науагза иҗазарц
адунеиафы:

*Афнду иаанаго изызхоу,
Аханду аказам изызхәоу.
Угәгы иацәузароуп акгы,
Узмоу ажьрацәароуп уеибаркны.*

*Уаҗа аныхәаҗәкәа ихәоу,
Афьжәразы аказам изаңоу.
Афнду иаанаго убри ауп,
Аханду аказам – уи уафроуп.*

Белла Барцыцпха иаалыкәыршаны иҗоу аҗсабарей, лыҗ-
садгыл иарбан җәцәзаалак азыдарей, аҗшзареи рыҗыл-
баауеит, уи лгәы иазнархауеит, гәык-җсык ала лгәырҗара
хныыр, халалырхәыр лтахуп. Лыҗсадгыл лара лзы җшыа-
тыпуп.

*Иҗшыам тыҗк Аҗсны иуҗылом,
Аҗсуа гәытбаа иҗшра зыҗшрам.*

*Ашыа иҗҗыз азыхь иамбом,
Җазшаз илаңш хаа зхьыршам.*

*Угәы надҗа ахахә хьшәашәа,
Зымфа иузадгом игәаҗны.
Иҗам җиаак изхымшо ашәа,
Иушәымло харҗҗас урҗханы.*

*Иашьтам баша Анцәа иҗың хәа,
Амггы иамоуп гәыблрак.
Анапқәа ыргьежьюа, агәы тыңа,
Ишсыкәшоз жәбонда җәа ааңынак.*

Шаҗа бзиабарала дтәузеи алирикатә фырхатә, иаххәап,
– апоет, амггы лгәыбылра җшзarak зцу атҗылбаартә еиҗш!

Аҗсадгыли аҗсабарей ауафы игәатанза ианырыртә икыл-
кааны изызгәәтаз анцәа игәарҗханы иишаз иоуп.

Белла Барцыцпха зәыршы хаҗа-хаҗала ажәеинраалақәа
рзылкхьейт. Урт зегь зыуафрей зыламыси хараку, аҗстазаара
иацу амыкәмабарақәа кыр зхызгаз, ириааиз, зыуафра зым-
напхаз, гәыла-җсыла зхатара җырҗшыгоу, ахатыри апатуи
ирыҗсоу ауаа роуп.

Абас еиҗш иҗоу ауафы зыда изылкит Белла Барцыцпха
лажәеинраала «Бабка». Дызустәда апоет лажәеинраала ззыл-
кыз, гәык-җсык ала ажәа җәанда, иҗаулазаны агәаҗынтә иаа-
уа ажәа гәнаала ззылхәаз? Хрыҗхьап апоет лажәеинраала
ахы иаталшыз аҗәахәақәа, урт иҗархәо рацәоуп:

«Изыскуеит Ленинградтәи аблокада зхызгахьаз, зашыцәа
шыҗыа җахаз, заби заб иашыцәеи дырзхьаз, шәахстала зцәеиҗ
рысыз, саб иашыа иҗа Бабка (Алҗсей) Хәҗым-иҗа Барцыц».

*Иблақәа җыцәон ауафыраз,
Гәнаха змамыз иблақәа еиқәңсон.
Зылаҗырз хшылоз «О, сыңшалас»,
Игәтыблаагаха Ахәйа иахьзон.*

*Рышьтақаа дырхызша иңшаарцаз,
Рызғитуан иашьцаа итахахьаз.
Изымңшаар ҳаа иман цәшәартас,
Ицәңитлон ихәрақаа иҫахьаз.*

Зира ашықәси, амзеи, амши рыда биография ақатцаха змазас, цара хәычык иахьзас инадыркны 55 шықәса зхыт-уаз рқынза, Қартәа реихабыра, аңсуаа зегь шхәыңыз аибашьра идәықәырцеит. Реихарафык аибашьрафы итахеит, ихынхәызгы аибашьрафы ироуз ахәрақаа рыпсынтры аркәфит. Псыуа зыхлаҳәоу, усқантәи рыпсадгьыл ду хәа изышьтаз ахьчарафы, азәгы хьымзг имгеит, азә изқәа аға иахь имырхеит. Ихынхәызгы ҕықда-ҕықда инхон, интуан, ртаацаа ныкәыргон. Ауафгәи зызтоу изы игәйтшьаагоуп ас еиңш икоу ауаф иңсра, аха уи иңсстазаара хататас имфә-ңигеит, иңсышьагы ахатыр зырхаз ауафы иңсышьа иңсы-шьахеит. Ишьтахька иаанхазгы иңсы танатцы ирхаз, гәнаҳа змамыз иуафреи ихныкәгашьа хатәреи рзынижыт.

Ауафы игәатқанза инеиуеит ари ажәеинрала атыхәтәантәи ацәахәақәа:

*Иблақәа ҕыцаон ауафыраз,
Гәнаҳа змамыз аблақәа еиқәңсеит...
Зылағырз зызнымкылаз «О, сыңшалас»,
Игәтыблаагаха Бзыңта иахьзеит.*

Белла Барцыцңа имачымкәа лфымтақәа рзылкхьеит анхацәа нагақәа инадыркны, атцара змаз, жәлар ртоурыхи ркультуреи еихазхауаз рҕынза, ихәфсыз ашәышықәса 30-тәи ашықәсқәа рзы харада ахара зыдтцаны идырзыз аңсуаа.

Иара убас, апоет ирықәнаго ажәеинраала шьахәқәа рзыл-кит атыхәтәантәи аибашьра иалагылаз аңсуаа ртеицәа, иашьара хзыуз еиуеиңшым амилатқәа рхатарнакцәа иреиуоу нхытцаа, шьала-дала ихалахәу хашьцаа-фырхацәа.

Аңсуа жәлар атыхәтәантәи ашәышықәсазы ирхыргаз ағәәкрақәа ирцыркәоуп автор ллирикатә хәфсахьа, лхәыцра-

қәеи лқазшьеи хәаақәызтцаз, шәагаала икьафәу, аха цакыла кыр злазыгзас ажәеинраала «Саб иахәшьа», иаагап иара ара ишеибгоу:

*Анышә иңхәхәоз ахахә дакәшон,
Дықәгылон хәа Камыгә данхьчаз.
Лзамфә надҕа ахахә даҕецаажәон,
Зашьцаа идырзхьаз рзы ибылхьаз.*

*Шта дук иқаз рышьхымзагәара,
Иабақаз, ашьхыц таңҕәахьан.
Рахәшьазаңгәы акка-ккаҳәа,
Лмыткәма хашьха архәацаахьан.*

*Ларгыи дыңсгәишьеит ишылхьаауаз,
Ишыз ахахә еиқәжәа ишьтоуп...
Са соуп иакәшо, иазымхеит иахьхьаз,
Сашьцаа ршьала икәабоуп.*

Ауаа еидызкыло, рыпстазаара гьамас иамоу, иахьиз, иахь-рызхаз, иахьыхандеиуа атың акәхоит. Уи аңсадгьыл ауп иахьзу, ауафы иңсы адгьыл, дзыхәтаку. Аңсадгьыл ақәыпшыла-реиңш атцакгы тбаауп. Иаҳа конкретла иаххәозар, аңсадгьыл – ацута, ақыта, чыдала, ауафы дахьиз, иахьизхаз: иашта-игәара, инхара. Апоет уи конкретлтәуеит, «еицалцалоит» абиҕың ақынза. Уи аңсадгьыл ду иахәтахаҕоуп. Абиҕың дазгә-дууп апоет. Иара ақазшьақәа кыр шьтыркаауеит, ауафытәыф-са иңсстазаара иагәуп, иаңсуп. Абиҕың Б. Барцыцңа иазыл-кит ажәеинраалақәа рцикл. Руак «Абиҕың, Абиҕың, Абиҕың» афы илхәоит:

*Анбан иафызоуп, Абиҕың шьаҕоуп,
Акыр халақазар Абиҕың иаңышьоуп.*

Ажәа Абиҕың хынтә изеиҕалхәо, нбан дула изылыфәу, – ари ажәа иатцанакуеи иеиднакыло ахәшьарақәеи шытбаау,

ишыҳараку ҳалҳээрц азы акәхоит. Абиҗың атцаки, иеидна-кылои атәи иаҳа чыдала дазаатгылоит автор хыхь ҳзыҳ-цәажәаз ажәеинраала иашьтәнеиуа аҕы. Изакеи апоет лгәаа-нагарала Абиҗың, иханаҳәозеи уи?

*Абиҗың – аҗоуба кайартә,
Абиҗың – ахәрашәа аҗайартә,
Абиҗың – аиаша ахәартә,
Абиҗың – ахәра арҗьартә...
Абиҗың – иахьа ибакаҗыңхаз,
Хжәйтәрагыи иаман уи гәиҗхас.
Абиҗың – аҗсуа иҕахәхәартоуп,
Хбириак иану хамаҕаҗыңоуп.*

Аҗоурых ихәфсхьоуи хазтагылоуи, амилат милаҗызтәуа аказшьақәа, алеишәа, ахныкәгашьа чыда (хмилаҗ иаказшьоу) уб. итц. атцанакуеит Абиҗың – хаҗсадгьыл аҕәырчаха. Уи иа-ныҗшуеит аҗсуа жәлар рказшьа чыдарақәа зегьы, реизхартә, рыҕиартә тыҗуп... Уи анафсан, ажәеинраалақәа рцакы пырт-ло илхәоит даҕаҗара:

*Абиҗың – усас гәашә аҗшзара,
Иҗшьоу аҗың – аныхәартә.
Раҗхьа иахьуҗаз аныкәашьа,
Уоуп иахьубаз аныхәашьа.*

Аҗсадгьыли уи ауафы изы ишьтнахуа атцаки роуп иа-ныҗшуа ажәеинраала «Ашьхақәа иуархәап изхаану». Хаба-цәа реиҗш имашшуа, ҕымт-җымшьа зегьы збартоу, зегь зычхауа хашьхақәа! Автор лзы урт зыҗсы тоу, ауафы игәыр-ҕеи – игәыргәеи зыцәтәымым реиҗш илыҗхьазоит. Урт ир-ныруеит зегьы, ирбартоуп зегьы, рылшагыи гәҕоуп, рыч-харагыи – иара убас:

*Сышьхақәа иуархәап изхаану,
Сабацәа ирфьзоуп – иҗшьоуп.*

*Ирхьаауп уаргыи – саргыи иахьаау,
Хрыманаҗ ишышьхац ишьхоуп.*

Аҗсадгьыл азхәыцра, азыгәдура, ацәгәеи абзиеи реилыр-гара, ауафара, аҗсыцкьара уб. итц., ишаххәахьоу еиҗш, лтема хадақәа иреиуоуп автор. Ихароума, иааигәоума лажәа ззыр-хоу ахтыс, ауаа реизхара, реихьымзара роума дзыхцәажәо-заалак, ескьынгыи дрызхьаҗшуеит, аҗхьаф игәалалыршәоит иаҳа ихадоу хәа илыҗхьазо апроблемақәа, ахшыфцакқәа. Убарт ируакуп апоет лхатәи бызшәа атагылазаашьа, атцакы амилат рыҗстәзаараҕы, алахьынцә азтәараҕы. Аҗсшәа адоу-ха ахьчарала имфәахьаз рылақәра – руафымра ҕаҗылчеуеит автор аҗсышәала, «саҗсшәа, исыцыршаз сажәа, чафагас усы-зиҗом азәгыи» – лхәоит лажәеинраала алагамтаҕы. Аҗсшәа иныкәнаго ауаа җымцкьақәа, Аҗсны агәакра иантагылаз, аҗсадгьыл ахьчафцәа антахоз, Лаҗа имицыз, амгәартә иҗаз анбылуаз, Аҗсны антыҗ ицаны зҕызтәахьыз, аресторанқәа рҕы итәаны кьаф уа, атәцақәа еинызкьоз, мамзаргыи игәам-гәамуа икьаҗтахаз анхарақәа рҕы ифшышәоз ракезам аҗс-уара ныкәызго, заҗсшәа пату ззақәу, – урт хазуп.

*Саҗсшәа, исыцыршаз сажәа,
Агәыдыхәа сгара злайысуаз.
Ахацәа излаҗырҗаз Сыхәрашәа,
Сасрыкәа ахьз злаирхаз.*

Аеҗныхәа акезам автор лзы ихадоу, урт ауаа хьысхақәа амцхә рылацәажәара лтахзам. Аҗсуара ахьзи-ахьымзги зы-хьчо ахацәа Ажәа анырзылхәо, урт рызхьаҗшра ахәтам хәа илыҗхьазоит. Аҗсуара иабцьар хадоу, ххәыцреи, хәгәтыхеи, хгәыҗреи зегьы рзы ихырхагоу хаҗсшәа иазку апоет лажәеин-раала хлыркәшоит гимнтас ицәажәо ацәахәақәа рыла:

*Хынкылагас исымоу Саҗсшәа,
Сныхахә исзафсуа иахьа.*

*Сантслак – аңсыуала сдәуа,
Аңсышәала җажәак сыххәа.*

Итәуланы зхәыцырта ыкоу ауафәтәыса зегь рыла: кәз-
шәала, хныкәгашәала, леишәала изфәыдоу ауафы ихафсахәа
аныңшуеит апоет «Исыхъуеит, исыхъуеит, исыхъуеит,» хәа
зхы лкуа лажәеинраала. Иарбану алирикатә фырхатә дзыр-
хәауа? Ахәа иагыакуп, иагыфбоуп. Афымта ахафсахәа
лхәа гәхәауп:

*Исыхъуеит, исыхъуеит, исыхъуеит,
Алагырз сгәы заагылоуп иахәк.
Идәуоит, идәуоит, идәуоит,
Уафы имырбазакәа аехәк.*

*Ифәыцхеит, ифәыцхеит, ифәыцхеит,
Са сыхәра хара инаскәхәаз.
Ифәыхеит, ааңын зегь арфәыхеит,
Сыхәрақәа, са стәала, игәхәаз.*

Зыхәра ахәа ачхәра мариам, аха ауафы имырбазакәа
иаазго псеивгарак шлоуа агәра хнаргоит ифәыхаз ааңынра.

Аңсабара арфәыхара зылшаз ааңын иацуп аеырфәыцра,
афәагылара, аинтәылара, аңшзара. Уи ауафгы игәы арфәыц-
уеит, ихәақәа хнаеуеит.

*Ихыңит, ихыңит, ихыңит,
Азиас асыңса аныткәац.
Аңсабара амаза цәырңит,
Ашәтқәа цәырңит срыткәарц.*

Аңсабарей адгылы итәтәахны ирымаз аенергия аеңәыр-
нагеит, ифәыхеит зегьы, итәысит ашәац, атләқәа рымахәқәа
итәтәахны ирымаз апыткәырқәа иргәылцит абгы иатәа,
ишәтит адәқәа.

Артқәа зегьы ауафы игәала иханарштәуеит, игәы арфәыц-
уеит, илшара иазнархәуеит, ихәа илнахуеит, даиануеит:

*Аеырлас, аеырлас, аеырлас,
Ааңын аңиакәа еизнагеит.
Аңшалас снафдырхәан, аңшалас,
Схәақәа насылкәшәаны иагеит.*

Б. Барцыцқәа лпоезия зегьы азы ифырхатәадоу лыжә-
лар, лыцсуа жәлар роуп. Дырзышәахәоит, лгәы еснагь итәоуп,
дрызгәыкуп абырг инаиркны асаби ахатәыхъз зырымтәц
иңынза. Рықәфәиарақәа, реихъзарақәа, рыңшзара лгәы ар-
дуеит, рхысхәарақәа лгәы еитәанаргәгәоит. Ихәдоу, – урт
ирызлырхо лыбзиабара хәаа амазам. Б. Барцыцқәа лыжә-
лари лыцсадгылы ирзылкыз лажәеинраалақәа руак абас
ахы акуеит:

*Сыжәлар, инымдәазо сашәа,
Сыңсадгылы аблақәа – иңару.
Сшәахәацча, сқытә, сымдәыжәа,
Сеидара ихәантәоу, зны иласу.*

Зыжәлар ирызхәыцуа ауафы ихәыцра рацәоуп, итәкп-
хықәра духоит. Уи дзеигәыргәо шыкоу еиңш дыззыгәырфәо-
гы ыкоуп. Аус злоу: уңсадгылы ууаажәлари гәыкала урзыка-
зароуп, урылахәызароуп, рыматтура уазхиазароуп.

Зыңсадгылы зыжәлари гәыкала ирзыкоу иоуп абас зхәо:

*Алабжыш иардысхәоу сзамфә,
Ишәацроу, икаршәроу, зны ихроу.
Сыжәлар – аңышәқәа рымфә,
Зхәа сгәы иаду, зны ихароу.*

Лычхәра, лхәыцра, лымфә фәыц, лфәхәхәага, лбызшәа,
дызхәанугы, дызхәанымгы итәмшәо мроуп, урт знысыз

Рылахь еикэызтцаз, – ачан еизырхэхээз агарта ахырмауаз акәу, ицеггы ахырызыхэхэхээз акәу? Рыџбагы ееем, лахыџагыроуп, шәахста җаастоуп жәлары зеггы рзы. Изызхәоуггы амилаџ аказшыа бзиақәа рыкыашыроуп. Ажәакала, ауаџра ахымачхаз рыцхарак, уашәшәырак уазыџшыз.

Ажәеинраала «Аџсымцкыа» зызкуггы зыуаџра маџу ауаџы иоуп:

*Дхумырџшылан азыхь зхухуа,
Уажәеинраалагыи уизамыџхьан.
Иумырбазааит угәы ахыхыуа...*

Избанзар, уи ишакәхалак ауаа рџы иибо ахәахәа маџа-роуп. Уи дыџсымцкыоуп:

«Умџажәла даумырџхәан, аџсымцкыа», – лхәоит апоет, лара илказшыам цәымџрак лныџшуа.

«Ароманқәа, ароманқәа...» хәа хыс измоу лажәеинраалаџы апоет далаџәажәоит арџиара аџақхықәра ду шаџаху, уи аныкәмла арџиаџы иқәџиара шхысхахо атәы. Ауаџы ихысхарақәа ирзылжит Белла Барџыџџа даеа жәеинраалақәакгы. Иаахгап дара ускак иахыраџәам азы: «Шәкәыџ-џык иахь» (аказшыа бааџс – ашыџра иазкуп), «Старыжыит атыша исыгәтасны» (алирикатә фырхатџа лус ахь гәык-џсык ала агәрагара илымаз иабзоураны лџынгыларақәа дыриааи-уеит). Аџикл ззухәар ауа абарт әжәеинраалақәа хлыркәшоит ххәар ауеит. Белла Барџыџџа оптимизм згым, ахәахәа иаиааиуа ауаџы иказшыа иазылкыз әжәеинраала: «Мардак скыдлан – имыџрахеит». Ажәеинраала алирикатә фырхатџа лымџа џынгылара хьанџала иџәуп. Амџангы ишыџылхыз лџызџәа «џархеит», џадарала инагоу лымџаџы иаалџыло зеггы лџырхагоуп, дзышыџоу аџџәақәа харахеит, лзыхь табеит, дызқәылоз лыџа рџақәеит, арахь дызхыымзаџ раџәоуп, амџа дықәуп, хьатџра лықәзам, избанзар, апоет илхәоит:

*Изгәылымџыџ ашәџыџқәа схыџшуп,
Дабабжыаз! – ажақәа ззыџшуп.*

*Аеџа кыдылхзаап! – изухыоу кәыншыа,
џбоук сыхьз хџаркит омашәа.*

Аха, аракагы Белла Барџыџџа лырџиара аказшыа хад аџыжәара агеит. Ауаџытәыџса иџстазаараџы иџыло ам-еиарақәеи (ауаџы икнйтә) амыкәмабарақәеи (аџсабара акнйтә) дыриааиуеит, гәыџкыа-џсыџкыала ихықәкы бзианы дазыказар, амџан дзыкәшәо аџынгыларақәа зеггы иаџих-уеит дызқәу имџа агәра игозар:

*Жәаба сымихзаргыи са сызшаз,
Иреихау санашыоуп – ззыџшааз!*

Дзыџшааз хәа илыџхьазо, – данџаз аахыс лхы-лгәы зеггы здылџаз лырџиара, лпоезиа акәхоит. Уи лыџстазаара хәтоуп, дшеибгоу аматџ азылуеит, лыбзиабара, лгәыхәтәымџа зеггы хәаақәызтцаз иароуп.

Белла Барџыџџа лырџиараџы ичыдоу аџыџ ааныркы-лоит 1937 шықәсеи 1941–1945 шықәскәеи рзы иџахаз лыуа-лџынха, лкыџа иалиааз акаамет зхызгази, урт ирыхәхаз ауааи ирызку әжәеинраалақәа. Арт ахаџсахьақәа Аџсны зеггы ир-зеиџшу хәџсахьақәоуп. Апоет дзыхџәажәаз, зџызшәа лымоу, ла илзааигәақәаз шракәуггы, урт аџсуа жәлар рхәтарнакџәа зеггы ирлахынтәхеит. Машәырла акәым апоет дзазхьаџшыз 1937-тәи ашықәс хлымзаах зхызгаз, зыџстазаара мчыла иалхыз рыхџыс шыахәла изныџшыз Шь. Аџынџыал ироман «Ахәа зыкәну аџныши», уа злахынтә еикәатџәа аарџшу ауааи. Еихарак, 30-тәи ашықәскәа рынџәамџазтәи аамџа еикәатџәа имџо шәахстәны иаанхеит аџсуа жәлар ргәала-шәараџы. Автор дахааным ари аамџа, аха леихабаџәа, уи иалахәыз ркнйтә илдыруеит. Автор лаб иахәшыа, абартқәа зеггы ирылаџшыз, илзылкуеит әжәеинраалақәа џба. «Сара исықәсхит бџәџахьа», «Саб иахәшыа хратџла дакәшон». Актәи әжәеинраала иатџаџуп абас икоу автор лажәақәа: «Харада ахара ишәыду мааџшыкәа Анџәа сумшыын. Убри сахаанхар

иара аенытдәкъа сшәы сшәыхны избылуан, сагыкәашон»
хәа ағатахьа лықәылтахьан саб иахәшья.

Ус шақауы ыкадаз: ахәса, атыпқацәа – забациәа, зхациәа,
зашьцәа рыхынхәра ишазыпшыз зыезражәыз, рхациәа раара
ишазыпшыз зынарцәымға иқәлаз ахәсақәа... Абарт иреиуоу
лоуп апоет лахәшьадугьы. Ажәеинраала атыхәтәаны автор
илхәоит:

*Бара беицш саргыы сырғәаша,
Бхьаақәа срымоуп сҕахәатәха.*

*Бхак мызит, – исыхьзеит риаша,
Бцымхәрас исықәсхит бҕаҕахья.*

Афбатәи ажәеинраала алагоит абас:

*Саб иахәшья Храйла дакәшон,
Лнапқәа ыргьежьюа дагәзуан.
Лыбжы адыруан – даҕецажәон,
Идырзыз рыцпхьаза дзытуан.*

Шәуыла идырзыз Бзыпқаа ари аратцла тәартас, цсшьартас
ирыман. Урт рахәшьцәагы зәырҕы ааины ари аратцла иакә-
шон, рашьцәа изыз ирыздырцысыз агәырҕа алархыргон.
Иара аратцлагы арт атыпқацәа ирыцгәырҕон.

*Ацәызқәа изйаз ирыйақь,
Иазхымгеит. Иныйҕаа ицеит.
Атыңаҕ исаазеит еа райлак,
Айақа уажә х-гарак цысуеит.*

Апсҕаараҕы ацәгьей абзиеи рышьхәа еивцоуп рхәоит.
Аамта хьанта ашьтахь аамта лашак ааиуеит. Абри ахшыҕтақ
исахьаркны иаҕыпшуеит апоет лажәеинраала.

«Идырзыз рашья ипқа» хәа зхы лкыз:

*Идырзыз рашья ипқа хәа
Сеибадырбон.
Иашьян сыжәла ишьамтлаҳәха,
Сеинкья – еинҕон.*

*Ари шхамны сыдгыыл иалан
Икәаданы.
Сыжәлар қәашьда рыхәда иқәын
Ипланы.*

*Цеицшс исоуит аиашахәартә,
Шьыжык саарҕшны.
Исымам рыхьз еиҕау ахамта,
Сизаап сымшны.*

Лабациәа ахьдыриашаз агәахәа ду лоут атыпқа, уи кыр-
шықәса дыззыпшыз лгәыҕра акәын. Атыхәтәаны икалеит уи
дыззыпшыз, аха агәырҕа дара азмырхынхәит, урт залым-
дарыла, мчыла рыцсҕаара иалхын. Уи агәынчыхь ннажь-
уеит наунагза автор лгәаҕы. Убри азы акәхоит лара изыл-
хәозгы:

Аха усгыы схәуп, са схәуп!

Белла Барцыцпқа лпоезиа аказшья злакоу ала ацхьяф
ианахәо рацәоуп, атцаафгы дзызхьапшша, илымаирҕхәаша
ыкоуп. Ихадоу, апоет ацхьяф чыдала дзызхьалырпшуа, апс-
ҕаараҕы атып змоу, рацхья иргыланы: ауаҕы ипшзара,
иуафара, икәыҕара, иразра, абзиабара тбаа ухәа роуп. Апоет
уи аганахьала, хәарада, ақәҕиара мға дануп ххәар аиаша
акәхоит.

Белла Барцыцпқа апсуа поезиаҕы данааи инаркны иахья
уажәраанза лажәеинраалақәа рказшья чыда иштнахыз
еихаҕауа дааиуеит, аизхара амға дануп. Уи илымоуп ахәа-
тәы рацәа, гәыкала ахәашьягы дақәшәоит. Даҕазәы иеип-
шымкәа лхатәы поезиатә дунеик лымоуп, – апсуа ипсад-
гылы, игәтыхақәеи, иапсуареи рыла игәылтәау адунеи. Уи

лыпсадгылы лыжэлари рахь илымоу лыбзиабара иаңылтдаз ахаҕсахьақәа иххаза ирнубаалоит.

Апоет лажәеинраала «Сгәы азтынчуп сара исылшаз» аҕы лырҕиартә лшаразы илхәоит абас:

*Сгәы азтынчуп сара исылшаз,
Тәымхәтәчк сыкәахь исымгацт.
Имаңзаргы са сзыңшылаз,
Тәымк ибжәла сымшәәхәацт.*

Зеиҕашьаракаҳасабала:аңсуартцагашәкәкәаеикәзыршәо хҕарауааи хметодистцәеи рызхьаңшра иаңсоуп Барцыцңха лажәеинраалақәа. Иаххәап, ахрестоматиа изанумтцарызеи Д. Гәлиа изылкыз ажәеинраалақәа. Сазаатгылоит «Дырмит икалам ңынта». Уакагы иаауфалашоит Б. Шынкәба бакара зуа игәалашәара: «Сара исеиҕу ашәкәыџџәа шәрацаџхароуп. Исеиҕу шәанзеитамгыла, усқан ибашоуп сара исылшаз». Дырмит Гәлиа абас дхалабжьон. Иңсыҕеу ҕымтак змам поетк, шәкәыџџык дыказам, аха иара ххы хҕәы ақәирбзион. Убри иабзоуроуп азә иатқкыс егы деиҕны хәхьеитцагылаз». (Б. Шынкәба, 1989 ш.) Агимн абжы згәылыџуа ажәеинраала хазына лнарџит апоетесса. Абасгы ихлыркәшоит:

*Исеиҕны, са сайккыс изхәаша,
Шәызбароуп! – хәа дшахәоз Дырмит,
Дырхаанхеит, ихъзеит дзыңсахша,
Дара дрыгәтылсахеит Баграт...*

Белла Барцыцңха аңсуа поезиаҕы илылшаз маңзам, иахьагы аизхара амџа дануп, хәңхьакагы агәра хҕоит ахәатәы шлоуа, ахәашьагы дшақәшәо. Лгәы атынчрагы зыбзоурахаз уи акәхоит.

**Владимир Агрба,
афилологитә наукақәа ркандидат.**

БЗЫҢ АҒҰЫ

Бзың ағұы шсымаң исымоуп,
Бзың аңша сыңуп икәалзны.
Бзың атәы шсылаң исылоуп,
Уантәоуп сахьааз смазаны.

Ашәақәа исзымхәаң, сызхьымзаң,
Амра сшәахәаңны сзыхьшу.
Иабакоу макьана исзымхәаң,
Ицымхәрааң азыхьқәа исзыңшу.

Нырцә сахьныршәаз акәара,
Тәатцлак хәытхәытуан аханы.
џ-уарбак џагәылпраан аккара,
Еиндаңлон сара сеимакны.

Қағьариара ауазшәа аңшалас,
Исҕагьежьуа интагәзит слакта.
Иадырит иахак зхәыцра салаз,
Зыхәда иахашәтуаз снапқәа...

Арџаш, сыбзиабара зыңшылаз,
Иҕеыцшышәха иңон иңырны.
Ишабазшәа исҕыхәон аңшалас,
Исыцрыцуамызт иаахытцзар ахәы.

Сқәыңшра жәабжь хынхәызшәа,
Ахәыхә реиңш еишьтоуп сыгәтакқәа.
Итҕегь уццакуазтгы, уара аамта,
Иуцәызгаша еихахон еиха.

Сышьтаһыҕа аһааһраһы хтаскит,
Сыбжарак сышьтаһыҕа иаһынхаз...
Сышьтыһраарц етэақәак ргәы старкит.
Са сеипш азыһшра иарһаһаз.

Игәһаазго рызегь хынхәзарһы,
Ихынхәзом исыцәдырзһыоу сцәахәақәа.
Изааны сыһсны сыбзаһазтһы,
Изааны сыһәһылон сһәыһәтһраһа.

Бзыһ агәы шсымац исымоуп,
Бзыһ аһша сһәуп икәалзны.
Бзыһ атәы шсылац исылоуп,
Абзыһһара ранеиһьом зегһы!

СЫМАҒА

СымаҒа Аһсынтәыла иаһсаалоуп,
Ианһахлоуп жәларык зытһәаһыоу.
Аһсадһыл аһьа сымаҒа иалоуп,
Угәы иадца, иунырп сызбылһыоу.

Сы-Һсоуп, сы-Мзымтоуп, сы-Бзыһтоуп,
Аһсуа даһзырхәагоуп Аһсны.
Сыбзаһарттоуп, Сызһарттоуп, Сыһстбартоуп,
Аһсуа һахә иашәыгоуп сыһсы.

Сцацһа-лһа афһыхаа, аһәада,
Иуанахәап, исхытца, сзызку.
Умһахытц! СымаҒа уанцәаһәла,
Амч змоу Абираһ – исразһу.

СымаҒа наһьнатәһы исхсаалоуп,
Жәеинраалоуп. Иһәартам. Напынттоуп.

СымаҒа – анацәа ирһафсаһыоуп,
СымаҒа – Сыһсадһыл аһсынтцоуп.

Исымазһырц исыжәлаз дымһахһагоуп,
Дһагоуп. Дыһсымтәуп. Длаһәуп.
Дызтәыһьттоу рзынһы деикәжһагоуп,
Дһәымаһәан дырһәымтца дырһәуп.

Исымазһырц исыжәлаз ддыһшылоуп,
Аһсуа – Аһсынтәыла дамрахшоуп.
Даһсыуа нбануп, д-Лыхнаһтоуп,
Аһсны азыхәану? Аһсуа дкәыхшоуп!

Исгароуп. Исгәароуп, испсткаароуп!
Аиааиреи Аһыһшымреи срызхәоуп.
Ичархәарам, сымаҒа, сбаагәароуп,
Агәра гоуп. Нарт маҒоуп. Ицкһоуп.

Амшынкәа сыршазарһы сһәрыцһа,
Саһыһазаалак сламысуп згәы тәу.
Сызтәзамыз һаһа рәырһьит аһсымтәқәа,
СымаҒоуп изхсаалоуп, – Аһсны зтәу...

ДЫРМИТ ГӘЛИА ИАЖӘА

(Ажәеинраалақәа рцикл)

Апоезиа дасаркһалһа,
Дырмаит раһһа ибжһы иргеит.
Иажәа фыхаа агәаһһара,
Ааһһара хһаһеит, хһаизнагеит.

Иажәа аһһа зыхь иаһызоуп,
Наһза изуһа һадара.
Еицакһа зқәым игәы иаһызоуп,
Ламысуп Дырмаит иһаһара.

Архнышьнеицш еиѣацсоу тоурыхуп,
Уныхэо иукэшоит инцэахэра.
Дырмаит ишэахэала ирыцхуп,
Биракуп Дырмаит ицэахэақәа.

Хабацэеи рабацэеи ргэыжэлоуп,
Пхьарцоуп изхыскаауа ицэа.
Сапат зхьымсыц цсыуа гэашэуп,
Цааимбар дунеиуп ицэахэақәа.

Исныруеит Дырмаит ицсы штынчу,
Амтэыжэақәа еитцнахит хбызшэа.
Дырмаит цшэа имшра иацьынцэу,
Хгэашэқәа шыта ирымам пращэа.

Сабацоз! Дызхымлар ихышьтра,
Дынхазтгы Тырқэтэылан цыара.
Хдаракэац иамоума хаштшэа,
Амхацьырмаа цзыртыз ихыцра.

Цагэыргэа хысбжэуп, инашаноуп,
Иеыжэпраа иеыжэуп ихцша.
Ес-иилак ирыцхэо лыцшаахуп,
Ххыцшыфроуп Дырмаит ицэахэақәа.

Имиц изыцэахуп ирыцжэла,
Иахьанзагы изтаауа сасра.
Еилкаара зтаху, ма ихьз, ижэла,
Уафэцаажэа: «Абри соуп сара...»

ДЫРМИТ ИКАЛАМ ЦЫНЦА

*«Сара исеицэу ашэақәақәа шэрацааахароуп. Сара исеицэу
шэанзеицамгыла, ускан ибашоуп сара исылшаз». Дырмаит Гэлиа*

*абас хгэы шытихуан, дхалабжэон. Ицсыеу ыымтақ змам поетк,
шэақәақәақәа дыказам, аха иара ххы хгэы ақәирбзион. Убри иаб-
зоуроуп азэ иацкыс егы деицэны хыхьейцагылаз».*

*Баграт Шынкэба
5. 05. 89*

Ицагэышам икалам цынца,
Афэр иахьанза еихьнарцшуеит.
Дырмаит Гэлиа ихацыркымта,
Агара игароу ихьынцашоит.

Ибзиабара иақэзам хаштра,
Зегы ирзишон, егыарцхон.
Иаацалоз ипоезиа ашта,
Ашэа ацэыргара игэацхон.

Имца ритон, ибзиан имшьта,
Иеицэу рцэыртцра дазыцшын.
Исеицэу диуроуп! - иалан иажэа,
Ицабыргхейт, Дырмаит дымшын!

Дазшан ашэақәа рыцсабара,
Ирзааиртуан иамоу цакыс.
Ацеицш идыруан рабицара,
Аца данеицэа аб иатцкыс.

Дыкан, дыкоуп ус иахьанза,
Иажэа ажэоуп, ицшзоуп, изоуп.
Ахаан иламызт ашыцра,
Анцыра зимоу убри азоуп.

– Исеицэны, са сатцкыс изхэаша,
Шэызбароуп! – хэа дшахэоз Дырмаит,
Дырхаанхейт, ихьзеит дзыцсахша,
Дара дрыгэтылсахейт Баграт...

ДЫРМИТ ГƏЛИЕИ ЕЦƏАЦЬААИ

*Ецəацəаа реицш хажəаахыр анеибахта хазхылцштроу ацс-
уааи хареи хазəккəа шəфыкхоит, ашыцрагы айыхəа ццəоит.*

Ацанба Урыц Тəхирбеи-ицə

Ецəацəаа шцəырцлак ишацшацуа,
«Ажəеи» сареи халацшкəа еикəшəоит.
Дырмит иалимкааит ус баша,
Ецəацəаа рыкəаф саргы сышəтуеит.

Бызшəас икоу зфьцыз хацсшəоуп,
Уи шлакəым рхала ишəдырхап.
Ецəацəаа зыцсахлоз хəхəрəшəоуп,
Егьараан рхəоупцша хайкəнархап.

Дара рыда хадгьыл хəшəума,
Ажəдан еицхзеицшуп, хайлахəуп.
Илацш рыламшəтит машəыршəа,
Ецəацəааи Дырмити еигəыцхəуп.

Акəра шамаз Дырмит ихафсахьа,
Хашəкəыццəа шəфыла иаадырцшит.
Ихаантəи агает «Ецəацəаа»,
Еицə изырфьцыз хайхьдырцшит.

Ецəацəаа ирхатцгылон асазкəа,
Дара реицш дышəфыкхарц разəк.
Ецəацəаа реицш еибацтар хажəаа,
Агəра згоит ишкьдымшəо ецəацк.

АХАМТАҚӘА РҲАМТА

Хацсуа милац рфацыц хəамта,
Рацхьатəи сырцага шəкəоуп.

Саб иахəшьа лхамтакəа рхамта,
Ишрыцкьыз аныздыр уажəоуп.

Асаз хəамтакəа срызхозма,
Зны срыцхазар, җазны сырцоуп.
Рацхьатəи сшьафа сзеихгозма,
Рацхьатəи сшьафа уи иабзоуроуп.

Дырмит дузза афацыц хəамтоуп,
Икьркьы зырхəыхəыз данхəыцыз.
Имхəеит баша – иреицгу хамтоуп,
Иатцашəцəа ацшкə игара ахчныз...

* * *

Амацəаз хьтəуп хəа кьыр иацсоума,
Шəышыкəса рышьтахь абла цшəар.
Диит, деицтеиуеит гəыла-цсыла,
Дырмит ду! Ханбан! Хацсуа жəар.

Ихəыцшаауа ихəышцəарамцоуп,
Сышьхакəа ирхацуа ихьыццəааха.
Сашəакəа ирəшəоуп, иааирада хьамццоуп,
Саргы сырхылцтит Дырмит ицəахəакəа.

ИСЫМАМ ЦШЫХА

Аамта еизада, ахауа зфыда,
Сашта фьц иччоит иахьа.
Исымам цшыха, игарц сыбжьы хаа,
Ишьац иатцəарахт хамзырха.

Амра ашəахəа фьпуеит ахьхьахəа,
Стыс хəыц амраф иеьырбоит.

Сашта иамам хьахэа-цэахэа,
Амреи саштеи еиҕырбоит.

Итыҕуеит сашта «о, рерашья»,
Ҧада рҕашкгы шыацэхыртәуеит.
Аамта ҕыруеит Сасрыкәа ирашьа,
Адгьыл, ажәәан сгәы дыртәуеит.

Исаранцъроуп сашта азқәа,
Ацха афҕы хаа ахышәшәоит.
Ашәтқәа исархәоит амш ишацлаз,
Сашта гәыцкәала ишәахәоит.

Хәамтәк иалхны ишәыстарц схамта,
Ашьац есаaira ииатцәахоит.
Исымам ҕшыха, игарц сыбжыы хаа,
Цыск ашәа хаак канартәоит.

АБРИ АДГЬЫЛ

Изака ҕстазаароузеи икәыршоу абри адгьыл,
Уазызырҕы, уазызырҕы улымхақәа надкыл.
Ғхьарца бжыы цкыак агәылҕуеит ихааза,
Лашара нашанак агәылычҕоит иххаза.

Гәнахароуп, арака уахьымзар угәахәтәы,
Гәахәароуп иунаҕо, инымтәо зхәатәы.
Хымхәароуп, иахьа уаныкамла ахьхьа-ҕыҕа,
Ибиракха ианузышьтымх, ианзымычча уҕа.

Гәнахароуп, угәтыха згәылымптыкәа инхар,
Хьаак мычхакәа, лазарада ухәхәар.
Ашьацра мыркәацыкәа унавсны умцалар,
Биракаи-иҕа иҕсышьала угәтыхақәа ҕсзар.

Иацы аиха аҕстазаара ссируп иахьа,
Исызхарцоуп сыҕстазаара зыччо ахьхьа.
Ашьыжь исаҕаскылаз шәахәарц хәылбыҕеа,
Сажәа сацәхымкәауа, иткьарц ихҕаха.

Абри адгьыл аҕы заангы исуалхар аҕсра,
Ижәдыруаз, са сгәатца шымцо интыҕсаа.
Ари адгьылаҕ издыруеит ишсаҕәам ашшра,
Ганкгы ишавамхо сгәыҕшқа ҕшаауа.

Изака ҕстазаароузеи икәыршоу абри адгьыл,
Уазызырҕы, уазызырҕы, улымхақәа надкыл.
Иахәо уазхәыц, саргы сылаҕш ахуп,
Хьахәхьачрада амаршәа хкларц сҕахуп...

САШӘАҚӘА РАШӘА

Аҕсуа хатца сара сихылтцит,
Аҕсуа қабзқәа сыхьчаларц.
Адгьыл сыкәша-сыкәшо саазоит,
Адгьыл аматц са изуларц.

Ахра дуқәа сзы иныхәоит,
Среиҕшны сышьтра ҕацаларц.
Амра лыбаан, саҕхьа ихырхәоит,
Ацҕхькәа рыла схәыннагарц.

Ғыц игәыргьо ашьыжь сыхәоит,
Са сышьтрақәлан сымшәахәарц.
Бзыҕ азиас сахәытхәытәуеит,
Шанас иатцоу сыҕшааларц.

Сабацәа рҕоурых шыҕхьац исыҕхьоит,
Уи еихаха ҕхьа изгаларц.

Гәйргә бжыла ашә рзысхәоит,
Иқәңо, амра рзын иңхарц.

Атынчра ашәтқәа са сыргәйлптит,
Сашәа ашәақәа рыхшарц.
Адгьыл ськәша-ськәшо саазоит,
Адгьыл аматц са изуларц...

ШӘНЕИБАЦ!

Ари ажәа — ныхәоуп, еснагь исыцакоу,
Ари ажәоуп цсыс исхоу.
«Шәнеибац!» — ашәа сгәы иақәытәоу,
«Шәнеибац!» — сабацәа иртынхоу.

Ари ашәоуп гәйрәашәк еикәхәала,
Зымәа ишьтәзтәо ишьаҳаны.
Ащызцәа зсымоу, сзыкам схала,
Сгәыграқәа згылоу ишьханы.

Ари ашәоуп са сымч зырғыхо,
Ари насыцуп — сымца еикәзырхо.
Убри азами еснагь изысхәо,
«Шәнеибац!» — стәыла зегь иахьзо.

АНХАҰЫ

Уара угәыңшқоуп сара сзырқхо,
Уиоуп исазхәо уатцәы сзакәхо.
Амца бжъазтәо сжыы, са сцәа,
Сажәа зәыжәу игәйргәтцәа.

Еицакра ақәзымтәо са сфара,
Еснагь изыгәгәоу сара сфа.

Сышәқәа кьақьаза иаазыртуа,
Шә-гәытцхак сгәатцаф иңыртуа.

Сахьехәоит ухьз, ауафы,
Сара сьзхылтцыз, анхафы!

Уара угәдыхоуп сара исыхьшу,
Шьыжътәи зазаха исфашу.
Зны исцылар сымч змырхо,
Исапызо, сгәы зырғәгәо.

Нартаа рзыхь еипш уа уцқоуп,
Уажәа хәыцуп, иразоуп.
Шанак атцоуп умахәфә,
Баша икамшәацт уа ухфә.

Уа утоурыхоуп са сзырқха,
Сгәйргәа, сгәыгра, сгәацацха!

Мза шәахәоушәа еилыңьңьо,
Атхеикәараф исфәцхо.
Акафхәа сьқәфьыт цхьа сьзго,
Гәыгра цәфьычала сеилахәо.

Ухьз ахьыкоу са сгәақноуп,
Аңсынтәыла уабакоуп.
О, сьзхылтцыз, уңашә, удац,
Назаза исымоуп сгәатца итәз.

Насыпла итәыми са сьфны,
Сихылтцт анысхәо анхафы.

* * *

Аетдәақәа сышьтыхны сыркушәа,
Сгәйргәоит, сгәашьамх ласуп.

Гәшья илрышхаз кәнушә,
Аңдакәа бахәыкаф ихшьуп.

Адгьыл иагәылптыз ааңнушә,
Гәтыхақәак сышқа иццакуеит.
Бзыңи сгәатцеи еиңнушә,
Ацәқәырң быжықәа уака игоит.

Спызкуа икеи, снейуеит цшыаала,
Сышыжы сыччаңшы ағашуп.
Ажәәан цшуеит исыташыцуа,
Сымшқәа ргәеисыбжы иазыңшуп.

СХӘЫЦРАҚӘА

Арңарцәа еимаркыз атыңха леиңш,
Ахәыцрақәа сцәеисуеит сеимакны.
Амхылдыз иафыташәаз агәыр еиңш,
Сабитцас слымхақәа срынкны.

Ахра иағалаз бчарахушә,
Хракаф сыхәныргоит сынтәаха.
Алақәра ианымшәо цсаатәушә,
Зны аетцәақәа срылоуп сынцәаха.

Згәы заңууааз рашьушә,
Ладеи-әадеи сырхыгза.
Абахә иалқьаз рәашушә,
Иқәқьа снаргоит рыкекынтә.

Арәашаф исаәсуам аәазныхгы,
Аилашрахь снаргоит нақ хара.
Зны ҳаинаалан ҳаибарцсыргы,
Срыззышоит, икам сызхара.

Ахра иағалаз бчарахушә,
Хракаф сыхәныргоит сынтәаха.
Алақәра ианымшәо цсаатәушә,
Зны аетцәақәа срылоуп сынцәаха.

АМЗАРА

Асас ифәаңхәа ихырхәоит,
Ажәәан иалоу аңсара.
Знык избаз еиҥа ихойт,
Сас дахь дызгымхо Амзара.

Мырхәагала ихыбуп аханқәа,
Ахахәгы иагәылпытуеит акакаң.
Аччақәа иртәшәахәоит ацәцақәа,
Уака иҥартәаз акачың.

Асас идыруеит Амшын Еиқәа,
Амра афәоуп иахылцуа цсыс.
Шәымәахың хәа игылоуп «Ахьтәы уасцәа»,
«Амра», «Аңсны», насгы «Бзың».

Асас ифәаңхәа ихырхәоит,
Ажәәан иалоу аңсара.
Знык иаҥааз еиҥа ихойт,
Сас дахь дызгымхо Амзара.

АҢЫЦЛА

Ашәышықәсақәа рыңсы ршыахьан уи ашәшырафы,
Иахыглаз ианаалон, ладахы ахшырафы.
Уи аңыцла абғыцқәа чча-ччон ааңныла,
Амәасфы данадцуаз, иныхәон гәаныла.

...Санцоз иеырбон. Уажә сцаауам игәағны,
Сгылоуп садырсызшәа, икшоит сгәабжы...
Аибашьраф аибашьфы зыжәәа җырхыз
Иеиңш, игылан абжарак җәәаны.

АҢЫШӘАРА

Ауарба шөеиуаз, аңша ааҗаххит,
Еиндаҗлеит, ажәәан еимакны.
Аңша хаҗахеит, зынзак аҗарҗит,
Хланцы иагәҗасырц ажәәа ианкны.

Ауарба шымгәыгуаз, амч анашәа,
Амч җа ахылҗит, икәҗеит уамашәа.
Ахага иажәа цкьоуп хәа, аңша,
Мөамш! — ахәеит, ишатҗахаз анаба.

АМШЫН

Амшын схыңшыло стәан абахҗаф,
Еивасны ацәкәырҗ сахь иаауан.
Амра, ихччалоз сыблачыҗаф,
Мацәыс цыңҗәахазшәа еилчҗаауан.

Кырҗа змамкәа аңша иаваз,
Еичнарчон ацәкәырҗ еихагы.
Ацәкәырҗ халон нас еитасны,
Аекыднакьон уи аапкны.

Аеыргәаан, аеыркаран,
Изыршушәа нас еикәҗәеит.
Иатцблаазшәа амца иатҗаз,
Иара ахала җынч еикәҗәеит.

* * *

Ажәакәа җсаатәҗас иҗыруеит са сахь,
Аҗыстрейңш сгәатҗаҗы рыҗра рҗауеит.
Иҗыцу, иҗыцу җакала иҗсах,
Раидеиңш бжыы хаак сдырҗауеит.

Ааңынтәи азаҗеиңш ицкҗаза,
Саҗсшәа гәыңшқа рыхьсыршеит.
Рыҗра ихыпрааит ргәы җарза,
Сышыжь шана иахсыршеит.

* * *

Амра шыжьза иҗагылан,
Игәылшаауа иңҗеит.
Уа җҗакәак ааилагылан,
Хәыҗхәыҗла акы рҗәеит.

Имацәысит аҗеыңҗаа,
Адгьыл хыҗҗшыт.
Идыдын, аҗырхәа
Акәыршфы кашит.

Ашьхақәа гәыргәеит,
Ахахәқәа кәҗеит.
Ғыц амра гәылңҗеит,
Адгьылгы ччеит.

* * *

Гәаҗрак ианиазшәа, уахак иуазыруа,
Аңҗакәа ңҗеибатҗа иҗон наҗ җада.
Амца шәыцрахҗоит хәа мөабжа ирахазшәа,
Ишзахәоз иҗалеит урҗ наҗ лада.

Амәан иаатгылеит, рымәа намгзакәа,
Алңсаа дзауз иеиңш, рылахь еикәуп.

Рыгәтыха ргәы иҗағәхәа, жәакгы мхәазакәа,
О, урт аҗақәа рҗымтра мбатәуп.

Еиҗадәықәлеит изышьтаз рхаштны,
Зны аҗада ихало, зны илбаауа.
Амза цәыртдит зегь ныпхьаршәтны,
Цырғушәа азамҗа җыблаауа.

АЗЫХЬ ХӘЫЦЫ

Ахахә снахан, амҗа астеит,
Уи азыхь хәыц иҗәахыз.
Ахьхьахәа инасҗаччеит,
Идәықәлеит иахьцатәыз.

Инеиуеит иара агәы җыцза,
Аҗаҗ җыцқәагы җанатәп.
Арха еиужьра аҗсы нықәтца,
Уи амшынаҗ иназап.

АККАХӘА ҖЫРТУЕИТ АРБАҖЫҚӘА...

Бгыл хәа җыртуеит арбаҗықәа,
Атх тәула агәазы.
Рыбжы хаа нытқак абахәқәа,
Исыпхьоит ашәа схәаразы.

Суада нсыжыт ашырхәа,
Абартца саакәгылт са сласны.
Пшалас ссирзак җыхааза,
Сгәйднахәхәалеит иразны.

Еибарҗәындшәындуеит аҗарақәа,
Ныхәак рымазаап, цаны.

Гәтыхак иатцоуп атцлақәа,
Аҗсабара иацәзаны.

Сгәаҗы ишәарыцоит хәыцрақәак,
Иаамыртцәакәа рыгәтакы.
Мазак неибыхәо аетцәакәа,
Иааикәагылеит еизгәыкны.

Иахьеицәажәо хәоу еиқәшәала,
Сгәы дырҗәандоит, сгәы дырҗхоит.
Амза атәымтоуп, амза азамҗа,
Аҗара азамҗеипш еикәапхоит.

Аккахәа җыртуеит арбаҗықәа,
Атх еиқәара агәазы.
Ашәа еицырхәоит абахәқәа,
Ашәа рыцысхәарц саргыы.

АЗЫХЬИ АМРЕИ

Амра, арахәыц җапшықәа пхаза,
Ихыхәмаруан хцыхазыхь.
Амра, арахәыц җапшықәа паза,
Азы агәы җнарцчон аетцәылх.

Сыпхал сыман сахагылоуп,
Азы сзымтеит игәагыны.
Дааскьеит Бадра, – са дысгәылоуп, –
Ахахә җаиршәырц агәахыы.

Инапы сахьзеит, имта аршәха,
Сихәеит: иумыршәын, хай, умхәыц!
Пшзала иуоуааит азыхь ажәха,
Ипумцәан амра арахәыц.

ААИГӘА АЧАРАҒЫ...

Ааигәа ачарағы сахънеиз,
Аңсуа рңызбак уа дызбеит.
Иңшра, исахъа, иматцушьа,
Хәашъак иқәым, — дысгәаңхеит.

Аңсуа маңәа шинаалоз,
Шъыри, шәыҕандаз, ижәбарын!
Урыс хылқамкәа хтырқак ихазар,
Гәындагъ лыбла шанхарын.

* * *

Гәашъа аңтақәа иазлырхиазаап асра,
Аласкәыгә иаафылгазшәа, еизгоуп.
Ассир лымпыңцдышт ишәа-иза,
Иалылхша збоуп, ҳа ҳзын имазоуп.

Издыруада, Кәбина аңшаҳәашқа,
Илрышҳарц илгаргъы ауеит,
Илызбаз дамеиҳъарц нас Гәында,
Сасрыкәа днаскъаган, даауеит.

Изреихамзеи усгъы шә-ласахак,
Маң-саңк лкуазма уи уажәы!
Лңаңәа ирзыбзиаз ран лҳақ,
Ғенакала илымсышеи шә-кәымжәык.

Пҳастак амыхъырц, аа, дгъежыит,
Абан дахъааиуа лычкынтә.
Ус, ажәәан еиңашәеит, ихәашыит,
Иагъымаңәысит лгәыләантә.

Ахатәа иеиңш, жәа-ңәыцак злаҳәмарыз,
Фыртынк аакылқан, агәы еибакны,

Алашәага ирылашәаз абтәеиңш,
Илықәнатцеит, илмышәо икәкәны.

БЗЫҢТА СЫМЦАХӘ....

Сзаазаз агара, саб игәара,
Арха еиужъра, аккара, акәара.
Сзын иңәажәоит амәахәастә,
Сзын бңыцгъы иақәым хаштра.

Сашәа иамцоуп уи иахъа,
Сажәа иаңуп уи ахъаа.
Адәы сықәлеит ара сины,
Сызцу, исыцу саб иәны.

Сзиас ңагъа, сырха гәакъа,
Згәы ңафыруа сқыта, скәакъта.
Ибирақу сабаңәа рқәышра,
Ҡаза знымло сашъңәа рқәыңшра.

Сыжәәан зырңшзо, иакәиңу схәыңра,
Сымца имыңәо, сышьта ғыңқәа.
О, ари адгъыл, иани анбыкәу,
Зыхъз назаза са саныкәуа?!

Сажәа иамцоуп уи иахъа,
Сашәа иаңуп уи ахъаа.
Адәы сықәлеит ара сины,
Бзыңта сымцахә — саб иәны.

АМЗА СЫҚӘЧЧА...

Амза сықәчча абаҳча сыңоуп,
Ааңынтәи азаза сәахәҳәы.

Хәыцрашәкы реидара сатцоуп,
Макъанагы сцом схынхәны.

Аетдә рыба хыхь исхаччоит,
Ирбоит насыпла са сыштәу.
Гагра мзанра, шәтыла итхаңу,
Еицшноуп сгәатдагы шышәту.

Атла рымахә хыхь еилышү,
Рыхкәа неидкыло уск рызбоит,
Амза амахәкәа ирыбжысны,
Адгьыл шә-сахьак аннатцоит.

Сгәы сапысуа снейуеит пшьаала,
Еидароуп сашәакәа исгәаңхо.
Сгәы ишахшаз мѡашьо, сшьала
Ишәуп, рзамѡакәа еикәаңхо.

АХЬАЦАТЦЛА

Ахьацатцла, схәыцра зыдхәалаз,
Иахьагы зытдака зхәыцра ччалоз,
Хдацха еицш сыцсы зыдхалаз,
Анык леицштәкьа хзыхьчалоз.

Сзы ицхьацаган уи агәырғабжь,
Зымта ашьацра сыцсы аграз.
Иахьытыршаз ххәыцра аччапшь,
Мазас икоу тәахны измаз.

Игәырѡоит уажә иара ахьгылаз,
Изыниаз арыцхара ацәа итагза.
Аеа ишпеицшха, зтәыѡа хыржәаз,
Зсахьа еитасыз игыдза.

Ақызқыызбжы саҳауеит ахәыпшза,
Абжамеамра сеилшьаауа.
Схәыцра цақьцакьуа иатцахазшәа,
Сахагылан, сгәы пшаауа.

ААҢЫНТӘИ АҚӘА

Ихәытхәытуеит ааңынтәи ақәа,
Илеиуеит адгьыл иазгәыкуа.
Ңынч, изѡыдан, ихааза,
Ахәыштаарамцеицш, ицхаза.

Иахалт, италт ашьац аңсы,
Ахчат иаѡызоуп иаразы.
Мыч чыдак рылалт са сыдәкәа,
Иртакәырт адгьыл адакәа.

Ңынч илеиуа ақәа шәахәоит,
Жәыкгы дәхәыпшкаѣ ижахәоит.
Цәытшьа сывам ожәаны,
Сцом, сбаазар хәа сацәшәаны.

Улеила, улеила, улеила ақәа,
Улеила, исхәаанза «ухкәа!»
Еилоухәа-еилоуцап са сыхәкәа!
Рыцсы тоуцап са сыдәкәа!

АИБАШЬѡЫ ИҢСЫ АҢБАМҢАЗ

(Абаллада)

Адгьыл иахәылкьон ахәшә абылѡы,
Адгьыл қыңқыңьуан, иасызшәа афы.
Абцаркәа жьышуан, акафыхәа ицхауан,
Қәыңьма млашьушәа, адгьыл дырбзауан.

Ажыакцеипш иуцхауан агацэҕа ибжы,
Абцаркэа иркэаҕахыан адгыл ажы.
Адгыл ажышэақэа тыфаан ишытан,
Псеивгаха рықымкэа, ахымтақэа еишытан.

Аптақэа еикэаҕежыуан жэуан агэаны,
Ажэуан агэы зегь птеикэала икэаны.
Аибашыцэа бцарла еикэныхла ихэазон,
Атаапша уазыруа хьархьтас ирэхэазон.

Афақ-афақхэа ахымтақэа еинкьон,
Аибашыуы ифацхэа апсрацэҕа қыақьон.
Ишашыахыан адгыл, ашыа ахытцэтэа,
Ғамшак азыхэан ифажэкуан ахэцэа.

Адгыл агэаҕбжы еиха игэгэахон,
Апсуа цкэын игэы арахэыцқэа еиха иххахон.
Ижэлар дрызхэыцны, ихымта тиркьон,
Аға ишхам ахьеилашуа ихымта иаркьон.

— Сумырцхашыан, нан! — ифыцза иахалон,
Реицыртшыа игэалашэар, — еиха деилахон.
Адгыл аикэырхара! — абри акэын иқэки.
Амра ақэырцхара! — иуасиат — игэтэки.

Икылкаан уи дхысуан, дацэымшэа ихы,
Агэнаха! — Игэатца иналкьеит ахы.
Иабцар ауижыуамызт, икын иргэгэаны,
Ашыаза игэйдшыла, игэы рыхханы.

Кыраамта дабашыуан илкьаз ахца,
Апсуа шыа уазыруан адгыл аеахыгза.
Зкылкьоушэа игэыцқэа цон ишыабаны,
Иабцар тынхада шыталт ишыапаны.

Дгэйднакылт адгыл, иартынчырц ицсра,
Еидшэалахыан чаҕа зтамыз игра.
Адгыл зышхэас иажэуан ауао шыа,
Икыруа ихаҕежыуан уарбак аешыуа.

Ахыаа импыцнакэкааз ибла тауан,
Пхызқэак ирылалейт, иблақэа еимдон.
Пхызынгы пхызмызт, лабэабан иара изы,
Ргэара дааталахт, италан ицсы.

Иан дааипылахт, арцэаа дыхэхэейт:
— Дызустада! — Ихалымтейт. Ишка деихейт.
— Сыбла самжьеит, аиаша, ишэхэа!
Аиааира! Атынчра! Шэызгылей, шэшэахэа!..

Атэаабжы, алагырз, агэыргыа, абацэа,
Агэылацэа, иқэлацэа, ақыта апацэа...
Ажэуанаф икамызт апта ғахэақэа,
Амра иарзытхыан апта ғахэақэа.

Уи аамтаз даатрысит, илкьеит ахы,
Ипхыз хаа даалнахт икасышхаз игэы.
Абар, акгы рыгмызт, идақэа тацэуан.
Акэашмфеипш адгыл афеахэа ибылуан.

Ипсымтаз адгыл иакэиршейт инапкэа,
Ипсымта дцэажэон игэы еибакуа.
Иан гэаҕ уи аамтаз ргэшэаф дыхшыын,
Дыпшуан амшахь, лпа имша дапшыын...

* * *

Ажэуан иатчачыз ахылшапсылша,
Ахш афшоуми иахышэшэо.

Заҥа иразузеи адгыл зѡыда,
Насгы ацарақәа ишәахәо.

Бжык гәйбзыгза иқәыѡеит арха,
Амра жәѡангәаҕы иназеит.
Ауапа шкәакәа ашәнахын ахра,
Кьаҕ шьацпшшәылак ашәнатцеит.

* * *

Ашьхақәа ркалтан гәйрҕак кашуазар, –
Саргы скашуеит.
Ашьхақәа ирхыкны мрак лашозар, –
Саргы слашоит.

Амцабз иахәлашәаз асакәмал еипш изытуазар, –
Саргы сзытуеит.
Згәйрҕа былхьоу абылра дацәцазар, –
Саргы сацәцоит.

Аҕара азамѡеипш ашәацшь былуазар, –
Саргы сбылуеит.
Ачарашәа ахьырхәаз шәгәы цыруазар, –
Саргы сцыруеит.

Ашьхақәа ркалтан гәйрҕак кашуазар, –
Сгәйрҕан скашуеит.
Ашьхақәа ирхыкны мрак лашазар, –
Саргы слашоит.

* * *

Ацәа иалоуп ацсабара,
Атынчра абжытцәкьагы газом.
Аха суадаҕ агәйрҕа-ччара,
Нас ацәажәабжь еикәтәазом.

Ацх ныкәоит агәыдыхәа,
Ашьапышьта мыргазо.
Аха суадаҕ акәатахәа,
Насыпк ныкәоит имтәазо.

* * *

Аҕыр итцтәрааз арѡаш иагхом,
Аңынгылаз уи тәазом.
Ашьта алхраз жыга иахәом,
Икәанызануа убазом.

Амѡа скуп хәа хахә дук лықәтан,
Зымѡа угылан уазыпшла.
Агәы икылкәраап уи кәаратцан,
Амѡа иқәлап еилашуа.

* * *

Сыгәтыха адырразы
Хара ицатәым,
Ишыцкьоу сцәанырра –
Сыблақәа иртәахрым.

Сыбзиабара зыхьуп,
Иахьытцыз сгәаҕоуп.
Аартра зылшазгы
Уа ублақәа роуп.

АРѡАШ

Арѡаш ѡытцхәраан, амѡа тгәыхаа,
Апкәѡхәа иҕыжәлеит, иццакзеит.
Ацакь кышра ҕызәзәаа инеиуа,
Еизхарак сгәатцаҕ иарҕацеит.

Зқышықәсала абла ахаччоит,
Мап, ахааназ уи ажәзом.
Аңшалас ацәкәырц цас еичнарчоит,
Қәыпшрак ацоуп, уи шәазом.

Ус хахә дукгы амч мырхакәа,
Илытхәа ганкаҕы инартәеит.
Цлакгы ҕытхәаҕ амырхәакәа,
Иухәтоуп ахәозшәа, иархәазеит.

Шьхакгы инажәлеит игәаан ихытца,
Иаңшаарц иатцоу уа мазас,
Арҕаш леиуеит, аҕы тытца,
Ахәышра тыцәаан аиахәатцас.

Нарцъхьоу ирашь еипш хәтәыла ицоит,
Зыбжы заңыкыаз ацәкәырца.
Ицыгәхыршәтны аңаҕ иаахоит,
Шәах шкәакәала икәаба.

Нартаа рыбаҕ чыдоуп иамоу,
Сыңсуеит аздырзом уи бзанцы.
Сасрыкәа ишьакәхап мчысгы иалоу, —
Ахра иахаҕуа зыбзарзы.

Инеиуеит арҕаш, ахрагә тгәыхаа,
Гәтакы лыңшаахкәак ирыхзоит.
Ацакы кышра ҕрыцкыаа ианлеиуа,
Еизхарак сгәатцаҕ иарҕацоит.

САРА СЗЫНЦШЫЛО

Сабацәа ршьала изрыжәу аамтоуп,
Сара сызхылтцыз.

Анцыра сызто урт рхәамтоуп,
Еихасхарц — изхымызас.

Аңсабареипш ицкьоу ртоурыхоуп,
Абжы сызтаз.
Ргәымшәара, урт рыгәтыхоуп,
Избаз рымтас.

Рычхара сымҕаз иңызоуп,
Сашәакәа зрыпхыз.
Ргәеисыбжы сгәеисыбжыхарц азыноуп,
Аетәакәа зсыңхыз.

Иамуит хәа мҕабжантә ахьамтцоуп,
Сгәалакәа цхьазкыз.
Ишәа-иза ирымаз рхәыццоуп,
Ахракәа харазкыз.

Сабацәа ргәатца итәшәтыз ашәоуп,
Сымчкәа зыргәыгыз.
Зтоурых зыхы Нартаа ражәоуп,
Сшьаҕа зыргәырҕаз.

Бирактас инаргоз рыламысоуп,
Сзынцшыло, згәы сшәто.
Ацәҕара сзуургы убри азыноуп,
Абзиала атак зусто...

* * *

Иахыак сытцоуп Гагрыңшь абахча,
Ацыгцәеипш ашьацра еилыбзаауеит.
Егъараан избаргы рыбла рхачча,
Амреи азази еиҕыңсаауеит.

Мазак ацоуп атлақәа рызхашә,
Рыбгы бырфынра қашәқашәоит.
Исырто агәтыхақәа ирымам хәашә,
Сшыцоу исымбазақәа сыршоит.

Амшын гәыбзыгуеит ақәара қхашышәа,
Ухыз хәаны акәарахәа азы инахәоит.
Ублақәа инырхыпшылаз имам хаштшә,
Ақсыуа тыпхаушәа ургәақхоит.

Сухәоит, итсны инеиуа абаҳча,
Умцарц ашәацра нарқәацны,
Уазхәыц иац абра санытаз,
Ашәацра исцәылашәаз сыңсы.

* * *

Абахә ианавцуа амра шаанза,
Саштоуп рақхәа изтақхо.
Хәаак нхазар сара сгәатқан,
Иароуп рақхәаза изыргьо.

Ҡада имҟасуазар ақшахаа,
Игәыднакыло сара соуп.
Атқх анышәтуа, амза кахха,
Маза ицәажәо сара сгәоуп.

Ахра иалқәаз арҟаш хышәашәа,
Са исызхәыцноуп агәы зшуа.
Етәацәаа рзамҟа иаду сашәа,
Иқалом санықам уи ашшуа.

Аеың амца зхылқьо ашәантца,
Ашәантца иалоу са сыңсоуп.
Сашта хызқьо ари ашәацра,
Қшзарас иатцоу сара соуп.

Атқх аныцәоу итақәахаа,
Насықк ғәнатыргы са исызкуп.
Исахаит азыхь хәың абжыхаа,
Сыдгыл азыхәан игәыкуп.

Абахә ианавцуа амра шаанза,
Саштоуп рақхәа изтақхо.
Хәылбыхацәқәа амшын ианзаало,
Насықк снаржәуеит сгәы нхыхәхәо.

БЫМШӘАН

Ажәакоуп цхыраарас сзыхәо,
Игәышьтыхгоу, са сзын иңыршәам.
Уи ажәа аиааирахь исыңхьо,
Схәаа шыахага — «бымшәан».

Ажәакоуп сымчқәа еихазхауа,
Сызтымтцуа тышак сәашәар.
Аиааирахь сышхало сазхәо,
Сықәра, сынтцыра — «бымшәан».

Ажәакоуп агәақрахьтә са стызго,
Стүцаарц унапгы сумыркын.
Сгәашәамх аңсыхаара тазкуа,
Сымҟа қызымкуа — «бымшәан».

Ажәакоуп цхыраарас сзыхәо,
Игәышьтыхгоу, са сзын иңыршәам.
Аиааирахь сышхало сазхәо,
Схәаа шыахага — «бымшәан».

Сағысырц егышагым лықхала,
Алашьцараз сағқьаргы сеилахом.
Уи ажәа ансхьугза, нас схала,
Аецәақәа сырхьынхалоит — сәахом.

СЫМШҚӘА РГӘЕИСЫБЖЬ

Ғынч азазеипш итымго абжы,
Схәыштәарамца иаршәтыз ашәа аҕапшы,
Ахәйтәхәа ибгеитдыхаха ацыпхь аҕьарц,
Аңсрабла итәшәахыоугы ахыухәа дытҕьарц,

Сгәоуп иазтоу, иахоугы сыңсоуп,
Сымшқәа ргәеисыбжь акацәара иаҕасоуп.
Ашьхақәа ирғалакыа ицоит уи аҕеаршә,
Ашара иаццәыртцеит атхқәа пхьаршәт.

Сымшқәа ргәеисыбжь, сыгәтакты, сгәыблра,
Саңсшәа, сымшбзиа, слакта, сыгәра.
Аиааира иахшаз сабацәа рхыпша,
Ицәыргам амаза зцу ахыпшыа.

Умәа ҕахцәазар усқан ицхау,
Анасыпқәа рынасып еихау.
Ғәытцоуп, игәтыхоуп, аиаша иахҕоуп,
Агәаҕра еикәышыаха ишьтазто ғароуп.

С-Бзыпҕта, амзаҕа, амәахәаста, ахәы,
Ғаанбзиала хәа ажәла зқәыпцоу амхы.
Сымшқәа ргәеисыбжь — сзыхь хәыч абжыоуп,
Схаҕсахыа, са сыгәаҕра иамоу сҕазшыоуп.

РИЦАТӘИ АЦСАБАРА

Ахра кнаха ашьынзафаҕ, гәамтра ахыақәым пстазаара,
Ғәында илгәушәа ғынчра ахыамам,
Агәатца ахыеисуа атхара.
Шә-мцабзк срылзго, шә-гәаҕрак срылзго,
сашәа иазто ҕызара,

Ритца азиа, Ритца аңсабара — блак иазымбац азхара.
Ааҕын акәхап уара узхылтыз, еицакра зақәым уңшзара,
Ғәхәара зцәаҕам, зсахыа мзанроу,
сасдахь дывымсуа инцәахшоу.
Ритца гәыпшқа, Ритца гәыраз, ухәыцра сшәуп ишаецәха,
Псыс сырхоушәа ашәапыңыап,
сызбар изцыло, сызкәыхшоу.
Иблахкыгоу жәҕан хытцәцара, сгәыҕра дукәа ахрақәа,
Ғәыс иазтоузеи,
бжыс иахоузеи уи иаҕытҕьаз азтаҕеа.
Ахаракыра анцәа ирзишан, хыхь еибарҕоит абҕабқәа,
Нарҕыхыоу иакәхап уа иаҕысыз ҕышыапхыцла итыҕеа.
Сашәа еихазхауа, сахыак рҕыхо,
икәҕьа илеиуа азиасқәа,
Цыси хәыхәи шәкыла, зқыла иашытоуп,
Ритца, утцаара.

Нацәакачча илырлашазшәа
ихәытшаауа ушьха рҕытцәкәа,
Ритцатәи аңсабара, зхәыцшыа ссиру,
иашытоуп ҕыцзак аңцара.
Лаңшыхаа згымхо, ныхәаңхыз зыцрымшәо,
ахахә хыыршәыгәкәа рымаза,
Ахра иалиааз ашыц иатцәара,
сызбарц иңшуа рыхқәа хырхәхәо.
Хыыз ҕыцк дырхазшәа, аҕәкәахәа ихысуа,
Нартаа аауашәа еикәибаца,
Быжықәак сгәы итысуеит, аиашазы,
Нартаа аауеитоуп еицышәахәо.
Ахра кнаха ашьынзафаҕ, гәамтра ахыақәым пстазаара,
Ашыац иатцәара, ижәытә уархалны
саңхыа икаршәу асаара.
Шә-мцабзк срылзго, шә-гәаҕрак срылзго,
сашәа иазто ҕызара,
Абас иахыыкоу аңсыцқьа итыҕаҕе,
аира иаҕсаит са сыңсра.

* * *

Дшатәуа дыџноуп иахъа аџацха,
Зықәра неихъоу Хьрыпс ианду.
Гәырџас илеишлоз наӕ иџхъаца,
Дыччоит анду, згәы аарту.

Илаан анкъа даныџназеипш,
Илытџпраауеит уи лшъамхы.
Ишеишеиуа игылаз амреипш,
Илаша-лашоит лхы-лфы.

О, деимарклоит анду хәыцрак,
Иџазмыргылац уи лгәы атра.
Лыкчыра иамоуп урт зегъ хәытцаршә,
Қәкыс илымам рыртытра.

Ахәыштәарамца иадашьхәоуп лкәышра,
Дыџноуп аџацха дгәыргъатцә.
Лмоџа илызирхынхәит лкәыпшра,
Еициоуит џыџа аџацә.

ГАГРЫЦШЪ АЦЫПХЪҚӘА

Знык инафыхәаз Гагрыцшьтәи азыхъ,
Даанамгар аузом арахъ даеа зных.
Гагрыцшь умбацзар, иуздыруам Ацсны.
Бзиала уаабейт, уаџаа лассы!

Ашьхақәа иатцәабгъыла еснагъ еилахәоуп,
Имканзо бгъыцқәоуп, изгәылптыз са сгәоуп,
Уи ацыпхъ сгәыблыроуп, ихътазар уарпхоит,
Ахәра унызаргъы, иунымло иаргъоит.

Гагрыцшьтәи аетцәақәа рыпхашъа хазуп,
Ахауа цсыршьагоуп, ицкьоуп, иразуп.

Ашәаџыџаџ сгәыгграқәа зазан ирфашуп,
Сашәақәа цсҭакыгаха рзамџа иахъшуп.

Атцхқәа рымаза рыгәтыхақәа рнышь,
Удмырзсацзар иумбацт, иуздыруам Гагрыцшь.
Гагрыцшьтәи ашәапшь сзамџеипш ибылуеит,
Иааироушәа азыхъқәа ргәы тыџпраауеит.

Знык инафыхәаз Гагрыцшьтәи азыхъ,
Даанамгар аузом арахъ даеа зных.
Гагрыцшьтәи ажәџан сбызшәала ишәуп,
Аиџызара ашәала абахчақәа шәтуп.

АЖӘАҚӘА ИРДЫРУЕИТ РЫҘРА

Исцәызит ажәак, сыпсы зыграз,
Ажәа, ажәа цәахәа ссирк иазхаз.
Ишызбоз алахъ еикәылеит сцәахәа,
Алахъ еикәылеит, ишыччоз — ахъхъа.

Икәыпшыз игәылшәаз цхы ссирк агәазы,
Ахра иахшазшәа имшәо аказы.
Сашьџоуп, уи сашьџоуп схьаџуам џара,
Ақсабара агәашәқәа аартуа — аџара.

Аџаа шьашъалеипш ицаз изытны,
Лакә хьшьушәа инышьтџрааз аџезаны.
Аџақъа агәатца итаршәыз атаххар,
Санышәом, сажәа аџалда иџахар.

Апџақәа рхыза цхьаршәтны сыпшааит,
Исымбейт хәа сзыхынхәуам, атахызар сырпшаап.
Ссаркьа нашанаха аџыгцәа сҭакәрып,
Амца шахылкьо исыма сырпып.

Ашьта уантаз, нас хырхарта сымбо,
Снеилап, са снеилап хэыцхэыц зегь еимдо.
Схала исымбаргы испылар ахата,
Издыруеит ишавымсуа, ишадыруа атра...

* * *

Илеимтарк-феимтаркуеит икыдшээз аетцэа,
Сиетцэахэ кыдуп! – дныхэоит избаз.
Икыдшээз аетцэа сахьгылаз сгэатэ,
Дыргак сызтаз уажэытцэкыа маза.

Икыдшэеит аетцэа шэа шэыпшымтаз,
Шэықара иацнатарц жэаба.
Ашэа снатеит сара хамтас, —
Сгэафы ишеишеиуеит, шэааи, ижэба!..

РИЦА АЗИА ИСЫЦӘТАШӘИТ

Шыыжь ифыхаз аттар рашэа,
Мшыншэа иччапшыны сгэы иташит.
Ғыц ихэытцшышыаа амца апхара,
Аңь пыргышқэа ргэы стапшит.

Исықаныхэеит амра апхара,
Мөамш ахэазшэа ашэахэа фепит.
Издыруеит иансытоу агэапхара,
Бысфэпшы хэа цыскгы прит.

Иахак ахыаа хьархышэа исфыхоз,
Зымөа ишьтастцеит ишыаха.
Гэыграк сгэатан ғыц ирфыхо,
Ашьха скыдуп сьашьатэха.

Ғыц исыцхэоит хэыцрак сама,
Ашьта схыларц ғыц мазак.
Сацны сцоит нас, азамана,
Ғыцны исыжэлеит даға мцак.

Ипытлеит схэыцра ушьха амтан,
Ғыц ишэтит, ишэтит схы-сфы.
Шэ-гэытцхак тызгоит Ритца атантэ,
Мцафэыцк еикэылеит са сгэафы.

Ғыц, нас, скыdleит Ритца ашьха,
Ритцаз уақа акаф сшэахэеит.
Сыңсы сзаамгеит санықэлос амөа,
Ритца азия исыцәташэеит.

СҚЫҒА

Уара уда сара сқыға,
Са сыңстазаара акы азхом.
Сдеисра хьшэашэоуп уара уда,
Пжапсык злоу ажэак сызхөом.

Амра зцэызыз ажөфан сеипшуп,
Ихаам, ипхам са схэыштаара.
Бзыпта уда агэафра сфеипшуп,
Сфеипш иунатоит хэартара.

Са сзын ашэагы иамам гыама,
Сеипшуп аапын ифшээз абгыыц.
Исхэап аиаша, исхэап аргам,
Сымөаслап сеипшха сара апхыз.

Уара усыцнатц, са с-Бзыпта —
Агэра згоит сшахьзо сгэыхэтэы.

Сухымшазтгы, уара сқыта,
Исмоузар алшон ахэатэи!

АМЫРХЭАГА

Уа шыжьбзиа, амырхэага,
Абахэ иавтыз еилыхха.
Амра — сыччапшь айқырхага,
Гэыкатагала уеилахэа!

Уа шыжьбзиа, ашыжь шара,
Амра ахцэышыкыр зэацсоу.
Уа шыжьбзиа, амэа ыыцкэа,
Сышьха гэыраз иафасоу!

Амырхэага — сыхгэарпхага,
Маза гэартак сызпырту.
Сымчкэа ргэашамх — афахэхэага,
Ула сыкоуп сгэы тыпраауа.

Иарбан усу са исиаиуа,
Ашьха уфавшэар угэыбылха.
Иарбан гэыху сымпан иаиуа,
Иааир, икампсои ицыблаха.

Зны скараргы абра сгэамцуа,
Хьааи гэырфалеи сымч кацсо.
Иалашэазеипш ас-еыт амца,
Иарзытуеит уцыпхь ансэацсо.

СААУЕИТ ЦАНДРЫПШЬКА...

Схэыцуа сыцоуп Цандрыпшь аккара,
Ацсыуабжык тыфам Ацанба игэара.

Харада иахьейпкьаз ацеира азхара,
Арака имариами агэала архара.

Сызхара сызкэыпсычхам саныкоу абра,
Саалоит Цандрыпшька, ус, абара...

Ара ииз ажэа исзеипштэуам ажэак,
Ара игэылшэаз ашэа исзадкылом ашэак.
Аратэи атыпкэа исархэо рацэоуп,
Кэыпсычхабжыла атызтыпкэа рхэацэоуп.

Уи хызфаша цсыуа бжык тыфам иахьа,
Ацсуа илфатэа фэиуам фэпхьа.
Избоит, ахахэкэа арака игэынкьеуит,
Агэнаха зламзас адгылгы кьеуит.

Сызхара сызкэыпсычхам саныкоу абра,
Саауеит Цандрыпшька, ус, абара...

Агэалакэа азытэахзом азиас Цсоу,
Схала еилысыкэшэоит аца иахьтацсоу.
Ишыцэоу саниаргы, иадыруеит сныкэшэа,
Сылахь еикэызар, иахэоит уи сыгэшэа.

Аратэи аетэакэа цэыуеит, хагеица,
Икам аччабжь — сабацэа ргэыгырта.
Аратэи агэыхьгы — инымцэо ацэахэа,
Аратэи ахэытхэытбжы — «Амхапьер» ихтэаха.

Сызхара сызкэыпсычхам саныкоу абра,
Саауеит Цандрыпшька, ус, абара...

АМҘА ИШЫҚӘУ ИХӘТӘУАМ АХАХӘ

Ихәйтшышыаауа сыштәуу схәыштаарамца,
Цәгәхәыцк ицрытца сахәнәтәрым.
Шхамк ласыжәлан са сыргәамтца,
Мхәцъыртдас сымҘа җаңтәарым.

Ашәа хәо са сшықәу амҘа,
Ажәак сзымхәо сгәы тәарым.
Икахәхәа ишҗеиуа сара сылҘа,
Исиааиуа җыстаа дҗаларым.

Ацәкәырда аҗаҗа ишиуа сыгәтыха,
Адҗа намыгзакәа иҗахарым.
Иамразакәа җеишәа аптыха,
Абҗыц амахә иәҗшәарым.

Сгәәҗы ишыкоу жәлар рыҗхара,
Чыхыи урҗи рзы слахәрым.
Сыҗх аҗшызар сымш икыәҗхаз,
Ашәак аганахь инхарым.

Ихааза ишсыншуа схәыштаарамца,
Цәгәхәыцк ицрытца сахәнәтәрым.
Шхамк ласыжәлан са сыргәамтца,
Мхәцъыртдас сымҘа җаңтәарым.

АмҘа сшықәу сынкахәыцуа,
Сгәанаҗарым аҗьалк аахәхә.
Исыжәларым сҗәа сҗарзызо,
АмҘа ишықәу ихәтәуам ахахә.

АЖӘАҚӘА РЫЦХӘА

Изхәаша дыжәбахыоу ажәәқәа рыцхәа,
Рыхаара нҗәарашәоушәа срыма итәоуп.

Сзеитамтца саҗашәеит урт ршыацхәа,
Ааҗынтәи ашәәқәа насыҗны истоуп.

Ирҗаххар сҗышыҗкәыцәаа сыргоит хара,
Рыбжыи харак сашьҗазам, сарҗыхоит рыҗсыҗ.
Исылатҗо амч-җа сҗанатҗоит сеилыхха,
Сгәәкны акәушәа иахыҗтҗыз Бзыҗ.

САБ ИАХӘШЬА

Иныбтца раҗәабшьон, бахәон аҗсра,
Башьцәа рылымкаа бахыбаан бзара.
Банызба ишбылсра ибылсхәан ашәзы,
Җнума, дәнума аиқәатцәа бышәҗаны.

Аҗхыашыа аныста ныхәан ба бзы,
Башьцәа рнапшымҗақәа, излаз ба быҗсы,
Бсызрыҗхыа хәа исыбҗон, саб иҗәзаны,
Усҗан уи амаза збомызт җаны.

Быблақәа сыдхалон, исыдхалон аҗены,
Исыхәон, исыхәон, исыхәон бхаҗы.
Быхчы иатҗырхын имчыдахаз бнапқәа,
Җыц иахзаазшәа снапы иаркуа...

Былаҗырз җыҗқәа амхәыр еиҗш изныз,
Ашәкә җежықәа, аамҗала быхызала иҗыз.
Саб иашьцәа мбазакәа ргәыбылра сыркуа,
Хамҗас исыбҗеит рысалам шәкәқәа.

Ибасхәоит аиаша, ибасхәоит имза,
Гәкахара рныҗшуам, имҗсит, ихатца.
Саб иашьцәа идырым асолдаҗ ибаҗа,
Рхатцара ахахә-цәы иануп иҗаңҗа.

Сзыцѣом, сбызхѣуеит, сзыцѣом уахак,
Хѣѣишьцѣа рахѣшьазатѣ, ицѣгъами бѣақ.
Алашбжы гацыпѣаза агѣашѣахъ сыпѣшеит,
Бсызрыпѣхѣ бѣѣошѣа быбжы саѣаеит.

САРА САХЪЫНХО

Сара сынхоит аѣсуа дгъылаѣ,
Аѣсуа нхамѣа абла ахѣтоу.
Сара сынхоит ашьха рѣашѣѣа,
Аламысаз иахъшѣахѣо.

Сара саазеит аѣсуа иашѣа,
Шѣтыла ирыпѣху имзырха.
Аѣсуа қыѣа, измам хшаѣа,
Неироуп! – ахѣежѣлаз имѣахѣа.

Сара сынхоит аѣсуаа ршьала,
Иѣѣажѣо ахаѣѣѣа ахѣѣабоу.
Сара сырхылѣит хызла-ѣшала,
Зызбахѣ ахѣа игахѣоу.

Сара сынхоит ажѣа ахѣѣызоу,
Уахѣгѣыднакыло урѣхѣаны.
Сара истѣуп ишѣѣыло амуза,
Аѣсыуа ѣасла еилаѣѣаны.

Сара сынхоит Бзыпѣа ақыѣа,
Абахѣ дуѣѣа ршьапаѣы.
Бзып ахаѣами сара сызхылѣыз,
Уиоуп изсымоу иара агѣы.

* * *

Схѣыѣреипѣш иѣѣа-ѣѣоит акѣыркѣырѣѣа,
Аѣхѣѣѣа ақышѣа ѣшзаѣѣа.

Ашѣа иаѣѣыхѣз ѣѣахѣѣоушѣа,
Зиаск леиуеит игѣыкуа.

Сан лкыкахш иаазѣзшѣа,
Аѣшахаа сышьѣоуп агѣы былѣа.
Сахѣабѣз наѣаза иазхѣзшѣа,
Ипѣшеит амѣа агѣы ѣпраауа.

Иѣъашѣо сгылоуп иабѣз сыбла,
Иѣѣыз амѣа саѣынѣѣаауа.
Сшырбѣз ироуит агѣахѣа,
Аѣѣѣаѣѣа, зѣамѣа ѣѣѣѣаауа.

Алапѣш сыдхѣлт уахѣѣи амѣа,
Ахаѣѣгъы агѣы зырѣхауа.
Аѣсуа сахѣѣѣхѣык ишѣызшѣа,
Иѣѣоит азѣамѣа еикѣаѣхауа.

АКѢАРАҚѢА

Ахѣхѣахѣа илеиуеит акѣѣараѣѣа,
Аѣауаѣ рыбжы кѣашѣоит.
Иреипѣшуп схѣыѣѣа карѣѣа,
Изгѣыларшѣоу аѣѣх дыршѣоит.

Сыдгъыл иазкыми рашѣѣаѣѣа,
Сыдгъыл иадыруеит урѣ закѣу.
Сыдгъыл иаѣиит ражѣѣаѣѣа,
Убриами ирѣѣѣѣы зызку.

Анѣѣыра шѣѣѣаѣѣит акѣѣараѣѣа,
Иѣынѣѣѣѣит амѣа шѣызѣѣу.
Уаѣа ишѣѣѣымѣѣѣѣит агѣѣѣѣѣа,
Агѣѣѣѣѣѣа, ихѣѣау, иѣѣку.

Шәйтснй шәнеила аккарақәа,
Акәарақәа, изцу схы-сыңсы.
Шәыбжы хәыңызаргы акәарақәа,
Аңсыуа гимнуп сара сзы.

ЗЫХЬҘА

Схәыңра аңхара абра испылоит,
ЗыхьҘа иқәыҕеит абжы гәықза.
ЗыхьҘа ҕың бғыла еиылоит,
«Реит» аҕыҕеит сгәы қатца.

ЗыхьҘа сдәшхәа сыңсы укыдуп,
Ашәтқәа қәшәо сахықәыз зны.
ЗыхьҘа усыңуп, угәыблыра сыдуп,
Угәеисыбжь шалтцыз сқәоит қаны.

Амш аныцәгьоу ахәаца атқа,
Амца игәытарш саб дахьтәалоз.
Азыхь ахьхәытқьоз ацақьа,
Аңхьарца абжы хаа ахьгалоз.

Акәицқәа ихәытцеихәхәоз ахәатә хыза,
Иахьагы иҕәхәоушәа сгәы иабоит.
Лассы сзымаар избоит қхызла,
Қхызгы уи амца сарқхауеит.

Ақәа анлеиуа апыққәхәа,
Абартцаҕ стәоуп, сзырҕеит.
Анцәа рашәа гоит акаҕхәа,
Ҙың ихәошәа сгәы иабоит.

Сгәатқан итцызшәа ахьхәхәа,
Ишгац игоит убжы.

Аңшалас сыңуп сгәырҕа инаха,
Субашам ара сеихашышы.

Схәыңра аңхара абра испылоит,
ЗыхьҘа иқәыҕеит абжы гәықза.
ЗыхьҘа ҕың бғыла еиылеит,
«Реит» аҕыҕеит сгәы қатца.

АШЫЖЬ

*Ашыжь игылаз еан еаба аҕеикит.
Ажалар рхәамта*

О, издыруеит изакәытә нашану,
Игәылтәаа игәылптуа ешшыжы.
Издыруеит шыжь ахәыңра сшалоу,
Ишәхылтца са сгәы абжы.

Ашыжь иадыруеит изакәытә еидароу,
Ааңсарак схымгзо са сызцоу.
Мәас сызну, закәытә ҕадароу,
Ишмыцәо амца исыцроу.

Сара издыруеит, иреиҕу ашыжь
Шакәу, ианысхәа ажәа – сан.
Шыжьуп иангазгы сзыхь хәың ашьтыбжь,
Анасың иагәылптуаз мазан.

Шыжьуп ағәтыхәкәа сырхызыгзо,
Сышхәкәа ансхәлачча иргәарқханы.
Ламысуп рышқа нас сыхәнызго,
Игылоу сашәакәа рханы.

Шыжьуп «АНБАН» рақхә санақхә,
Ианыздыр сыңсадгьыл зыңсоу.

Шыжыуп сыжэлэр җхьа иансыҗхьа,
Зтоурых-тэца сгэатца иҗасоу.

Шыжыуп Сасыҗкэа данықала амѡа,
Хьаас иҗоу зегь җархо.
Ахэхэхэа ианѡеиуа анхаѡ илѡа,
Нарҗаа рымчкэа анѡахо.

Шыжыуп сҗацхаѡ сымца анѡыхо,
Сымра анхало игэырҗатѡа.
Снеиуеит усҗан ашэак саѡыхэо,
Згэы сҗагылоу сыҗэҗэаха.

Избоит есышыжь закэытэ шыацроу,
Мап, са саҗхьа избом уаѡҗсы.
Иадыруеит сабар иара ишацло,
Ишышьҗабо сара санҗсы.

Гэырѡашэҗ неикэазтуеит рыҗсы нархаҗа,
Шыжыынза ѡаҗарак исызҗар.
Саҗымлозҗгы сашэхэа неихаҗа,
Иҗалон имшакэа ус инхар.

ОКТИАБР АҚЭЛА

*Илзыскуеит раҗхьатэи сырҗаѡы
Фениа Капитон-иҗҗа Амчба-Хагэышь*

Схэыцрақэа хьтэы-даҗҗас еиѡаҗсоит,
Сдақэа ирҗахэмаруеит аҗэҗэабжыы.
Шэ-хэыцраҗ мѡахыҗын иҗаҗсоит,
Быбжыыхаа зҗыѡуа са сгэаѡы.

Хреиҗшыны җаббон ба бхатэ хшара,
Хгыларц җажэлэр рыгэҗаны.

Былѡатэ арѡыхон ашыжь шара.
Гэыла бҗалсуан җаимданы.

җадҗа ххэхозар хгыла аҗҗахэа,
Бгэыргьа ѡыҗхон уи аены.
Ба җанбыцу җарт аҗыҗахэа,
Есаaira иҗэыҗшхон ба бхаѡы.

Сҗыруеит, сҗыруеит ссиршэа,
Бықара аѡаҗхьа са сѡырбоит.
Акалам акышыа цқьа исбырҗошэа,
Саҗхьа бтэоушэа сгэы иабоит.

* * *

Исыбаргэузеи, сыҗоуп аҗ иеиҗш,
Ирацэоуп, уразҗаар абас зхэо.
Инапы уирбоит ихэда инатчышь,
Ихыҗт хэа акэхап уи иахэо.

Ах дахырхэеит амра аҗхамҗаз,
Анхаѡ иоуп иахьа игэҗэоу.
Аиаша шэасхэап, иахьатэи җаамҗаз,
Ах иеиҗш дыҗоуп ихаҗоу...

СЫДГЫЛУП САРГЫЫ

Зны сшэаҗшыны сатҗоуп ажэѡан атҗа,
Зны сқэыршыѡха адгьыл сахьшуп.
Сыгэҗыхан сыҗҗоуп ахрақэа ргэатҗа,
Амра ахьышэхэа сыччаҗшыны саҗшьуп.

Зны сцэхэхэоуп, салҗит шэгэы ашыра,
Зны сшьанҗоуп, сыҗоуп сыҗэҗаза.

Зны сыгәтыхоуп, ишәызымто лаапшыра,
Зны сцәымзоуп, саркуп сыххаза.

Зны ашьхақәа сырғалакьеит сы-Бзыңны,
Сымцабзха, зны шәзамџа сацроуп.
Шәгәы сантазам сышәпылоит снасыңны,
Шәеидара шәымдо шәнаскъазго са соуп.

Зны гәафрак сабылуеит исамраза акы ахәаха,
Ахәақәа рхәаала сгәатца рыххоуп.
Идырқацыз ашьацеиңш сцәыуеит зны ахәхәыхәа,
Гәырџакгы зартәиха сыхәда иахоуп.

Иагәа испыларгы сара сзыргәамтца,
Стәарцгы сыкам ахаангы сыхы кны.
Сыкам иааирада хәаи гәафри сшәыцрытца,
Сцәа итамзои, сьдгылуп саргы.

АШАЕТЦӘА

Апенцыр икылсны зшәахәа сарғыхаз,
Издыруеит уара узакәу.
Ашамтаз аетцә-зы сағзырхәаз,
Ианцхало амџа сызқәу.

Ашаецәа, сзамџа уадызшәа,
Ицоит уажәытәкәа ифыблааны.
Шанала еибадыруеит згәы еизыбылуа,
Убзиабара сылалейт ипланы.

* * *

Иссируп уахатәи атцх,
Исылатәоит абжыхәа гәыкуа.

Исгәыдыцсалоит атцхқәа рыцыңхь,
Схәыцрақәа зкапануа еимдауа.

Арацәа акәзам уахатәкәа са схызхуа,
Амацгы сгәы еизнархәуеит.
Ажәџан ағы етәазатәык кьдзар,
Шаанза сшәахәарц исызхәуеит...

ХЛЕИЛАХХАА ХАШЦАЦЕИ

Аашәа ашәшырағы зегь еилараа ишьтоушәа игәы иабейт,
Арыцха ихәейт: гәыргәа ыкам, зегь ргәыгра ргәы итабейт.
Агәымцкәа шыапкларшәаз зегь хиоушәа ихы ижъейт,
Ацәгәахәаф рызегь цәгәахәацоушәа игәы ижъжъейт.

Ацыртышагаџ агәатаџцәа акарахәа игәы рыхшәейт,
Ипцхәыс илейхәейт: бымшәан, сфызцәагы дыршәшәейт.
Атцла иалкъаз ишилшоз арцәаа дыхәхәейт,
Афы асааит, хәзегь хлеилаххаа хашцацей, — ихәейт.

СЫДГЫЛ

Ан гәыкәымшәышә леиңш угәы цшқоуп,
Адгыл — сынтцыра адац.
Утоурых са сзын ипшыоуп,
Мазашәк змоу итаз.

Сеилызкаауа, схәаа зхәауа,
Икоуи уда сара сзы.
Сьдгыл апхәа иарбан сахьоу,
Ихызхран икоу са сыңсы.

Схәыштаарамца, цхара згымхо,
Абас изыкоу еихәылшаауа.

Иаңырхагоу дарбан гәймхоу,
Иҗаитцарцу агәы ңшаауа.

Иарбан гәәкроу уцәа итамзац,
Бңьар мцала урбылуан.
Лабҗабакәым, ухтыскәа рөызцәа,
Сахәоит, ңхызгыы исумырбан.

СБЫЗШӘ

Сбызшә мрахәагоуп, сбызшә рыңхагоуп,
Сбызшә хәырбҗыцуп, уи нырхагоуп.
Сбызшә Нарҗьхьоуп, игәыргәҗәагоуп,
Сбызшә Браскьылуп, уи Сасрыҗәоуп.

Сабдуцәа ирчыцуп, сгәашә иаңьынңьуп,
Сбызшә абңьаруп, и-Камачыңуп.
Милаҗс иҗоу зегьы ирцәанаалоуп,
Сара сзыхәан уи жәеинраалоуп.

Сызгартцыз сгара сбызшәала иныхәоуп,
Сызҗиааз сгәара иара иаҗахәхәагоуп.
Сан лгәыңхәыхшоуп, ишьацаагагоуп,
Сзыңшахәа, сзиа зегьы иргәакьоуп.

Сбызшә арңысроуп, итыңхароуп,
Жьрацәра еиларсуп, уи тынхароуп.
Ахәра иашәоуп, ахәра иарҗагоуп,
Җыза рхагоуп, гәәҗра хгагоуп.

Шьха еибаркыроуп, ахатца ихатцоуп,
Сбызшә сжәытәхәра златәахызоуп.
Ахьаа җыцкәа зхәынҗо ирңызоуп,
Сбызшә гәрагароуп, зных еихымцоуп.

Шә-уазрак зңылаз сбызшәала дрылгоуп,
Шә-бңьарк зықәкыз еиқәкшаанза дрыдгоуп.
Аршра иафсуаз шә-зыхәашьк дрыргоуп,
Шә-тышак иҗаршьуаз сбызшәала дҗыгоуп.

Ахатца иңышәага ахәраҗ ирхәозоуп,
Аңсуа имҗәыжәоуп, сбызшә — аңсышәоуп.
Сбызшә җазароуп, хьызрацароуп,
Ифырхатцоуп, бираҗда хьамҗроуп.

Сбызшә хәышҗаарамцоуп, ишьха зыхьуп,
Уаҗыхәа, ихәшәымцоуп, ицқьоуп, еитцыхуп.
Аңсуа гәашәуп, ахра иашәоуп,
Збызшә иачыҗоу – уи дыжәҗадоуп.

Маза тахәхәагоуп, баҗа еиқәырхагоуп,
Збызшә зңырхагоу ңызышьо дхагоуп.
Иашҗа иҗоу игәашәгьы еиқәароуп,
Аргама амца зыцреитца игароуп.

Зан мап лңәызкыз – дуңьабароуп,
Уангьы длафсуам – уи духьчароуп.
Ихы даҗоуп, хәҗоу дбызшәадоуп,
Ишьҗагьы шәарҗоуп, игәгьы ашәадоуп.

Зыбз зыхәлам иуархәои ицқәа,
Иалшои амахә, иҗху здацқәа?
Сбызшә хәаадоуп, зегь хәимаздо ауп,
Хә хазлаңшзоу – Сбызшә иахамҗоуп.

* * *

Храк ихало мҗакы сықәуп,
Сгәатца еисуеит аҗхара-җхара.
Мҗакы сықәуп, уск сыңхықәуп,
Инымҗәо мҗоуп иҗоу хара.

Аргама имзакәа цюукы исархәоит,
Иабабтаху, шыта бхынхәы.
Бөыргәгәа хәа шыха ссирк сыңхәоит,
Агәыргәа аблақәа ирхыхәхәы.

Агәра снаргоит дшамеижьо иажәа,
Згәашьымх ахрақәа ырыңшну.
Ахра ихало, ишхало иашәа,
Ашәа геи-шьхеи ирзыңшу.

Лабашьашьтақәак сеикәңах сырхәынңоит,
Рхы сырдыруа, исфынцәаауа.
Мыч чыдак сылато сырхәынңоит,
Сызцәымгү имәа ґахцәауа.

Цшзала инсыжыит абахә кнаха,
Цшахаак Раидеиңш сеимнадоит.
Сасрыкәа ишьта аґоуп ицәґыхаа,
Рәашкгы гәґыхатцас еикәнаңәоит.

Ацакь кышрақәа ирхәоит имзакәа,
Храс иахьызбоу Слахынцәа.
Сшымхынхәуа ақәцәаґ сымназакәа,
Агәра днаргәп са Сыңхьарца.

АШЬАЦ ИАЦӘА

*Ашьац кьацыр хәа дшәаны даграгыломызт.
(Аңсуа жәаңка)*

Исылнаршоит ауазрақәа рхьакра,
Рлакта азә дтамшыкәа рыхәцәара.
Ашьац иатцәара — ахәра рґага,
Ахәра рґага — ашьац иатцәа.

Алаґырзқәа илашу ашьацра,
Шәышықәса рхыңуаз, са сзы ибазом.
Ирнымцүа асахьа сґәыґра еиңшырта,
Сара сыда уаґы ибазом.

Аңьныш кьырәаң дакәшарґ сґәара,
Сашәа аихсра дзахьзәом.
Аңсреи амцеи ахьеикәмақаруа,
Срыбжьашәтүеит, хьзыда сґахәзом.

Ашьацра аңшшәала мдыршьа ақәзам,
Санықәу амәа сшатцәшатцәуа.
Сґәоуп иңсхыхуа, ашьацра акәзам,
Ианутцсаауа ашьац иатцәа.

Цәыртшьак амам гәырәак ацәаара,
Цтышьаґ амам иарґаз сыжьәа.
Иаґа схызгарґ ашьац иатцәара,
Аиааира аңнағалоит са сшьаґа...

* * *

Сара сааизар сынцәа дсыңуп,
Сынцәа сицнатц — цсразы сшәазом.
Сынцәа ишьыжь сґәыґран сатцхуп,
Сынцәа дсықәлоуп, мап, дажәзом.

Сара сыда азәґы дибартам,
Ңазәы издырзом ибызшәа.
Сара сґада уа уґы итәартам,
Дусырдырзом сара сынцәа.

Нцәахәыс исымоу сыңсабароуп,
Сызмоу гәґыхатцас сцәахны.
Иснаґо аңсґазаара аґәаңхароуп,
Аңсыуа дґыылуп сынцәахәы.

Иагыараан сшаафсхьеит сынцәа дсыцны,
Ашьха зыхьбжыы ххатцаны.
Хашәхысхьеит жәѡанла зны хәпцәцны,
Шәгәәкра шәхаагеит изаны.

Хашәпылоит шәымѡаф зныхгыы хшьацны,
Шәыкәа хтаршәуп хашәаны.
Акәапахәа зны хкашәоит хабгыцны,
Шәызтдысуаз атла хныфшәаны.

Сынцәа иашәа — Ажәеипшьаа рашәоуп,
Нартәа роуп иара дызхылт.
Бызшәас иихәо — сара сапсшәоуп,
Хроуп игәашьымх — уи дызлыт.

Сынцәеи сареи хәидышәныхәла,
Шәышықәса саназшьаз — са сишәиит.
Хәышәгы мацуп Бзып азыхәа,
Мышкы сыпсып хәа сара сымиит.

* * *

Абахча еиужьра алазара,—
Сысабицәа рбакақәа.
Сгәы иснархәом, уажә сымацара,
Срыкәшо ахахә-цәы тапқақәа.

Такк зыхәлымшәо ахахә хьшәашәа,
Апатретқәа згәы итәсоу.
Сапхәа игылоу иаасыцрымшәо,
Сахьцалакгыы сшьа-сда итоу.

О, схәыцқәа, сышәзааит ишәзысшарц,
Сыпхара шәзымшакәа сцазом.
Сыпсы шәытдаршәыз шәымшәарцаз,
Сыпсы шәылкәкәаа — исызхгазом.

Шәыпсы сыкәа итәз — шәацәымшәан,
Сахьцозаалак шәсыцны шәца.
Саарцә хәыцқәа, срыцхауп, шәеицрымшәан,
Уахьгыы бзиа шәеибаба.

Сухәоит, апта, уцарц ухытны,
Уахынла амза укаччарц.
Уанцәыртца ан гәәк улызхәыцны,
Имшәарц, урт рыхьзала уцапшьарц.

Упхара рхумбаан, сухәоит, амра,
Ацарақәа шәшәахәаларц.
Исыман сшәыхәоит Ацкәынра, Анра,
Ашәтқәа рыхьзала шәышәтларц.

Зыпсы тоу рыгәтоуп сахьeimдо,
Ғазә изхамто аргама избоит...
Анышә рыбжьазаргь ани цкәыни,
Арахь ишеицу агәра згоит...

САРА АПСРА САЦӘШӘАЗОМ

Ишсхалашо амра еимхәыцха
Сыпсыргыы, сиетәхә ташәазом.
Ишлеиуа азыхьқәа ахьхә-хьхәхәа,
Сара апсцәаха сицәшәазом.

Ашьха гәымшәақәа шысхагылоу,
Сара апсра сацәшәазом!
Апсабара сыпсы шагәылоу,
Шәкы сыртысыргыы — сажәзом.

Сара сахьыкоу апсра шәартам,
Иацәымшәоз роуп схәта сызхылт.

Сара сахыгылоу шәшәаргы шәтәам,
Ахацакыоуп Сасыкәа дызлыт.

Ишыказамгы кәрак исызхаша,
Сцашам цааршәтас снейлытсаа,
Дшиуа здыруеит са сзытсахша,
Уиоуп сзацәымшәо сара ацсра!..

ИААИРАДА ИХЪАМЦИТ ОТХАРАА РЦЕИЦАА

*Аңыңыңтәылатә еибашыраан зыкәра итысхәз Басныкиңа
Камидат иашә иңа Захариа дсыңшаауеит хәа дахыңаз рәыңыа-
гы зымхынхәзеит. 1986 шыкәсазы Отхара ақытан иартыз
абака рыхыңкәа ануң.*

Ахысбыжыкәа, ыңыңажәи акы шыкәса зхытца,
Атынчра сшахшазгы исахауеит иааигәаны.
Иццышә иахәылахоу ағәшәкәа срызхәыцуа
Стәалоит, слагырызшо схы кны.

Ашәахстакәа ртыңан ашәткәа шпытхоуыгы,
Сцыңта итаслоит ахәшә абылфәы.
Алагырыз иафәииз азамфакәа шбахыоуыгы,
Суазыруа сыкәхалоит аибашыра адәафы.

Ахысбыжыкәа, ыңыңажәи акы шыкәса зхытца,
Иафәхым уажә фың рыртытра.
Стәом цасейтш схы кны сынкахәыцуа,
Алагырыз иатыңым иахә ара.

Ихъамцит Отхара ақыта ацеицаа,
Баша имыхышәашәеит рыхфакәа.
Рлакта хаакәа рхалазшәа аетцәакәа,
Ажәван ианубаалоит рхы-рфәкәа.

Дара ракәушәа иргәылптыз ашәткәа,
Рымцакәа еикәылеит иххаза.
Иантыцуаз еипш ирталазшәа ргәашәкәа,
Исцылеит рышытәкәа цхәза.

Иааирада ихъамтит ргәытшқа,
Сышыхәкәа ирхалеит рытсы.
Абгыц иатәа иафәнылеит ркәытшра,
Иааиран иашәылеит Ацсны.

Рқыта иаалалазшәа еишытагыла,
Схырхәоит уажә рфәцхәа сгәыкуа.
Рнышәнап калазаргы Урыстәыла,
Гарцка ихынхәызшәа рытсқәа.

СЫШЫХА ЗЫХЫ ХӘЫЦ

Икара-цсараха амфә икәу,
Умфәхыт хәа убжы ирха.
Ишмаңым иахәа иупхыкәу,
Имфә ркәаф, игәыхы шыаха.

Уааигәа днеир днартәа цшыаала,
Зымчкәа шә-гәафрак иршәахоу.
Ицсыршыаган цшыаала убжәла,
Ишәа ртархәмар, ида итәшәхоу.

Урмеилахан жәван иазхәыцуа,
Дгылкаф цла цшзак иаззырхәц.
Дшыцумган ышәгы зхытца,
Уаргы-саргы хзыхәа бза зымхәац.

Аха иудыруаз адгыл ишақәлоу,
Ацсуа ицсабара иацнатцз.

Уеырцәыхьча зызхара изудымшыло,
Ухьарчбыжь иатцоу рзы имазаз.

Уишьтаныхәа ахра икыду,
Зшьамхытдаркәа зтынхахо.
Уихашәахәа агәырза икылдоу,
Зхы-зыңсы иашьтамкәа итахо.

Сышьха зыхь хәыч, итцыз ашьха,
Адгьыл сақәлазтәуа ышпхоу.
Дунеик уахымтәаргы урғашха,
У-Бзыпуп уанаанха сыңсы шухоу.

СЫЖӘЛАР

Нартәа ркәастҕеипш шәыбзиабара сыншуеит,
Ифьцзоу ак сазхәо шәымџакәа срыңшуеит.

Шәааизар шәхатцара ахатцараз ишәахәоит,
Иаашазар шәыуаџра шәыхьзеипш сарпхоит.

Сызгәылсхьоу шәытхкәа сцәа сытдырцсауеит,
Шәгәафь сымџахытыр сгәы тыблаауеит...

Шәықәра еилажәгом знык шәа шәанқәы,
Иреигьу ацәахәа иаџызоуп шәа шәгәы.

Шәыгәаҕьра абцьярла имеихсхьей аҕа,
Зақантәгы шәфымтрала ишәтахьаз ааха.

Шәызиааихьоу иснаҟо схәатәы сахьнагзоит,
Шәныхәапхьыз шыкоу, шәхақгы агәра згоит.

Шәшәышықәса сагәылпшыр сгәақра кьасоит,
Ишәчхәхьоу сгәалашәар сыңцышә капсоит.

Шәыхәрақәа срызхәыцыр сыхәра кәашатәхоит,
Шәуазра сазызырџыр, суазра шәахәатәхоит.

Ақамеипш еицхауеит, итагылом сгәы атра,
Сгәытхәыбаџкәа ираџсхуеит шәжәйтәра артытра.

Сшәоит исцәыптырхәа, ицәҕахар аршара,
Хәрәшәада ысылшом шәшәахста аҕапшра.

Нартәа ркәастҕеипш шәыбзиабара сыншуеит,
Ифьцу ак сазхәо шәымџакәа срыңшуеит.

Ишәартам са сдацкәа шәымаза змазоу,
Изхымпсаауа шәымца имыцәо изыцроу.

Сызгараз агара антцыра алахьынцоуп,
Снаџсан игартцуагы иңеипш ҕацароуп.

Иаңьал наскьагоуп, зыжәлар ззыңшу,
Рыуаџра шапшапуа згәыраз иташу.

Шәгәы ашьтыбжь садыруеит, ысызто алша,
Шәгәы ашьтыбжь иаздагәоу илам шәа шәшьа...

* * *

Исаџсхьоу сеишуеит ахухухәа,
Имиц сымшкәа рымџа кны.
Зыхьк анлеиуа ахьхьа-хьхьахәа,
Амра цәыртцуама игәыкны.

Сгәақра исаџсхьоу сҕаңшуеит абла,
Бла иамбо ашьтақәа сырхуп.
Азәы изаатуа ашә мариала,
Са сзыхәа иларшәны иаркуп.

Схышьтра схылаанза, цакала аѡстаа,
Сыцха аѡаѡара дахъзоит.
Исхызго мацшьо иху сышьта,
Инхаз хѡа сымшкѡа иѡхъазоит.

Дѡыѡшзак збеит хѡа сааигѡа ишьацха,
Рацѡак бжѡамзаргъ — ихарахоит.
Сызнеизаргъы — ицаѡъа тѡамцха,
Шъаѡак сзацымѡо саабжѡахоит.

Цъа мбазакѡа азѡы аѡѡарахѡа,
Амѡа дыѡѡуп, дѡоит сасра.
Сишьтахх снейуеит, дзырыз акѡара,
Ирѡашхоит снейаанза сара.

Сызну ацха схѡаакѡа хыѡуа,
Сышьтахъ иааиуа тѡнч дшѡахѡоит.
Дызныкѡашо имѡа сананысуа,
Цѡахѡтѡас хѡ-шѡахстѡак сырѡашѡоит.

Исаѡсхѡоу сеихсуеит, рѡынчшьа акѡзам.
Исаѡсхѡоу иснаѡзом таха.
Аха сѡеиѡштѡѡъа — исаѡсхѡоу акѡзам,
ѡѡѡаѡоуп иахъыѡоу сѡеиѡш хада.

САБАЦѡА РХѡАА

Исыцкыѡуп скыдзар ашьха,
Иаасыѡрымшѡо изѡу са соуп.
Даргъы сыѡѡоуп сѡазар ашхѡа,
Амѡи амѡеи реиѡш хѡиѡроуп.

Изырхѡахѡоу ашѡышыѡѡса абѡа,
Иѡазмыргылаѡ амшын аѡра.

Иалмыршакѡа иѡызххааз аѡба,
Шѡхыѡшыл, ихызлоит са слаѡта.

Иаѡеикѡылоит ианеикѡу амѡа,
Аха иѡѡышѡа изѡаѡом.
Акѡашмѡеиѡш иакѡшоит схѡыѡра,
Сѡышѡо исыѡуп, еикѡтѡаѡом.

Сабаѡѡа рхѡаа сара сѡазуп,
Сѡѡаѡа изѡымсуа ибаѡом.
Сабаѡѡа рхѡаа саѡуп, сахаѡуп,
Рхѡаакѡа схѡааѡра иѡабаѡом.

Шъыжъ сангыло исыѡѡыхоит,
Иѡам ахааназ рымѡа хѡеуа.
Исывагылоуп, зных исѡыхѡоит,
Аха иѡам сызхѡаѡеуа.

Иааигѡа инеизом измам чѡара,
Насгъы инзыжъуа урт мѡабжа.
Сабаѡѡа рхѡаа сырѡеит хѡмѡас,
Сшьа-сда иалоуп урт рыѡеша.

Сыѡѡаѡуазаргъ дара срыѡѡоуп,
Урт са срыѡхуп сѡѡахѡаны.
Забаѡѡа рѡѡаѡра иѡѡам дрыѡхѡуп,
Рхѡаа иѡѡыло иѡѡырѡаны.

Исыцкыѡуп скыдзар ашьха,
Иаазыѡрымшѡо изѡу са соуп.
Иаргъы сыѡѡоуп сѡазар ашхѡа,
Амѡи амѡеи реиѡш хѡиѡроуп.

Амра ангыло иѡѡырѡуеит иѡѡны,
Аха ишаѡу иѡашѡаѡом.

Сдунеи анысџсахуа мышкызны,
Ишьтызхуа дсымоуп, слыцәшәазом!..

СЫЕЦӘАХӘ

Сыхъз ухызаргъ сумацара,
Мап, са сымала устәзам.
Схы рхызбаауеит уара укәицкәа,
Схазы мацара устәхзам.

Лакәк ииааирахо уахамтан,
Итынчу сыжәџан блас уахаз.
Сыжәлар рзеиғашьяра уамтан,
Инымтәо пстазаарак уазхәаз.

Аб зхы пөыз згәызәанзамкәа,
Имғац ихәрақәа изырға.
Иашта итшәаз измамкәа нтыра,
Ицушәа апстазаара игәарпха.

Амџа иқәу хьызрацара,
Иааира гәашьымхк ипшынтда.
Иахыз улапш аназара,
Укыдыз, сыецәахә, ужжаза.

Сымшқәа сзырпхьазо акгыікам,
Иуаззаргъ сашәақәа зхапсоу.
Укыдшәарц акәзам зны саныікам,
Рлакта умырзын сыпсы зхоу.

Уанимышәа измам лазара,
Сгәы шузыџбахо затәзам.
Сыхъз ухызаргъ сумацара,
Сыецәахә, сымала устәзам...

* * *

Ашьхақәа ирхаштзом изхаану,
Сабацәа ирџызоуп — иашшзом.
Ирхәаауп уаргъы-саргъы иаххәау,
Сбызшәада урт рызшазом.

Урзызырџы, уенытцак рџытца,
Арџашқәа, сышьха-гәы зызтоу.
Иуархәап, азыхькәа уразцаа,
Рымаза сыгәтыхан сшацроу.

Уаргъы-саргъы хәпхәа ирныруеит,
Цәызк азыпшызар хәжәџахыр.
Ашьхақәа лактала иахнырхуеит,
Шәацрак ишакәым ихацәхәыр.

Сышьхақәа, изхылцыз Ахәрашәа,
Псеивгагас иамоу са сдац.
Сышьхақәа еикәдырхаз Сапсшәа,
Цашья умазам унагәтас.

Ашьхақәа ирхаштзом изхаану,
Сабацәа ирџызоуп — иашшзом.
Ирхәаауп уаргъы-саргъ иаххәау,
Урт рыда Апсны-пшза шазом.

* * *

Аратцла атцака игылоуп агара,
Ипыррашәа.
Насыпк тахәмарт џапхәа агәара,
Иамам прашәа.

Абжы шытыцуеит агәыдыхәа,
Игәырғатцәа.

Инахыцрааит цыскгы ссирха,
Абжы картца.

Сакәыхшандаз агара ақара,
Ғақха аира иазыпшуп.
Ф-абицарак згартцхьоу агара,
Хымпада, имшуп.

ҒАЖӘИЖӘИБЖЬ

Шәаламцәажәан шәацрак шәылагыла,
Ишьтабоит.
Ишәымхәан азыхыгы шәахагыла,
Еихәлабоит.

Ирывжәга, сшәыхәоит, сцоурых хахәкәа,
Еиґа еикәнашоит.
Ақсуа гәашәкәа — имґац сыхәра,
Еиґа сдыршуеит.

Дгылар алшоит ицәоу ацшқа,
Дцәырханы.
Абґыц иатцәа агәылптха ашәта,
Шәаазыпшны.

Ахра икыду даґкьар алшоит,
Дташәмырхан.
Зашта аршлаз ихылтцгы даршлоит,
Зны ишәмырхан.

Ицәышәтцәах иныкәо рацхьазакәны,
Ма дцыркьхоит.
Ғыц ацәажәара зәазызкуа,
Дґахахоит.

Ирцрашәмырсын имиц Имшкәа,
Ргәатцәахы.
Ишәмырдысын сгәашәеицш Имшра,
Ишәтцәахы.

Дқәыпшуп ан, дихылтц нхаф қыиак,
Иаашәычха.
Илывжәга, дрыцхауп, дизцшуп сабиак,
Даашәыхьча.

Дышиз дтаауазарґы ишәта ашәыха,
Ихы шәшышыла.
Ғажәижәибжь, алахь шәыга,
Ахьз шәшыала!..

* * *

Сазыхгом ашта оума зыхтысхьоу,
Цсрала идысхьоу са сантцсаа.
Иацшәымахт суадаґ атцкәа исафсхьоу,
Ицахьоу сымшкәа инеилицсаа.

Са сыда царта змам ахьаакәа,
Сыцсоуп изтаршәу аахала ихәу.
Са сыда илшом азәгы рхьакра,
Азәгы издырзом иахьтцәаху.

Ацта, угәылшаа, уцәыртц, амза,
Сымшкәа рыхәрақәа рґятәуп.
Ашта исыцтоу схәыцкәа рыцсыхаа,
Саныкам изуеит, ирцхатәуп.

Уи сахьзарц шыжыыкоуп сзыхәо,
Исыта, ацстазаара, унапкәа.
Шәымш дахыцоит енак иахыцо,
Сырхьжәгза амра ашәахәкәа.

* * *

Акгы злам аз амцапшь хажәлоит,
Хҗәхәтәха.
Аапын шәтыцгы ххәан хнашәылоит,
Хаимактәха.

Акгы злам аз ххы хачычоит,
Еиҗәшауа.
Лағырзыла хзамәа хычоит,
Хгәы рпшаауа.

Акгы злам аз хдунеи ханытцуеит,
Изаамтам.
Акгы злам аз нас хаицырцуеит,
Изыхәтам.

Акгы злам аз ихамбазакәа,
Хаицтахоит.
Иаажәша азыхь ахытнахаанза,
Хапсра хтынхоит.

* * *

Сыччапшь згәыкәыршоу адәхәыпшкәа,
Сгәы иахшазшәа иәашәазом.
Сашәа зҗыкәыршоу аетдәышкәа,
Рыпхашәала иәашәазом.

Сгәыргъаз иафыхәахьоу азыхькәа,
Рныҗәашәала иәашәазом.
Сгәыгра иарфыхаз ахәыштаарамца,
Акәицкәа рыла иәашәазом.

Сычхара зташәтыз ажәәан,
Ахьзыркрала иәашәазом.

Зымаза салашәтыз ажәлар,
Рлахьынцала иәашәазом.

Сыпхара злысыз агәашәкәа,
Раатшәала иәашәазом.
Сшьыжьбзиа зхьысыз ашәткәа,
Рыптышәала иәашәазом.

Сныхәапхьыз зхьысыгз азәыхәкәа,
Рнаалашәала иәашәазом.
Стоурых-тәца шеикәдырхаз ахахәкәа,
Рцәажәашәала иәашәазом.

Сылапш зтаҳәмарыз агәара,
Ашьац иатдәала иәашәазом.
Аеыәкәа, иззеиҗәасшьаз АИААИРА,
Рыпрышәала иәашәазом!

Сыпсы зыхтәалоу ашьха рәашкәа,
Ргәеисбжәала иәашәазом.
Сыпсы зыхәләтәхәоу атцкәа, амшкәа,
Сабхьз рхушәа, иәашәазом.

* * *

Сбызшәала ицәажәоит ашьха зыхькәа,
Сбызшәала ицәажәоит апхьарца.
Сбызшәала ицәажәоит атцла абҗыцкәа,
Сбызшәоуп Апсны пшза зырҗаца.

Сбызшәала ицәажәоит ахра агәатца,
Сан лхақаз са суаарам.
Сбызшәала ицәажәоит сыдгьыл атца,
Иацәхьатцыз имәәкәа харам.

Ахахэггы цэажэоит са сбызшэала,
Сбызшэала санггы деикэырхоуп.
Сбызшэоуп еихазха сфынць, са сцашэкэа,
Сбызшэала ухэраггы ргыоуп.

Ицшзоуп сбызшэала ажэа «Аиааира»,
Сымшкэа мшызтэуа — сфатахьа.
Антцыра азто анра, абра,
Стахоит сбызшэа ансыцэтэха.

Ажэа «Атынчра» хаауп сбызшэала,
Сацсшэа иацуп агэбылра.
Збызшэала иеыжэу дыгэгэоуп жэоахырла,
Алтшья дакэшэоит абылра.

Ихьяа хеыгоуп ан лмыткэма,
Ахы злымцыц лгэахы.
Сбызшэа иаргэагоуп уи лгэакра,
Амшын ихтэалоу иахьаггы.

Сбызшэа цэажэоит са слактала,
Сбызшэа — исzymхэац сгэазхара.
Дгыли жэоани рыкэа интала,
Иафуп хазегь харцхара.

Уштагылоу уашта, угэара,
Убызшэа гэыцшкэа ануцэтэха.
Илахьынцэдоуп узгарцыз агара,
Умхацыыруп уара ухата.

* * *

Амра ашэахэакэа гэыбзыгуа,
Суада ахышэаф иеырбоит.
Амра ишамам сыда цсыхэа,
Аццхькэа рылаггы аеснарбоит.

Хракггы цэажэоит абжыы нытцак,
Сара сыда азэггы имырха.
Фыц ашэа хаак фыхеит сгэатцаф,
Гэтыхак сгэыцашэт сеиларха.

Шьхакггы сгэанатт шьхак иахыцшны,
Разкы ссирк ала сеилахэа.
Ажэакггы акафбыжь геит саахьарцшны,
Сацэцар хэа ишэошэа, сеимлахэа...

Ацша хааи амреи сыцсы ргэылоуп,
Ирыцыстеит рыгэра ганы.
Ахреи археи срыбжыагылоуп,
Исцэеисыр алшоит сеимакны...

* * *

1937 шыкэсазы 100-фык инареиханы итаркит Бзыцтаа рйеицэа

Цсрацэгьас икоу ақэкын шэыцсырта,
Шэыцсы штоу ишэзырхэарц ацсы.
Шэыцсы штоу избаажэхарц с-Бзыцта,
Шэнапала ихэылашэшырц Ацсны.

Магышхамс икоу хыршыуан шэыхэда,
Шэыцсы штоу ишэхыларц ацсфэы.
Цьоук ацса рылнашыуан шэа шэфымтра,
Уи аамтаз иахьтаамхаз шэыцсы.

Пхэасамахэтцас шэацсуара фыххаа,
Иашьтан шэдыртэарц шэыркэыдны.
Иабылуан шэахьашьтамыз ацсфыхра,
Шэыламыс ахьрызтамшыыз шэгэафны.

Шэдыршэатцэкьоз цыыршыон жьхыршыла,
Шэкылцэаа ишэнырцазарггы адамыг.

Ицэаатэаауа ирылсуан геи-шьхеи,
Шэшьа ирзаламшьыз Сацсуара, Сцоурых.

* * *

Сгэыргьатэ еимхэыцны шэашта стацсоуп,
Суархал иатэан уака итаршэу са соуп.
Ашьыжь са сцэыртцоуп амра ззыцшу,
Схэыцрақэа рзазоуп ашьацра иацшну.

Ахрақэа ргэатца сыччапшьны стыршоуп,
Архақэа ргэамтра рхызгарц срызшоуп.
Арџашқэа ргэашьымх сыгэтыхан сашэуп,
Арашқэа рыбгыц иатэа сразкала ишэуп.

Азыхьқэа злеицэажэо сызхылцыз сбызшэоуп,
Ажэџан златынчу, излаехэо сыцшшэоуп.
Аацынтэи амшқэа ирыкэнылаз сказшьоуп,
Ашэацшь уаркалеираџ ихэмаруа са сшьоуп.

Ашатқэа зырџыхаз слактоуп, сныкэашэоуп,
Сгэыдкыл исџыхэаз ажэоуп – ицхьажэоуп.
Ашьауардын амтэыжэџақэа сара срыџхэароуп,
Агэашьамх еитамшэарц иахастца сџароуп.

Зыхьџатэи ацсабара сгэацхаран сакэнуп,
Ахэамта сџахэџаган биракцас искуп.
Ахраџ абчарах ицсы зку са соуп,
Ахахаихэа ицыло, даџызго сыцсоуп.

Сгэатцахьтэ иаауашэа ацшалас разуп,
Сгэатца илџыжэџазшэа Бзыцгы ласуп.
Ацсабараџ бзабаахарц блачыцны сахоуп,
Сацсшэа иаџызоуп, ицызоуп, ицхоуп.

Ахьышьтра уаџ дықэызтцо лакэ цыцтэахоуп,
Ашэипхьыз ныхэацхьазызтэуа ацсыуа цэахэоуп.
Ацсабара агэы зреисуа иахатџьоу сыцсоуп,
Сымшқэа ршэахэацқэа сшьардаамтан сырхацсоуп.

Сгэыргьатэ еимхэыцны шэашта стацсоуп,
Суархал иатэан уака итаршэу са соуп.
Ашьыжь са сцэыртцоуп амра ззыцшу,
Схэыцрақэа рзазоуп ашьацра иацшну.

* * *

Цагэыргьантэ иаауашэа еикэлафха,
Март џеыжэџеит шьыжьнатца.
Хаха инадгылт имақаруа,
Ибыбышза игылаз абхэаса.

Ашькыл акыха самразакэа,
Сыкгы аџаанахт иацшынцта.
Нас уи иажэыз ахыцсаазшэа,
Аччацшь нықэшит хамзырха.

Цхэыс баацсушэа илақлакуа,
Ихышџышт агэы еибаркуа,
Цшацэгьак цэыртцит илакџакуа,
Цтэак ха иахусзам еимакуа.

Март сасуп, иааит анхара,
Шьта имчыдоуп атцаа, асы.
Адгьыл иатцалт са сыцхарра,
Ашьацаагага са сыцсы...

МАДИНА

Ажэџан ашэуеит бџызцэа рыччабжь,
Бара быччацшь рылабоит.

Бхъаакъа згәылсхуа ибжатоу бхәоукъа,
Изартәиин сыхәда иалапоит.

Быхъзи быжәлеи ззынхаз бтетрадкъа,
Имцабызха исыкәтәашоит.
Саразәк соуп изпыло бышьта,
Бышьтакъа сдырны исылатәоит.

Бфызцәа спылар — сақәшәом рыдтшъа,
О, сзыхәларшәу гәатәыхароуп.
Быкласс ршыкыбыжъ иаршәтуеит ашта,
Бара шьта бацәыхароуп.

Бфызцәа рыччапшь — изнысхуа бсахъа,
Бара бфызцәа срыкәыхшоуп.
Сыхәшәыц-хәырбгъыцкъа, исызымто ацсыха,
Сынтыра бфызцәа ирыкәыршоуп.

Ажәџан ашәуеит бфызцәа рыччабжъ,
Бара быччапшь рылабоит.
Бхъаан бызгәылсхуа ибжатоу бхәоукъа,
Изартәиин сыхәда иалапоит...

1983

* * *

Ашәтқәа исархәоит ба беикәхазшәа,
Ашта бтоушәа ханбзәз еипш.
Насх, саатрысхуеит быбжы саҳазшәа,
Ажәџан иакәлоушәа бцеипш.

Ашьац иатцәараф бышьтақәа нхазшәа,
Амра ашәахәақәа цшауеит.
Амза шнеиуаз цъара бабазшәа,
Бгыл, даагап хәа саанарцшуеит.

108

Еицбыхъзыртәызшәа быхъз Мрамза,
Са сеипш беимаркуеит, брызхазом.
Исыхәацшуеит ргәы сзынхазшәа,
Пыхъеипш исыкәшо сдырпхазом.

Быхәмаргақәа таалым картдошәа,
Ирадны икәгылт ацәахәа.
Зны итцаауашәа, зны ак рзошәа,
Иафуп аргама сырхәацәара.

Бара беипш ирыффыхуеит ашәтқәа,
Хычпапырқәак пырпыруа.
Сзыхшәыркызеи, дсымзхыз амшқәа,
Хазцыз ашыжықәа, шәыесшәырба.

Бцыра хәыцқәа реихапсашъа,
Сырныкышәа исцрасыз сымцаркуа.
Сабанзанарго, сырзыргыома,
Быффыхаа згәылсхуа бышәтатәқәа.

1988

* * *

Бара ибеипшу згабк дызбазшәа,
Сылхынхало сгәы зжәлоит.
Бхәтацсәта, быбжы саҳазшәа,
Бызбашәа схы зыжыжәлоит.

Ес-ииуа бықәра интагыло,
Сыңсы фырхуашәа збалоит.
Рааигәа снейуеит тынч сөынкыло,
Бцәа злархыскааша ак сцалоит.

Сашта бтам хәа, мап, ихастом,
Иахыагы быбжәла сеикәырхоуп.

109

Амала, быжышықаса бырхысзом,
Са стәала ибхытцауа быжыба роуп.

МРАМЗА

Сышпеиқенархаз бызхылтыз ашыжь,
Гәйграк нытхәраан аргама еиқәных.
Инсылатқан бара бгәаштыбжь,
Ихәын ишызбоз сызтымгәоз сгәыхь.

Сцәызқәа рыңсы бара иныхалан,
Сыхәра ахәақәагы ннакылт.
Җсыс инххалан бара быңхара,
Мра шәахәакгы тынч иаҳпылт.

Уажә игәхәазгоит бызцыз атхқәа,
Сеихазха-еитазхоз сыңсы такуа.
Еитәх срышьтоуп бхәычра аңхызқәа,
Бшыцәоу бзырччоз быбжьы тгауа.

Сеихысеиңысуа срышьтоуп сыџуа,
Игәхәазгоит сгәырғара изытхәоу.
Акыркырхәа быччаңшь згәылџуа,
Атхқәа исаџкәрааны ицахәоу.

Насыңк сафзырхәоз дунеик азна,
Сыңсы схазтаз җың џаңхәа.
Шәынтә исзымхәоз быхьз МРАМЗА,
Сцәа сҗазырзызаауа иахәа.

Ишҗагәхәазго быжәџахырқәа,
Ббызшәала ицәажәоз бнап хәычқәа.
Сышҗафыгәхәау ба бшыапышьта,
Хәџны сакәзыршоз бныкәашәа.

Ишҗагәхәазго бара бгара,
Бгәышпы аныриааиуаз бгаракәкәақәа.
Ишҗагәхәазго иацтәи хгәара,
Иансыцәџабгоз бара бнапқәа.

Ишҗагәхәазго «нан» аныбхәоз,
«Дад» аныбҗа баб изы.
Җымт гәаныла са санныхәоз,
Хара саннахоз абааңсы.

Азхара изтәыуом иахәа сгәыңшқа,
Сгәыңшқа, изцрымтцауа ахәақәа.
Бызцым сымшқәа, исытшәаз сыңшқа,
Хлымзаах иагәылаблыз сҗара.

Җымт сзыргәырғоз быхьз Мрамза,
Бызтаз сашта бышықьыруа.
Ахышә зычкылхәаа иаххалоз амза,
Хуада ныхәаңхьзык џнаршуа.

Сеихыс-еиңысуа срышьтоуп атхқәа,
Сеихаха-еитазхаз сыңсы такуа.
Сышҗарфыгәхәау бхәычра аңхызқәа,
Хшыцәоу бзырччоз быбжьы тгауа.

Ишәхәаз хәыуаа быңсы ххабтан,
Хашта хтабтан ахьхәа-аңыңа.
Сышҗарыңхау иахәамоуз нтдыра,
Абылра халзгаз ба БХӘЫЦРА...

* * *

Зхышьаргәыта сакәыхшоу, о Гәашәа,
Сдунеи ңшза насыңны иазшоу.
Ба ибыцназго дыкоума изхәашәа,
Зышьта меиташәо иңшьоу.

Сазхәыцлоит быцкәынцәа шәфы ргара,
Агарақәа, изаазахьоу ахьыш.
Имышьтабзиоуп изтыцыз ба бгәара,
Сасрыкәа, Сит, Гәытсакьа, Хнышь.

Бныхәапхьзоуп исызто алшара,
Быччара, бымч, ба былша.
Издыруеит бшапылоз ашара,
Бхатцампхәысра, бгәаҭа лаша.

Испылоит быцкәынцәа ағламқәа,
Быңшрала издыруеит зегьы.
Инхоит урт сааигәа, харамкәа,
Издыруеит рфымтрагь зызку.

Цәыцә ила издырит, о Гәашьа,
Ахзырымгара зхылцыз ба бшьоуп.
Ибдыруеит ахәрақәа рыргъашьа,
Аиааирахь икылзга бказшьоуп.

Хроушәа сатцәпшуеит, о Гәашьа,
Нартаа адауапшькәа рхыңша.
Афырхатца Бжеикәа-Бжашла,
Даныздыр ианеикәтәоуп ахаңша.

Сыдгьыл иадыруеит, о Гәашьа,
Сышьхақәа рыпсаҭыџра шыбхоу.
Ибызбаз ишамам ңыргашьа,
Ахааназ аңсыҭера бшаҭоу.

Хьаа хкыс иарбан ибфымхац,
Аха бышьтыбжь азәгьы имаҳацт.
Сынтәеит хәа хатцак дыбмырфыхацт,
Иамуит хәа шытахька бмеихацт.

Аазабрак санақәшәо ґыстүеит: о Гәашьа!
Издыруеит ишсыхәо бцәашьы.
Испылоит имыцәац бнашана,
Сдунеипшза иазишаз быбжьы.

Бнашаноуп исымоу, о Гәашьа,
Издыруеит ианцәгъароу, ианбзароу,
Ба была издыруеит ахшара,
Ирылтша анацәа ишрыбзоуроу.

* * *

Мацәазблак аччаңшь зызхалоз,
Шьацла зыхәра зырғалоз,
Шә-хьаак ирфыхәа измыргъацоз,
Сырныкьтрак згәаҕбыжькәа җазоз.
Жәларык зынзалоз уажә сакуам,
Жәларык ирцәымцхәу са исызхом,
Аңырңырхәа сыңсы былүеит,
Абыцеипш сыбаџкәа тарүеит.
Ацхкәа еихалазшәа ишазом,
Сымшкәа еипыршьыызшәа ихәлазом,
Ажәџан иатцазом сыңсы,
Адгьыл иқәзазом сыңсы.
Шьаци бгьыци харахеит,
Амзеи аңҭеи еибарххеит,
Ахра шеибгоу згәы иҗазоз,
Ишәахәарц еҗәацкгьы зызхалоз.
Зхатәгәы згәатцаҗ имыцхәхаз,
Зыңсы ахаара зцахахаз,
Амџа инымтәо згәыңшқа иҗхәааз,
Згәы иҗоу зызтымго ихахәхаз
Ахьаакәа ирзымхо згәы дырхәхьаз,
Аҗоубыҗ сҗоушәа сыңсы кәыкуеит,
Мшыннырцә ськоушәа сгәыкуеит.

Заҥантә усцәыржәхьоузеи, сыңсы,
 Заҥантә усхьрххьоузеи, сыңсы,
 Сынарцә гәтыблаагақәа рыңсы,
 Рыңсы ухалама, сыңсы.
 Иуазу анацәа рыңсы,
 Ҷызымтуа абацәа рыңсы,
 Рыңсқәа ицкьоу икәыкәны,
 Аңсра иажәхьоу итыркәкәаны.
 Ариакара иатцгәахьоу рыңсы,
 Мыткәма иалам урт рыңсы,
 Сгәыгран сатцдазааит шәыңсы,
 Иаҳа ианеиашуа шәыңсы.
 Исхышәкаалааит шәцәызқәа рыңсы,
 Шәцәызқәа ирытдаршәзааит сыңсы,
 Ицхоуп, ирықәыршәзааит сыңсы,
 Ицгәоуп ирыкәыршаз сыңсы,
 Ахьырхьын икылху ан лыңсы.
 Аихабла икылыршәоу аб иңсы,
 Сасрыкәа иңсоума иухоу, сыңсы,
 Аңыр дырсозма уа узын, сыңсы,
 Убриоума изцырха абас сыңсы.
 Изнымкәа иццышәхахьоу сыңсы,
 Иахькаңсоугьы игәәкьуа агәәк узы,
 Избахьада иццышәхахьоу аңсы,
 Имыцәо аңцышә, амца зыцроу,
 Нашанак иалакьоу, имазоу.
 Еисуеит ахәра ахы кәыннашьарц,
 Иңсуеит алағырз иаблыз ашьац,
 Иалшоит агәәкьра зны иацәынхар,
 Аңсы талар, ииатцәахар.
 Зыңцышә мәашьо сара сыңсы,
 Зыңцышә азырмәашьо ақәеи аси,
 Сбызшәа фырхатца, цсыс исхоу,
 Сыңсыхаара цсыңхас иахоу.
 Ашьацра сыңцышә нызлаңсо,

Иазҳааит азаза неихаңсо,
 Имблыц шәахьчааит сара сыңсы,
 Хәырбҕыцк ишәзаҕсааит сара сыңсы,
 Ишьацаагагоу сара сыңсы,
 Иарҕааит шәыхәрақәа зегьы.
 Шәхьаақәа шәымнахааит сыңсы,
 Ишәыкәыхшааит сара сыңсы.
 Ирбааит адгьыл ишалоу сыңсы,
 Сыңцышә иаҳәап ишыцкьоу сыңсы...

НАРҢАА РЫШЬҢАҚӘА

Ашамтаз саанарцшит Аинар-жьи,
 Адәеиужь ианыслоз ижьаҳәа.
 Сасрыкәа ирашь акьыркьырбжьи,
 Хҕоушәа иналкьеит аңшаҳәа.

Дныхәаныңхьо дгылан Гәашьа,
 Ирзылыңхарц хьзы цшаахк арҳара.
 Схымшәо схылеит иара иҕеышьта,
 Уи ала издырт дшагоз хара.

Иҕеышьта аҕыгоуп абахә кнаҳа,
 Дахьцозгьы сархәеит мазала.
 Дыздырт Сасрыкәа игәеисыбжь ала,
 Аңыцәа анызба еилблаауа.

Ржәытә-рҕәтә, рҕынць, рдаңқәа,
 Нарҕааи сабшьтрей еимадоуп.
 Нацәа качча — Нарҕаа рҕаца,
 Дтамхеит, сҕоурыхәҕ дхадароуп.

Ахьта злысыз иашьцәа гәәкьуа,
 Аетцәа ианаакәшоз сара срыниеит.

Афырхатца Нарт Сасрыкәа,
Иашьцәа аҕьалк хәа еикәирхеит.

Зылха лакәын адых-дыххәа,
Абаа рхыцхыцуа даҕын асра.
Гәында сдырны исалхәт лыгәтыха,
Гәында зааза илгеит сыгәра.

Шьтыбжык мацәысыр аңкара-ңкараҳәа,
Хызрацара ицоитоуп хара.
Изызку збахьеит ианхыс аңкәахәа,
Фырхатцарак итоуп ҕаңхьа.

Нартәа рыччаңшь, ма изырдысуа,
Ирымам исцәыртцәахуа акгы.
Мҕакгы рымам сгәатца итымсуа,
Урт зегь нагоуп сгәы итхәааны.

* * *

Сабацәа рыцсы-рыцсатыҕара —
Аеыбҕаказара.
Ркамчышьтыбжь, изнысхуа ргәымшәара,
Рыҕеырбара, ркәыҕара.

Ажәҕан иагәылццо рхәыцра,
Рыламыс ацқьара.
Рыласра, бирақда рхьамцра,
Рныхәаңхьыз, рқьиара.

Аеыбҕаказара — сабацәа рашәа,
Сызмырҕашьо рыгәаҕра.
Еишьтагыла, еибыта рыжәҕа,
Иңхьагылоу рхыхәара.

Сабацәа, зтоурых пышәоу,
Иҳаразкыз сышьхақәа.
Агәәкраҕы згәашьымх пышәоу,
Имцахаароу рҕеышьтақәа.

Стоурых гәылшаа аңсы ахазцо,
Исымардаз рычхара.
Еиҕах сагәылцаа схьаа пхазцо,
Исдунеиу рымчхара.

Аңкараҳәа ишьтхысаа иҕеиуеит,
Аеыбҕаказәа.
Рыңсы тоушәа игылоуп саңхьа,
Зыңсы схалаз сабацәа.

ЖӘАҒАКӘАРА

Ахьхьахәа илеиуеит Жәаҕакәара,
Сгәатца итысуашәа иңхаза.
Ахытнахызшәа сзаазаз агәараҕ,
Сбызшәала ицәажәоит ихааза.

Аиргь тыңхаушәа ахцәқәа кьларуа,
Ирҕахәмаруеит Гагрыңшь адақәа.
Гәыхь тархаган ҕекәаршәа икәаруа,
Аңсабара аңсы такуа.

Ргәыблыра нылырша ашыцра,
Рыччаңшь нылартәоит игәыргьатцәа.
Ижәытә уархалха уаҕа ашьацра,
Адәқәа ирықәыршәуп ииатцәаза.

Аңсыуа нцыроуп иахьа рыбжыыхаа,
Ирҕашәахәо ахәыңшзақәа.

Ргәашьамх сгәыгрупп, ирымам пшыха,
Ихәытхәытүа еилатәан еизгәыкуа.

Ахьарчбыжыкәа җаңхәа иахылтүа,
Ирымам исытцаркуа маза.
Ирафсхәоу амшкәа сырзырхәыцуа,
Иңырни илеиуеит рыкекында.

Сан лкыкахш еикәнархазшәа,
Мыцхәы игәыбзыгуп сара сзы.
Хәрак рнызаргь уи иаргъазшәа,
Избоит ишсылатәо рыңсы.

Изтит, икам пхъантәи ргәала,
Сыхнахт саранцьшәа урт рыңсың.
Жәаҗа ныхәаңхыз, Жәаҗакәара,
Исыкәыршоуп жәаҗа насың.

Зымца мыцәо аңсуа игәатца,
Жәытәла изтыгоу аңаф тшәакәа.
Хьчашьас иартоз сахәо имзакәа,
Ицоит Хьачрыңшь агәы интәшәкәа.

* * *

Ихәытхәытүа ашьхақәа акы рхәозар,
Дтәымым, са соуп убри зызку.
Сәыза игәатцаф сашәа пхозар,
Имҗамшуп уи амҗа сызқәу.

Иацы аткыс арҗаш ахыңша гәғәазар,
Иеисарц азбеит сара сшьамхы.
Ашьаң есаaira ииатәахазар,
Аазабрак схымситоуп сшьахны.

Ашәакәа сәышыкылаф иеырбозар,
Агәра ргоитоуп изыхшаз рытара.
Амра ашәахәакәа җыпуазар,
Азәы илымшеит сгәырғаз аттара.

Сгәыла иаштаф «Радеда» гозар,
Биракк шытыңуеит са сгәакны.
Исңыло схәаа дысзаңгозар,
Сашшыр иашам акакны.

Агәакра иаҗабылуа игәакра сызшозар,
Ахаангьы стәашам схы-сгәы кны.
Иацы иргәашаз иахәа дкәашазар,
Шәарак ыкам сара скны.

УА ШЫЖЬБЗИА!

Аетә шцәыртцлак аңсшәа сархәоит,
Амза иаршәуеит ашәахәа.
Шырпазыла аттар сыңхәоит,
Хашка бааи хәа шәахәара.

– Уа шыжыбзиа! – җнатүеит аҗәван,
Схы-сгәы нақәда шыжынатца.
Дгьыли-жәвани еибыта рыжәа,
Сшахьзаша сархәоит снапында.

– Уа шыжыбзиа! – сгәашьымх шытызхуа,
Бымшәан схьызгзо, сзыргәғәо.
Шәыга хкыла, цәахәак саңызшыуа,
Шыжытәи шәаңшыла сынхыхәхәо.

– Уа шыжыбзиа, аҗыуаф хатца,
Пшзала ахьз җың ззыңшу.
Заб игәы зманы ашта итытүа,
Сымҗа зымҗакәа ирыңшу.

– Уа шыжьбзиа! — ихырхэоит ахра,
Ахра скэицны згэы сҭаҭсоу.
Адэы иатҭа, акаршәра, арха,
Имыцәо шәтыцны сызқәыҭсоу.

– Уа шыжьбзиа, шыжьтәи азаза,
Илхәаа ашьтақәа зну.
Ахәатә хыза зқәыз акәицқәа,
Ипхьаршәтны шәацәажәа иахчну.

О, ари аҭсшәа сыдта ҳаразкуа,
Шыжьбзиа, ишьтызхуа сыгәтакқәа.
Убри азоуми шыжьбзиа мхәакәа,
Ахахәгы сзавымсуа схаҭа.

* * *

Ҷамҭак ахәрашәаз сыҭсы схыцуан,
Дунеик аҭьалда иҭахон.
Ҷамҭак ацхыраараз сымҭасуан,
Ҷамҭак — сеикәхарцаз исызхон.

Ҷамҭак адлаҭса акьаасыбжь ааџуан,
Ҷамҭаказ сашта еипхьшаауан.
Ҷамҭак «бымшәаназ» схьаа сияаиуан,
Сахьҭсуаз Ҷамҭаказ сгәы аеашьуан.

Ҷамҭак мацараз схацхә сышәхабылуан,
Ҷамҭак азытәҕьа — сеилагон.
Сыхәра мҕацкәа еа хәрак ашәылон,
Ҷамҭаказ сыргәыдыршәыла сааргон.

Шәанаҭьалбеит, Ҷамҭак азытәҕьа,
Аҭсра дахәлартәхәаит ҳаҭоу.
Амца зырцәо, илшои зыда,
Зыда ирцәт хәа заҳахьоу.

Ҷамҭак ахәрашәаз сыҭсы схыҭит,
Дунеик аҭьалда исыцәҭахеит.
Ҷамҭак исмыхәаз еиҭа срызхәыҭит,
Сдунеи хәыҭ аҭхара хаҳәхеит.

Амца салзгаз Сдунеихәыҭ хьамхәуа,
Иахьцаз сеиҭамгыло сыхьтшьуеит.
Сыҭсра раҭхьатәиим, аха уи аиҳа,
Сахьҭсыз Ҷамҭаказ сыҭхашьоит.

* * *

Ғәытхас иҕоу алҕьоит сгәатца,
Цуҭак рхьаа аеҳьнуп иара.
Ҷармоушәа исықәҭәиашоит ргәамҭра,
Срызбом ахьаақәа рызхара.

Урт сынривсны исымам цашьа,
Исымбазашәа сыбла хәа.
Азәгы илшом хәрак сыцәзашьа,
Саргы сызраџсуам наҕ сырҳа.

Тәыцк аҳәынчар арџаш хага,
Атрышә иасуеит сгәы хаха.
Аҭсы еилахәаргы шәарахк хракаҕ,
Сгәы ианыруеит ан аҭхьа.

Измазамгы суазра гәалас,
Сгәыхьқәа ирзацуп уи игәыхь.
Шәџык раазабра срымоуп гарас,
Аха срытгәоит урт еиҭах.

Срыпшаауеит агәыхьқәа рхала,
Ацгәабла иартәхәо сыҭсынтра.
Тәым хьаак ыҕам сара сзыхәа,
Ҷсыхагь сымазам зынза.

Икылху дшээртам ижыышуа аихабла,
Усывамгылан снапы санкны.
Иааишья шрымам рбахьеит агөыхьқәа,
Рымѡа зтыгоу сара сгәы.

* * *

Схьаақәа схызго аңсабара,
Сытхқәеи сымшқәеи псыс ирхоу.
Гәағшақә иашьтоу аңстырбара,
Ситцәыуартам, уи дсагоуп.

Абгьыц аптымтаз иафшәазар атла,
Сыхәра аламзеит азоуп.
Атла ѡазар амчқәа алзаа,
Сгәафра иацгәафуан азоуп.

Слакта здыруа аңсабара,
Иахикаарц илшоит са сыңшра.
Азыхь ишхшылоу сара ссахья,
Игәағрыма азыхь ашьра.

Сара сгәатца итсуа аккара,
Абжыы уазызырѡла иугәарпха.
Амча игылоу абна атқараф,
Сбызшәала ишцәажәогы урха.

Абахча итсуа урытцашьыцла,
Шә-гәтыхак еипызшьуа мазала.
Ашәт ангәылптуа са усызхәыцла,
Ишысныруа дырла ианканза.

Ашьац иатцәара сыңсы ахылоу,
Истахуп унылсны цқьа уңсшьарц.
Иудыруаз, псыс сшахалоз дырноуп,
Сабацәа изыдмырфьацлоз ашьац...

Схаҭа слаҳәызаргьы цәамѡада,
Уазла иркшазаргьы слақта.
Шәара шәангәырғьо, анацәа,
Акгьы смыхьзеит са схаҭа.

* * *

Зиаск нытхәрааит храк иагәытцпраа,
Сабитцас акыркыр иччо.
Ицоит иама сгәафра сгәытцпаа,
Ипхоит амрагьы каччо.

Цьара илеиуеит адгьыл иатцпраа,
Хәыцрак иатцоуп мазала.
Иашоит гәығрак адгьыл итцпаа,
Иузеиғьашьо агәахәтәхьзара.

Ахьхьахәа итцызшәа сыңсатцаф,
Иафыхәаз дшеимнадо ихаазоуп.
Азәгьы инардырзом ахы ахьытцуа,
Дгьыли-жәѡани рызгьы имазоуп.

Ихеуеит игәғәазаргь ахәра ахьаақәа,
Итцаулан ихәытцаршәу акара.
Ианхзымдыруа итцәахтәу аңхьакшьа,
Иахылцыр алшоит агәырѡа.

* * *

Амаалықьцәа сыңсы рыцуп,
Зан лкыкахш заа изыфшәаз.
Имиц рашәақәа сыртазуп,
Ахьычпыпырқәа инрылшәа ицаз.

Гәыла-псыла снымхацт схала,
Урт зегь шәпылоит сыңсафы.

Сцәа-сжыи иадуп урт рыҗхара,
Урт зегь шыҗалоит са сгәаҗы.

Ашәи ишыҗышәхыз наҗ ишыҗашәҗа,
Амаалыҗ даршәоит ашәи.
Илахҗыху цәҗычак шәшәишәҗа,
Ишәцәшәырзыр алшоит иршәаны.

Доухала сшәицуп, иҗам шәара,
Шәкыкахш рҗыкәшушә ишәҗхәза.
Рцәашҗа инеиуам анышә хышәашә,
Сгәи-сыҗыи шрыҗаршәу җаҗа.

Җсеикәырхаган рыетцәахә сыцуп,
Ирызнымҗыз сатцоуп илаҗырзны.
Ан лхылҗ из лыҗыи хәшәицуп,
Сыҗыи натдаз шәиҗыиҗыи.

Иҗатҗахаз рыетцәахә кәиҗкәа,
Сара сгәаҗаи иахыҗәаху.
Сара сгәатҗахы шәымҗахыҗла,
Зымаалыҗ дызбар зҗаху...

ЗОУТӘИ АЖӘҖАН

Издыруам ахракәа ирхамлац,
Сышәҗызгало гәиҗрала сҗахәхәа.
Ахраҗ сабшыҗра шеихәламхац,
Ахәаи хәа ишырҗыло сдоуха.

Издыруам ирҗымсыц напхыҗла,
Сыҗыи ишаку ахраҗ ашыац.
Абчарах дшыхгылоу ишыапҗынҗа,
Илзыршо икказа иршарц.

Ашыхакәа рдаракәац зеиларсу,
Изырҗатцәаху абчарах рбыжыкәа.
Ажәиҗшыаа рашәала изрысу,
Изырҗыҗуа аҗсуа ашәакәа.

Ахракәа ирҗызгоз аҗыҗеиҗш,
Аҗыҗышәкәа изрылоу ршыа.
Раҗсшәа ичча-ччо азыхыҗеиҗш,
Адгыл иаҗсхатҗагоу рҗазшыа.

Здунеи зыҗсаххыоугь уа дзысҗыло,
Иаҗым җыҗныхәак зҗара.
Иҗам ишыҗа шыанҗак ианбало,
Мхәыршәа имҗашыацт уи ихҗа.

Издыруам ашәахсҗакәа иснымҗуа,
Ахыаакәа сгәиҗшҗа иҗаҗыз.
Есииуа игара иаҗрымҗуа,
Сыбжарак нырцә иахыынхаз.

Сабацәа рлакҗала садырит аиҗаа,
Сырдырит рышыҗакәа сызху.
Усзымҗаан! Уаҗала ахра,
Сызхылҗыз рдырра зҗаху.

АҖАДЫРУЕИТ АХАЛА АШҖА

Нарҗаа рабшыҗреиҗш исызгәакыоуп,
АжәҖан иалоу ашыа Зоу.
Схәишҗаарамҗа иагәуп, иагәакыоуп,
Зҗыҗхара сгәатҗа иҗасоу.

Ахәиҗшзакәа лакә цыҗцәахоуп,
Ахәхәкәа – сабацәа ирымшыиҗцоуп.

Шьаци-бгъыци жәѡан иагәахәоуп,
Ишьха лакәны ирыпшынтоуп.

Саб игәеисыбжь тәахны иамоуп,
Итрыс илеиуа ашьха рѡаш.
Зыхьѣа азыхьеипш сыңсы алоуп,
Зыччапшь хыцуа азиас Рѡапшь.

Хаиашьареипш рыжәѡа еибыта,
Еицәыхарам, ашьхақәа еипнуп.
Идмырѡашьацт саб иеышьта,
Мхәырцас ашьха-мѡа иануп.

Ара исыхзызоит аңсабара,
Аңсабара атоурых-зыхь сыхьнаршоит.
Схы-сѣы иаңәныртоит агәаңхара,
Сшырымбац дырны исѣаңшуеит.

Ныхәаңхьызла ишәту ашара,
Ахрақәа исзааигәоу рҕазшьа.
Сырдыритоуп — саб иңшрала,
Аеадыруеит ахала ашьа!..

АХАХӘ ДУ

Дзахыңазом аеыуаѡ хатца,
Зоу акалтан ахахә ишьтоу.
Аеыпхәа иалтуеит амца,
Шьхагәуп уи гәыс иазтоу.

Сгылоуп аңхьа сатцашьыцуа,
Шьхапшзеипш иалахеит сыңсы.
Иласкьагазаргь — ишьха хылтуп,
Зоу ссир иаѡсуеит сара сзы.

АТЦАНГӘАРАҚӘА

Атырас ѡнқәа иахьа иҕам,
Гренадеипш иццышәха ицахьеит.
Ҕаламатҕы дгәырҕо дыҕам,
Ҕаламат ибжыы зытхьеит.

О, ишышәнықәуаз Нартаа дуқәа,
Шәызңныз ашьхақәа ирхәахьеит.
Азәҕы шәшанымшәоз аеыпныхәа,
Зылха лыла исаҳахьеит.

Шәтоурых даздыруам тей мчыдак,
Шәтоурыхқәа сықәтәиашеит сырхырц.
Шәгәарақәа исархәоит шәҕыбаѡ чыда,
Ахрақәа шракәу шәара шәызхылт.

Атырас ѡнқәа иахьа игәыхьхеит,
Атырас ѡнқәа ццышәха ицахьеит.
Ҕаламатҕы инцыра дамыргәырҕеит,
Ҕаламат ибжыы зытхьеит.

Ашьха испымлеит атцан рыжәла,
Ашьхақәа сырхыкәшо сеимдеит.
Аха ишымцабзыз урт ргәыжәла,
Ргәарақәа рыла агәра згеит.

АБЧАРАХ

Иумаз агеи ашьхақәеи рылпха,
Уабацо хәа шәизымтаан, абҕьар иҕәнуп.
Сыңсыхаара уцуп уахьхало ахра,
Шәаракҕы уңылазом, сылапш ухуп.

Ирыматѣѣам ашәарах угәашьамх апысшыа,
Иуархәап уабацәа рышьтақәа иандоу.
Сукәыхшоуп, ишьтумхын, иныжь улабашья,
Лабашьяда ахра уаҕысырц ухәтоуп.

Сакәыхшоуп угәашьамх, уәазго цслахәшәа,
Срыкәыхшоуп узхылцыз, зышьтақәа уху.
Срыкәыхшоуп ублақәа — ажәеипшыаа рашәа,
Ублақәа — ахрақәа рсахьақәа зху.

Ушьтахьѣа умцшыроуп ахра уанхало,
Умәа изацлазом знык уаѣа ушәар.
Тыгашья амазам утаѣа атыша,
Знызатәык уи улапш уа итәшәар.

Лахәышья умазам, иуцуп сыпхара,
Ахытырта кнахаҕ мцахааран сеикәуп.
Шәарак шупымло снырхьейт доухала,
Лапшыцаҕья тәәыршыла иблақәа аркуп.

Атх анапы разқәа ирыниаалейт ашара,
Хьчалакгы таруейт ҕаыҕрак каршуа.
Ажәеипшыаа уширчаз адыруейт снашана,
Исымоуп саргы Гәашья лдоуха.

АИБАБАРОУП АҒҰЫБЫЛРА ЗЫХШО

Зыҕены инсыжьуаз ашьхақәа,
Сара сапхья дара ирдырт.
Сыпсы зкынхалаз ахшьырақәа,
Ихьухьууа сҕаы интыст.

Сымаза иахьамаз пхьартас хәа,
Агәартыпқәа са сзын ипшыаз.
Рынтдыра сыцыртцейт хамтас хәа,
Атх лакәқәа ара исыршаз.

Мазак еибырхәейт ахрақәа,
Анык лхылтц реипш рыхқәа неидкыл.
Рыбҕыцқәа еинырҕейт ахьяқәа,
Ғәтыхак сыртейт сымәа нкыл.

Игәыдыскылейт амза рҕыха,
Имхәакәа сцар агәы сзынхон.
Азыхьгы нсыжыт снаҕыхәа,
Сбызшәала ицәажәо акы рхәон.

Ашьацра илпон арцукәа,
Иртахын итегь уа саанхар.
Хәйтхәытк еилартәон атцлақәа,
Баангылон хәа, ибтаххар.

Мәамш хәа иныхәейт ацаѣа,
Зоу ду, зныхәапхьыз схьыршоу.
Сызцом... сгылоуп рытаѣа,
Аибабароуп агәыбылра зыхшо...

АҘСУАРА

*АҘсуара. Акны иаххәозар, хайцароуп изтәу.
Т. Чаниа*

Рхьызхәара биракызтәуаз хабациәа,
Улапш зырхәмаруаз рцәаматәа.

Рбызшәала иалагон Рапсуара,
Иароуми изырлашоз рыбзазара.

Кьахьба излаиршәтуаз амѣақәа,
Уаҕәажәа, иуанахәап сцацха лѣа.

Нартаау? Апсуара агәтылсақәа,
Хьзык рыма изхынхәуазма уи адлапса.

Ацсуа, зынза иазхьамцшуа зацсуара,
Ифны, игәара дыршәыми дрыцхәхә.

Ихьшәазам, иазышьтатца атамзаара,
Изызгәамтац хәцсуара ацшзара.

Иртцага шәкәқан, иашәан цсабаратәла,
Абаакәа, сшәыхәоит шәрынцшыла сабацәа.

Азыхь иафыхәон инатәхәа-натәхәауа,
Хьымзгын дара рзыхәа ацсыцәгьара.

Саатла дахцәажәомызт Ацсуара,
Ицкәын дмышьтзакәа аибашьра...

Ацсуара ныкәыргон ацсышәала, –
Рыжәлала иалагон рацсуара.

* * *

Бжык са исыцуп сахьцалак,
Бжык са сахьчоит сахьыцшлак.
Иаасыхоит схы-сгәы иантазам,
Иихьан са сацхәака, ифазам.

Сызсо снырхыртцоит уа блакәак,
Сцас инрылашәкәа цтакәак.
Харак инспыршәан ицазом,
Уашәфок сыцыз – ирахазом.

Амшын атцахьтә итгоит фазны,
Абахча сытаз, ма ахәафы.
Храк скынхалар – сафәнагоит,
Ашәак сампытшәар сытнагоит.

Ахәаи! – ансыкәнарго сфәхоит,
Сымч-сылшарагы факхоит.
Исыцнатц исыматәкьам пращәа,
Бахәык снафәшәтүеит спыррашәа.

Сыцсы рахәыцра азнауеит,
Цьоуки исхырхло сханатоит.
Зны имыткәмоуп, зны иашәоуп,
Зны игәытшәагоуп, ибызшәоуп.

Мышкы сыцсуазаргы, сеикәнакып,
Сазыразым еихәу напык...

АМЦАФ АШӘТРА

Жәеинраалак санацхьо уа уоуп сзызхәыцуа,
Сзаазхьоу азыхьоуп зышьтыбжь сахо.
Иахтырхьоу ауп сыззызырфәуа сгәы надца,
Зыбзиабара цоурыхны испцтынхо.

Ианызыфәуазгы шыацрамызт сызлагылаз,
Шьамфак санысны фә шьамфак саззон.
Хәхәык иахьумырсын усқан сызтагылаз,
Амца иацыцкляшәаз сакәмалцас сзытуан.

Амшынкәа еимаркуаз ацсуа цкәын икәыхкәа,
Нашанак афәнылахәан сышка иааскьон.
Ифәжәкхьаз аштакәа рцьямыгәа снагәылхуа,
Исчхәхьаз сырхәаны сгәыгран скьасон.

Шәгәатца сынталаны, ишәыхьша снафыхәо,
Шьхакгы сыфәнадца, сзамфала исшьышыуан.
Исгәыташәхьаз срыцнаскьон, ажәа анысхәоз,
Рышьхәатып ансыцрала, сеитдамгыло схьытшыуан.

Итыржэаахъаз штакгы сшэахэацха снэшэлоит,
Сфабызшэа нызхашэтыз – еихаршэыз, – иҕацоит.
Илацааз гашэкгы сырфыхарц азы сжэлоит,
Тышак иташэаанза аетцаахэ сахъзоит.

Ажэеинраала анызыуа ажэфангы сыпхэоит, –
Ипыруз, исцэырхэыз шыаурдынк сырҕарц.
Еикэацааз хэштарак снатхо еикэыстоит,
Имицгы сиҕцаажэоит, хазлакоу еикэирхарц.

Ажэытэ ашэа аниуаз еипш сыкоуп сташэалан,
Усеихсит хэа! Уцсыероуп, сгэхы изташэазом.
Аҕеыхақха нарылыршэшэо, ипсфыхгоу ашэала,
Тоурыхк сшагэйдкылоу ухызатэ сахэхазом.

Ацыпхэоуп сызлагылоу, ажэеинраала санапхыо,
Сыткэоит сара ускан, сабьаруп, сыхфэоуп.
Сымхацьырууп, сублаауп, ашэышықэсоуп сызгэылхо,
Ғыццышэкгы сытцпраауа абахэра сафэоуп.

Хъааи гэаҕреи рзын скыблаашам сыццышэха,
Имиц гэтыхаха ахэарахэа сеикэтэоит.
Аинар-жыи ирытэа сара сыбжьакушэа,
С-Нарт Сасрыкэаха амцаф сышэтуеит...

САЖЭЕИНРААЛА

*Избалак даумырпхъан ажэеинраала.
Вл. Айнариа*

Са исгэеисыбжьуп, имиит мариала,
Сыжэлеи сыхъзи иара иахуп.
Схатэымца иеҳэашэтыз сажэеинраала,
Еилызкаауа дапхэозарц стахуп.

Зны сеилнархуеит хыла-гэыла,
Ғазны сқэыршыоха сканаршуеит.
Имариам мфэоуп! Сшэом храгэыла,
Ажэак азын, стахаргы ауеит.

Бжеихан сеипшуп ацсабарацэыртца,
Ашитцахэа смацэысуеит зны.
Амш сафэзоуп, сеилшэап уатцэынза,
Сымрахэагаха суцылап уатцэы.

Зхы кны итэоу игэаҕра далзгап,
Изысхэап ашэа дзыфхэароу.
Сабчарахха снаиапызап,
Ипсыртып игэыҕрақха ифахэоу.

Ацэфан тыпқха ашэала исфычап,
Мзызда – ажэеинраала зизом.
Ухъаа жэеинраалала исхэынчап,
Схазын мацароу, о, мап, сыфэзом.

Ех, заҕараан тахыла мацара,
Жэфанахь дхаргалахъеи афаха.
Игэнахауп ацсшэа цкы имтазакэа,
Иркшаны уахцаажэар ацаахэа.

Ианеикэырпхъазо илпстынхаз хэа,
Рапхъа игылоу дара роуп.
«Избалак даумырпхъан ажэеинраала»,
Ирыцхау, ишабалак иапхъаз иоуп.

СПОЕЗИА

Цьоукы андышшылоз, бынтэеит хэа,
Сызфутуан, ахахаи, бымшэан!
У-Бзоуха, снышьтарс, сышьткэыцааа
Срылугон, уа уажэа ажэан.

Храк санкынхалоз – усапызан,
Убжытдар еикэырхаган, иашэан.
Саныржуаз, успырымтдт, усфызан,
Испымлацыз хэшэын, ухэшэтран.

Тышак сацэуган, дэыкаф суршэтит,
Адгыл сныкэпхеит сымраха.
Поезиатэ рыжэтэ уамак суржэит,
Агэапхара соут ашэа ахэара.

Имазатроу цсабара цаулан,
Казшыас исылеитаз – аказшыоуп.
Сыбзаара зыдхэалоу мазатран,
Сыхьчоуп, анцэа ила сыпшыоуп.

Санбылуаз усыцбылхьан, споезиа,
Сыблыцпхьаза исхоутдон упсы.
Споезиа – изыпсахуа Барцыц-пха,
Споезиа – сзыпсхылту Апсны!

Апфыхакэа сылзхло, споезиа,
Изырцэало исылоу ахкэа.
Уара уда сымфа еилшэозма,
Споезиа, сымтэыжэфа, стынха.

Лапшык ус итдамшэо дунейуп,
Са сзыхэа ухакеитра назоуп.
Споезиа, са сын у-Сатанейуп,
Лдоухала са усмазатроуп.

Ухыркэакэо утэахьан са сымшаке,
Сыццышэкеа урылсхьан сыпшаауа.
Споезиа, иудыруеит ус ыырбашакэ
Сшузыкам, ушынсмыжьюа мфабжа.

Саныбылуа усыцбылуеит, усыцуп,
Аблырстакеа иахьанза еицызну.
Азыбларакеа срылзгахьюу мцабзуп,
Хапстазаара аихаразак зыхтну.

Згэы саду, зыгэра зго, споезиа,
Сдакеа ирташэахэо уара ушьоуп.
Гэашэк сытцраазар сыжэлар рзыхэа,
Уара уоуп, споезиа, иуцьшыоуп.

* * *

Апсабара иман са саб фызас,
Ихэон абнагы абызшэа.
Шьаци бгыци дрыман гэхэхас,
Игэыблыра иакэмыт ташэара.

Игэы надцан днадцуан арфаш,
Дахьцозгы ицын иара абжы.
Ашэцла, ахьаца, ажа, араш,
Мацартас рыффыхаа дазгэышны.

Ациаакэа илапш нызхысыз,
Апсуахэшэ алырхуан, ицьбарахон.
Ишакэым уазныкэар атырас,
Агэынамзара шинатаз ихэон.

Адыд даныкэнак уахык ашьха,
Ацьцла амацэаз иантанаршэ.
Анцэа диэхэон инадца ибга,
Ицкыароуп ауха деикэзырхаз.

Азэгы издырзом сара сыда,
Иарбан шьхоу измадаз ипсы.
Уброуп иахыкыоу са сыпстбарта,
Иахьынзамазоу – исыхьзом акгы.

АДГЫЛ ДАГӘЗУАН А-КАЗАНБА ЧКӘЙН

Азыблараҕ срышьтоуп са сцәызқәа,
Амшын Еикәа иҕатцәаху еикәҕах.
Амхаҕыыр ҕбақәа сзыҕхьазом нацәала,
Исыхыи, сынтәахма еиҕах.

Ркьаасыбжь саргылом аҕсуа сабицәа,
Рыбжьы ахьго сзыназом – лашьцоуп.
Ранацәа ҕызыгызуеит, – Аҕсныҕа, –
Иабаҕоу, амҕақәа ҕахцәоуп.

Аҕсыбаҕқәа ирхаҕалон сгәйпшқа,
Аҕсыбаҕқәа сынтцыреипш ишын.
Зан лкыках зҕыташәыз аҕшқа,
Дылгәйдхәаа данахәыртәуаз амшын.

Иблақәа сылашәит иҕсымта,
Згара игардыршәаз Аҕсны.
Дсыхәон, изыхәламыз зыбзада,
Бахьцо исызга хәа сыҕсы.

Аамта иатцсаазом сзырдысхьоу,
Иҕашьахьейт сцәызқәа рбызшәа.
Сеилнархуеит ашәышықәса исаҕсхьоу,
Саларцшуа хәгоу дызлацшра.

Азыблараҕ срышьтоуп са сцәызқәа,
Амшын Еикәа иҕатцәаху еикәҕах.
Амхаҕыыр ҕбақәа сзыҕхьазом нацәала,
Исыхыи, абаа, сынтәахма еиҕах.

Ахәыцрақәа сызлазцаз саарылцзар аарла,
Амхаҕыыр ҕба иалхәаа сыҕсы,
А-Казанба чкәын ишьамхарсны дгылан саҕхьа,
Адгьыл дагәзуан, са сглан сеихаҕсны.

* * *

Ацанбақәа ражәабжь ахы аҕыхәахь иргомызт машәыршәа

Сызлашьтырхызоуп иныхәаныҕхьо,
Сгара злейбыртаз исыкәгәыргьо.

Иарала ирхьчоз сгараҕыцоуп,
Бзыҕта, угәҕыха злаҕсыртызоуп.

Шәабанзаго хәа цьоукы иҕәныршьон,
Зцәа иадыз – хамҕа кьаҕхоз цьыршьон.

Хә хтәқәа ракәын, иаха хазмыхәоз,
Тәым бызшәан еснагь ирзымхоз.

Иахымсыргы Егри Цсоуи рыбжьара,
Рыбжьара иалшахьоу иаҕа аҕышара.

Ацыс бызшәаҕы иара иахылцит,
Итшәоуп шырхәоз Москвагы инахысит.

Абыжыныхак уара ула иныхәоит,
Абыжышыхак уара ула ихытцеит.

Ажыирақәа рымч – уфырхатцара знашаноу,
Ахаангы сызхара исзымхәо, сызшароу.

Уара уда исымамзар сара цсырта,
Уаҕсыуа бызшәахомызт саргы сыда.

Дырмит Ду раҕхьа дызлацәажәоз,
Иарала раҕхьа ажәа еинзраалоз:

Изгәаҕыз уатцеишьырц ишьаргәыта,
Итхәраауан ишьазагәаза.

Егры даахытцыңхыаза дызлаңхыарцо,
Үсык схырхцыңхыаза үсык схазцо.

ДЫРМИТ ДУ ИБЫЗШӘА

Сыбжы злахартцаз Рада-гәышыа,
Зымцахә сыцу Җаңыарат.
Игарашәа лзалхәоз лшыаҗамырзга,
«Ацынтәарах» зтоурыху Баграт.

Ахәшәтхы инапгы хәшәызароуп,
Ашьхардац атхра аңыкац азхазом.
Аблырстаҗы ирхәо – абылратәхәоуп,
Ихәу зегы рзы «Ахәрашәа» рхәазом.

Имажәуа сыжәлар рхәамта гәакыа,
Рцаа ахыскаартә сыкнынза иаазгаз.
Имиц дызлаиациәажәоз Кыагәа,
Илцуаз изааны избахыаз.

Зкыасыбжь згарагың иазныжыуа,
Ишиз иңсызгы – дазхәоуп етәацк.
Ианымиац иоуп ауазра ианымшәо,
Ауазроу – зегы иреицәазам!

Аңсра җеи цагәыргыа излафыхуаз,
Амыткәма сынтәеит азмырхәоз.
Хынкылагас ирымаз, излагәгәаз,
Агәыргыараз – бгыңц иатәак зызхоз.

Ахатца Афырхатцара илазцоу,
«Аиааира» хәа злафыртуаз Гәымста.
Цандрыңшы хәыргыңц Гагрыңшы
хәыргыңц иакәызцоу,
«Атцыс бызшәа» згәылшааз Сбызшәа!

СУКӘЫХШОУП, ИРСИН

Ирсин Инаңха ихызынфылоуп

Бжы-мшынк хабжыаз, угылоуп саңхыа,
Быгәгәаз, бымшәан! – шсахац исахауеит.
Бжы-шьхак сырхыгаз, ихәуша зылңха,
Җахәреи хәхәреи еибаргыоит.

Улагырзкәа сыблагә ихышанхалоит,
Амшын иазеицрыгом, хәгәкәа еицуп.
Харантәи убла цкыа схыңшылоит,
Ихәфсхыоу ххыаакәа шыта ицагәуп.

Уара уңстбартоуп исыңсбартоу,
Уиоуп. Аңстазаараз сыкәңоит.
Аетә шуңхыазо са соуп избартоу,
Сашта иахыкны уахак узбоит.

Сныхәо стагылоуп сара сгәара,
Саҗанеи леиңш схәахыа назоит.
Снапыргъежыуа абра, Гагрантә,
Амзаф ублакәа срыгәзуеит.

Шыардаамта Аңсноуп аңтырста,
Сгәаҗы икәңсычхауеит угәы.
Стәуатәзам саштаҗ сыңсы атбамта,
Кыасбжык гозар нырца уа уҗы!

* * *

Җацәгыи хабзиени хзиаскәа ирбахыеит,
Ацәгыауцаа рымшала рыңсызкәа былхыеит.

Абзиа зуа даныкамла, азиаскәа зизом,
Иизаргы, зыда кәароуп, хара изцазом.

Абзиа ныѳәызгоз азыхь-ѳшыақәа хдыртхьейт,
Абзиа ибзоурала иѳабазгыи тдыртәаахьейт.

Абзиа зцуѳаз азиас, аѳаѳ ґыцқәа аѳнатѳойт,
Иѳыруейт, гәйргьаґхәаша иахьзоит.

Азиасқәа ирышәтала абзиара дуззақәа уны,
Ижәбап иґеыццышәха, имѳарс ишѳо иѳырны.

Еиҳау акгыи шәашьѳамлан хәа хазґеыѳуа,
Извысуа ааѳхьара рнатѳойт: абзиа жәула!

Ишлеиуа ицқьоу, дәы ссирк аґы имѳахнагоит,
Илакәха, изымѳаныхәо хьаѳатѳланы иазхәуейт.

Абзиара узыѳатѳонда, зназы иауѳаргыи азы,
Хара иагома, иузыѳшуп, иузыѳәахуп уатәазы!

ХҚЫТАҚӘА

Анцәа рашәа ахьеиѳаѳырѳаз хәбацәа,
Хамчыѳаѳойт, рґеанадрымѳа абиѳарақәа.

Еималоит ашѳа, иахьырымхәо Агарашәа,
Ашәакәа иабылуейт азыхь иахьахьырымхуа.

Ихьшәашәаѳойт ажәа, идумырѳар иумыздаша,
Хқыѳақәа роуми хґәыгьра лаша змоудаша.

Хґахәатәха ханыѳоу хәахьазырхәуа,
Иахьылаѳшуа, еиқәызхәало хуазрақәа.

Хашәақәа жәларзтәыи хәѳсуа қыѳақәа,
Абжьи ухазѳаз узырвысам игәамѳакәа.

Хқыѳақәа, хґаѳыѳ хәамѳа ахыѳхырѳа,
Ицәажәо хдәшхәақәа, хашьха хыѳырѳа.

Ирґеиѳшузеи ашәа зѳыршам агәатқәа,
Хґыхгас иґеи икәыбрыѳыѳхар хқәатқәа?

Ишәарѳамхейт хәа ианирцәа хамцақәа,
Ухала иурцәароуп, ианзеиқәымло, зыбнаѳа.

Исашәымхәан, хашбзәз хәѳситоуп ираазәз,
Аѳахь хґеитоуп иацы хқьидпּраа хәхьыхәнахьаз.

Алабжышқәа рѳыѳ рнызхуеи хзәмѳақәа?
Азхьампш рнызгода урѳ, хашьхаѳамѳақәа?

Арыѳхара иалѳхьаз, ауама зыхѳыргәхьаз,
Каканрыѳѳас зґәы-згәатқәа ѳыргәхьаз.

Иахьырбжьалоз зны ашәуа қьақәақәа,
Аѳырхатѳара ахьышьѳыркауаз Қьагәараа...

АБЛАҚӘА РБЫЗШӘА

Смотҳа Сабри изкуп

Амаалықьхәыѳ, хәымз зхымѳыѳ,
Дысґазырѳуа илаѳш схуп.
Ибла мґәысзә, «нан» ззымхәаѳ,
Блала ак сеиҳәарѳ иѳахуп.

Илаѳш сылашт уи лымкаала,
Шѳа лахьынѳа ссиршәа ишоу.
Илзымариоума иаѳхьа анеира,
Акырынѳә забхьыз дыршахьоу.

Дышдагэамтцаз сыбла анхызѡа,
Мцак дысцааблыр хэа сшэаны.
Уа дырхеимдо, дышцанырхыла,
Сшэон дкашэар хэа дынхшэаны.

Абчарахшьтеипш, иаѣхэаау ахра,
Ичыцкэа счыцкэа рѣы ишэтит.
Ибла абызшэа – сапсшэа апхара,
Шэыла ипэхыз зегь пнартит.

Инсылсуа исылаз уи аѣеыха,
Гарашэоушэа схы-сгэы аргъеит.
Сызхазырштхъаз ашэак рѣыха,
Сыбжьала иблакэа исдырхэеит.

Пеипш бзиа шэгэашэкэа ирыкэыз,
Аиракэа ирымамкэа прашэа.
Амаалыкыцэа шэашта иагмыз,
Шэышьтызхуа ажэѡан ахь шэпыруа...

* * *

Ахызатэ лхьымзо днеиуеит дытрысны,
Имиц дыбжьагылоуп апсреи абзарей.
Сшьамхы сазынкылом, сгылоуп сеихадысны,
Лымѡа хапынгылеит илзыскызи сарей.

Исымбац амаалыкь игэеисыбжь сахзызоит,
Иснымпшуа сабакоу мгэарта икоу ишьра.
Дунеик еитыизхша, дунеик хацэлрызуюит,
Шэсыцхраа, илыхьшэмырсын аматапшь ашьа.

Ахъз ѣыц захташа. Изауша антцыра,
Данамыхэо дзаазаша, иазхэаша «нан»,
Лахьынтас изатэеишьаша хьызрацара,
Иааигэаны бзырхэыцда, бкэышынеи, бара ан.

Ирывагылаша бцеицэа, бахзырцо банпсыша,
Цей мыцхэы дамазар базцаа Апсны.
Снапкэа мчыдахеит, ирылшазом уаха,
Шэсыцхраа, еикэырхатэуп имиц ипсы.

Уаха санылмышэа, сгылеит сшьамхы арсны,
Слыхэеит исыманы сынарцэ хэыцкэа.
Сзон уажэааигэа рапхъа сымѡасны,
Еикэсырхаз еихигон рапхъатэи ишьаѣа.

Ѣыхэак зкэадырша, зшьыжьбзиа уарпхаша,
Псык нахазташа иѣыцэааз хэштаарак.
Гарак зыршэтша, абицарак пхъа изгаша,
Дзыпцоузеи икэзыршэша иахну хтыпк.

Имиц хихьтэыуо хантагылоу аамта,
Ѣ-рык ахъеиѣабылуаз даныриааи азэы.
Пшьынѡажэи зеижэѡык хацэан дасу ртэала,
Аха ашэктэи – иухаирштэуан Нартаа зегьы.

САПСЫУОУП, САХЬСАЗЫМ – УИ ХЫХЬЗАМ

*«–Уа, акы хыхьит хэа исыпхъазом, хара хашьтахь хтыпкэа
рѣы хбызшэа згэылшааз апсуа бызшэа ыкэыѡуанайы».
Гьечаа рахэшьаду Рабия*

Сапсыуоуп, сахьсазым – уи хыхьзам,
Асазшэа ачыц соуп, уи боуп.
Хырхартак сыздыруам схэар, сшэамахьым,
Асазшэоу? Уи апсшэа иаѡоуп.

Сыпсыхыргыи ицэажэонда иарала,
Запсшэа иацэыхьчоу, изымхэазац.
Итцозеи истэыуожьтэи гэырѡала,
Апсуа нбан апхара зымбазац.

Сабацәа ргәеипшоуп сышрыцу,
Ихаразаргь, иааигәоуп, рытра соуп.
Издыруада закафы ықәцоу, иахьтажу,
Издыруеит, рыцсқәа ахьыкоу са сәоуп.

Цандрыцшь, Лакрха, Чрыгрыцшь, Цсоутә,
Ртыцхьызқәа ак наар хәа ишәон.
Хәцсшәоу? – уи акәзан рыцстбарта,
Имиц ишидыртәшазгы рзон, иршәон.

Рхаантәи ахахәқәа хәйтхәйтла,
Сгәы итцала акы рхәошәа саҳоит.
Рыдгьылқәа срыцсхәеит хәйтхәйтла,
Хәзлақәқәоу рныруашәа збалоит.

Зны-зынла ихароуп, ихарагәышьоуп,
Сфьтбжьи сылапши рыхьязом.
Исныцшуп, рыдлапса сырғәашоуп.
Инсылсуа ысылоуп, ысызхазом.

Сангәақлак – сацхьақәа саарыхоит,
Гәаныла рзыхьқәа сталоит.
Лассы-лассы Цандрыцшька ысыхоит,
Избашашәа збалоит, – сеимдалоит.

Сыцсатан дыцсыхуеит, дыцсыхуеит,
Иахьанзагы сыцсы зхызхуа Рабиа.
Бызмыртынчуаз сартынчуам, исфыхоит,
Бмыткәмабжь иакәым кабара.

Исыхоит, ишсыхацгы ысыхоит,
Сазтыц зегь шахтәуггы иахьа.
Аха ацсышәам ирхәо, ишсыхьцеипш ысыхьуеит,
Сгәатцәф ысыхьуеит рыгәқәа!..

АМАЗА БЫЗШӘА

Сбызшәацшза иагәтылхны асазқәа,
Иаңырцеит амаза бызшәа.
Царада, ақьаад акы анымтца,
Хшықла мацара еикәыршәа.

Ицәахтәу – арцхашьа иакәшәон,
Асаз бызшәа ацсышәала ирхәон.
Лапшхырцаган ацырақәа еибыртон,
Маанала еихәйдхаршыны ирцон.

Хьапшьатрас ирыман хәцсшәа,
Жәлацыцхьаза – рырҕиашьа хазын.
– Уацсыуазароуп иуцарцаз Асазшәа, –
Иахлафны ирхәалон рхазын.

Хәцсшәа иахьа амч ду анамоу,
Асазшәа саҳауеит иааигәаны.
Д-Цанбоуп ари ажәаса зхәамтоу,
– Угәыцәкьагы, дад, иацәузароуп акы!

Хцәажәаргы егьаурымызт иқша-хәша,
Хәцсшәа хтахындаз рашәа.
Амаза реипш иахцәахуандаз,
Ахәаа даххажьуазма хәҕа!...

НАРЦАА РХАЦШЬА «ҚАЗАМАКЪАТ»

Аишьцәа ианеимарк – Сасрыкәа,
Клыхәра ихәнигеит ирхәазаны.
Уантә дагәтасит уи шыацәхьыцла,
Сара сышка ахы рханы.

Ишааиуаз ашьхақәа ирхууаа,
Инкаҳаит хгәара агәтаны.

Ицеит ишызбоз, ибгыжәт ажыгәгькәа,
Иахъзеит Аңсны зегь ипланы.

Избондаз ҳаңшыак иаңшыу саңсшәа,
Гагра ианхәу имчала инцәахәны.
Мамзышхантә напымшла иансыршәуа,
Аңсныжәлар инрылсуа иныхәаңхызыны.

Аҳаңшыа аңцелак, сбызшәа саркьалха,
Гәаңхарак җыпны шәаштәкәа иртәаңхарц.
Аңсуаа шәхәыңкәа ргәы-рыңсы инадца,
Аңсышәала аңсшәа дшәыртцаларц...

ЦАНДРЫҢШЫТӘИ АЗЫХЬКӘА

Цандрыңшы зыхькәа, сҗымтра атаккәа,
Дунеик амаза – схәатәкәа.
Кыыс змамкәа инхаз ихәамкәа,
Инсылсуа ысылоу рыхтәакәа.

Қәыңсычхәбжыла исафсхьоу раамта,
Уажәгы ысылоуп ихҗаха.
Ихьтшыыз сашта са сҗахамта,
Азыхькәа – изхымбало рхы-рҗкәа.

Иреиңгу хамтоуп рҗаңыц хәамта,
Исзылартаз уатәазы.
Сырҗыхәо сҗеиуеит урт рзыхькәа,
Зыдлаңса сыказ зны слахәны.

Зшыара изықәымлац макьана,
Шәхьарчбыжь иаалтыз иааңсаха.
Сазқыт-зыхькәа избахьоу ргьама,
Изтоу идыруеит са сбызшәа.

Быңсы санықәуеит бақак исзафсуа,
Хҗагәашә-цәахьчаф Геч-ңҗа Рабия,
Гарашәала бмыткәма ңсахуа,
Дҗацеит аңсуа иахьа абра.

Рыңсқәа сыцуп сганаҗ игылоушәа,
Рыңсқәа шығәғәоу збоит, избоит.
Аңсцәа зеивартцо мчык рымоуп хәа,
Рыңсқәа рыла агәра згоит.

АХӘРАШӘА

Мәахәастатцас сшәахстақәа еихәыдхашьуп,
«Ахәрашәа» уабақоу? – Саб иашта шышыла.
Сыхәрақәа шымҗац схьаақәа шахатуп,
Аахатыңкәа ишыртыкьасо са сшәа.

Сыңсҗазаара тагылоуп ашәартә,
Соурышьтуам атҗамцқәа икәыку.
Исафымсуа сызпыцклаку ашәахста,
Сартынчуам – зхьаақәа аапку.

Иңтит ишакәымыз уажә сжәытә хәра,
Саб иахәшыа лгәеиңш итаңеуп сарҗы сҗәы.
Ахәрашәа, усңырымшәан, Ахәрашәа,
Ихымеыц ахьаақәа, сухәоит, еикәкы.

Срыңхауп хәрашәада хәшәы змыхәо,
Хәрашәада аңсуа дыхәшәым.
Сышьтахька иауеи сҗәы зсыхо,
Стоурых җахазарц сҗахым!

Аамта азыблара сырғәамцны,
Ажәытә хәразы Ахәрашәа сырхәаз.

Исцейпшыз дырноуп, иазхэыцны,
Сыжэлэр изапыртэз ианаамтэз!

НЕСТОР ЛАКОБА

Иаха дызбартахеит агэымцкэ,
Маза усцэызфаз азэа ханы.
Еицэазгы спигалт уи ацсымцкэ,
Исцэытихт убаэқэа гэагыны.

Срыниейт иахыцэахыз угэыхкэа,
Ацэалда исцэыргаз угэеисыбжэ хэцэа.
Ирхэейт исзейтцуххэз азыхкэа,
Уаанза ирымаз исыцэза.

Саниагэышьейт сангэаф ухэра,
Ухэра Хэрашэа змахазаз.
Иаазгагэышьейт уцсы цэахэала,
Атышаф убаэқэа икэахаз.

Иаха дызбартахеит ацсымцкэ,
Маза усцэызфаз уцкэаны.
Еицэаз сзиузаргэ уи агэымцкэ,
Ак смыхт иахэсоуэ уцсы цкэаны.

* * *

Иабакоу иуцэызыз атынчра,
Ухышьтра узхымлои, Ацсны!
Эажэи жэибжэ ашықэс хэантыцэра,
Ухазырштыз изатгэару уцсы?

Ашэи, ашэи сашта стэргэаша,
Ирфэыцны иахапахма стоурых?

Гэнаха змам сабацэа рашта,
Амыткэма зхатыэзеи еидах?

Ишулаз ижэакцаз ацса,
Исхэаауейт иакэымкэа гыарак.
Уқэра зегэ гэафроума, Ацсуа,
Агэафрагы иаманей фэхаарак.

Ақэпароума иузиша назаза,
Алагырз исцэабылхэеи зафа хчы...
Дрыцхауп – исхарам анбамха,
Дызтымгэо данатэала Схэыцгы.

1989

* * *

Сабшьтра иналарс саншьтра афэынза,
Сыццышэхашэа сызхон цсраенынза.

Сыццышэ сыжэлейцш еилауатырхэан,
Акырынтэ аццышэқэа схы сдырдырхэан.

Ацшалас – сшэафхэаф, уи еилнарххэейт,
Сыццышэқэа рыгэта схэфсахэа тнаххэейт.

Ибжэазхэейт ззырхэоз хэзыкгы фэхейт,
Шэанацэалбейт, ацсышэала ицэажэейт.

Знык иццышэхэхэз шэон сафэпсаар хэа,
Иабардыруаз цхэс ишрымаз сыцстбарта.

Сырхэахэан, шыапымцкэак дыламгыларц,
Сзанышэомызт лапшыцэгыак днырхагылар.

Срылабжэон: аццышэхара зынза изымбацыз,
Ауазра хцэушэа блала изымпацыз.

Иххаза иарку цəымзак иацымблыцыз,
Ирҕəыблааз, хəфыуаа са сеипш ртəы азыркыцыз.

Гəаныла хышыцбак иацымпырыцыз,
Ма ахааназ сабик дызмаазацыз.

Цсык анызымгацыз ианхəаа амѡа,
Рахəыц хатыцан зхатəы ццышə ала.

Еилкаашьа иоушам са сызустоу,
Баша ишкəмшəо сара исхəамтоу.

Хəынтə санццышəхоуп сара иангəастə,
Абаҕақəа ишраѡсуа аццышə тыцқəа.

* * *

Фучик иирамш аены сизаап сара,
Ибахьан ахытырта еимаздоз ашьа.

Дцəмхоз хəа еимцашшуа акыр еилахейт,
Итцəсым хəа нас шьтəак ацсы иапдырхейт.

Зəыр рымазар идырзхьан, иузрытомыт гəыбган,
Аибашьра ду иашахьан арзра иацəынхаз.

Мыткəмала агəдыхəа сгара дырцысуан,
Агарашəа рхаштны ауаз имѡахнагон.

Изакəыз здыруазма, саргы исхəалон,
Диида хса, ибзырцəда хəа исзагылон.

Рмыткəмоуп абжы шсымаз сзырбаз,
Сышмачзəз ашəахəашьа са исзырцəз.

Узхаану ахыгара мариамзаап цаны,
Избанзар, уцəа иалцуейт илагырзны.

Сызхаанымыз ахыгара сықəшəейт саргы,
Алабжыш сгəатцə итəшəит ихахəны.

Акыргы ахыцуейт, акыргы ирцхатəхейт,
Атцыхəтəантəи сымшгы, абар, иааигəахейт.

Атцыхəтəантəи сымшу? Иазузом зхəара,
Атцыхəтəантəи сымш сазбазом азхара.

Иҕалозар, уи амш ус агəаг шəымкын,
Акымзарак ахаразам, ус ишəымшəин.

Атцыхəтəантəи амш цьаргы иашəмырбан,
Иазхымгоз иатцəстейт, иахьзу шəымхəан.

Мгəатцə исылалазоуп абас сзырхəацəаз,
Иахароузеи уи амш сгəы атцəгара анѡахтəаз...

* * *

– Зака бхыцуазеи? – Сыблақəа дырхыцшылон,
Сыблақəа дрыцхьон...Илабжыш хшылон.

Саагылейт иацхьа, ихтигахьаз сназхəыцны,
Жəеинраалак сизацхьейт сыбжы неитцыхны:

– Сақəлоуп, – схəейт, шəратцла, угара зтцəгылаз,
Акəапей зхыршəланы уи шəзыхь иахагылаз.

Дубома ани амаалық, зны сицгароуп агара,
Сгəаѡоуп иахытцыз Бзыц, зны сақəлоуп Гагра.

Къахьба ихазыхъан Ахәрашәа анихәоз,
Ихәра ианамыхәа, сара сакәын итәхәоз.

Са сакәын шәымцан хәа ахахә икәгылан ихәхәоз,
Деикәыскхъан аублаа, збызшәа зкышә икәбоз.

Атлақәа рцәеижьафәоуп иахыккоу рықәра,
Имазоу, зныхгы иаргамоу сара сынтцыра.

Срықәлоуп аңсуаа зегь, аңсышәала ицәажәо.
Ҡышәгы иртысхъаз, срықәлоуп сзыфцәажәо.

* * *

Сыжәлар рымшын тазырбашаз ианиахъеит,
Атыртәаара шрылшозгы хәа идырбахъеит.

Имшала аби-аңеи чанчаны еибакхъеит,
Аиашәа изын аиашәа ишәакъ еибагахъеит.

Ирхарамкәа сыжәлар акыргы игәынкхъеит,
Руазра аназхымга, ажәдан хәашьхахъеит.

Аетцәакәа кыдшәаны атыша итаңсахъеит,
Рыцқәа ткәыцәааны аматқәа цхәхъеит.

Ихәзгәакуаз еилагылан рхы-рыңсы еикәыңчо,
Хәзтахымыз кәаша-кәашо ихәлаңшуан иччо.

Рымшала еидызлахъеит хжы, хара хцәа,
Абри зегь урңшы еитагы сухәоит, Анцәа.

Рызегь сыриаины санылеит мәа ґыцк,
Ишыстаху еибагароуп исаноушьаз сәаңыц.

Хзыхькәа мхәашьырц, изхызгахьоу уама,
Хәа иакәымзи ашхам хтәало ирызымтоз таха.

Иахьанзагы дашьтоуп иахфәитцарц хә хжы,
Хымхәароуп иахразар. Хәзтеитцәо хжыаны.

Хаидымгылара амшала хәшә маатызар ачара,
Хаихара амшала хәхә-бгалахьазар цъара.

Ихәнажь, гәнахарыла итәызаргы хәңсы,
Хәмтас ихәутаз Удгыл ахәтыр азы...

* * *

Сгәы иадуп сызхаанзам ргәыхькәа,
Инаскъазгоит амрагы аташәамта.
Уахынлаз, сызфьртыр ахахәкәа,
Рааныжьра сылшазом тақда.

Цсыкгы иуазырхъаз сыртынчуеит,
Ауазкәа сеимаркуеит уахынла.
Гәыңрала бжыкгы сфьчеит,
Адамра иадырсхъаз хыла.

Иңсхыбжы сахъеит цсрацәгьак,
Суада сныфнъеит сфьртынха.
Ацәаабжь сдәылнагеит гарак,
Еикәсырхеит, санкаңса сыңцышәха.

Схәычыхьз абаиахаи ахымхәа,
Дсыхәон уи, сашәак дафьсырхәарц.
Рашьтас сылкаңеит ифәңхәа,
Датамтақәа сишәылеит исмыхәац.

Сызфьртаит, сыдмырцәаит назаза,
Атынчра самыхәацт, самыхәа.
Амала, сашәакәа насыгзаанза,
Исыхьзу ихәирштаит аңсәәхә.

* * *

Ашәәқәә, ашәә, агәашәләшә ґыртыгақәә,
Ашәә гәыбзыґқәә – алашә иблақәә.

Анасыґ шагақәә, ашәә гәырґшаагақәә,
Ҳаззымхо ашәәқәә – ауаәра ашәагақәә.

Изфыхәатәу ашәәқәә, ашәиґхьыз хәызтәаша,
Ирфыхатәу гәыґрала, алаґшцәгәә хәицәызгаша.

Ашәышықәса зыртысхьоу. Сыхьз зху атхқәә,
Сыццышәәф ркәиц сзырбо. Ирбылхьоу хабхьызқәә.

Шьардаамтә зхәаша, ауазра ныґхьазыршәтша,
Згәатә зызқәатыґхаз абацәә неитәзхәаша.

Кәыдры аиәхааф исылалаз, о, урт аґфыхақәә,
Сцәеиґжәәф исзырчхаша ахьаа хәыгақәә.

Атх агәы кылзтәо, анацәә рмыткәмақәә,
Сынцәеит рызмышхәаша, ашәә меиґжәагақәә.

Хшьамәақәә иахбақатыґхаз ирытәхәаша ашәәқәә,
Хцәеицәә рыгәқәә зызтәлаша ашәә меитәшәәқәә.

Абацәә, урт абацәә ирзызуша лабашьара,
Ргәашә шыламцәаз дзырбаша, иштәмхаз ус башаза.

Ашәәқәә, ашәә, хәжәлар ражәә ашәазтәыша,
Ҳагәтә иґжышуа хәґа ибла мләшьқәә ґсыдазтәша.

Есжәашықәса знакәын Баґаа ажәәґкак анаґырцоз,
Аха ґәтәхьак ирзаәызан рхы-рыґсы зыхтныртцоз.

Иаәсуан рсазшәә згәылшааз рыґсадгьыл,
Иртәубан уи ажәаса, – знык ианадқәыл.

* * *

Схьаақәә еиқәфыртын,
Сытхәф еизеит.
Исаәсхьаз рыәдырфьыцын,
Рхыгара цәгьахеит.

Сыәнатәиуеит суада,
Сгәы аґса иахоуп.
Исымазам хґртә,
Ашьыґжьгьы хароуп.

Сацәзом ажәәан,
Бзыґтә сакзом.
Ирґкәыдушәә амцәыжәәа,
Аамтә ццакзом,

Аетәәқәә тынч ицәоуп,
Аґтәқәә иртәхәхәә.
Мыткәмак сгәы итәәуеит,
Дунеик агәы итхәәа.

Сґәаґхьа изызхашаз,
Инхеит, наґ инхеит.
Сзыхьхәы зжәышаз,
Сызқәәтыґ ркхьеит.

Ишьахәитхеит атх,
Сеидара азыхгом.
Ауазрақәә рыцыґхь,
Ашарахь сазгом.

Санымшәарц нас ахьымзг,
Цас сыәсырґәґеит.
Ишызбоз нас атх,
Ашарахь еихеит.

ХКӘАШАТӘУП

– Цәыуара бышпаауаз! – саныбба быхәхәеит,
– Ба бакәынеи атәыуатә! – бхәеит, ус бхәеит.

Мап, сцәыуатәзам! Сара скәашатәуп,
Сшәартазам, избанзар, сара сшәахәәшуп.

Зхазымацара икәашо – дхымхәоуп, дкәашафым,
Зхазымацара ицәыуо – дыпшаафым, уи дымшым.

Тәым мыткәмам сызлатцәыуо, сара исхатәуп,
Аблартыпцәа рытәхәараан сара сыпшаатәуп.

Тәым гәыбылрам саазгазгы, сара исгәыбылроуп, –
Бынтәеит схәарц акәзам, бхәаа сшаразоуп.

Изцушо данумамоуп, – амцатцәкә ануфхыс,
Усканоуп уцсырта иантәшәа узгарыз.

Алагырз мацарала баргы-саргь ҳапшаам,
Амыткәма мацарагь, мап, хара ҳазшам.

Ибхамштын, быпсцәыуаф соуп, быпсра сыпсроуп,
Бынтәеит схәарц азакәзам, бымшәан схәаразоуп!

Бымкәашаргы шыкамло дыртәуп уажәнәтә,
Узфахьоу ишаиааитәу ббароуп иахъанәтә.

– Цәыуара бышпаауаз! – саныбба быхәхәеит,
– Ба боупеи атәыуатә, – бхәагәышьеит, ус бхәеит.

Сшәартазам! Избанзар – баргы бшәахәәшуп,
Цәыуатә анцәа дхаумтан, ҳадгылаф ҳкәашатәуп!..

АХӘРАТЫП

Узхааным ахәроуп иухәауа гәгәа,
Ихәыз еихаггы уа иузто ааха.
Ианхәыз амш аҕны атып нхазом,
Шәахстак ихнафаргы, ус игъазом.

Итцасым, «Ахәрашәа» есымша ирхәазом,
Аха гәаныла иумхәаргы аузом.
О, мап, са сыда «ахәрашәа» хәшәзам,
Жәлас ишьтысхыргы – омашәа ибатәзам.

Уанхәыз аены акәзам ианухъуа иаха,
Ашәышықәса рышьтахьоуп ианфыхо фәпхъа.
Ишнеиуа «Ахәрашәа» амақьеипш имхарц,
Ға хәрашәак нахухәаароуп ицъбарахарц.

Атәхәаггы еакы ахархауеит итәхәахарц,
Алапшцәгъа илапш зымфа иахнагарц.
Уа хәра зызпымшәац агәатца тацәуп,
Азәы данхәу изыхъуа зынза дәеазәуп.

Ухәау?.. Уа уапхъа иснырхъан мгәарта,
Уи азыноуп сызхаанзам сзабылуа уеиха.

* * *

Ашьхақәа ирфәлакьуаз амфа ҳақәын,
Рапхъаза акәын, сзыхәан зегь лакәын,

Цыс иатцәак схапъуан, абжбы кафуан,
Сыхъз ҳәаны ацстантә бжбык аафуан.

Псаатәқәак сыднхәало еилауатыруан,
Сшырымбацыз сырдыруа, рхы сдырдыруан.

Аиѡхаакѡа ирыбжъашѡахѡон арѡаш,
Хыхь ихықѡгылаз – хаштаѡтѡи араш.

– Шѡгѡышѡѡаныз, дадраа, иѡѡьарстоуп,
Амѡа рахѡыцшьтоуп, ара итшѡарстоуп.

Ус, ахьшьцѡа реихабза хгѡыхѡантамта,
Шьхашѡтк снахѡъашеит, абар, сѡахарта...

Ирѡѡааит ашѡапыѡъаѡ ирылазшаз амгра,
Аѡсыларѡсны саѡѡнагеит исымта аѡахаха.

Санѡслак сгѡаѡы еиташѡа амгра,
Сыѡсы еикѡзырхаз ѡажѡа шықѡса раѡъа.

* * *

Гѡлымѡѡахк иеиныхраѡ аѡѡашьқѡа ршон,
Ашаѡ лышка инаскъон, ирхьымзар хѡа ишѡон.

Аѡѡымзақѡа ихырблаахъаз снапқѡа ѡыстысуан,
Ускан сеитѡалон, сырныкътрак сѡазон.

Ибылуаз аѡѡымзақѡа сгѡыхѡтѡы сахьдыршѡон,
Сышьѡахька снаскъон, исзылкыр хѡа саѡѡшѡон.

Ирхьымзар хѡа ишѡаны зегь лышка инаскъон,
Исыбымѡан, сбыхѡоит, гѡаныла сыхѡхѡон.

Исаѡсхьѡу аѡырѡыцны еибаѡо сырѡъабон,
Ашаѡ лышка инаскъон, сара сгѡы шыабон!.

Аѡѡашьқѡа былуан, сѡѡалагьырзны сзытуан,
Аѡѡымзақѡа ихырблаахъаз снапқѡа ѡыстысуан.

Аѡѡымзеипш сзытуан, сгѡы атра итдыршѡон.
ѡѡымзак сзылкыр хѡа сшѡон, сара сшѡон...

«ДАД»

Аѡарауаѡ Б. Е. Сагариа игѡалашѡара иазыскуеит

«Дад» маакыроуп, шьха еибаркыроуп,
«Дад» нѡыроуп, «дад» шлароуп.
«Дад» гѡадуроуп, ибаагѡароуп,
«Дад» ламысуп, «дад» хыѡшоуп.
«Дад» уаѡышѡоуп, ахѡкъгы ѡышѡоуп.
Аѡсуа дгьылаѡ «дад» хьыз ѡшьѡоуп.
Иахьынзаѡѡу аѡѡурых ѡыжѡоуп.
«Дад» са сжѡытѡрақѡа ирашьѡоуп.
«Дад» ѡаулоуп, гѡахѡтѡы хьзароуп,
Зны имахьмызоуп, зны ишьѡѡоуп.
Зны и-Лыхнашѡоуп, ишьхарѡаѡуп,
Зны иѡѡурыхзар, ѡазны имаѡоуп.
«Дад» зшѡымло имѡа шѡартѡоуп,
Мариала адгьылаѡ длагзоуп.
Хара хѡыѡроуп, пату еикѡѡароуп,
Уи лабашьѡоуп – напынтѡоуп...
Рыѡшзагас иѡѡу «дад» иѡазуп,
Даѡазныхгы – «дад» қѡѡароуп.
Зны и-Нартроуп хьызраѡамѡоуп,
Иаѡы иуасиатзар – иахьа иѡѡѡоуп.
Уи марѡуанха иузкьдгылоуп,
Угѡѡѡанзамкѡа – уеикѡнархѡит.
Ушьѡыжѡнатѡо еипш уѡыжѡызхуѡуп,
Уѡахарта уавгангы уаѡит.
Дад и-Нанра насыѡ дадроуп,
Иахьынзахѡѡу рыхѡ шыѡѡуп.
«Дад» имѡѡа гарак дгароуп,
«Дад» ахьагым ашта мшуп.
«Дад» ѡаулоуп, гѡахѡтѡы хьзароуп,
Зны имахьмызоуп, зны ишьѡѡоуп.
Зны и-Лыхнашѡоуп, ишьхарѡаѡуп,
Аѡсуа ихсаалоуп – уи маѡоуп.

* * *

Адәкъанаф икнахан хәыңтәы цкык заңәза,
Исафсхәу мыш гәйкқәак хәыңхәытуан ак сыңәза.

Сылаңш аңахит, иаңахит сшыаңқәа,
«Нан, аңкы таата!» – сеилдырхт абыжьқәа.

Ахәыңтәы цкы кнысхит, еилшааит сыңсахы,
Ишсыхыңтәуоз сзымцеит, икнысхит аңкы.

– Бзырхәыцуеи, ибымгозар, истахуп схәың лзы, –
Сышыңтахь азә дгылазаарын, җааиңит, – бласы.

Дымңас, исымпыңңаа ианигоз слашәхеит,
Иууеи, изкугы дуафупеи сымхәеит.

Сгылан, са сгылан, сгылан сбылау,
Изңаб хәыңы дгәыргыон, диңын дңыруа.

Азңаб хәыңы лыңчаңшь аафуан игәыкза,
Ғәаныла дысныхәон: «Ақәра наза».

Аңкы таата зхаңхәыз ирыманы ицауан,
«Таата!» – сгәаңахыңгы бжык саҳауан.

* * *

Саб инхамфәиңш иҳалалуп,
Уахатәи аңх.
Ажәфәан ижәыңтәзоу уарҳалуп,
Саб иахәшьа илсыз.

Азаза аблақәа тыңыңоит,
Бзиабарак акәаш.

Амза сашта агәы тнарңоит,
Ихышхыңтәеит арфаш.

Амзафә уахак сгәы артәуеит,
Икыдыхәхәала аңымшь.
Аххәхәә зыхышәа сгәы иңаңоит,
Аеңәақәа рыңчаңшь.

Саб инхамфәиңш иҳалалуп,
Уахатәи аңх.
Ажәфәан ижәыңтәзоу уарҳалуп,
Саб иахәшьа илсыз...

ОХ, ГӘЫШЬА

Саб иахәшьа ианылхәоз: ох, гәышьа
Саңәыхәыңңәан, аха сыхыңыуан.
Хгарта змазамыз ахгәаша,
Л-ох, гәышьа хгаратың арңысуан.

Саб имаҳарцаз, – дыбналон,
Сангы инахылгон лхы.
Ахәылбыҗәа дабаңоз, дгәарлон,
Ох, гәышьа, иагахьан ргәахы.

Сабаңоз усымамызтгы, ох, гәышьа,
Дымиңзаап са сеиңштәкы узтаҳу.
Ибырги иззымдыруа, ох, гәышьа,
Иреиңгу сышықәсқәа зыхтну.

Ох, гәышьа, ох, гәышьа, ох, гәышьа,
Анысхәо схәақәа еиқәтәоит.
Сңахны сышыңазаргы хәагәыжьла,
Ох, гәышьа, гәышьала сыңнартуеит...

АГӘАК ИАЖӘА АУХОИТ, АХА...

Ахаангы иҫахтәашам са сашә,
Аигәышәеипш мышкызны ихазом.
Үнак аҫы иизаргы са сыжәла,
Үнак аҫы ахаангы инхазом.

Ишәартам, ишозар абхъзыла,
Абицарақәа реизхара иазхәоуп.
Иахылымшәар амцажәла акәицқәа,
Иҫархәазом, амцажәла тархоуп.

Исхыццакуеит исзынхаз саамта,
Ирәашха исыжәлоит ахәатәқәа.
Бжеихан, сантамзало амыткәма,
Сыртыцлоит споезиатә цәахәақәа.

Еитхыцәаз, Егри Цсоуи ирыбжәмзо,
Хеиқәырхагас исоухьоу – ирхәдоуп.
Сызхара исзымхәацт сызлацәажәо,
Иззеилымкаауа дансцәақхьа – стархоуп.

Сызлашәахәо – ари сара сгәыжәлоуп,
Ибзыцха иахытыцтуа сгәақноуп.
Апрозағгы сацсыуа жәеинраалоуп,
Излеиҫартәу – хҫырхацәа рбақоуп...

* * *

Шеит, анцәа иңышьоуп, ихазшеит,
Иахыццакуазгы зегь лашеит.
Адыд иҫнафааз цлакгы ччеит,
Ашьа зыхьшәыз ахахә ианцҫеит.

Шьаҫак инсыдымшәеит аңша,
Ажәған цәыуан агәы аныңшаа.
Сыңсы зхызхуаз цәгьа дхәыццәан,
Сыңсы лхыхра цәгьа ицәгьан.

Сыңсы лхыхбжы сархәацәон,
Үа цсык шысхамыз агәра лгон.
Аха аңсра еиҫаңсра инеихан,
Изымшакәа сымшала уа инхар.

Иабақаз, шарцьетцәа харан,
Арахь – амшын, анахь – ихран.
Аеатцәахт амза, аеналак цңак,
Азыхьгы ҫырцәа ауит цытрак.

Цыскгы адхон сара сышә,
Ацәа иҫахьтшьуан сара сгәашә.
Амшын ихьарчуаз – атра иҫыцт,
Аңсабара аҫынчра ацәсырзт.

Үа мәак соухуазма, инцәаз,
Амацәазблеипш згәы атра иҫшәаз.
Снылхагылан ажәақәак схәеит,
Сыбжы ҫымгақәа сыхәхәеит.

Гәаныла аккахәа смьткәмабжь геит,
Ох, гәышьа, ахәазшәа иаашарккеит.
Инхазеи! Схала сыҫсыргәҫеит,
Суаәуп сара, смаиааир қамлеит.

Адыд иҫнафааз цлакгы ччеит,
Ашьа зыхьшәыз хахәык ианцҫеит.
Сзын аңсра еиҫаңсра инеихан,
Сеиха зхызгаз рзымшакәа инхар...

ИШӘАҲАМА? ВОРОНОВ ДЫРШЫТ!

Аныха иафызоу Аңсныжәлар,
ИшәаҲама? Воронов дыршыт!
Ихъз ианықәуаз уи хажәџан,
Ҳамцакра аҗенеиңш ихәашыт.

Адамра иасит ирыхъхъаз рзымхо,
Ҳаңсадгъыл ахъзала иҫахаз.
Рхъаакәа рхаштит жәак рзымхәо,
Аибашъра згәашәкәа анаркхъаз.

Зхъышътрақәа ырхынхәыз хъзыхъқәа,
Иңсы рхытүазшәа игәыкит.
Хбызшәала ирцәажәахъаз ахаҳәқәа,
Еиңамгыло ихъытшыт.

Ауарбацәкәа иазышътымхт амцәыжәџа,
Аҳаракра ныжъны илбаауан.
Амрагы завтүамызт уи ахра,
Харак адызшәа ибылуан.

Иетдәахә итәымызт ихала, –
Зтәы кыдшәахъаз рзынгы иңхон.
Ҳа ҳаңхъа хбаашқәа рыхәра,
Ихәран, иргъон, еиқәирхон.

Хцәызкәа рыңцхъаза хы шилаз,
Хмыткәма ицәеижъаф ицәахны.
Хтәыла ахтысқәа зыхтысхъаз,
Аиааиразы иқәңоз иазәны.

Ицәаатцәаит Цабал: – узгәағыда?!
Иара иакәзам, иушыз са соуп!
Имџа цзыртыда, дызтцәахыда? –
Абга шкәакәа уи диеицәоуп!

Арахъ ишрымамгыы ҫаахәыра,
Рышҳам жьышуеит уажәгы Аңсны.
Рнапала ихәмаруа имааишеи раамта,
Изхоу урт амацқәа рыңсы.

Ихъатцзомызт раңсшәа ианадқәыл,
Ҳажәлар оума зхызгахъоу – инцәоу.
Иачҳахъоу анбамха уи ҳадгъыл, –
Иаҳгәытцашәоит еиҫах еицәоу.

«Шәымшәан!» – мацарала ҳалзгаз амца,
Абцъарда ҳаға дышътәңены.
Иҳахъзеи нас, иңхасшьоит, шәаҲама? –
Хҫахәхәага дахъыршыз Аңсны!

* * *

Уара узвысуаз еинкъаны,
Нак инужьуаз унапы къаны,
Сара ишьтысхуан иҫаҳәҫаны,
Сыңсы ахтныстңон иргъаны.

Уара икаужьуаз ишәины,
Изызку мдыркәа, ушәаны,
Сара исышътан еиханы,
Агәырџа исуҫаз нак ихәны.

Уара узвысуаз уччаны,
Хымҳацьымшьа ирцъаны,
Сара исымоуп ицәахны,
Изыңшуп имиц инцәахәны.

Умцан ҳәа суҳәон икәаҳаны,
Еилукаауан зегъы аарҳәны,
Иуазар – уахысуан иркшаны,
Уқаз цъушьон укәашатәны.

Узвысуаз ублақәа хәаны,
Сара иҥпылон аҥсы ҥаны.
Абзарбзан зқәукуаз урҳаны,
Ҧнаҥуан уаҥа сыхьз хәаны.

Уи сҥоурыхоуп, сара сбаҥоуп,
Урҥ ахьыҥҥыз сара сгәаҥноуп.
Урҥ рзын сара сашәан,
Ианаҥахызгьы са сажәан.

Узқәаҥыҥ шыҥаз еимакҥны,
Изааны ианысххьан ухы-уҥы.
Цқьа исурбеит уара узакәыз,
Аҥсны шуцәнарзуаз мөас узқәыз.

* * *

Ашәҥқәа еиҥасхаит хгәашә нҥыҥ,
Рыҥшзара зегьы иахзеиҥшхарц.
Сара сҥас иадыргеит анапхыц,
Адацқәа ирыхеит иҥҥаарц.

Аетцәақәа, сшәыхәоит иҥегь шәҳаракха,
Исылшозар уи азы сгәы шәызҥасҥон.
Бзиашәа иҥазом ҳара хнапқәа,
Ажәәан аҥас иҥыххаа ишьҥахҥон.

* * *

Азы шыцәоугьы сақәшәахьеит,
Ихәатәыз азгьы сеиламхазеит.

Имариам, рхәон ацәажәара,
Аха исылшан ацәашәала.

Рыхьз злархәоз рыццакра,
Амра зышәхашәҥуаз рыцқьара.

Хагәрагара рцәыззаап хзыхьччақәа,
Рыгәнаҳара иаҥаз рымшала.

Акгьы иақәымшәеит исхәақәаз,
Акгьы азымҥсахт сзыхәақәаз.

Гәҥынчла измыцәо иҳархәашьхьеит,
Ҧамҥак рызхамҥо иҥахшьхьеит.

Рзыхь хәы ахьзаха рымҥакәа,
Ҧыҥҥыкгьы хәаажәахьеит идмыржәзакәа.

Аҥацхаҥ ишьҥашәҥуаз амҥыццышәқәа,
Рыцқьароуп издыркылоз аҥыццышәқәа.

Рыцқьароуп ирылаз хцыхазқәа,
Рыцқьароуп ирымаз хзыҥхәраақәа.

Руак аныцәаз сақәшәан, аха,
Ихәатәыз азгьы сеиламхт, аха...

ШӘАРАХ ДУЗЗА

Шәарах Ҧачалиа игәалашәара иазыскуеит

Здадра зымшроу Шәарах Дузза,
Снагәылаҥшлоит уқәра – уҥыза.
Уа узиааихьаз ахьанҥыҥьра,
Иахәап амшын, измам ҥынчра.

Иҥсадгьылны иазшаз зыҥсадгьыл,
Изакәыз здыруаз знык уанадқәыл.

Указшы ыбара – ихараргагаз,
Шәһыла ужәлар ирҗахәҗагаз.

Пшыба-хәба саһы – аамта ахтәаха,
Заһа иркшазеи уаңсһә ацәаһаа.

Урт аблақәа – агәы ишасаркьоу,
Ҡыңһа шәһыла ишызбартоу.

Акыр ахәозма ахра бҗабда,
Дзыңсеи Фернанда Луиза лыда.

Аңшра зтаһыда баша хшыҗда,
Шәһааира збодаз нас хәаңшыда.

Дгыһыи жәһани еимаздо ашәами,
Дыдгылтәһызар – уара ужәһанми.

Саша, Иака, Гәдихан – урт роума,
Раста ирольгы – урт дрызхозма!

Уаа шәһык рыблала ирзымбоз,
Гәһыла игәазтоз, гәһыҗра змымбоз.

Иңышәам иами зымшқәа шәаһызо,
Имңың иоуп аңсра изанымшәо.

Аңҗа бзиа җынтәгы дҗами,
Агәра хзыргазгы лара лоуми.

Марица – Аһааира! Шәарах – Аһааира! –
Шәһықәса рышьтаһыгы еиҗах ааҗра.

Ишәхәои, изҗыз сара исхарам,
Шәара шәһыда атеатраҗ ңхарам.

Аһықһса Аргәһын иеиңш шәа шәһызбартоу,
Роуп измырцәо шәара шәһыштоубоу.

Амра атыҗ иаңрызго хымтоуп,
Шәкы рахытә зтәһы ақәшәо, уа уеиңш дхамтоуп.

Узпашәдацу саңсуара – са смилаҗра,
Шәарах Дузза, санықәлоит у-дадра...

АССИР ИАЛАШОУП ЦАНДРЫҢШЬ

Баҗбак днымхозаргь Баҗрыңшь,
Ассир иалашоуп Цандрыңшь.

Аңсыуа еизароуп уа Мқһалрыңшь,
Гәһыргәроуп! Хәтоуп Гьечрыңшь.

Анкһа, анкһаза уа еихәһылңхон,
Сазкыҗ җарңшза иҗанхон.

Шыһри, занкһамзеишь иаһыа,
Хһыртамңшуази рлакҗақәа.

Рзыхықәа ргәамагы шәһырбарын,
Хшыардаамҗаха уа хңһыррын.

Рбызшәа аиҗыртәһышьа хазҗаарын,
Мазасгы иатҗаз хәаңшаарын.

Маза, маза имазатрақәан,
Рсазшәа Сазкыҗ иазгәһыкуан.

Саңсһәа Сазкыҗ иаҗңсаауан,
Сабацәа аагылара ирзаауан.

Аңсны иадыруан рыжәфахыр,
Ирныруан иаңхә Бзыңтәик дхәыр.

Мшәан, иаңсыуаамзи дара,
Хбызшә иахыбаауан хаихә.

Аха ишәартам иахәагы,
– Аҳаҳаи! – кафәуеит иаҳаагы.

Ахәра аңыңан – шәтык пытуеит,
Ңшзала агәшәқәагы аатуеит.

Мқалбак дыкамзаргь Мқалрыңшь,
Лажәахә агзам уа Мамзышь.

Мамзышьу – Гечаа рахәшьаду,
Раба иахәшьеихаба лоуп сызфәу.

Мамзышьха зыхьз афәнтә иаауа,
Зны-зынла слышьтоуп сыңшаауа.

Сазқыт – хгәшәқәа ирхадоуп –
Ара ҳаңсныжәлар ргәыңыртоуп.

– Уа шыжьбзиа! – фәнаңуеит Гагрыңшь,
– Сыкоуп сыка! – иччоит Хьарчыңшь.

Цуныхәа тыңхеит уа Чрыгрыңшь,
Мқалаа рымцажәла Мқалрыңшь.

Лакаа рхәыңшза – Лакырха,
Иахыкны амза зкыңҳаауа.

Иацуха зааза уа рызшеит,
Рабаи Рома қак дихшеит.

Лнапқәа ыргәежәуа Рабаи,
Агарақәа данрыкәшозеиңш убра,

Ахысыбжь Гечрыңшь еимнаркәеит,
– Соушәыжь! Ңагәыргәахь снарыңхәеит.

Чрыгбак днымхои уа Цандрыңшь,
Бағбак днымхозаргь Бағрыңшь...

* * *

Сгәашә сыңтыңаанза схәызтәашаз сңылон,
Аңсынкәеиңш исфәгәежәуан сразкы.
Истаалоз зегы сгәы хзеиңшыз ңыысшәон,
Санрышьталоз итыңхәан уи ташыны.

Ңьюкы ианырыңхәазоз амра ахытәы чыхәқәа,
Сцәахәацқәеи сареи атымитыш ҳазцон.
Хәфәуааа ирхааныз сцәымза чанахқәа,
Хәфәуаа рыңсышьа рынхәыцло стәалон.

Қафшақә акгы ииазгомызт уатәашка,
Сымшақә рыңсқәа рхырххәан уатәқәа.
Сеибафон сеиңшха игфәгәежәуаз азкәытәа,
Исңылон ана-ара ииуаз ацәахәақәа.

Урывымсын фырдагәа, ихышәоуп хәа,
Бжаңара сцәахәацқәа ишьтаңтәоу.
Ахәшәеитатца иалартәон ихәшәуп хәа,
Азыхь фамәа афәышьта итаңтәоу.

Шәафыхәа, сыхьз зху сзыххәыч,
Сыетәахә еиңш иахзеиңшуп, ишәталарц.
Сымтәацт сара схы кны сеитәхәац,
Сыңцышә афә агәилгы ңытларц.

Сцасхэа иццакуеит, ицьасшьо уи аамтоуп,
Сыҕехэызжэаргы шыта, имачзоуп сзыхьзахьоу.
Исылшаз ахэычы Гагра ианхэу ихамтоуп,
Сбызшэатра иамазас, с-Бзыпта, исцапхоу.

АНАСЫП

Q-тлак ирмышэаргы тлак адацкэа,
Апстазаараз гэык азэырфы ихазхоит,
Анасып? Иаласхи уи сымала схазыхэа,
Насыпкгы жэларык еикэнархоит.

Заҕа насыпдара иадырбылхьей хадгыл,
Ишэкэыблаауп, насыпдарак зегь хаинархоит.
Заҕантэ халбаардахьей хадсқэа надкыл,
Қытак рынасыпдара ашэышықэса архоит.

Улымкаа сахэозар – усқан сапсышэам –
Иаразын унасыпзароуп Анасып рыпшаазом!
Ахэитцэхэа иузшом, ажэлаҕьяф ирыцжэлам,
Ипшқарахуп, шэеичахала, иузпшзом.

Сгэы сыпсы шэытцаршэыз зхы иазымто цсыха,
Жэларык рзы мцахааран зынасып еикэу.
Анасып зыстахи шэылымкаа, схазыхэа?
Уи аткыс ухьаа сатказ, зцацэа рыла зышэ арку.

* * *

Ахэыцрақэа, схэыцрақэа, схэыцраха сыртоуп,
Амзеи атқи реипш, хайшэхашәтуа хайтоуп.
Инымтэазо шьхоуп, идгылуп, уи мфоуп,
Хэыцра зцым ашэымтақэа са сзын игэырфоуп.

Ацэаҕэа Бзып азы анажэуеипш ишабаны,
Сызҕыхэаз ахэыцроуп иуцралаз аешаны.

Апсынкэеипш иуҕаҕежьуа урт уаахақэа,
Иулзыкэшэо схэыцрақэа роуп мазала.

Умбои, нас, сапхьаҕа схэыцрақэа иихьан,
Сиаанза Кыгэараа хьыпшьатрас сдырхахьан.

Дызҕабхар халшыт хэа шырхэозгы сахайт,
Аха санышэаҕэышьеит, сымшэеит, смырхайт.

Акатэараф субозар, ухэыцра иаңышьоуп,
Ахраҕы ишэарыцоз ипсеипш ипшьоуп.

Ахэыцрақэа сырхэыцраха ианхэынчаз сеикэхеит,
Сшеилахаз гөзтаз саңьал аетанархеит.

Ахэыцрақэа са исымшроуп – урт рыда ухэшэзам,
Исыпцзом. Иузынсыжьуеит, ргычра атахзам.

Хаибадыруз, ахэыцрақэа рхэыцрақэа ирытроу,
Аңьалтэҕьягы увсузаап хэыцрашэк анутоу...

* * *

Ишеит атқ шсытагылаз,
Схьаа сацэынхозаап,
Апсы талт ашьац ихабжыааз,
Алабжыш сацэцозаап.

Аҕа ахылцит ажэла икасцсаз,
Еитах сҕахозаап,
Ашэы ишэихт изшэызымхыцыз,
Амшқэа удырғьозаап.

Ғаһмадак ишәйтәит шкәакәак,
Ашәә ғыцк хәатәызаап.
Етәәцк кыдшәәцпхәза жәәанаф,
Ақсра иазхәамзаап.

* * *

Напхыцла, напхыцла, напхыцлоуп,
Сыпсґазаара абахә баапс сшафәу.
Рахәыцла, рахәыцла рахәыцлоуп,
Атымнтыш сыпсы алхәәа ишаазго.

Исымпытшәә, исымпытшәә, исымпытшәә,
Псы зтымтдуа ашырахь тә змам.
Ақсрақәә срымбацшәә, срымбацшәә,
Срынхәыла, срынхәыла егызлам.

Интәәхда, интәәхда, интәәхда,
Зегь рапхәа ақшалас еихоит.
Итыцәәа, итыцәәа, итыцәәа,
Сгәы мышьты, еитәхгы сеиқәхоит.

Саагыхо, саагыхо, саагыхо,
Ишьамтлахәәа ґахәнымк сынтәшәон.
Сеиғырхо, сеиғырхо, сеиғырхо,
Шәышықәса иазхо сымчқәә сшәон.

Сышәныхәә, сышәныхәә, сышәныхәә,
Сапшаарц исыхәаша бгы иатцәак,
Сахьынхала, сахьынхала, сахьынхала,
Сгәы камыжь искирц еа матцәак.

Ишәныхәеит, сашта, ишәныхәеит,
Цәгы ытәазшьуаз ашәакгы нтыөт.
Исыхәеит, сығнахит, исыхәеит,
Шәкы рахьынтә акы ақәшәон атыө.

КЪЕХЬЫРИҒА БОРИС

Аамта наскәацпхәза иаха уааигәахоит,
Ухалсуеит иаха-иаха, ххәаакәә еихоит.

Ушьхақәә рзыхәан уаргы ушьхацшран,
Уқсадгылын уан Уқсадгыл уазшан.

Иқалоз зааза избоз Анцәа иеипш,
Изааны иудыруан уатәтәи хара хпеипш.

Уажәә хәқәғытуа ихапызаны ицоит,
Ашыршырхәә уара уеипш ихәхьзоит.

Агәағ хәмазам, анышә ихабжьоу,
Ухы зқәутәзоуп, ухьз еипш ипшьоу.

Убзиабароу? Хәмырзит, хшарпхац хәрпхоит,
Борису? Борис! – еиқәнархац еиқәнархоит.

Ақсныжәлар ихацлааит иқоу хәқара,
Аха Къехьыриґа анырхәоз иган уа угәра.

Ажәәан хәатәпшыр – хәргәыґуан лыпхак,
Амшын ханхыпшылар – иахбартан Ухақ.

Ушьхәагып ґашьазом, уа тлак иатцәахоит,
Иуаххәарц иахтаху иаха ирацәахоит.

– Шәабақоу! – хәә унықәгылан ғәтуан шыжьы,
Шәақьбжьын уи абжьы, иаххызгоз ашәшьы.

Рыпсы штаз заа ақшеипш ґоук еипхьбеит,
Изырғыхоз уа шуакәыз аргам ирбахьеит.

Хэынтқарратә бызшәахароуп хәа аңсуа бызшәа,
Иаартны уқәгылон, иаимурц пращәа.

Ианыкамлоз қыртуа нбанк арцысра,
Хтыпхьызқәа рзын иқәңоз, уғылан рыгәта.

Ақырчырьшәала издырит ухаантәи атыс,
Угәеипш иаххылапшуеит амшқәа узцыз.

Укәицқәа ныкәызго, ихагмыз, иазәым,
Икыдымшәаз аетдәеипш утыпгыи тацәым.

Кьехьырица, Кьехьырица – хзыхькәа рыпсы,
Арщашқәа урфызоуп, избом уааңсаны,

Кьехьырица Борис! Убылуан зегьы хзы,
Кьехьырица анырхәо сналапшуеит Аңсны!...

ХАРАЗ ЧАМАГӘУА

*Гаграа рзын аңсуа школ аргылаа иазықәңоз апатриот ду
Чамагәуа Хараз Хаңьарат-иңа игәалашәара иазыскуеит*

Жьи напхыци реипш уаласоуп уи ашта,
Уи ашта уҳақ еикәнархоит.
Иахчынгылоу ари ашта Аңыпсҭа,
Иныцакны хаз Хәрашәак ахәалоит.

Қырттәыла хәыч хәа изышьтаз Гагра,
Ифызхыз рхыпшала ишәтлап.
Анацәа рыхшаара аңсшәа,
Аңсышәала идзыртдәшагыи калап.

Напхыцла, напхыцла мацара,
Утхқәеи уңси неипшыны,

Иавган иабажәго схәыцқәа хәа,
Иахьанзагыи игоит уа убжьы.

Аңсреи абзареи уа уеимаркуа,
Рыцпхьаза хы шулаз итаҳаз.
Зыңсадгылаз ибылхьоу – Чамагәуа,
Хаңсуа школ иагимну – Хараз...

* * *

Исылаз ахқәа ишсылшоз срыхеит,
Рдацқәа аурыжьзаап, еиҭа сахеит.

Еиҭаңон убас, сымчқәа ңыршәеит,
Сара стәала – рызегь сылшәшәеит.

– Ох, гәышьа, – хәа иҭеитцыхсит сыбга,
Азныказы иласхеит са сыхәда.

Саатгылан, жәеинраалак сапхьеит,
Сҭыи табон азы зыхьк снафыхәеит.

Хашта саақәгылан ажәџан сџаҭаңшт,
Гәынамзарыла амрахәага аасыхәаңшт.

Ихәхәон, ихәхәон, ихәхәон ахтыпқәа,
Мцабзк нықәшит сылахь, схы сҭахымкәа,

Царта рмоукәа ахқәа еилысуан,
Ззын исылкьоз рыцсқәа уазыруан.

Еилакь сцәахәацқәа ааикәагылеит,
Иззыскхьаз сыкәшаны иааҭгылеит.

Уцәеижьаҭ ишныкәоз сзазымхәыцзаап,
Рхатәи мџақәагыи ылырххьазаап.

Еибархханы исылалейт, сеитдалейт,
Иансықәшәоз еицәа амца сыцралеит.

«Быкрычхәын, бааиуаней бзыхьа,
Дара рыда быхәшәзам, Барцыц-пха!» –

Бжык ысыхкәейт абас аңацахәа,
Инашаноу бжыуп, игейт акащхәа.

Уңсыбащхәа рытхра иаха имариазаап,
Ахы улхра – аулкыара еицәазаап.

Рызегь саарыхейт! Ирыцхны исылоуп,
Иахьа сызлардыруа дара рылоуп!..

* * *

Д. Гәлиа иажәеинраала «Исыбаргәузеи шыта сара» иафырцшны

Исыбаргәузеи шыта сара,
Ақәыңьма дақәтәоуп сара сца.
Зны «зе», зны «ба» рыла ижәла «ңшыоуп»,
Щ-паспортк имоуп, Қарт дыбжьоуп,
Иан дикәыхшоуп сгәацаңха.

Урыс бызшәала аңсшәа итцоит,
Акәа дшубо Цсоу дахьзоит.
Англиз бызшәа ащынтәхәы ишәоит,
Дыңсуп иаңсшәаз, итцар хәа дшәоит,
Иан диззатәуп сгәацаңха.

Аңсыха лымтакәа иңхәыс,
Ихы ритеит цыоукы махәыс.
Уи дызмаз даан, дизыңшуп,
Хашәгәашә дылхоит, игәы шуп,
Зегь рыла дыссируп, сца дымшуп.

Диванлеи шкафлеи ионкәа тәуп,
Ащны анысхәа, цшыба ихатәуп.
Ихы инаирхәан иматцура,
Ирхынхәит цытщык хәгацаа,
Иан дикәыхшоуп, сгәыгырта.

Иханкәа руак – ижәкәа рзоуп,
Изал хазынаф икәарткәа хуп.
Борас иман Гагрыңшь зегь кны,
Ижәбонда ишырфоз еимакны,
Апальма адацкәа ирынкны,
Урт ирхаз изтәыз рыңсоуп,
Иан дикәыхшоуп, сца дааңсоуп.

Даҕа знык Жәыргыт дцан даар,
Еибгала ибжыго знык избар,
«Хвадить» схәап хәа сгәы иштәз,
Сирееип шысхәоз ишахәтаз,
Гәаныла сшысхәоз ащстаа ицәза,
Дыжтәха дышңасоу сара нцәа...

1995

ЖАНА АЧБА

Зылашәра шыцызго Жана Ачба,
Шьамхышәара иззымшәац уа улшара.

Иахьа саззышоит уңхьарца абжьыхаа,
Схы-сгәы арфыцп – ҕымщак снаҕырхәа.

Зыщблак лашәу, згәыблыра хәаадоу,
Щ-рахәыцк рыла зшәахста збартоу.

Уаа шәщык рыбақәа ирзымбо,
Уатцәтәи сымшкәа ирыхьша схызго.

Иҗан саргы аҗсра санахәоз,
Аха сзанымшәеит – имариоупаз.

Иухәоит: хәгәкәа зыңшыу Лыхнаштоуп,
Жәларык рышыта штысуа ххамштроуп.

Уиашоуп Жана – ахкәа сдырдысхъан,
Саниуазнатәгы шәкы сыртысхъан.

Уа уеипш сацәшәоит агәы хәхшәар хәа,
Агыч даныржуагы иаххәо Ахәрашәа.

Зны угәынкәуазаргы, җазны угәрыгәгәагоуп,
Убжы җсхатцагоуп, уи нырхагоуп.

Уаа шәфык ирзымбо җ-рахәыцк ирхәозар,
Уаа шәфык иршьхәоу хгәы ургәозар,

Исызхоит рахәыцкгы сахъзарц ашара,
Иархәа, Жана, уҗхъараца нашана.

АҖӘАЦЛА

Ацакәа кышра иалхәаа адацкәа,
Ибгәгеит, акаҳара аҗазкуа.
Адацкәа рытжәаха амразакәа,
Иннакылеит ашәтла аҗыргәгәа.

Ирзеипшхазшәа рыфба рдәшәкәа,
Абгыцкәа чча-ччоит есаапынра.
Икаҳауаз нызкылаз абзоурала,
Арстаакгы иалихит аҗхъарца.

Иатцагылоуп жәашыкәсала,
Ма иалшон ацхәыхә неихашәыр.

Хәбацәа ражәа иаламызт баша,
Аҗбал хырцага – аҗәфәхыр...

* * *

– Шәышыкәса ництит, дкәашатәуп, – рхәеит,
Алаф ааилырхыргы цәгәа ирымбеит.
Шыңсраз рхаштит, зааза инатәеит,
Атәцакәа еинкәо иржәит, ирыжәеит.

Ихчаны икәгылаз апатреткәа рымбеит,
Игәы даатасуа дшыңсыз рымхәазеит.
Изкәәтыҗахь данынаскъаргоз рымбеит,
Амтәышәеипш ршьапы изхымгыло ибгәгеит...

* * *

– Аҗстазаара сгәы ахшәеит, – ихәеит,
– Аҗсрада даҗаагы сахәом, – дыхәхәеит,
– Ибылшозар бсыцхраа, – дхәеит.

– Узацәшәозеи, уахәоуп уахәтәу, – схәеит,
– Амала иуцәыззом, – сыбжы аасыргеит,
– Арахь уаха узыхынхәзом, – агәра исыргеит.

«Аҗсрада акы зтаҳымыз» убас днеихеит,
Са сакәышшәа иҗсцәаха, дагыхамҗшит, дцазеит...

УЧХАРА ХЫҖЦӘАП АХШЕИҖШ

Сычҳара хыҗит ахшеиҗш...
Вл. Ахьиба

Ирызтазеи абри аҗара аамта,
Ркәыпшра, ршәымта, рхамта.

Ацәгьахәароуп занаатс ирымоу,
Аичырчара – уафрас ирылоу.

Рыпсқәа тоушәа аңсуарала,
Иеҳәоит, арахь иҕам ааигәа.
Насың рымоуп дара ртәала,
Иҕоушәа удырбоит еинтәыла.

Адашшыларан шхәаҕыңк еидкыла,
Иамаз еилоуп хыла-гәыла,
Аңсымтәра иззафсуа хызрацара,
Иңьоушәа иахьаңло рхыңхьазара.

Анаҕәеиңш ихчыла ртәтын-ләа,
Акьутқәа реиңш ихтәалоуп амәа.
Ахшеиңш учҳара хытцәап,
Усмоу, аңьалдагы уарцәап.

Ижәбап ианңслак ишрыхцәажәо,
Шьтәтәҕьа – убри ауп исызхымго...

* * *

Ацәгьара иаҳзиуз – наҕ иухаршт,
Азыхь иаҳзеиңшыз азхәыцра уеаҕ.

Уааңеиңш, мрахәагала дҳарңхап,
Ажәәан аҳаҕыргы аабап.

Зхы шьтыху ашьха хнаҕаңшып,
Уаф дшеилнамхуагы ҳаңшып.

Утәы иҕахысра – хтархароуп,
Уаҕа иабашьра мариоуп.

Анцәа иажәа хнафс ҳамцап,
Анажьра шҳалшогы ҳамзап.

Агха зыхьлак – дтәхмырхап,
Азә дҳарзыртә хшыҕам хҳәап.
Иахьынзауа – хихан даагалап,
Далцырц иныхәаҕа ҳклап.

Уааи, нас, амреиңш ҳаиңыңхап,
Хәрашәк иаҳну рахьтә ак ҳарҕап.

* * *

Алахәа таҕырит сгәатца.
Алахәажә, исгәытарч афәы.
Аныцыхса снамтеит ақәатца,
Сардысит исысызшәа афы.

Сыблақәа тнахырц атахушәа,
Сымәа ңнатәоит ана-ара.
Изхылшааз аблақәа тыҕәшәа
Изфо, исафсуама сара.

Алахәақәа зыңсахуаз ақыртүа,
Изҕытшьюа изфахьаз сара сжыы.
Исышьтоуп иахьанза исхаҕыруа,
Сзыцәазом исаҳар уи абжыы.

Уи аңсы зхоу шәеырцәышәыхьча,
Алахәақәа хҳаңеит омашәа.
Иеиңшхаз алахәа ңсыцәгьа,
Иныгҕакны изыжәжәо зңаңәа.

Реиңш уанеичыча, – нцәарами,
Срызхәыцыр – схы сгәы ахдыршәоит.

Алахәә – алахәара еицәами,
Алахәәкәә хреипшхар хәә сшәоит...

* * *

Сгәатца хәуп, ихәуп, ихәуп,
Ашыццәа рымшакә сгәы лахәуп.

Иахзымхәеит амра дшацтцәахаз,
Иажәа шьантца шхытцәтцәахаз.

Дыршашны ахра илбаакъахъаз,
Зыжәлар рзыхәә ибакахахъаз.

Ашыцра, ашыцра, ашыцра нтәә,
Ацсны ианбацтцәо уара уцыхәтәә.

Ихә ршьарыма ауаф хытцәтцәә,
Лацшык иамкуа ашьац иатцәә.

Ицсы ахынзатоу дзыцсоу хазхәом,
Данцслак дхарехәоит хәә хәацсазом.

Рыхә хазшьозтгы ианаамтаз,
Цытшык ахьзон, иахьзон ргәы итаз.

Сгәатца хәуп, ихәуп, ихәуп,
Ашыццәа рымшакә сгәы лахәуп.

Акәраан ацсоуп ашыццәа ирхоу,
Дәахы ыныцкәи есымша игроу...

* * *

Агычра забхыызхаз сгәыла,
Уа шыжьбзиа имахәзеит.

Илацш ицакын цәык гәаныла,
Изеимаак шишьамызгы имбазеит.

Адуinei итәуп, итәуп насыцла,
Тәымк анига – деизхәуеит.
Азә цәык ицәызыр нахьхы Бзыцта,
Зегь рацхәа икны иаауеит.

Дадырсызшәә дахьынзагылаз,
Игәы ацә афы иназахьан.
Ацәду акәын дызвагылаз,
Гәаныла атәыа дахьзахьан.

Угәеито дыкамызт цәара акала.
Ишьхәә дахатцәиуан дынцәаха.
Ацәа ахихуан убас гәаныла,
Алажәкәә имтхон лабәба.

* * *

Мгәатә шыкәз ахысбыжькәә саадырцшхьан,
Ақәцараз ишьталоз ршьацкәа сыхьшхьан.

Анацәа рылагырзкәә иртцаахьан амшын,
Аихартәа саатыргазшәә цәгәа сшын.

Сиит сымшәазакәә, сиит хәә сыхәхәеит,
Бымшхааит хәә рацхәа амра схацхеит.

Цәоук сацхәака иихьан ахарпкәа рышәны,
Уи атыцан хәаан исшәыз, аха сиит сашәаны.

Дызгәбуп, халшыт хәә ианашшуаз сахәит,
Сәасыршыцылеит, сымгәааит, смырхәит.

Аха сгәартәзаап нас акырза ихьшәаны,
Шықәсыла имғоз рзын сышгылаз сыхәшәны.

Сашәәқәа ирзызырәуан, инафыхәон сыбжы,
Истаауан иахьа, атх азы, ма шыжы.

Мгәәтә сахьықаз Ахәрашәа саҳахьан,
Изхәалоз Кьахьбараа ҟызас сдырҳахьан.

* * *

Ақстазаара стахымзаргы цасхәа,
Изтаху рахатыр азы бзиа избоит.
Схы ишасымтогы схәароуп ақсцаха,
Исклак қтәаргы ақсра саңәоит.

Март саҟызахт – жәантә сеитәсуеит,
Сгәырғара шәымтакоуп – еиңхьбоит.
Схатә хьаа аиҳа уа утәы сардысуеит,
Хылқакажын снаскьазго – дызцабоит.

Схы исзатом тынч ақсшьаха,
Сытх аҟоуп иахьеизызго сызгара.
Қьаф аныруа сҟызцәа тхаңьуа,
Цәахәақәак срышьтуоп сынцәаха.

Ақстазаара иснағаз амтәыжәа,
Изымбазац ирыхәан иңыруеит.
Аччаңшь аныңашу слакыца,
Исхьыңшызаап, иатәарак пытуеит.

Ус анакәха, исымазам ақстбаха,
Сахьыглалак итаңеыргы, саңәоит.
Зхы зтахымда, аха ианыстахымгы, цасхәа,
Сахьаңымғу азы бзиа избоит...

* * *

Цәык анулеикшо изын ныхәоуп,
Итәала илоуп ауаҟра.
Зегь реиҳа идыруеит, иара дныхоуп,
Иуитом ажәа ауаара.

Ақсшәа уеихәоит дытрыс дышнеиуа,
Уи зегь реиҳа дыццакуеит.
Акы агуп амрагы ишеишеиуа,
Акы анахимхәаа – дымцакуеит.

Егьрааны дубаргы гәалак имоуп,
Ақша даҟызоуп игәы иеарго.
Ақшатәҟьагы хәартарак алоуп,
Иамхны иунаҟоит зны Бзың иаго...

* * *

Саб изын ақстазаара мариамызт,
Изыхәан акаршәрагы бахәран.
Уажә иизбаз уатңынза иауамызт,
Ишәхымс аҟынзагы ихаран.

Агәыхьеиңш агәақрагы шытрала
Иаауазаап, иҟахтәон игәтакы.
Шәымтакгы имамызт ақсшьаха,
Иуаажәлар ирыцаршәын игәы.

Ажьағьрәага икылхын имшқәа,
Арахь ибарақьатын инапы.
Қытак ахьыңшын иара имшра,
Ныхәара дыргон деимакны.

Нтырас имағаз – анхароуп,
Азәырәы ирзеиңшын ихатә ца.

Иабацәа рҕапыц хәамтоуп,
Ихәашьа: дацәызхьчоз агәырәа.

Напхыцла, напхыцла мацара,
Дшахозгы дызлаказ изирхон.
Пхьазара иаламыз ицәызқәа,
Дыргәалашәар, уахыкала ддырхон.

Напхыцла мацара, напхыцлоуп,
Амратәкьа дшатәпшуаз цәгьала.
Ихшазгы напхыцла мацароуп,
Шәзын ишапылто лцәахәақәа.

* * *

Сышьхақәа – ауафра ашәагақәа,
Еснагь зхы шытыху ацагьақәа.

Итәахуп ишәылоу ахымтақәа,
Шәкыла иазыркхьейт ахәамтақәа.

Сышьхақәа – аетдәақәа рыцыпхьқәа,
Насып шәахтааит урт рыцыпхьаза.

Сымца са сеипш еитышәхла,
Ашәа сыцшәхәа, шәысзыхәшәыцха.

Абзиа зызгәамто абашақәа,
Ғымт инрывжәга шәылапшқәа,

Хәы-змазам сара сышьхақәа,
Рыхьчашьа иақәшәо ашәақәа.

Хшышьхаз збаз иоуп зыбзазара,
Хамтас иазызшаз хапсуара...

АҒЫЗА

*«Уғызмалзар ғызас дыштыхла ағызмал...», «Умаат уцәызыр
иаха еигьуп, уғыза дуцәызыр аиха.» Абас хайхәон Гь. Зизариа.*

Гь. Гәйблиа

Шәиашоуп, Гәйблиа, сгәысәанышәтейт,
Ағыза имырзра – снапы ианышәтейт.
Ағыза имырзраз еитә сәежәышәтейт,
Аха иабакоу! Сара сәежәтхьейт.

Сзыцәзырзыз рзы ашәы сшәыстейт,
Акыр ихьшәазаргы – сырпыртхьейт.
Схы здыруазар – сөызцәа хацәан,
Шәкы иртысхьазгы сара срықәлан.

Ағыза гәйтбаа, дафсуейт ужәла,
Изымтаныхәо атла, ашәа гәылшәа.
Абахә икыдрысу ацәтла адацқәа,
Акы кыдымәарц зөызцәа ирпеипшуа.

Схы аныстахымызгы – рхьаақәа срыцан,
Схы ансцәымғызгы – рымшқәа срыцын.
Рыкапан еихазгы аидара рымздон,
Рхыхьқәа рхыхны, сгәырғара рыцтсон.

Цәахәак хайднакылон, сыгәтыха рыцшон,
Иахьтәыуатәхоз дмырдыркәа исырпшзон.
Цьоук шәыдлапса егьараан сгәәклап,
Уатәгы ирҕыцны шәыпсра сылқьап.

Ас исымбацыт ахатца шыцра,
Ахатца, иадыркыло ахра ашәантца.
Шәыбжы сыцуп, снапы ианышәтейт,
Ағыза имырзразын са сәежәышәтейт.

Иңызшәахъаз иоуп шәарғы ишәазхәаз,
Абаакәа, думырзын хәа иухәаз.
Азә дысзышәиуам са сгәи аншугғы,
Атахызар иакәыз сыңсра иазңшугғы.

Угызмалзар – агызмал дыштых ыызас,
Агәрамга уаңхәа думыргылан ңызас.
Уыызара зтаху зхазын мацара,
Еиңьуп заа уиңырцыр назаза!

* * *

Рейнкантца ихашытоуп афстаацәа,
Ихысхысуа иаацәырцуеит аңынышқәа.

Угәафра ишътнахуеит ргәахәара,
Еицәоу аныкәгаразы ргәахәара.

Чанчаны еибадырфалап аиҳәшыцәа,
Ашәзы рыбжьыргалап аишыцәа.

Харантәгы иудыруеит умәашьахуа,
Ухаткы кадыршәуам иуашьапкуа.

Аңсымтәра иаржъакцаз ргәымбылқәа,
Ашыыцроуп изыршақьо рыбақәа.

Изыкәтәоугғы – шыашә рамбағьқәа,
Камчыс иркугғы – амат аңшықәа.

Жәлар рымәахь измам бжыысырта,
Рышьтахькагғы – агәрамга хьаңшырта.

Тымитышоуп ирзалху шыталартас,
Ишхамыркоуп ирымоу бзазартас.

Ирхатәи жәлахазгғы – афыстаароуп,
Аңынышра еицәоу – абзафыстаароуп.

Изаафәрылахьеит руафәра ағбақәа,
Иңыныш ғбақәами, еиңьуп рыбақәа.

Сышлахәиц рымшала слахәуазаргғы,
Сыштахац еиҥа стадырхозаргғы,

Срацлабны – ахаангғы сзафыстаахом,
Сыжәла Барцыңҥауп – исыңсахуам...

ИААЛЫРКЪАЗАМ

Шәызбоит сәаңхәа закаф шәхырхәо,
Изакәытә шыжьбзиоу са сзығшәырхәо.
Срыңхьоит шәыблақәа аңсшәа сазхәо,
Архәара шәнавалар дара ирсахьоу.

Узбоит сышьтахь – сыбзиа еихразцо,
Иуазар – сгәыраз атыңь шаехьнутцо.
Нас, сгәи аагылеит хәа узыхәхәои,
Иаалыркъазам! Иаалыркъазшәа зышәхәои!

«АЕТЦӘА КЫДИХЗААП...»

Аетцәақәа ҳарчычеит уажә ҳаазқәылаз,
Акыдпаара хқьышә иқәхеит ишакәымыз.
Ҳарқарцәа закаф аетцәақәа рыңсахуаз,
Ҳақсадгғыл иахтнузеи ҳәара зқәымыз.

Еиғьзами шәынрытаңшлар ианшәзымхо,
Шәрыхзызаауа шәфарытаңшлар шәханы!

Рыццхъаза кыдырххъазтгы ус ззырхъо,
Ажәџан тацәхъазаарын икыдымхкәа акгы.

Аетцәакәа рыда ихамазам ршашъа,
Уаха шаанза изыбылуа хара хзоуп.
Адггыл ишамамеипш хада рыцшзашъа,
Дарггы харггы хаизызшаз анцәа иоуп.

Иахъанза сгәы исзадымхзацт хцәызкәа,
Ишәхәала ашәа, ишәхәала ирыххәау.
О, закаџ хамада Сасрыкәа иџызцәа,
Изылшахъоу аетцәа акыдхра инеихау.

Сизхәыцлоит, сизхәыцлоит Сасрыкәа,
Фырхатцак данилак схы кны стәалоит.
Иахъанза ишәацха зыхшылоу Кәбина,
Шәынхыцшыла, ишәанахәо шәызхоит.

Аетцәа акыдхра, иабанзеихау хиааира,
Ианхзымышъа, – хазгара ххы итәшәоит.
Лассы-лассы рыхъз шәымхәан хфырхацәа,
Сшәахъеит азы, хфырхацәа срыцшәоит.

* * *

Мџахәастак санылан – имграхеит,
џызцәакәак рызфыстын играхеит.

Мардак снацagyлан – ихрахеит,
Сзышьталаз сиетцәахә харахеит.

Сзыхъ сзыфыхәалоз – хахәрахеит,
Сызкәылаз сыцха – рџафәахъеит.

Сызхымызац абакоу – ирацәахеит,
Арахъ аидара сашыт, сашыцәеит.

Изгәылымтыц ашәтыцкәа сзыцшуп,
– Дабабжъаз! – Ажәакәа ргәы шуп.

– Аетцәа кыдылхзаап! – изухъоу кәыншъа,
Цьоук сыхъз хтаркит омашәа.

Жәаба сымихзарггы сара сызшаз,
Иреихау санашъоуп – сзыцшааз.

Амцажәлеипш ихәтыцачцоит сцәахәакәа,
Хәшәы-еицәхәшәра сзыруеит инцәахәа.

СГӘЫЛА ҒЫЦ РАҢЫПАС

Икәафъаза иаасыртуан ахышәкәа,
Сџарыцтацшуан ашьха хараккәа.
Зыбларак сналыргон смыршәакәа,
Сынрылсуан ашықас харақәа.

Хашәгәашә дылагылан ацсцәаха,
Хәыци-дуи хәгәкәа антацґеыз.
Кәрахымызан измышәоз ахәшәкәа,
Азгаб хәыц, ацстазаара зтахыз.

– Исзаарт аценцъыр, нас уи ацхъа,
Сныкәбыртәар, стәыуазом, – зхәоз.
Ишреихаз еипш ашьхақәа рылцха,
Лхъаакәа нлылкәшәаны иргон.

Ашьхақәа дышрыцтацшуаз цшәаала,
Дысзеикәырт, лыблақәа хџон.
Ла лынахыс урт ашьхақәа рыла,
Лыцсы сзырхалтазшәа сыржъжъон.

Ишьхамзи, санцсыша сахырца –
Ахырцо уажэраанза саазгаз.
Сгэыла ғыц сихэон: ахыбра
Ааскьаган сценцъыр анаиркуаз.

Рыцсеипш икьашьу атзамцкэа,
Сыркыдыцшылоит ашьхақэа рцынхэра.
Қарахьымза дызнысхлос иахьанза,
Ахыбра ҳарак дсыцэнарт зынза.

Ихы дырны ибжыхыргы атзамцкэа,
Исхытцзом сыцсра схазырштыз агэыхь.
Иранажь, Анцэа, дгэакуп ацсымцкэа,
Гэнаҳарак мнейрц ихэыцкэа рахь!

* * *

Иахьыччатэймоуп ҳа ҳахьыччо,
Ҳара-ҳара, чан-чаны ҳаичычо.
Учуан итарцштэым ахэаа дахаагоит,
Ахьыпшымраз иқэқоз дҳархагоит.

Аитцапшра атыпан дышьтахшьуеит,
Зыхьк дазымызэзэо азмах даҳтоит.
Ицсы шихытцлак – ҳнеидашшылоит,
Ацэа ҳцэандаз, ҳалабжыш хшылоит.

Агэылптха рымтакэа ашэткэа,
Иахьанзагы – иахтэым агэашэқэа.
Ҳацсы тазкшаз ҳацсымта-хамта,
Зегь ахароуп, – ҳхэахуеит аамта.

Иҳалцатэу – хыхь дышьтаххуеит,
Зыхьз ыртэу – ипатрет таххуеит.
Ҳарцэыбналоит иафыаз ашэа,
Идеипшыьгаз зажэа, зыжэла.

Ацсны уныхэаз! – саатла ҳцэажэоит,
Ихамбазакэа арыжэтэ ҳажэуеит.
Ускан ацсуара агэы иаатасуа,
Ҳцэыуара иафуп, ахы иаасуа.

* * *

Бзыцта, уара уоуп сара сзаазаз,
Ашьха-хаҳэқэа рымаза скны изымзаз.

Уара уоуп ашьтыцпраара сгэазырцхаз,
Умцэыжэақэа срыцакны сзырцхаз.

Уара уоуми иахьатэи сыпхьарца,
Сабацэагы ирывзгалоз ах-цақэа.

Рымцажэлоуп сыхэаағы ифахэоу,
Апыргкэа исархэалоит узыццтэахоу.

Снапағы адгьыл шэахэоит. Ишэахэоит,
Махэык атэатцла сшэахэарц исызхоит.

Ациаақэа са сыбжьала ихэшэтрахоит,
Снапсыргэытцағы анышэгы шэтуеит, ишэтуеит.

Урт зегьы, скыта Бзыцта, иубзоуроуп,
Изымбац шэатаала, бла иабо хы иацсоуп!

ГАГРАТЭИ АХАХЭҚЭА

Гагратэи ахахэқэа ирымтаны,
Ахьхьа-хьхьахэа зыхьк еикэтэоит.
Ианиз Амш ғыц иахамтаны,
Цандрыцшыи Гагрыцшыи еизгэыкуеит.

Шәнаҗыхәеи ирхылцыз апоезиа,
Сдақәа ирҗахәмаруа дара ршьоуп.
Убарт роуп сыцәҗа, са сыбзиа,
Исымоу рҗазшьоуп, исхоу рыбжьоуп!

* * *

Дас ысылоу зегь аҗахеицш еицшьуп,
Сцәеи сҗьи рыбжьара сымшқәа бҗьашьуп.

Изныкымкәа сҗатара ахқәа җашәахьеит,
Сыцсатдан ақәыцш ицсы җшәахьеит.

Уиашоуп! Уабацо уанымшәар ацсра,
Скуцәыуо сзацылом абзара.

Ашьхақәа раҳаракра сара сацшуеит,
Иагымхарц азыхьҗы сыччо сынҗацшуеит.

Арахь ысылоу сдақәа зегь еицшьуп,
Сцәеи-сҗьи рыбжьара алабҗыш бҗьашуп.

Срыцәцап нас еҗараан, шыҗа схәыцым,
Скәашатәуп сылахь аҗы дак ахьхәачым.

* * *

Аихеи аҗьякцеи
Жәашықәсала еибарххон.
Ианеишьцыла дара-дара,
Еиҗьразшәа еибарҗьон...

АБААҖАТӘИ АҖЗАМЦҚӘА

Сабацәа ршьа зкыдшылоу аҗзамцқәа,
Сибранза сбылра аҗыцқәа сзырбаз.

Зыбзиабара зышәхарацәхаз аҗеицәа,
Зхәоу цшза зааза иахьдыршәаз.

Аиахәшьцәа, иабылхьаз урт рымца,
Рымҗа ишацшыз заҗаҗ сыцҗхеи.
Изхьымзас рҗахәы сҗәарцоуп, антцыра.
Сныцхьаза сзазиашаз рдунеи.

Ашьашьҗақәа, хынхәымҗа нызқәымлац,
Снархымшәо сцалоит, сыцшааҗоуп.
Агәашәлашәақәа, зымцақәа җыцәаз,
Изыртынчша хәшәқәак рызшатәуп.

Ухашҗшьа сымазам, Нестор Лакоба,
Зыуаҗра сцәахырбааз Ацсны.
Җенгиз, Никола, Инал-иҗа Кока,
Сҗәы иалымцзацт, икылзкааз шәҗәахы.

Сыцсала шәыцсқәа здырит, шәсацыза,
Рахәыц цынхәра сыцсала шәызгоит.
Уаҗа иҗамларц ари аҗыза,
Шәшьаҗәцәа зегьы идсырбоит.

Алагерқәа срыҗнами сҗәыцәыхәыцәуа,
Ари ахыбраҗы заб иашьцәа рҗыцхьоу.
Акамерақәа, ацсырҗақәа, аҗарсқәа,
Иахьанза сыхцәхәыцқәа зыҗнацсоу...

Абарт зегь сынрылцшны дызбеит Сариа,
Рауф изҗылтуеит: «Сыцқәын, ичхала!»
Зыхшара иашәхарҗәины еиқәуазха,
Азартәиқәа зхадыршәыз Шьахәсна.

Сшәышьтоуп сызмыцәо сшәыҗәаҗны,
Абааҗаҗа ысырхынхәырц шәыцсқәа.
Агәра шәсыргоит Гаҗрыцшь санықәны,
Са шсакәу иацшәымоу шыҗа ара...

АТЗАМЦҚА, ИШӘХАМА!

Срыбжыагылоуп атзамцқа, зхыб зхыпсаахыоу,
Игәйткыагоуп атзамцқа, зышәгәашә җыпсаахыоу.

Абаататәи атзамцқа, жәларык зтынцәахыоу,
Абаататәи атзамцқа, сабацәа зтархәацәоу.

Абаататәи атзамцқа, сыццышәхартә сзыршхыоу,
Дымшырцгы залшом шәйтзамцқа ирәапшхыоу.

Ашьеи-ашъеи реидызлара – аброуп иахьакыз,
Аибафарта, аизгыгра аброуп иахьыҗкыз.

Атзамцқа ирыбжыацәахуп иахтырххыоу Ацсны,
Атзамцқа, изхымцсаац ақыртуара ацсы.

Җә шәышықәса рышьтахыгы иарҗыхашт жәларык,
Атзамцқа ирыбжыамзас иркышам хә-шәҗык.

Имхышәашәац ашьашьтақәа сыпшаап,
Ашхәеипш срынцәажәало рыбжыара сыршап.

Ахыбацқа реинкыабжы ахәхәахәа исахауеит,
Исыхыхыоу ирхарштгаха артәаахәа ихәхәоит.

Шәаины игәашәта аҗалда итархоу,
Дубароуп уаргы саргы хазфалоз, ихәгоу.

Иухәароуп заҗаамта ихәазамкәа итәахыз,
Иухәароуп хқытақәа ирнаҗахыоу ацәыз.

Сыш-Барцыццхаз схазырштыз ашьажәцәа рыфны,
Сыфнагылоуп уажә абраҗа, сгәыраз лаҳаны.

Имыткәмоу ауаз ашәа аккахәа исхәоит,
Игәтыблаагоу сабацәа рығызбыжықәа сахауеит.

Сгылоуп скыызкызуа, хәаала итәу,
Шәсыцхраа, Ахәрашәа, са соуп изызхәатәу.

Ара икыдшылоу ашьа – шахатра ауеит,
Хәбацәа рылағрызқәа шкәтәац икәтәоит.

Аихатә цәахәаҗ иахькнархауаз, абар, иубоит,
Иацы ирбылуаз урт ракәызтгы уажә са сбылуеит.

Атзамцқа еимумдацзар, суздырзом схата,
Атзамцқа иркыдпшылахыоу дзаагылоуп ахыртәа.

Паса сара сакәызтгы шәара ишәырхәацәоз,
Паса са сшьакәызтгы шәара ишәхытәтәоз,

Са соуп иахьа, атзамцқа, ишәҗызхуа шәҗахәы,
Сцәеижыоуп зегы златәаху абас ихәғаны.

Сышәзырәуеит атзамцқа! Имзакәа ишәхәа,
Ишәырбароуп сабацәа риашара зкәахаз.

Шәҗыха, атзамцқа! Еикәырхха иҗахәаз,
Сшәыхәоит, атзамцқа, са сҗынза иҗахаз.

Ишәырбароуп иргаз зыхқәа хытәтәаны,
Хәашьиа исцәыршьыз, рыбжарак ныртәаны.

Акыртып иахьанзагы изхылшәшәо рызффы,
Акыртып санавсуа сшәазызуеит уажәгы.

Атзамцқа, избартаз исцәырфаз рҗазшьа,
Атзамцқа, ишәхамштын, изжәыз сара сшьа.

Уаҕаҕы изаанымхаз, урт рыхшара ртәҕы,
Иахьанзаҕы абас ҕаҕа дзыҕамлаз дытәны.

Акыкахш сафызоуп, шәынсыгәтас шәызцазом,
Жәларык рыгәнаҳара ақыртуа имѡа ҕнартзом.

Шәцәажәала, атзамцқәа, Бзың агәы итхәаа!
Шәҕыха, шәарт атзамцқәа, иҕахәаз иҕархха.

Ицәыржәга исцәыжәгаз ахәхәага нарыхьшыны,
Сгәыҕрақәа зыдхәалаз хьымзгыла ицәырхәны.

Ражәымта азахәартцәи нахаршәны анхацәа,
Анхарада ҕанҕашрак зламыз рҕацәа.

Иѡныршьаахьоу рыбаѡқәа шыцкьоу аарцштәуп,
Исыршалароуп абраҕа, рыцсқәа цаҕшьалатәуп.

Штацыпхьаза изытымцуа ззыхь-хәы тарбаз,
Ргарақәа зтадыргылоз рратцлақәа зырѡаз.

Шәхацәазар, исыцшәхәа, Ахәрашәа хәатәуп,
Ѧажәижәибжь ахәрақәа рхәышәтәышьа цшаатәуп.

Еилшәыргароуп атзамцқәа, аҕси нас абзеи,
Шәцәажәала, атзамцқәа! – агәыхьқәа рмузеи.

Ишәаҳама атзамцқәа, сааит изгаразы,
Ирыцкьаны исышәтароуп сабацәа рыцсы!

УХААНТӘИ АҔШАЛАС

*Җабацәа ахьтарклоз Абаататәи абахта зхыкәгылоу амшын
урт аамтақәа рзы акыр арахь иааскьаны иҕан. Ақытақәа ркнытә*

*ацкәынцәа ҕааганы иахдыржуан, адамбақәа рыргыларазы. Ажы-
гақәа узыҕайомызт, ахәхәа рыхга ауаѡҕсы хыбаѡқәа ааҕыйуан.
Кәына Җыцба, ақ. Бзыңта*

Ухаантәи ашаласк Бзыңтантә исзааит,
Амца сыцрасызшәа сцәа сынтыбзааит.
Кәына Җыцба, Кәына, лабҕаба уснарбеит,
Ирҕыцны уа убжыы Абаатә иснархаит.

Уиашоуп Җыц Кәына, аҕсыуак изын,
Иҕазам гәаҕрак ажәытәра иагаз.
Убри ауп итызцаз амшынгыы атра,
Арзра еицәазоуп изыниаз Абаатә.

Апаѡқәа ирысуан, зынза агәы ашаауан,
Агәынкьбыжьқәа азыхгомызт, еилшаауан.
Иҕоу збоит хәа амшынгыы ааскьеит,
Бзыңтантә, Лзаантә изахаз еизнагеит.

Еилаҕежьюан ацкәынцәа, ирысызшәа афы,
Рпынтақәа иртасуан рабацәа рбылѡы.
Ржыгақәа карыжыит, итрысит рыгәкәа,
Рыхәхәабжьқәа еинкьон рабацәа рхқәа.

Ирдыруан уи азбахә са сҕынза ишаауаз,
Ирдыруан уи амшала скәицқәа шкацсоз.
Абаатә агаҕа снавалар иахьа,
Җыц Кәына уааскьага уснарбоит иаҳа.

Ухаантәи ашалас уа уеиҳа ннатит,
Уабацәа рхыбаѡқәа, абар, снархьыпшит.
Сануҕцәажәоз амш, абар, уснарбеит,
Узамѡа иахьысуаз улабжыш сырбеит.

Амца сыцрасызшәа сцәа сынтыбзааит,
Изырҕыцыз ашалас Бзыңтантә исзааит...

ДАРАФЕИ ХЫШБА

Ажәѡан неилыѡсааит, иааилагьежът аѡсаа,
Ашьхақәа еибырхәеит дышроуз алѡсаа.

Дызнысхъаз ашәышықәса рымѡа саныст,
Аихабла икылыршәаз имшқәа сеилдырст.

Дырѡашны дкаѡәазшәа аѡарқәа кьасеит,
Дзызхымгаз абгьыцқәа зааза икаѡсеит.

Са сеипш хқыѡақәа еимѡашшуа иааилахеит,
Амшқәа еилысуа иѡсышьа иааиланархеит.

– Ус иѡоуп! – ихәеит ахрақәа рлахьынѡа,
– Ус дыѡоуп! – рхәеит аѡсабара аѡстынха.

Ашьхақәа исархәеит иқәра шышьхаз,
Лзааных алѡха иснардырит дшыѡшьаз.

Ахра ѡагьақәа, арѡаш лбааѡьақәа,
Дарафеи! – изыѡсахуа аѡсуа баѡақәа.

Унаѡаѡшуан и-Хышбара, ишәан иара, изан,
Ажәлар рхәамѡақәа реипш, иажәақәа зан.

– Ажәлар шәхаткы! – ибжьы фьыѡ сааимнадеит,
Азныказ аетѡақәа жәѡанаѡ иаагәатеит.

Иарбан гәаѡрас дызхаанымыз Дарафеи,
ѡажәижәибжь рзынгьы ибжарак рымфеи.

Абри зегь зхызгахъаз – дзанымшәеит акы,
Иақәшәашьа ихатѡашьахеит, инаигзеит игәѡакы.

Ихәалон: дад, уаиааироуп, дад, узыниаз,
Бгеитѡыхрак уазнеигап, иухъхьоу узхаз!

Игәыблыра хзынижьит, аѡсы ѡоуп, имхазеит,
Уналѡшлар, Лзаа, даауѡылазшәа иузхеит.

Дныхәан азы Дарафеи, уи ныхәара дыргон,
«Хышба иныс» – хәа дыздыруаз зегь қәуан.

Ихъз уѡнатѡы – ахаан насыѡда унхазом,
Иажәақәа ухәонаѡы ақәыѡьма уахәхазом.

Дымраны дынѡашуеит уаргьы умзырха,
Ихъз дунеи ѡыдак аанартуеит икказа.

Азѡаара исызимѡаѡыз, ианѡаз уи иѡсы,
Исыма снахагылеит еитѡиххъаз азыхъ.

Еипишьуан еипишь, иулаѡыѡѡѡәаз удақәа,
Хышба Дарафеи – сабдуѡәа рбызшәа!

Дарафеи – ѡшза, гәаѡа лаша, иазишаз Лзаа,
Ихәалон: «Лзаа инеиз, имнеишеи Мзаа».

Ирхәоит, Дарафеи иѡыза ииетѡахә фшәазом,
Ирхәоит, иара ихѡәаха имра ѡашәазом.

Данбзазеипш Лзаа дыснарбеит даѡа знык,
ѡынѡа дшиуаз снардырит снызхагылаз изыхъ...

* * *

Шәипхъыз згымхаша уи аамѡа,
Исзыѡәахъыз даниуа хәа иѡшны.
Иѡашәоз сқыѡауаа рыѡсырѡа,
Сгәахы иакәзыршоз ашәшьы.

Иацроуп сашта итауазыруа,
Рыхәра хәрашәа змаҳазаз.
Иҫыцхоит рхәаа сгәаҫы еилысуа,
Харада, ҳақда итадырхаз.

Сахъзеит рыццышә, сызшаз сшамкәа,
Истәахит сгәатца интаҫсаны.
Иансыцрало еикәтәо рхәаақәа.
Иҫасхәоит рыццышә наҫаҫсаны.

УАҫЦӘЫК АНЫШӘ

*1937 шықасазы Арасазыхәа анықәыргоз, саб иашәа Камыгә
рызқәатың ағынтә уаҫцәык анышә иқәаса итаҫсаны ицәа иад-
цаны игеит.*

Уаҫцәык анышә теизит,
Итаҫын зтеиҫсалоз иқәаса.
Ажәлар шәраҫоуп ҳәа идырзит,
Ақәыцмеиҫш инарцон иҫарқәаса.

Сзыхдырқьозеи аҳәаха дзахьымзеит,
Амалажыфацәа дшырттииз ибон.
Дахьымаашаз амҫа данырцеит,
Саб иашыцәа ахыпсышаз иргон.

Малк ихнамхцыз анхара ада,
Дыргон дахьыршышаз хараны.
Хьымзгыла, хьзыда, цәада,
Цәгъара зламыз анхаҫы.

Қашьрак ианымшәоз, зхыҫша зыхьыз,
Ашҳам иаблакьаз зшыаҫха.
Инапала уаҫцәык анышә ахыцхыз,
Ааҫсан дахтеит саб иахәшәа.

Атәым жәҫан атқаа анышә уазыруан,
Дунеик иаламзоз агәы итаҫзо.
Саб иашәа, иажәа анышә ианыруан,
Напынцак азынижьюан, дагәзон.

Иаҫсшәа иҫықәбомызт гәығыртада,
Ауаҫыраз аназара иҫсы антбоз.
Зныхгы иахикаауан шыардаамта,
Ажәеиҫшәа рашәеиҫш деимнадон.

Имицыз сакәхап игәы итхоз,
Инырхьан сшатцалоз итоурых.
Идыруан гәтынчла сышмыцәоз,
Знымзар-зны сышчыжәлоз сеиқәных.

Акы змышьаз иеиҫш салцит ахьымзг,
Риашароуп сзыршәахәо иахьак.
Рыбаҫқәа рыблызаргы ирзымбылзеит рыхьз,
Имызит уаҫцәык анышә Аҳақ...

АХӘРА ХӘЫШӘТӘЫГА

Абылратәхәа змышәоз хәаан,
Сгара иақәтәиашо иацраз.
Хәрасгы иқаз зегы ирыхәран,
Имшәыц шәзыхәан – имазаз.

Ркәатеих цтәо иахьыччоз сҫызцәа,
Санзымыччоз, сырбон омашәа.
Схәычра сымнахзаап исмырбакәа,
Ҫажәижәибжә ашықәс еиқәатәа...

Сгәы ззаагылаз шәырбашәа сымамызт,
Истахымызт ишәхьысыр са сзыҫшааз.

Акызатцәык – иситәзаап хамтас,
Алазара саниишьеит сызшаз.

Саб иахәшьа даныцало сгәыпшқа,
Сызхыбаауа лхьаакәа цсыртуеит.
Амат ацтып рыхәшәтәуеит шхамла,
Убарт рыла схы схәышәтәуеит...

* * *

Нак-аак ѿ-хьаак срыбжьагыла,
Сныхәоит иахьымсырц уатәтәи хдеипш.
Хамшқәа гәакхьеит гәыпсычхабжыла,
Иткьаз ахызатцәкәа рхыпшеипш.

Уаха ирмоуааит нас ґаахәыра,
Абас иахнызтаз абылратып.
Хәажра иахцәыргаз реипш ишәхәыла,
Имжьыжыкхоит ахәра ґыц ицтыр.

Ҡажәижәибжь – сашта итыжәга,
Ашьта еимашәңса, исышәмырбан,
Ҡажәижәибжь – сыжәлар қәашьда,
Шәызцәынхада! Шәара шәыгәгәан.

Ҡажәижәибжь, стәыуоит схәыцыр,
Сеиѿтәоуп Ҡажәижәибжьңыра,
Ҡажәижәибжь еиґа ихытыр,
Схәычреипш иахцәыблышт Ахәыцра.

Еихау камларц иаххазырштыша,
Ахьз шәакәшәины ишәхәәчәла.
Амаалық дацәышәыхьча шәыхәра,
Ианамуа шәхала шәәґаңшла.

1990

* * *

Рхьаакәа еибахәыруеит ѿ-абицарак,
Имґазо ажьакцакәа урґаңшуеит.
Зышьта еимамло гәырѿа-гәакрак,
Маза умшқәа ґанакәшәоит.

Икәарағны ес-ииуа игара,
Ахы ирдыруа инахәшәоит.
Иауам еимнамдар уа угәара,
Гәыграк уашта иґнаршәоит.

Агәакбыжьқәа урт ирхылцуа,
Шәыз рахәыцшәа еихәыдхәшәоит.
Иаауцрымшәо еихьымза-еицымза,
Угәы ианґам умѿа ааихнатцәоит.

Сабицара иреитцоугы ирныпшуеит,
Абицарак уазла иахьтахаз.
Акызатцәык са сгәы ннакылоит,
Рыхьз ахәара иахьхлахьынцтахаз.

1989

* * *

Ҡабацәа хашьхақәа ирнықәуан,
Аныха ирзаѿызан, рыгәкәа рызтан.
Ашьхақәа дара ирыпсықәран,
Нцырала еипшын, еимадан.

Иаґаххаргы рыхқәа ахтныртон,
Бакара зуаз рхыпшала ихьчан.
Еиґыпшны казарак еицапыртон,
Рыхаракра – сабацәа ирыцьшьан.

Иѿарыґаңшуан, рыда ихәшәымызт,
Аби аңеи реипш аламыс иашаз.

Урт рыда Мамзышьагы хәшәымызт,
Уи ауп рхы зақәырцаз ирыхшаз.

* * *

Ағеѡбжы, саанарцшит хратцла амахә,
Снықәтәеит санкьазшәә Зыхьға хабахә.
Саб иахәшья изнылкьалоз са данызба,
Лгәы ианыцалалоз изымхынхәыз лашьцәә.
Сындәылкьеит, слыхәарц җара акала,
Сналхьыңшызшәагы збеит нас аргама.
Саб иахәшья, иишаз, иишаз агәакраз,
Дцахьан уи, дхарагәышьян, дабаказ!
Ицѡаа ишцахьазгы иара хратцла,
Ирыцхашьяны иахзақәымтцаз амца.
Атың зегь анықәтоугы дәыкрынла,
Сгәы иазынхеит абжы: «Ағеѡ!» хәә.

ИАСОН КОКОСҚЫР

*Асовет Еидгыла Афырхаҗа И. Кокосқыр
игәалашәара иазыскуеит*

Улағырзқәа леиуан ахәхәыхәә,
Ианаадыртуаз Бзыңтаа рбака.
Ахьызқәа урыкәшон лаңшыла,
Ахахәцәы ианыз итаңка.

Иужәлон шә-зтаарак еизыцәә,
Аңсеиңш иулкьон рыхны.
Аңсҗазаара иаззышоз уфызцәә,
Рылымкаа иахыбаауа ухы.

Сҗазшәә суазыруа атабиа,
Җеыхақәак рылхуа хәцәәқәак.

Сгылан сқыызқызуа гәаныла,
Уфымтра иснаҗон аҗак.

Унарцә гәтыблаагақәә – уңхара,
Угәы-уңсы нрыҗаршә җака.
Аамҗала иахьалухыз ухала,
Узқәатың иахадыргылт убака.

Рымцажәла еикәурхеит гәышпыла,
Уашьцәә, уқыҗақәа уызгәыкыз.
Җыцәаара ақәым уи амца,
Ускан унапала иауркыз...

Ахьзқәа урыкәшон лаңшыла,
Ахахә-цәы ианыз итаңка.
Улағырзқәа леиуан ахәхәыхәә,
Ианаадыртуаз Бзыңтаа рбака...

ҖЫР ЧЫКӘБАР

Амалаҗыршыга ззырхәоз ханиагәышьеит, Җыр,
Издыруада, мышкызны ххьаақәа хеыр?

Иаххақыруаз лхақәлан хайлыршьааит еиҗагы,
Җ-шьаҗак инамышьткәә иргәытцыблаазаргы рыгәҗакы.

Иѡеиҗагылаз хажәлахәқәә ирылгахт ѡаңхья,
Хабациз шҗа-мырцәагақәак хазнымхар, хәҗеиҗа.

Имариамыз хайааины мѡа җыцкгы хнангылт,
Ахпышәара анаҗахыз хара-хара хайҗагылт.

Иацы хзырңшзоз, хәңхья игылаз кыт рзымхәо ихәәеуп,
Ханеихәашаз хара-хара аибарңсра хәеуп.

Шьацәхыпла ҳағәтәсуеит, ихьчатәыз, ҳаңсы зләтоу,
Уиашоуп, ҳхоуп ҳзагоу, асцәҕагы убахьоу!

Аибашьраан зөызтәахыз роуп, рынкыларә цәҕахеит,
Рымшалагы заҕа ҳхаагеи, ҳазлаказ ҳаицәахеит.

Аееимааипш ахьаакәа акырынтә ихархахьеит,
Иҕахцозыз, ҳахыбаар акәхеит, ҳара иаххатәхеит.

Зегь ргәағ зыхтахуа уқәлацәа роуп, избоит,
Аха ианысымхәа иахцәабылхьоу ҕа зныкгы шәбылуеит.

Дгьыл назарағ уңсадгьыл азы ушьа кәтәахьан,
Уиашоуп, Бзыптеипш иубон, аңыреипш утәахьан.

Иахзымхагәышьеит, ҳадгьыл ҳацыблааит, ҳтадырхеит,
Ғаиҕәыршеит, ҳаилыргеит, аха угәы акны инхеит.

Аган иавахт зхы иаеиғзоз, ираңызәз жәларык,
Ашьыцәа роуп, ишакәымыз еибыртацәеит рыжәахыр.

Ғазкәымгәыгуаз ус, рыламыс акәареипш итабеит,
Ирбаз аазырыхәхәан, аҕенышьыбжьон инеипхьеит.

Уа уеипшоуп сшазхәыцуа, амал иазызбазом зеггы,
Иаххаагахьоу уи иазырцәом, иазыххзом ҳҕы.

Сааннакылоит абас уанцәажәо, о, уахлактоуп,
Сызхаанзам Бзыптаа ублақәа рҕны рыцсқәа тоуп.

Уган ағы игыландаз рҕызцәа хҕызатцәык урт,
Иубарын ҳазкыдҕьозар аңшатлакә, нас аурт.

Уқәлацәа рмачхара сгәыланашьхьеит омашәа,
Ршәымтақәа рғы изынамзакәа, ирчычеит аңсра.

Издыруеит, Ғыр, ауазашәада шьта ухәшәзам, –
Уаныҕам зны уеилахкааргы, ааи, ихьшәазам.

Исымамкәа сшазтҕы, аира иацу насып,
Аңақәа ирыбжьыржәаар алымшози нас Бзып.

Удырразын Ғыр, даҕа шәышықәса ҳазхом,
Даадыруан ххәагәышьап, ххы ацәҕа ҳазхәом!..

Х-ЖӘЕИНРААЛАК

(Ареспублика Аңсны агимн азы)

1994 ш. маи мзазы Ареспублика Аңсны Агимн (атекст, амузыка) аңҕаразы аконкурс аңхалархәа агәырҕара дузза сызцәырнагеит. Х-ажәеинраалак зҕит, ус, тьыҕк азын акәымкәа, абри аҕыза агәыхаракра ахьҕеипшхаз азы. Рыхҕагы (аконкурс аңҕара иақәыршәаны) икьыҕхьын хҕазет «Аңсны» адаҕақәа рғы, ателехәаңшралагы ишьтын. Сара сзын урт нхеит игимнны

Аңшьатып еиқәырхоу Абацәа рхыпшала,
Заңсуара згәымшәароу рыгәқәа еикәырша.
Уцқара, уламыс, уажәа, ухьыпшырма,
Учхара зпышәагоу – Аңсуа бызшәа.

Еитәрхәо:

Сыңсадгьыл, схақәитра, сашәахә, са сымра,
Сымцажәла, схьызхәара, сызшаз ашацәа.
Сыңхара, сгәадурә, сныха, сгәыблырта,
Бҕеитцыхра уиҕааит усызтаз анцәа.

Ушьа хьтырта – Нартаа адауаңшықәа,
Ужәлар игәакхьоу бзәзо имшәа.
Уашәақәа рашәа, рымшра, рылшара,
Ухрақәа ирҕызоу, иацәымшәац гәырҕа.

Еиҗархәо:

Сыңсадгьыл, схақәйтра, сашәәхә, са сымра,
Сымцажәла, схьызхәара, сызшаз ашацәа.
Сыңхара, сгәадурә, сныхә, сгәыблыртә,
Бҗейтцыхра уиҗааит усызтаз Анцәа.

Амца иагәылсыз Аңсадгьыл Фырхатца,
Уейдгыла иалиааз Аиааира наза.
Уҗоуба зҗоубоу, – иалцыз ушьанца,
Угәыжәла згәыжәлоу – шәнейбац аҗацәа.

Еиҗархәо:

Сыңсадгьыл, схақәйтра, сашәәхә, са сымра,
Сымцажәла, схьызхәара, сызшаз ашацәа.
Сыңхара, сгәадурә, сныхә, сгәыблыртә,
Бҗейтцыхра уиҗааит усызшаз анцәа!

* * *

Ихәытхәытуә уҗоурых хаҳәқәа,
Даара акырынтә идыршхьан.
Амшын иамаз урт укәыхқәа,
Ухьз шырхәоз ишабахьан.

Знык узбанда, Аңсынтәыла,
җыңс уанимазеиңш анцәа.
Суапа нақәыршәны са сәыхәа,
Гагрыңшь снытцпраа слашаза.

Имҗазацкәа ухәра җыңқәа,
Уабацәа рыбаф дыртцыхьан.
Усабицәа ирымҗа аихә,
Лаҗа хымцала ирбылхьан.

Ужәлар уашҗа ишҗагылаз,
Ргараҗыңқәа уаарахеит.
Аха уашьцәа рымч еибыртан,
Еиҗа «Шәнейбац» еиқәнархеит.

Знык узбанда, Аңсынтәыла,
җыңс уанимазеиңш анцәа.
Суапа нақәыршәны са сәыхәа,
Гагрыңшь снытцпраа слашаза!

* * *

Иблахкыгоу умрей умзеи,
Аңсни аңсуарей иазшоуп.
Гәафра звымсуа урхеи ухрей,
Ихьаа хеыгоуп, иғәғәоуп.

Иршанхагоу убахә дуқәа,
Уҗеицәа рыуафара рыңшнуп.
Егри Цсоуи, изцу умра,
Аңсны ахьыңшырма иаңшьуп.

Аңсынтәыла, насың шкәакәа,
Хгәыргәағәхәашә, хәҗатахьа.
Инашаноу умч, улшара,
Хәхьзырхәага, хлахьынца.

Ан илфызозу удгьыл, ужәфәан,
Ныхәапхьызла еиласоуп.
Зышькыл иангылоу уара ужәлар,
Ухьз аныкәгара иаңсоуп.

Кавказ гәыҗбаа агәадурә,
Хбаагәара Нарҗаа рхыңша!
Дзакәхарыда аңсуа уә уда,
Нхьыҗи-Аахьыҗи рхәышҗара.

Аңсынтәыла – насың шкәакәа,
Җгәыргәәҗәаша, җәәтаҗа.
Инашаноу умч, улшара,
Җа ххыңшымра, җлахынҗа...

АҢСУА ЦӘЫКӘБАРҚӘА

*Аңсуаа аңыкәбар икылнаҗәаз ахаҗә алаңш азын ибзиоуп җәа
ихыршыуан.*

*Аиааира ашҗағы имҗаңысыз җәлар реизарағы
иқәгылараан Ал. Гогәуа Ақәа, декабр 7, 2006*

Зхы сзырдырыз ахәаа шәышықәса ахыҗхьан,
Ахыгара мариамызт азы, ашәақәа азыскхьан.

Сира иахыҗцакуа, ишхныңсыланы исзыңшызоуп,
Имшымзарғыы, аха җәа, сабаҗәа исзынрыҗызоуп.

Җслахәшәа изҗыслоз ахрақәа исыма сырхалейт,
Иҗәҗәаны исхырххьаз сыңсы еиҗағы исхалейт.

Рыҗкәынҗәа ргарақәа ирҗәырзахьаз рыҗсыхбҗыы,
Ирхаанымыз сымҗа кны саздырзырҗит сызрыҗәны.

Шәахстала ирыңхуп, сҗәеиҗә ақәақәахейт,
Уаҗы ишимбаҗ сгәахы кылблаауп, сгәақхейт.

Изнысхьаз амҗақәа, рбызшәала изынҗшылоз,
Амрейңш иубарҗоуп иқәҗоз ахыңшымраз.

Зыбз тәымхаз дхьаҗуейт, зназы дыңпырғыы,
Сҗыхәтәа ңшзахоит сара иаҗа сыблырғыы.

Избанзар, саҗызахеит адыд зысыз аҗла,
Ахаанғыы сара шыҗа сазыбылзом амҗа.

Сеилукаарҗ уҗахызар – уааи, урыҗәәажәа,
Мчыс ирымоу сдоуҗа шақәу рҗәап аңыкәбарқәа.

Сызҗу удыруоу? Аңсыуа цәыкәбарқәоуп,
Ахаҗә аңтырҗәаауа зны ублала иубароуп.

Сылаңш здоуҗаңбароу – аңсуа цәыкәбарқәа,
Сгәеиңш ихәшәхазаап ома зхырҗахьоу ахаҗәқәа...

УБРИ АМШ АҢНЫ

Егри Җсоуи ирхысхьейт Аңсны ахәаақәа,
Адуней зегь арзырҗит ихәуз ахәәтәқәа.

Иҗыңҗоу җәа еиҗакрак җагәашәа иаартуп,
Җзышыҗылаз ауп, наңьнатәгы ашәа ахҗнуп.

Иуапа шәкәакәааа агәрагара җашәнатҗейт,
Аңсуа иҗәтаҗаа уи Амш аҗны инаҗейт.

Җаныбылуаз ихәҗбылуаз гылейт еиҗағы,
Җарҗашқәа ааҗылан, иазызырҗит җагәҗакы.

Анаҗәа Рҗақ алҗаа рҗылейт ирбаратәа,
Мамзышыҗа ианыҗсуаз ихырхәейт Кабарда.

Ихалҗсаахьейт җәа иахҗхьазоз хдаҗқәа җәакхейт,
Ихәзгәамҗаҗыз җәа кәыҗарак хшаҗсабараз рхәейт.

Аҗышыҗақәа җызблаахьаз ашышыҗақәа инархыст,
Зшыамҗақәа збаҗаҗыңхаз рыҗхара нырхыст.

җлак иҗаҗоз хәуп, җәлахәык аҗынҗә иаауаз,
Уаашәҗык асасҗәа гараҗыңк рыззырхаз.

Аиашъа идлапса игәйдхамкыларц агәашъ,
Җаиашъаратә жәәахыр иарлашеит хқәашъ.

Адунеи зегъ алапш хашъақәа ирхуп,
Ххьыпшымра ҳаиднакылоит, ламысла ҳаилахәуп.

Дхалхцеит ҳаға иаәстаа – дачычааит ихы,
Уаҳа арахъ дхьампшырц, днакәыхша ххы.

Җабацәа злазхъаз – рҗацәа хшалцыз дхарбеит,
Хдаракәацқәа апқарахәа даҗеа знык еизнагеит.

Җазәк дышәәыкызтәуа – хгәырғареи, хгәыгьртеи,
Егри Цсоуи хнархырпҗраа ҳахьызгзаз адунеи.

СА ИСЫЗДЫРУАМЫЗТ ИАХЪАНЗА

*Ахәбатәи Аңсуа-Абаза жәлар адунеизегьтәи реизара аделе-
гатцәа ирыхъынзфылоит.*

Сыприт жәәанахъ, быжь-насыпк сыцны,
Аетцәақәа сыртааит уажә сара.
Ирхылцуаз апқара етцәа-еимхәыцны,
Сыхәда ихыршьит сгәы катца.

Аетцәақәа, ҳадгьыл зыршәтүа,
Иаасыкәшеит сшырбаз еилыңыңаауа.
Адгьылаҗ иҗоу ҳа ҳаиха издыруа,
Шә-зтцаарак сыртон ргәы тычцаауа.

Исыхәон, Аңсуаразын исыхәон,
Анапынтца сыртон, схы сдырбон.
Шәыетцәахәқәа аңсшәа сархәон,
Дасу шәхаҗсахьақәа җырбон.

Аңсны рныхәон мзашәахәала,
Зегьы шәырныхәон, зегь гәыкуан.
Уантә сааскьаргон шәахәарыла,
Адгьыл ашқа сыццакуан.

Рыетцәахәқәа Нхытци Аахытци,
Мшыннырцә иҗоу еизнагон.
Хдаракәацқәеи нас урт рхылтци,
Ххьыпшымра наза агәра сдыргон.

Җамцахара иәатцха еикәызтцаз,
Ипшьоу доухала ҳа хзырпхо.
Сырхыбаауеит уажә саазкәылаз,
Аетцәақәа, Аңсназын итыпхо.

Ахаан етцәацкгы са исымбацшәа,
Рыкәа сҗакәашо, сеимдон.
Рнапқәа сыкәшон зыпсы рыхтнызтцаз,
Ак шырмыхьызггы сдырбон.

Цқьа ҳазәыкны ҳажәәа еибахтар,
Жәәангәашәпхьарамхои ҳа х-Аңсны!
Еиламгароуп тоубак нахтар,
Уи Амш зәалазкааз ҳа хзы.

Зыәнду иаҗааз хдаракәацқәа,
Сгәы иҗаз злархәоз са сбызшәоуп.
Тыркәшәала ихәазаргь дызлахәыцуа,
Шьараф Аргәын – даңсыуашәоуп.

Зыәнду нзыжьуа хдаракәацқәа,
Ргәы сҗарәит сгәы иҗхәааны.
Сара исыздыруамызт иахъанза,
Рыетцәахәқәа шкыдыз ҳара хханы...

Декабр 15, 2006

ИААНАГОЗЕИ ГАГРА?

Еиҥагара аҥахзам Гагра,
Иаанагоит ахақеитра, агара.
Аратцла, изгәйтцаку агәара,
Ашәақәа зҥарыџуа аккара.

Азыхьқәа еикәтәо ахьхьахәа,
Ахахәгы ахьныхәо уа уаҥхьа.
Гаграда иахьхамам цсыртә,
Гагра – аҥсуа нбан аҥстбарта.

Ашәтқәа абахчара зџычо,
Аҥсны зегь ахьаақәа зхәынчо.
Ашьхақәа: Гагрыцшь, Мамзышьха,
Иахьеивтцоу рыцшзара ашьхәа.

Аҥсыуа напказак илсазшәа,
Алада – амшын-бла иацәара.
Аира ҥыц, агәыҥрақәа, агара,
Абарт зегь аанагоит Гагра!

ГАГРА

Адунеи иазеипшхаз гәашәхадоуп,
Рада гәышьоуп, иааирашәоуп.

Гагра – хьтырдар ҥыжәлартоуп,
Излапшзоу иацларц хҥышәартоуп.

Гагра – хзыхьцшьоуп, хгәыргәароуп,
Аҥсны зегьы иагәыҥыртоуп.

Аиааира хәа ахьҥыртуаз раҥхьаза,
Ецәашәк хцәызқәа рыцпхьаза.

Иацы излақаз еиҥахәатәуп,
Иахьа излаабо еихахәтәуп.

Хамцажәлақәа еиҥаххроуп,
Хашәаҥыҥыаҥ храцлаброуп.

Аратәи ахауа гәахәароуп,
Иҥстатцагоу гәаҥха гәахәароуп.

Гагра – Гагрыцшь шьардаамтоуп,
Адунеи иазеипшхаз еиҥахәартоуп.

Гагра – ари жәџангәашәпхьароуп,
Саси-аҥшәымеи рдоухалашоуп.

Гагра – уацәтәи хабзазартоуп,
Зегь амџа хазто хаҥсуароуп...

ГАГРЫЦШЬ

«Цандрыцшь хәырбҥыц Гагрыцшь хәырбҥыц иақәырҥон».
Асаз жәаҥқа

Гагрыцшь – Гагрыцшьоуп изеипшу,
Сызхааным рсахьақәа зыҥшну.
Дамоуп уа ахатәи нцәахәи,
Иуарымхәац амаза цәахны.

Сазқыҥқа а-Бзыҥқәа рхы андырхоз,
Ма Гечаа Бзыҥқа ргәи аҥдыруаз.
Руапақәа рықәдыршәуан рыҥқәа,
«Мџамш!» хәа иҥдырҥьон рыхҥақәа.

Гагрыцшь аныцсра рзы иразҥын,
Иркәадыруаз рҥыхәақәа хазын.

Ипшыатыпуп хәа ипхъазаны,
Рыеқәа рағәрақәа ирынкны,

Гагрыпшь рдыруан, мѳасгы изқәыз,
Аеқәагы ирныруан ари закәыз.
Ара иухәаз аныхәақхыыз назон,
Рбызшәа хазын, ражәа дразон.

Апқарахәа ианцоз дара еикәных,
Иазхәыцхъан имицыз сѳоурых.
Ахәырбгъыц еак ақәцара иахъзахъан,
Еицәоу сшанышәозгы рбахъан.

Ухъз шырзѳазеипш Цандрыпшь.
Ухъз ианзаламкыс, Гагрыпшь,
Қарт хәыч хәа иушътан, урызхомызт,
Хаухырбаауан, рызхара урызбомызт.

Изеицамкит ушьха-зыхъ Хьарчыпшь,
Сшиуаз дырны иухъзыртәит Гагрыпшь.
Адунеи уахытәеит рыуа узтәу,
Узтәу ихәзуқәцар шьта пату.

Гагрыпшь зымбац издыруам Ацсны, –
Цсыс ишахалаз, ифызхыз рыпсы.

АХЫ ИАҚӘИТХЕИТ ГАГРА

Жәохә шықәса нызцыз ахтыпқәа еихоит,
Ифыцхаз ахтысқәа Гагра еибарххоит.

Мамзышьхоуп рақхъаза Ацсны ифьрхыз шьхас,
Уа рбақәа гылоуп Герзмаа Алхас,

Кануков Нургали, Науржанов Ибрагим,
Дықам арақа зымцахә еикәым.

Валери Смыр, Бганба Сафер,
Ишьала икәабоуп уа Тәанба Завер.

Гагра – Гагрыпшь – 118-ѳык ршьацқьа ахтнуп,
Ақыртуара иахәаехъаз хтыпхыызқәа хтуп.

Чрыгрыпшь, Мқьалрыпшь, Лакаа рхәы, Лапсы,
Қарқарашвили ишьтақәа еимапсоуп Хашпсы.

55-мшы дакәыршан изтәхоз цыызшьоз хәа,
Наптацәоуп иабцъарқәа шихырцааз хаха.

Рақхъатәи ахымта зшьаеыз Иура Қапшь,
Амшын дхыпшыло ахахә даласоуп Цандрыпшь.

Роберт Кәарциа иркәашеит ирцәиғаз атанк,
Ддырхәацәон Шьершьелиа, аха ифымшәеит ажәак.

Астамыр Агрба игәы ишықәжыызгы атанк,
Дрыхәон иѳызцәа: шәыхнамхын даеа малк.

Запшыицацәа х-гәаратак неикәабыл иргеит,
Ѵыцъа-ѳыцъала рцеицәагы Ацсназын итахеит.

Гагрыпшь аиѳхааф умшәарыцан, ипсроуп,
Ақыртааи Цасаниеи рыццышәқәа бжъапсоуп.

Ацақьа иаламзоз хашьцәа ирычхаит,
Рфырхатцара саркьалтцас адунеи зегь иахаит.

Қырттәыла хәыч хәа изышьтаз Гагра
амтәыжәѳақәа цнартит,
Нхытц-Аахытц хдаракәацқәа арахъ иприт.

Хуазра рлабашьаха хақәитраны икашит,
Анра нықәызгоз Анацәа рцацәа рыла иаапшит.

Гагратәи Хиааира! – амчқәа лашеит, иғәғәахеит,
Ааңхъара знамтада, о, ари хьытәтәахеит.

Мрагылара, Аҕәа, ма ишьталаз Гәымста,
Гагроуми иахьуцыло рыпсықәра, рыпсаҕа.

Ихьз хацуп, згәы Бзыпаштаз Сергей Дбар,
Иҕалома Гагра узыхь-хәы табар.

Ирина Бысникпҕа, Агрба Рудик! – шәа шәоуп,
Агәымшәара шәцәеиҗьағ иахьпышәшәаз аброуп.

Ушьапы уаңшла, ан лыхцәхәыцқәа урхашәоит,
Уварағ иҕоу лҕацәа рыпсқәа уршәоит.

Игәыдкыл ахахә, ишьа ахьшуп уашьа,
Уағымхәан Цсоу, – иржәзом аиашьа ишьа.

Уамеихсын ардәына, ханыршьуаз аеашьуан,
Ухәра иағәтәхәон, ахзы уәнашьуан.

Иҳанажь, Анцәа, агәнаҳара ду, ҳазцоу,
Гәыбылрада ҳахьлывсхьоу ан амца зыцроу.

Анацәа! Зыгәқәа ргахьоу итырффаны,
Зцында итасло згарагың абылфөы.

Анацәа, жәантә ипсны ибзахахьоу,
Ипсны ибзамхац ирздырзом Апсны ҳзыниахьоу.

Анацәа, рыбақәа анкапсоз итышәшәаны,
Ргәашәқәа анеилаҳауаз, ахьацеиңш игылоз ишәтны.

Аетдәақәа хыла иахьмырсырц адамра,
Рыпсадгьыл абзиабара иауеит хадара.

Абаақәа, шәрызхәыцла, ҳа иҳамбо рбоит,
Абаақәа, ҳайдгылап, ма итцегь хбылуеит.

Амыткәма злархәоз рбызшәоуп ибатәу,
– Шәымшәан! – хәа шәфьртуаз, убриоуп иҳәатәу.

Абаақәа, еилымкаакәа рыхьзқәа шәымхәан,
Амаң азын артдәаахәа иахьраҳауа шәмышәхәан.

Рыцкәынцәа рыжәлақәа ҳапсаҕаҕы итдәахтәуп,
Рыпсқәа ҳзеизызго хбақақәа хьчатәуп, ихьчатәуп.

АХӘРАШӘАЗЫН АХӘРАШӘА

Ихәа Ахәрашәазын Ахәрашәа,
Уи ағынза снеины схәуп.
Ахәырбҕыцгы шьта хәырбҕыцда,
Рҕашьа амазам, сыблуп.

Рыжәфан аҕаҕа са сашьцәа,
Рыбла рзеиқәыпсом, сшьа рыхьшуп.
Иазыпшу леиңш аҕа иира,
Ақсадгьыл аиааира иазыпшуп.

Аиааира иациз ахьз ихьзыз,
Уи иоуп ахәрашәаҕы зырҕо.
Аиааира ааимта азыхь итцдыз,
Иуанахәап иара дзакәхо.

Иалашәозаргы узатә иаңьал,
Ухы умкын, ақсадгьыл уеиқәнархоит.
Икашәмыжын, сашьцәа, шәабҕар! –
Шәхьамтын! Сзымцәажәо сынхоит.

Аиааира иациуеит уа ужәла,
Ақсны азыхәан иҭахаз.
Диит, деитиуеит афырхатца,
Цагәырҭа хысбыжыны игахьаз.

Аҭеыхақәа Ахәрашәа иалзхша,
Иахьа Ақсадгьыл даҭахуп.
Ихәа Ахәрашәазын Ахәрашәа,
Уи аҭынза снейны схәуп.

ИЗМАДАЗ АЦӘАХА!

*Ашәкәтәыжьыртә «Алашара» 1994 шықәсазы итәнажьыз ашә-
кәы «Ахаҭарашәа» ианылеит саргыи сажәеинраалақәа. Снейлыб-
лааит зынзагыи истәзамыз ацәахәақәа шагәыларҭаз анызба.
«Ахәрашәазын Ахәрашәа» хәа хыс измаз ажәеинраала аҭнытә
ҭырҭштәыс иаазгоит х-цәахәак:*

*«Сыцәоу цыисшьоит, схәуп, сшьуп,
Ахәырбҭгыцгыи хәырбҭгыцымшәа,
Имчыдахеит, еикәашьшьуп...»*

Сабацәа рыбафқәа ашәра иаҭызшәа,
Сцәеижаҭе еихон, еихон.
Раҭхьатәи амш инаркны сашьцәа,
Иҭахон, иҭахон, иҭахон.

Ххы цены иаабатцәкәеит хшыцәаз,
Қыртәыла хәацәон, ихәацәон.
Дбыргыз, дқәыпшыз, ма джыцәыз,
Абцарда ргәы хцырак дыршон.

Айба Кәычка иеипш жьхыла,
Ирыхтырхда рыцкәынцәа ргәаҭ.
Хҭыпхацәа ирышьтан хьымзгыла,
Ирәашьа ирхадыршәырц аҭәараҭ.

Абылтәи нрықәтәаны ирҭыжуа,
Ақыртәа иеипш икарыцсада ибылны.
Ишахатуп Гагрыпшьтәи аиохаа,
Рыццышәқәа срылоуп иахьагыи.

Ақсабаратцәкәа иамамызт цәамәа.
Ақсреи абзарей еилазон.
Хәацәа ирызныжыны Гагра,
Хәыци-дуи змах-мәала ицон.

Аконцлагер жьышуан Колхида,
Ианиасуа хәа пытәык иахзыпшын.
Сҭахаргыи, сеикәхаргыи уи ала,
Исзымгәаҭ. Азмахгыи баапсын.

Шевардназе ицсыхәашь ахазшәа,
Ицәиуан, ицәиуан, ицәиуан.
Ахқәа зхашәышәуаз апылхатра,
Ицәаауан, ицәаауан, ицәаауан.

Кьехьырица ицсы злигаз азмахра,
Сзацәомызт. Ишьамтлахәын. Сагон.
Иаха еиҭын ахы. Сызлыцыз еимаада,
Саазабха, сшьапы хтны схы згон.

Сгәыцхәыбафқәа рыкнынза инейны,
Сыхәратыпқәа еихон, еихон, еихон.
Цәамәа змадаз, урт зегь сыриааины,
Ахәрашәазын Хәрашәа ҭыцк схәон...

БЗЫЦЕИПШ ХНАҭЫХӘАЛАП ШӘЫХЪЗ

Шәыблақәа – цсадгьыл блақәан,
Ицарын, дара рзыхәан қәпаран.

Ишәазтгы – хзыхәан иңсран,
Җа хзыхәан псҗазаарак иаңсан.

Ахыпшыфра! Шәзын игәыхәтәыхызаран,
Шәзыхшаз реиңш шәзынгы пхыацаран.

Шәтахарта тыңкәа цкыа иахшышылап,
Шәбакакәа хнарыдтәала ҳаңсы хшыалап.

Шәыхызыкәа рғапхыа – ҳаеҳарқхалап,
Шәаабазар акара иҳазхархалап.

Шәыжәла ҳаихырхәап, еиқәахцап мцак.
Амҗа ахықәан шәыхызала еиҗаххап длак.

Амыткәмоу? Амыткәма гәаныла иаххәап,
Җеынеитдыхны «Ахатцарашәа» ххәап.

Шәызлаказ мзакәа ицәыраагап, иҳамзап,
Шәызгәалазыршәаша ҳаазалап.

Иаххәап шәызегь ишшәылаз хәшәрак,
Җаңхыап жәеинраалак, ишьҗаххып ашәак.

Шәаххызбааз ахааназ ирыгымхарц шәиңхыыз,
Бзыңеиңш хнафыхәалап иахзымхо шәыхыз...

ИАЗЫМХЕИТ, ИАЗЫМХА

Изыскуеит Арстаа Феликс Уасика-иңа

Ашәмҗақәа хыцәхәыцны еиҗа сырхашәеит,
Исықәшәахыз схазырштүаз сгәы иҗашәеит.

Жәытә мыткәман акка-ккахәа аиҗахаа ҳәаңәон,
Еиқәымтәоз ахысбыжыкәа Ашәақаршьха еихнатәон.

Гәымстатәи афронт аеарҗыцны иааскәон,
Гәчрыпшьтәи ашәмҗақәа рҗы ашәа кыасон.

Зыбаҗкәа зымбацызгы шәнеибац ҳәа иҳәхәон,
Җажәижәибжытәи сыңцышәкәа дыңдысуан.

Кәыдры ахықәан иазымхеит иқәшхыз ашәа,
Аиҗахаа тырцәажәо еиңкәон уа ахҗақәа.

Иааирак сышәхашәтуан, шәнеибац шгац игон,
Арстаа Феликс Уатхарака дааргон.

АҖЫРАС

Лыхнашҗа Лыхнашҗа сашыҗа сыңшаахыан,
Схәытәыхәытәуа Аҗәатдла аҗака сыршахыан.

Адацкәа срықәныкәо сыртысхыан Аңсны адакәа,
Сыңсадгыл сыхытәыуон сыңсадгыл агәҗа.

Ишыыцызгон уи аамҗазы зықкәынцәа җахоз,
Забра иахрашәаха занхызы иаңстынхоз.

Имблыц иумырдырын еиңәа, еиҗа ишеиңәаз,
Алыкәса Аргәын иеиңш иаңәынхазгы дыңцәагаз.

Издыруан Аҗәатдлеиңш дшыныхоз дыңцәахәны,
Ирыңхасшьон ускан зңаңәа змаз иҗәахны.

Ашәра даҗышәа имицыз аихара даҗын,
Иҗыблааз игара ахы алзхшаз еиҗыртәтәын.

Ашьяартдэыра иалагылаз ахацэа цьбарахон,
Аиааира акэицкэа Гагрыцшь еипхынчцаауан.

Кавказаа ршьапышьтафы ациаакэа хэшэхон,
Анацэа ирфыцшны ашьхацэа гэгэхон.

Дныхэафхоит асаби заб итахамтазын ииз,
Гаратыцхоит ақэыцшцэа ршьа ахькашыз.

Тюбауртахойт азаткэа иахьрыхшээз рыцскэа,
Ршьамфакэа бакала ирысзаргы иахьа.

Абыжъетдэак уи ауха Аныхацста имцакуан,
Атэатла абыжмахэык хыцхыцуа игэыкуан.

Алхас Шьякрыл иеипш заа зфырхатцара шэхьаз,
Гагразын ишьталон згэымшэара шэтхьаз,

Гагратэи хиааироу? – ххыцшымыра иагэуп,
Извыршьааз рымцахара Мамзышьха еикэуп.

Гэили Кычба – рыбафкэа зымбац зцацэа,
О, шэарт Анацэа, Ацсадгыл акэырцахакэа.

Хиааира ажэашыкэса блас дшахоу ацсуа Ан,
Сикэыхшоуп, иазгэеицахьан Сосналиев Султан.

Ишахатуп амрахэага, иаххацхо иагэарцха,
Ашэымацэоуп хазиааиша иахшэитцаз хаға.

Лыхнашта шыта еизнаго хакам хаимактэха,
Хцэеижбоуп Ацсны ацстбарта змоу еибаркны.

Сацоумтан, иахьанзагы сахьзымцэыуац сызхара,
Уахьыбылхьаз атыцафоуп сахьыблыз схата.

Атэатла снахымсзакэа избеит изыцсаз,
Амхацьыркэа еибадырбоз «Атырас» шбызшээз...

АЖЬИАА РЫЦКЭЫНЦЭА

*Нанхэа 15, 1992 ш. Цандрыцшь адесант шызхыцуаз заханы
ицоз Ажьиба Зурик Цьота-иңеи Ажьиба Даур Чынчор-иңеи Кол-
хида иахмыжькэа изшыиз Миқазе Мурман Гунико-иңа иоуп. Нас
ирхээзаны концлагерны икарцаз ақыртца школ ахь инаргеит.*

Ажьиаа рыцкэынцэа, Ажьиаа рыцкэынцэа,
Ейкэгашьа рымамкэа рыжэлейицш еицын.
Ршьапышьтацэа ирылцуан, ирылцуан акэицкэа,
Агэыц хэыц, уи ахеицак Даур дреихабын.

Ажьиаа рыцкэынцэа, Анацэа ркэыбцакэа,
Рабацэа ирфызаха ахткэеипш имцакит.
Ажьиаа, Ажьиаа, ршьамфакэа ргэытцарцца,
Иахэалак, иахэалак – Цандрыцшька иццакит.

Рфызцэа, рыкэлацэа, рацхьатэи ржэылара,
Мфамшра, мфалыцха, зегы ихазнауит.
Ажьиаа, Ажьиаа, изуз мцажэлара,
Ицшаласха, ицшаласха, ицшаласха иприт.

Рызбахэ шэымхэалан, ус аламала,
Рацхьаза ага ифагылаз рыехны.
Рацхьатэи ахымта иамгеит мариала,
Енак афы ирхэеит шэымш рфахэы.

Рацхьаза алакар-зыхь шэафыхэала цсыцкыала,
Ихтэылеит рыцскэа, измаз аз фамфак.
Ажьиаа, Ажьиаа, шэарт агэыхэтэхьымзакэа,
Гагранца шэнеиратэы ишэмазеит еа мфак.

Иршыт, аха ишқаршы – втоматк рызмышакәа,
Ирыхтархит, ирыхтархит Ақсны зегь агәағ.
Ажыаа, Ажыаа, ршырта шәахылақшла,
Ирыххыоу еицәоу акы хмышхырц еиҥах.

Иахәалак, иахәалак, иахәалак иахьанза,
Рыбжьала иахәалак – ашыжьыгы исаҳаит.
Ажыаа, Ажыаа, Ажыаа рыхьызқәа,
Рақхәтәи амш аены тыңхьызра ауит.

ҲАБАЦӘА РЫБАҠҚӘА ТЫСИТ...

Шәышықәсала анышә иамаз,
Ҳабацәа рыбаққәа тысит.
Рыцсафынза «шәнеибац» неины,
Ахақәитраз еихьнарқшит.
Ирныргәышьеит сҥоурых дацқәа,
Икәыбан Ақәа ишкақсоу.
Сзымшар алшон «шәнеибац» уда,
Сзымнеир алшон сара Цсоу.
Ашәа, ашәа, сгәйдкыл ашәа,
Исшәых сгәәқра исхақоу.
Ирцәа, ирцәа иаку сызқәа,
Ақсынтәылаз уи иацроу.
Иубац сакәзам – иацтәи уашәа,
Сда азеицшьзом ипыцәтәахыоу.
Ишубац иқам сҥынць ақашәқәа,
Гәымста зашыцәа танцәахыоу.
Сыңсы такуа уашәа анхыцуа,
Сартынчратәи ғамқак сархәа.
Сазеикәкышам иухәац ашәа,
Ҳабацәа рыбаққәа штысуа.
Изыңсахуа нас «Ахәрашәа»,
Иухазырштүа «Сыңхьарца».
Ашәа зхылцуа угәы садтә,

Исмырдыркәа тынч сырға.
Сиумыртәыуан цсадгылла имблыц,
Забацәа рыбаққәа мтысыц.

МРАҢАШӘАРАТӘИ АХАХӘҚӘА

Мраңашәаратәи ахахәқәа сыбжьы иазыңшуп,
Иахьанзагы ашәа рыхьшәуп, сьжәлеиңш ишуп.

Урт ашьхақәа рғысра лаңшылагы имариам,
Агәалашәарақәа рымца ишухәо еиңш имрам.

Сықәра иагәылашәхьеит акыр зхыцуа ахтәақәа,
Исытаңшуеит ссаркьалушәа акрызхыцуа ахәатәқәа.

Сағыхәоит рзыхь-хәы цыоуки зхымзаз абара,
Даниуа хәа исзыңшызшәа исылеит рнапынта.

Имачзам са схаангы мраңашәара сызлаңшхыоу,
Санхьзи сабхьзи икькьа-ицәтәа изшахыоу.

Сыбғалахьеит, скыдкьахьеит, ацьалда санқахьеит,
Сашьцәа ршәа анеизыкәкәоз еиңш сгәыргьаз бахьеит.

Дара ртәала ирхатәушәа уа Цсоугы рыңшьахьан,
Шәышықәсала ирхаанызшәа апап ихақахасцәа ижьахьан.

Исхәац еиҥасхәароуп, иахьсылкьацоуп сахьхәу,
Ахәрашәафоуп суңшаарц ахьулшо сызтаху.

Ахәрашәоуп иурғыцша саныржуа ағынгы,
Гәанылагы исыцзароуп, сымш азгы, ғаангы.

Уи ада ахахәқәа рзгы ицәгьагәышьоуп аршара,
Уиоуп сара сыртызгаз иқыпшәыпуа сцәахәқәа.

Адсны зегы адстбарта уи ахагәашәоуп измадоу,
Сара соуп ирцыңхоугы, изгәадоу, уа излакдоу.

Сытыржәоит сырдацхазшәа сыжәлагә санкны,
Адсхыбыхжәкәа сыңсатца цәкьарас еимакны.

Рытыхкәа ирыбжьарацәхаз сцәа сара сжыи,
Рыхъзала сыххаз садыркышәа са сцәашыны.

Ҷа шәышыкәса ныстыргыи, мап, о мап, исыххазом,
Сымшкәа зегы еиңысшыргыи шәышара сызхәазом.

Аха Ҷеназатәык сзахымсыргыи ишәартам аказы,
Сзыңсахуа, сагыухазырштүа гарцхәеи закафы.

Исчхәхәоу гәатаны, Цсоу амшын ах иццакуеит,
Уа иашак ааурцшыцыңхәза, хәга ицкәа цагәуеит...

АТАМА КАҢШЬ

*Сара саб атама каңшь аҕама ибазомызт, уи иалйуаз ашәырз
Аңыңытәылатә еибашьра Дузза акнытә изыхнымхәыз иабацәа
ршьа еиңинишьалон азы.*

Алыкьса Аргәын

Ишәтит, ишәтит, аха ишпашәти,
Ишәтыз зегы ыршанхо ишәтит.
Ишәит еиҕәыншәыла, аха ишпашәи,
Азамҕақәа тамашәтха ишәит.

Атама каңшь иалахеит илаңш,
Динарбеит иаб, аҕама зымбоз.
Итдалеит иңсы, итәлт рыҕеиларш,
Иҕацәа, заб игәыҕрақәа зпалоз.

Зшәымта-ңшза итагылаз ахатца,
Изфымхкәа даңырцит атама.
Атама каңшь изеизнагаз хәруаа,
Дрылаңшуан итамзо игәы атра.

– Дадү, исыңфухыр сҕахуп – хәа,
Длырхынхәит имотә – иңа иңха.
– Бааи нас, дбыкәыхшоуп бабдү, – хәа,
Дышьтихит ахкәа рыңстынха...

Игәы днадитцеит даҕсуа Ахәрашәа,
Ахәырбгың хәың ахәра зыргыо.
Заби, нас заб иашьеи ршоура,
Мышкызны аңышәара зықәшәо.

Ицәеиҕаҕ еихон, еихон Лабра,
Ҷың дилашит зхы нақәызтәз Баҕал.
Зыңышәқәа рызкамңсаз абра,
Иңсадгылха Адсны адақәа иртәлт.

Иазымхеит, зны иҕырхырц аңсшәа,
Ирхагылақәаз икны алабақәа.
Иабиңароуп напхыңла мацара,
Адоухатә мчы хзызхьчаз хбызшәа.

Уи ахъзала ишьталаз Баҕалраа,
Иаххазырштша хмыхәаит еиҕа.
Аңсыуак шьта дацәымшәааит аира,
Дацәымшәааит иҕалар хәа атама.

ЗОУ АШЬХАҶЫ

Амаҕ зыңхаз аҕцыс цсхыхуан,
Иалсыз ашхам аҕачуан.

Ғыпк иакуамызт, ан уазыруан,
Аґсы ғнахуан, ибылуан.

Иатқакәашо насың еицрыман,
Ианцоз ашыыжь снархыпшит.
Шьмақь ду иатдаршәны ифеихьан,
Ирґылаз амра нырхашит.

Ан иаґыпшны ашыац иахеит,
Иабадыргәышыоз уа иазпшыз.
Аетдыс абз амат ацхаит,
Еихеит ирыма изгарыз.

Дара рзыхәан амш мшымхеит,
Шәымґак ала зегь аахәит.
Ашыац бырфынра рґатцахәымхеит,
Ашхам рыманы ихынхәит.

Иаауан, иаауан, иаауан иґрысны,
Изґыппрааз агәартып иазаауан.
Аґсатқака саатцахеит сдысны,
Раашья ашыхақәа артґысуан.

Ани аґеи рылапш еидхалан,
Ан абз ахәра иаґнашыуан.
Сыбла аґапхья аґсы ахыцуан,
Ан иазхымго аґашыуан.

Иахәалак, шәсыцхраа ахәозшәа,
Ирықәгылт ашыґахьтәи ашыапқәа.
Мацәыстдас ихәнеит атқангәара,
Икьыркьыруан ишыапкуа.

Аназарантә илаба ааитцшыуа,
Хьчакгы даханы дылбаахьан.
Хәшәыкгы аиржәит иара итәала,
Аха ашхам нанькьара аухьан.

Ашәацыхәабжы еимнарґяз ашыха,
Ишґеизнагеи агәыларатәи аеқәа.
Ршыапхыцқәа итдыршәшәон ахахәқәа,
Аґарахәа инеинырґьон рыхқәа.

Ан мыжда кыdleит иаапкызшәа,
Иахьрыхьыз ихәныга иднарбон.
Аеқәа инеилартәоз рылабжышқәа,
Абахә ашыапы кылблаа иргон.

Аеқәа ахьдашшыло икьыркьыруа,
Исымбацызт сара ахаан.
Зоу ду ашыха ихалаз рапхья,
Иахьанза исылоуп ари хьяан.

Уиаахыс, абар, итцзои,
Рапхьяза ашыха сара санцаз...
Исыцралаз закәытә мцоузеи,
Сдақәа ирґымтцуа ишыцраз.

Иґахоз рґәыуара сахьнеиуаз,
Аеқәа ркьыркьырбжы саґауан...
Аетдыс хьышыаш амат зыцхаз,
Ашхам аґытқьаса сапхья ишытан...

СҒӘЫПШҚА ҒӘЫКУЕИТ

*Иґахоз аґкәынцәа рґәыуара сахьнеиуаз аби ани срыдгыла-
зомызт. Азәгы иблақәа сырхымпшылақәа схы сықәыжыны ашґа
стґыцуан. Арт рґахаразы саргы харак сыдызшәа исыпхьазон.
Сыбжаны схы збон...*

Снылахәыцуеит сгәашә сыґенадґа,
Пасак еипшым: «Шәнеибац!» – гоит.
Изатә днаскьеигоит сгәыла хатґа,
Сгәыпшқа тәымхан игәыкуеит.

Егъа днагаз, акыр дацсоума,
Ирыцызхәаша цак дызмам.
Итәхо рыцпхъаза ахқәа нсылсуа,
Иныкәо исылоуп тынчра злам.

Ацсуа иоуп измоу цагәырғъа,
Баша хысрам – еизхароуп!
Азә иоуп игыло арык рацхъа,
Ныхәара ирго – иныхәоу иоуп!

Бәацхъа схырхәоит, ан ахцәышла,
Зыцкәын ишьала ифыху Цсоу.
Цсадгьылла ибылхьоу иоуп издыруа,
Абцъар зкыша аца дзыцсоу.

Ушьыцызгоит, аб фырхатца,
Ацсны ахъзала ахәра зну.
Снылахәыцуеит сгәашә сыенадца.
Шәнеибац каџеуит сзызгәыку.

Ех, сыцсыхыргъ, Гәымста аҭабиа,
Цак дтатәанда сыхъз зху.
Абык ицәтамхар алшон ҟыцъа
Игъон назаза сгәашәгъы ихәу...

ҲАҶКӘЫНЦӘА, ЕХ, ҲАҶКӘЫНЦӘА

Ҳаҷкәынцәа гәымшәәқәа, хәрашәа мыхъшәәшәәқәа,
О, шәара сгәыпшқәқәа, тынч зызмыршац.
Зыбгах ихымтәалац, аштә мцашоурақәа,
Агәатца мыцәәқәа, ииаанза ишлахъаз.

Ҳаҷкәынцәа! Ахысбыжьқәа! Абацәа гәыпҟеыхақәа,
Мгәарта ишыкәзгъы ахқәа зылкхъахъаз.

Ҳаҷкәынцәа! Ҳтыпҟацәа! – анасып мҟеыхақәа,
Ҥагалантәи зҟамаҟа зцәымзахә иазкхаз.

Шәышықәса цыргъы исхәаалашт шәыхтыпқәа,
Иснымлар аушам шәтыпҟацә инхаз.
Ижәдыруеит сҟымтра, ишсымам псырта,
Сшазыпшу қыртуа бызшәада ицқъахарц.

Қыта мҟахәастатцас еилысуеит сыхәрашьтақәа,
Сшәоит азәы ухъатцыр хәа исымта хәатәы.
Шәымцан хәа сҟытшәозар, башоуп,о, сгәыххәшәқәа,
Исхәоитоуп сахъгәақуа – шәнеибацоуп ацакы.

Абра изахъымзас, иахамбац ргарақәа,
Жәытә аахыс излыкәшәам, излоу ахәақәа.
Шәәбақоу схылтшьтрақәа, ажәымтах ркарақәа?
Сымцажәла еитцышәхароуп, ирҟашьоуп схәҟара.

Ихъухъуа сгәы ицоуп, ицшаам урт зыбаџқәа,
Аха сгәы тынчуп иахъахыгам Ацсны.
Храхытырта еимамлакәа, сзынцәажәало шәыблақәа,
Сышьхақәа зхагылоу бақаны.

Имиц зны исазцаар: – иабақоу хабатәа? –
Идсырбап Абирақ, иахагылоу Цсоу!
Шәымцан хәа сыхәхәаргъы, ихашәымтан ҳаҷкәынцәа!
Ех, шәара ҳаҷкәынцәа, идыртәуп шәзыпсоу.

АСТАМЫР ҲАЛУАШЬ

*Илзыскуеит Астамыр Ҳалуашь
иан лаҳәшьа Нелли Чыкәбарҟа*

Сыблақәа дырхыпшылон, дыббама,
Ихъзала, ҟыц акыр быџхъама?

Есшаргы Астамыр дишьтоуп,
Илури, дызху иара ишьтоуп.

Ибылуеит ишыблыц уи лгәтца,
Длаазон Астамыр лгәы днадтца.

Иалхәалон: с-Астамыр, схамта,
Дысзыхьча хәа дахәалон уи аамта.

Есымша лгәы тәымзи уа ула,
Есымша даңшымзи уара умѡа.

Астамыр Халуашь, Астамыр, Аста,
Дрыцуп хамшқәа, дыҕам зхәада.

Ихьзала ашкәакәа шәшәышәтца,
Ихьзала ашәакәа аңышәтца.

Патретқәак дыргәылоуп улзымхо,
Ирҕыцны уаха акгы зцымло.

Амшқәа дразтцауеит: дыжәбама?
Ихьзала, ашәтқәа, шәышәтхьама?

Дрылоуп аетцәакәа, нас амза,
Агәалашәарақәа дунеик азна.

Ухаантәи амра ашәахәала,
Лыңсы тоуп уңсы зхоу цәахәала.

Астамыр Халуашь, Астамыр, Аста,
Длыцуп Нелли, дыҕам зхәада.

Ихьзала ашкәакәа шәшәышәтца,
Ихьзала ашәакәа аңышәтца!

БЕСЛАНРАА

*«Ааи, Владимир Касланзиа иҕазаҕа ақыртқәа дыршьит, аха
иаб... Иаб аңсуаа дыршьгәышьеит».*

Платон Бебиа, 1996

Ишцастаху, Аңсны иагаз Аиааира,
Ихтәахамкәа иназатарц аңеипш.
Хиааироу! Заҕаҕы ахтныда Бесланраа,
Ашәы ршәыда Ан Ыулетта леипш.

Узатәуп, дад, уенавак мхәазакәа,
Угәы апырак, нан, хачкәынцәа згәыҕыыз.
Хрыцхахоит урт Абацәа анбамха,
Ажәытәгы Гәымста ахықәан ихәыыз.

Ашәацра рхы ахырбаауа инылсуеит,
Ха хәипш итәыуом алаба реантца.
Иашшзом дара, рзыхь-хәы иатәхәоит,
Иузыркуеит рҕы иазыркхьоу рҕәтца.

Хык рыламшәа хәпстәзаара иацуп,
Иадацхеит, гәаҕ Аңсны, алахьынтца.
Рыхәрақәа шыыцызгоит, ааи, сшыыцәуп,
Измаз аз урт рҕызцәа аҕацәа.

Иреихсуан, саңсыуоуп рхәаццхьаза,
Итахон, урт ахәшәыцқәа тахон.
Аиааира хәа ҕыртуан ртахамтаз,
Рацхьаза злаҕыртуази еизынхон.

Ишәхашәмырштын изфаз Арушьанраа,
Изнықәлатәу Ыулеттараа рҕеипш.
Хиааира иахтну урт Бесланраа,
Ххьыңшымра иазықәпоз зыңсеипш...

* * *

Ҳиааира амш аёны тәууараны исысуеит,
Тәууаран исысуеит, исысхью зегь сылсуеит.

Сылағыз сналқшны шәйблақәа сырхыңшылоит,
Азәазәала шәишьтагыла сыблақәа шәрыхшылоит.

Абар, абар, сымѡашьеит, сѣаңхәа шәаагылоит,
Лабѣабоуп, лабѣаба, амцеиңш шәнеикәылоит.

Шәыхъзкәа даѣа зныхгы игәыгра ңыртыгоу,
Ишьамѡахаз сдақәа, шәа шәишьтақәа зтыгоу.

Азкәытәеиңш гәыграқәак рларташка сымѡахытѡеит,
Сылағызкәа рышьтахъ сгәәкрақәа схытѡеит.

Алағыз хызшаз дымѡашьеит, уи сыхәоит,
Уи ашьтахъ сѣыңхоит, аңсәзаарахъ исыхоит.

«Ауаз ашәа» ҳархахъан, – аңсы аршьатәгәышьан,
«Ауоу» ахатыңангы гарашәак хәатәгәышьан.

Ҳгәәкашәеи ҳчарашәеи инеилатәоит иахъанза,
Гәырѡак ҳеамтақәа, икаҳтоит җырхатца.

Уиоуп уи Амш аёны тәууараны изсысуа,
Тәууаран исысуа, ишәысхью зегь зсысуа.

Зиаск җнатѡеит: – абаақәа, шәхы шәахәа,
Амрагы иатахуп Анацәа ршәахәа.

Ишәартазам дахъынзакоу убла ихыңшыло,
Алағыз дналқшны зыблақәа урхшыло...

АСТАМЫР АГРБА

*Мраҗашәара ахақәитра азааганы Мрагыларака зхы зырхаз,
аха Цандрыңшь изахымсыз, этанк хышәтны згәы иқәхаз Кәла-
нырхәатәи арҗыс Агрба Астамыр Константин-иңа изыскуеит.*

Дкәашеит, рхәеит, Астамыр дышьтыңраа,
Абирак анахадыргыла Ңсоу.
Дахъзагәышьан дызхыңцакуаз риааира,
Еицыкәашазаап аби аңеи.

Аңслышкәа еиныркәон рыбгыңцкәа,
Леселизе нахкәыцаан Гечрыңшь.
Аркәашага цәырнагеит ахахәтәкәа,
Хахытырңар идрыцкәахъан Цандрыңшь.

Рымѡа дырхеит рхәеит, Гәымстака,
Цандрыңшь ахархәалра изахымст,
Лажынтцами, ирыцәхышәтит агәәккәа,
Излаз зегьы злырххъаз ртанк.

Иѡшьапык ицәзырзыз Харабуа,
Астамыр игәы иқәжын атанк.
Аеашьуан Чрыгыңшь ахабла,
Шәабакоу хәа анацәа Рхак.

Аеиларңсны дшакызгы аихаза,
Икаитдон хазтцарақәа ртак.
Ихы-иҗы чон, иаѡызаз аихамца,
Иханы данырзатцымх атанк.

Дѡацаңшит Цандрыңшьтәи ажәѡан,
Ихала иңсы хзатцигеит атанк.
Уңсы сакәыхшоуп, угәымшәан,
Иахаңыруеит Мраҗашәара ахәтак.

Иумычхара арбану атәрада,
Хзырнышәомызт хзыхькәа рхәынгара,
Рифмара шеицыруаз саз-қытқәа,
Зныкыр иаабахъазма ара.

Мраҭашәара, иамазам ухаштшьа,
Гәышпыла ишьтызхыз атанк.
Халазар акәхеит иңстбашьа,
Иацәнымхоз ҕыызшьоз ахтып...

* * *

Ашта изтысхъаз ашьамца,
Аапын нтапын – ииатәахеит.
Ашьа иататәаауаз ашьацра,
Аңсы азаза итанатцеит.

Ацакьа, изызхымцәаауаз зыхәра,
Иқәиааз ахәырбҕыц иаргъеит.
Зыхьҕа ианымцуаз ашәахста,
Ацәлаа аехыртар ихнаеит.

Амзеи Ашаецәеи еицхыраан,
Ахьаца адацқәа еиқәдырхеит.
Иағъеи Бзыңи еицылан,
Иҕажәкуаз амшын иазцеит.

Ихырџеит ашәтқәа рхала,
Атанк икылнаблааз ахахә.
Ашьарџаш салтырц лыпхала,
Иныхәеит «Атырас» саахьархә.

Амра аҕынкынта шәахәала,
Икашыз ашьашьтақәа арбон.
Акарматыстәкьагы шәахәарыла,
Еихоз адгьыл еиқәнартәон.

Ахәхәабжькәа иржәхъаз ахәыпшза,
Иқәцан, адәыкакач иаңышьаны.
Ишатыз инхаз Анацәа рыхәра,
Ирышьтапшуан иазхьампшыз ҕыашьаны.

СШӘЫХӘОИТ, ИШӘМЫРШӘАН!

Рызегь – еиднакылон цәахәак,
Еивагылан, еицыршон ҕатцак.
Рыгәтыха рзеипшын, иакын,
Мџас ирымаз дара иргәын.

Жәафыла иахьыпшын абҕьарк,
Еихылапшуан, иахдырҕон аңьалк.
Аңсабара шахатуп, зегь ахәоит,
Уаҕецәажәа, цлакгы узхоит.

Чрыгрыпшь, Мқьалрыпшь, Хашпсы,
Ибжъазхъаз атыпхьыз – Хьарчыпшь.
Арашахәы, Аныхапста, Лашпсы,
Цандрыпшь ухәа ирхартцеит рыпсы.

Имыцхәу ажәакгы рыххәаатәым,
Ирылшаз – аңсы ҕоуп, ирххатәым.
Рыжәлақәа ҕырбоит, иҕырба...
Агәыҕрақәа лартцеит хазхара.

Раазашьа иауит хьытәцәара,
Идырпшзеит ххәҕқәа рцыхәтәа.
Цыхәтәапшза иамазам ҕахтәара,
Ус шакәу убартоуп уара.

Гагратәи ахақәитра еизнагоит,
Гагра исзеипшха срызгәыкуеит.

Мамзышыха икатәеит урт ршьа,
Аңшалас, иухыскаауеит рказшьа.

Баша хахәыкгы – рзын ибақан,
Рыламысу? Ашьхақәа ирақаран.
Сшәыхәоит, сшәыхәоит, ишәмыршәан,
Риетәахәқәа икыду ғышәмыршәан!

АШӘЫ ШӘШӘЫШӘХЛА!

*«Ааигәазоуп ашәы анысшәысхыз. Ибгәагъызеи хәа сьязшьаз-
гъы калеит. Аха исшәысхит Аңсны сазхәыцны, агәагърагъы аңа-
хын иара.»*

Заира Цьануа-Лагәлаа

Бымшәан, зхәашаз сыдышшылон,
Жәашықәсала абри сартәыуон.
Ашәы ахысшәысхызгъы ңаршьон,
Сызлытцыз амцархәы кәныршьон.

Схы снапағы иаазгеит схала,
Санылеит схала мѡак лыпхала.
Ус саагәазтәз аңтақәа хыцит,
Сзыхь-хәы ытцит, ашәшы салцит.

Интәаз сара, амтәыжәѡақәа соузаап,
Ажәѡан збахъазма, сыпрызаап.
Иґахәаз сашәақәа ңсыртызаап,
Иґахәаз сымѡақәа еилшәазаап.

Са сеипш игәаґхъазгъы сихәеит,
– Арахь, арахь! – хәа сышґа сихеит.
Иашта иакәыршаз ашәқәа ашәысхит,
Ашәзы изгәагылаз наґ ихсыршәтит.

Хгәыхы ххыхы амшын инхызлеит,
Ишызбоз аетәақәа рақара рыцлеит.
Ажәцарақәа хбартәґы ихылеит,
Хгәашәқәа рыбжъара ашьац еинылеит.

Иґыцәеит ззырхәаз рхәыштаарамца,
Тацаагарашәак рхылцит акәицқәа.
Хцәык акыдхбжъы иарѡахъаз атла,
Уажәы игылоуп ишәтны ибабышза.

Иахшәызхуа дарбанушь хәа шәымпшыкәа,
Шәхала шәхы шәахәаны ишәшәышәхла!

СБЫЗШӘА

Иуқәкны иаарышьтуаз ахрыпхқәа,
Са сакәын изыхәлашәоз уа уапхъа.

– Аҳаҳаи! – хәа злаґыртуаз уцеицәа,
Аиаaira излазыпшызоуп уаззеицәа.

Псоу иахыпрааны зхыпша наѡыз,
– Пшь-миллионк иґаз уаґа ииааиз.

Убызшәада иулзхуада аґеыха,
Убызшәада ишьаҳаитхап уеыхәа.

Убызшәада иуоушам лахґеыхра,
Убызшәада иуқәашьхом ахґеыхра.

Ианушь – иушытоуп уара уашәа,
Уаҳагъы изґеиашам уара ужәла.

Ушә-гәашә нтагылахп ашәартә,
Угартып зыршәтуада улызшәада!

Иахызыхьчо хашьхақәа рылқха,
Сбызшәа – ицъбароу доухала.

Ххала иугәйдхамцар утархага,
Хәга ила шыта иумам цырхага.

Азәызатцәык издыруам сбызшәада,
Ацстбартафы ишыкоу сыпсатыфара.

Ў-РАТЦЛАК

Хабицарак ирхааныз уи Аратцла,
Итатцәах измаз рҭахәы.
Сыпсатцантә иаауазшәа адацқәа,
Ихьухьуа инытцалоит сгәы.

Зака жәабыжь агәытцакны иамаз,
Закаџ ражәа уи ала еикәырхаз.
Иалызххьаз агәақрақәа ирылаз,
Иааскьага иснарбон ихараз.

Сабацәа рцәызқәа ишрызхәыцуа,
Зақантә рыченадтә идыршахьаз,
Сызхаанымыз аамтә иахыпсаазшәа,
Ицеит инытцәаа ханхәыцқәаз.

Ҷа ратцлак еитархаит уи ааиџсан,
Избоз ирхәон: – Абзиа уазхәаз!
Уажә атцака дыхәмарлоит ихала,
Гагра аныргоз заб дтахаз.

* * *

Сахьышьтыблааз атыпқәа рҭы,
Ашьташәтра сафуп.

Ақыртүа бызшәа зымтцысуа,
Назаза ихәәеуп.

Сшьа зыхьшәыз ахақәқәа,
Ргәырџа иаалтын иеырбоит.
Итџааз ратцлак адацқәа,
Ашәабжык фдырпугеит.

Ахтып зныпқказ ашьхақәа,
Ишьтыхуп рыхқәа.
Сшәахста анызаргь Аныхацста,
Иатцәа бгыла итаҳәхәа.

Ақыртүа бызшәа зымтцысуа,
Назаза ихәәеуп.
Сахьышьтыблааз атыпқәа рҭы,
Ашьташәтра сафуп...

* * *

Иазыуааран ара са сапсшәа,
Исыртахьазма зныкыр ажәа.

Зныкыр са сҭы арахь ихәхьазма,
Цандрыпшь сабхьыз дырҭахьазма.

Ана Сванизе, ара Дадвани,
Леселизе, мамзар Хеивани.

Цандрыпшь ахыхны – уа Гантиади,
Зныкгы ирзымхәеит: «лхьаа гәаҭи».

Стыпхьыз кәакык ианылахьазма,
Санхьзу?.. машәырны исаҳахьазма.

Сыхъз ахьамхыз сцозма схала,
Сацәшәон сзымаар хәа лыцхала.

Иахъа Цандрыцшъ икоуп сымца,
«Анбан» иафсуеит уатәи схәыцра.

Зегъы иреихазаргъ уатәи сшәахста,
Зны урхашәозаргъы уа сыхцәхәыцқәа.

Шәартә хамам, ихылеит ашътра,
Азыхъқәа рыцкъоуп сашьцәа ршьала.

Схы ахызбааргъы реиха ахьныстдыз,
Ашәа рыцсхәоит дара зхылтдыз.

Урт зхылтдыз рфызцәа ахацәа,
Акоуп изламзоз – Ацсны ацәызра.

Акоуп изнымшәо – ашьамхарсра,
Иамугәышьеит хәа шытахъ ахьатра.

Изахьымзаргъы «Радеда» рызхәаха,
Икәлап зны раштақәа зырцхаша.

Иазыуаарам ара шыта сацсшәа,
Ишынхац инхароуп са сыжәла.

Ажәак ахьсзымхәоз са сымблыкәа,
Хтыгҭла иршашьаз урт атыцқәа.

Зны сыздырыз смьткәма абжьала,
Иахъа днаскъазгоит шәахәарыла.

Уахъ исыхоит, исгәыблыртлоуп Цандрыцшъ,
Азәгъы сизгашам шыта уа сныцашь.

Ара ихынхәыроуп Атцангәара,
Ара иҭацароуп ацсуа иныхәа.

Саиааит, сагьалцит уатәи амцацшъ,
Ицәфәаншьап арсуп ацсуа Цандрыцшъ.

Хышьхантә ҕылтуеит Рабиа Гьеч-цха:
–Ухақ сакәыхшоуп ацсуа игара.

Иалахәыцуанатц ацсуа иацсшәа,
Харгъы хәкоуп, икоуп хашәа!..

* * *

Храк сафьусеит слагырзашан,
Бжьқәак сышьтоуп сеимакны.
Сацроуп хракгъы сымцашоуран,
Цшаласк асуеит игәыкны.

Ацсыуа гарак абжьы сылхоит,
Саҭа итәала хәажра ижыз.
Уа бахәыкаҕ сылацш кынхалоит,
Цсык афәнагоит акраамта ицшыз.

Сануп амфәа, амца знысхьоу,
Ахъаакәа еихаццас сшырфәашәоз.
Гәымста азиас, сшыарфаш зтысхьоу,
Саниеит сабхьыз ахьбылуаз.

Ғышьтак гәаҕуан, сымфәа нкыла,
Исынцәажәло ак ахәон.
Напынцак сиҭон Мирод Гәажәба,
Хылцшьтрак гәышпыла ихьчон.

Цъара ифәсхәоит Нартаа рыхәра,
Икьыркьыруа исхагылоуп Бзоу.

Исацәажәоит Цандрыңшыаа ргәыгәгәа,
Сҕасоуп сгәыгҕран сара Цсоу.

Шә-сахыак саарылтзар, саштаҕ сгылан,
Кыахыба иҕсоуми ҕыс исхоу.
Сцәажәо ҕырышәоит баша схала,
Ихала дцәажәаит исаҕоу.

УИ АЖӘА, УИ АШӘА

Раҕхыа изхәаз даҕсыуа хаттоуп,
Уи ажәа – иааирада хьамтцоуп!

Уи ашәа – аҕсуа имра иамроуп,
Аҕсуа хацәа уажәгы иршьамҕоуп.

О, заҕантәгы уи рхәахьоузеи,
Заҕантә уи ала сеиҕәахьоузеи.

Ианатаху уи ажәа ззымхәаз,
Иҕынхозеи иҕсы аҕбамҕаз.

Хәра ҕахәагоуп, мҕа ҕыртыгоуп,
Зҕа дыззааргоҕ – уи ихәароуп.

Уи ажәа – сышьхақәа ирҕазуп,
Уи ашәа – Саҕсуара иадацуп.

Ахытырҕа еимаздо цхами,
Абацәа рашәа инахтәахами.

Уи рыбжьара Егри Цсоуи,
Убри ада хара хзыҕсоуи.

Уи ашәа сыцнат – сара сшәартам,
Уи жәа зҕыҕуа – ашҕа ашәадам.

Инхаз ихәароуп, изхәоз тахазар,
Еиҕа, еиҕахгы иаҕаххазар.

Еиҕоугаргы – уи аҕсышәоуп,
Уабгы иабхьзын, саргы исыжәлоуп.

Шәҕыла хҕеира ахқәа шрылхоз,
Рыбла хырҕеит, ишырхәа-шырхәоз.

Зны ихәрашәоуп, зных – ихәрахәшәуп,
Аҕсуа Игимноуп – Аҕсадгыл иашәоуп!

АБАЦӘА РАШӘА

*Ари ажәеинраала анызыҕуаз ҕхык агәазын сҕаҕхыа даагылон
зҕа ахалал изҕоз Аб – Касланҕиа Владимир Арушьян-иҕа. Ирзыск-
уеит иара иеиҕи зызаҕәкәа тахаз абацәа зеггы*

Уца, дад, сызатә, Гәымстаҕа,
Угәыдскылом! – иаҕым ҕсыуатҕас.
Ухьамтцын! Аҕа уа дҕаҕәаҕәа,
Аҕсадгыл уазгыл хататҕас.
Уца, дад, сыҕкәын, Гәымстаҕа,
Сыхәшәыц, улшара иазҕшуп.
Угаратыҕ уазыруеит уи Аҕәа,
Аццышәқәа ужәлеиҕш ишуп.
Уанцознатә издыруан иупеиҕшыз,
Аха Аҕснада илашәхон слаҕта.
Сизеилкаазом ҕсадгылла имблыц,
Зызатәқәа тахат Гәымста.
Ирыцхау – дызмам роуп ицаша,

«Шәнеибац» зшыа иалам, измаҳаз.
Уца, дад, сызатә, Гәымстақа,
Ақсадгьыл збалап уцынхәрас!..

ХЫШӘҒЫК БЗЫҢҢАА РАНАЦӘА

*98-ғык Бзыңҗа уҗеицәа арзра ахьтә изымхынҳәит,
Бзыңҗаа ракаым урт ззымхоз, Аңсны зегьы арлаҳәит.*

122-ғык рыбағ қацқәа Аибашьра Ду иалазтит,
122-ғык Ранацәа ари ианышәеит, иалазеит.

Иғәғәахозаап атла адацқәа, адыд иаршәыз зымахәқәа,
Урт Анацәа шәымшәан ала еиҗа еиқәырха рымцажәла.

Лакоба ихаангьы Бзың ахықәан «Кьаразаа»
ахьеыжелалоз.
«Шәнеибац! – раңхьа арантә ишцазеиңш,
ргәашьымх ахьпыршәалоз.

Рашьцәа рзыхәа хаб иахәшьцәа,
икыдырххьаз рыхцәышькьырқәа,
Иахьанзагьы урхашәар алшоит урт, асабицәа гәашәтала!

Уламгылан! Уабылуеит! Уаңхьа икаңсоу рыццышәқәа,
Уи атыңан ашьац иатәазаргь, еихадысхьан рыц-рышәқәа.

О, иазымхеит, уа иаанымхеит,
ирңсдынхаз иахшәылт ашәымаҗәа,
Еицәа, еиҗа еицәоуп
ҳазлаңшызгьы ржәытәхәра ҳаҗеңалгамҗа.

Нона Ажьи-ңҗа лғызцәа ңшьынғажәағьы Анацәа,
Ңшьынғажәағьы Бзың Аңацәа, Наңҗа Кьагәа ихтәахақәа.

Ңысшыыгала Гьечрыңшь ғызхыз,
Аңсны атҗеицәа гәымшәақәа,
Мрагылара ххьаа хызҗеыз, Аиааира наза ңыртыгақәа.

«Шәхынхәы» ххәаргьы шәа ижәдыруан,
еиҗаған шәхьамҗын шаанагоз,
Жәағьыла акәын хқыҗақәа, хашҗа хҗацәа шҗаргалоз.

Акка-ккаҳәа Анацәа, сынтәеит зымхәоз змыткәмақәа,
Гәымста ижәылоз ҳаибашьцәа, иҗхны иагон рлымхақәа.

Уа ҳазшьодаз, шыҗахьла ишәықәшәар,
ицәғьахон шәҗәыуара,
Хәатә ҳамамкәа, нас ҳабацоз, дунеик ахь ҳазцәырымҗуа.

Згараҗыңхәыч зызқәаҗыңхаз Конҗьариа Ахра Артур-иҗа,
Зыхәра зхала иғазхәаз Роберт, иабиракхаз з-Леибара.

Хагәышь Аслан уеиңш, «Радеда» рызхәаха,
о, зақағ нахьымзакәа,
Рабхьз ашәымҗа рзыхь җабада, иҗыцәаада рымцахәқәа.

Х-абиңарак анеицыҗа – хышәғьык Абацәа рыҗкәынцәа,
Х-саркьалбжык! – р-хышәғьык
– Аңсуа нбанеиңш шәрыңхьала.

Бзыңҗәи афронтағ айгәнығра,
ҳашьцәа дуқәа шә-Мамзышьхара! –
Кавказ зегьы шәабаагәароуп, рыңсы шәхами хҗыңҗышәқәа,

Хышәғьык Анацәа Рҳақ шәанҗшыла,
иавсуа зегьы иахныхәартоуп,
Уа бжыцқьала шәамҗахырхәа,
хҗоуба уртоуп, хныхахәоуп!..

«АҔСУА БЫЗША ЦӘҒАНШЫАПУП...»

Мқалрыңшы инхо Мқалба Цырыц ахпатәи иңағы машәырла ахрағы дтахеит. Иуацаа рыхқаа ааиларкын, «ауоу» аҳәара иаңшыргеит. Цырыц идимыруит.

– Аңсуара ағаңхә гәнаҳарак сыдны сыздыруам. Иарала сиччон, иарала сығеныскылон, сшәаҳәон. Иарала суазгы сҳахьеит. Сабацоз, абарт зеггы зласыгзоз, исылазыгзоз абызшә сымамызтгы. Ус анакәха, сгәашә акышә амазам. Мышкы икамло икахузеи, аңсуак иңәғаншыап аирсырц итаххар, «Ауоу» ашьтахь дзымгәацар ауеит. Жәларык ххәақәа злеикәфьртүаз, асаз бызшә зхылцыз Аңсуа бызшә ыканайы, сара иалсыршом сазқыт ағаҳәара, – ихәеит зыжәлеиңш зхатәы бызшә хатырла иазыказ Цырыц.

*Бекыи Бганба ихәамтоуп,
Гагра, 1973*

Ақыртүара итнажәаахьан ртыңхьызқәа,
Иршахьан, иртәтәахьан рыдгьылқәа.

Ирхатәызшә, аңсуак дықарымтцеит,
Цәғанк аирсырц имҕахытцыз дықәырцеит.

Амқалба хаҳәқәа цәаатәаауан,
Агьечба жәлақәа цәапшаауан.

Матдас иакәдыршон ақыртүара,
Амцапшь рыжәырцеит хгарақәа.

Хдацқәа ирыхеит итыржәарц,
Иаапкит зынза хқаптажәыртәырц.

Рыгәқәа хпыраркт хәқкәынцәа,
Бзыңеиңш ихытдит рычҳара.

Ахаҳәқәа ркәабеит шыацқәала,
Назаза дықәырцеит хымцала.

Итхәрааит асаз зыхь-пшыақәа,
Акәицқәа рхылтит рымцажәла.

Саз-жәла ахыказаалак срыкәыхшоуп,
Аңсуаа рнапқәа уа иакәыршоуп.

Сгәы-сыңсы шәытдаршәыз хәқкәынцәа,
Изырхынхәыз хадгьыл, хсаз-хьызқәа.

Бжаңыара сеиғтәазаргы ахнышьареиңш,
Сгәылчцеит амра ахышәахәеиңш.

* * *

Амца иахазазон Архнышьнақәа,
Акырынтә изыкәнысххьаз акарма.
Архнышьнақәа иршахьаз хәыңыара,
Рғаңхәа исықәстцон ағатахәа.

Хабацәа иареиңхьаз ашәышықәса,
Рныҳәаңхьыз рғыцны исаҳауан.
Инрықәдыршәшәан иғзгәылтцыз сыццышәқәа,
Сарғарахь ишаагылазгы збон.

Ахымғасқәа, ахыкәалаақәа, ахыкәалаа,
Ишиашаз сыңсырта иташәон.
Аинар-жьи ирытәа ибжәакушәа,
Харуаа ашьамцағ ишәтуан.

Изрыжәхон, изрыжәхон хгәарақәа,
Аихалыхгы ахақәитра иазпшың.
Ирылшәон хәхьтырғар рықәлацәа,
Архнышьнақәа сыццышә еиңш ишын.

Ифыфааны игылан сгарақәа,
Сгарагың амытхагыс иҕабон.
Схагахон, сдырхагон, схагаха,
Сырхнышынақәа ирейхсны иччон.

Амца иахагырџон, иахагырџа,
Итахон итахалацыз рҕацәа.
Раҕхьаза ирықәшәон ахыкәалаа,
Изазон зегы рцәа итагза.

Сҕатахьа сықәсхуан сычыркәырша,
Аныхаҕааџ ибжәиңш схытцәтәаха.
Сымцақәа ирхашәтуан архнышынақәа,
Ахыкәалаақәа ирзымгаз итәтәа.

ЦСОУТӘИ АЦХ

*«Аңсуа ңхәыс лгәымшәареи лтәиитңи блахкыгеи роуп иахьа
иззышәахәатәу – афырхацәа агәамч рыманы икәзцәз.*

Ал. Аргун

Цсоутәи атцх, жәџан хытцәцара,
Иахылапшхәу Ацанба игәара.

Ахытырҕа ашьамџа еиңшырста,
Ашәышықәсақәа идмырзыз ишьта.

Гьечрыпшь, Цандрыпшь, Хашҕсы, Цсоутә,
Уакәын иахьыҕаз аңсуа иңстбарҕа.

Ус шакәыз ааңшит, иааңшит аргамә,
Ианаҕахыз шәарак хнымҕшит акала.

Баҕак иаџсуа сынрылс-џрылсуеит,
Зегь рышьхәатыңқәа уа еилысуеит.

Уатәи атцхаҕ хайбашьцәа спылоит,
Лаҕа итарблызгы иҕызбжь сылхоит.

Шромазын ижәылазгы џ-шьапыкда,
Егры итахазгы узбоит убраҕа.

Цсоутәи атцх – итцхы нашануоп,
Итахаз рыжәлақәа – ари мрәшароуп.

Уатәи ажәџанаҕ шәыпцқәа тами,
Цсоутәи атцх аҕы шәысбартами.

Раҕхьа иахьаабаз аиааира аҕамә,
Ирыхәтоу ажәа хзымхәацт макьана.

Зны ишәахауазаргы интәада, интәахда,
Цәыз дахмоузеит уа хьзыда-цәада.

Уа, сабацоз, шытахьҕа шәхынхәызтгы,
Шәа шәгәымшәара убра илашәхазтгы,

Жәлас ишьтысхуаз, мыткәма сзымхәо,
Схы абастәахуаз, арахь шәысзымхо.

Шәышьтақәа знысхуа Хышьха амџа,
Иахоу шәыбжьоуми, салзго алџа.

Иубарц уҕахызар – уа уршароуп,
Угәы рызхьаазар – уа уңшаароуп.

Ишаецәа кәицха жәџан иангароу,
Шәаҕа иңеиңшу шәуп, еикәароу.

Хбызшәа шахьчо тоуба рахҕап,
Хамеижьар хажәа – ргәы рахатхап.

Хрызхэицроуп еишэа ххы неидкыла,
Шэааи, ханинароуп уа еакала.

Ускан Гьечаа ртыхэтэа пшзамхой,
Мрагашэара зегь шыацла икэтдамхой.

Гьечаа ртыхэтэоу – уи ха хауми,
Ртыхэтэа зырпшзо ха хлыпхами.

Псоутэи ахацэа, Псоутэи цыхафэ,
Рцацэа шыгэазгы ирхэон, «Шэнеибац!»

Гьечрыпшь ирылкъаз ахкэа шрылаз,
Гэымста азиас зшыацкъа хшылаз.

Ипсадгьылтэкъазаап урт зегь зхылцыз,
Урт ранацэа хфынць, хпашэ змырзыз.

* * *

Аццышэкэа ныпхыашышаауа снеит уа Кэыдры,
Мамзышыха иазхымцэауаз ахтыпкэа пыртны.

Абрантэ исбартахеит Мрагашэара икапхаз,
Абрантэ исбартахеит Ххыпшымра, хзакэхаз.

Ақазатэкэа ахышытыблааз забхьз зыпшааз,
Бзыпта афронт афы имыцэа зыршахьаз.

Хажэлар оума зхызгахьоу, Абжныыхак рымч зымчу,
Рылцха шэоуааит абжышыхак – Гагра ианцэахэу.

Аиааиразын ашьтахара мариазаарын иаха,
Аха ахьчара шыцэгъаз хбартахеит фапхьа.

Иахзаазгаз рыбжьала: Ххыпшымра шэыхьча,
Абаакэа, Абаакэа! – шэыгэра еибагала!

Ишэартамзаап уага дшыпхьоуцо утахар,
Хашэшьитоуп, хашэшьитоуп хаз-хазы шэеихар!..

* * *

Ахэаа дхыцит хгэыхэанзамкэа,
Апсны дажэлеит ханиртэарц.
Агьыч, ацэгъауафы, ацэафэыга,
Абцъар рзишеит хайшыаьарц.

Азѡа, афкы злаз, акгы рызхозма,
Автоматкэа, «Гаубица», «Град»,
Аматцэкъа иагэагьрым уи афыза,
Акэраанбыжкэа ахыскаауеит Қарт.

Исыздыруам, изхалрымхуа рызах,
Аеы арзсауа хшыа казыршхьаз.
Еилкаауп хачкэынцэа рхы зкэыртцаз,
Аха исзеилкаауам дара хзыхдыркъаз.

* * *

Азатэгъы дышэфыкхазом псадгьылда,
Апсадгьыл азыхэан имгэыкыц.
Сизеилкаазом имблыц псадгьылла,
Забацэа рыбафкэа мтысыц.

Дтэыуатэзам азатэ ипсы атбамта,
Мхацъыр пстынхак дихшазар апа.
Ишэартазам азатэкэа ртахарта,
Шанибовк дызхауазар Кабарда.

Дцәахауп, дирыцхауп арыцха,
Быжьык зманы хъзыда инхо.
Дшыцзгоит Азатә фырхатца,
Ицсадгьылны Зыцсадгьыл иазынхо...

АУАРБА

Ауарба шөеиуаз ацша аафаххит,
Еиндатлеит ажәоан еимакны.
Ацша хагахеит, зынза аеаргьит,
Хланцы италарц ажәоа ианкны.

Ауарба шымгәыгуаз амч анашәа,
Амч-фа ахылтит, икәеит омашәа.
Ахага иажәа цкьоуп хәа ацша,
Мөамш! – ахәеит ишаттахаз анаба.

СЫШЬХАҚӘА РАН

Сышьхақәа ирымоуп ацсуа кәзшәа,
Рдақәа иртәшәахәоит сабацәа ршәа.
Сышьхақәа рхыцша ахара ицахъеит,
Рыхәрақәа шымгәацгьы игъазшәа ирчхәхъеит.

Сышьхақәа иахьатәиим, рымч ршәахъеит,
Изныкымкәа «р-Шәнеибац» аиааира агахъеит.
Сышьхақәа ирхалашо ацсуа илактоуп,
Гәашьамхыс ирымоу иара игәацоуп.

Сышьхақәа рытбаара ламысла еихацсоуп,
Рәатәреипш ржәйтәра зырфыхо цхьарцоуп.
Сышьхақәа рырәашқәа маңартас ицъбароуп,
Цсыхәашык дафыхәар иңеипш цъабароуп.

Излацәажәо ацсуа бызшәа ахаан иажәзом,
Иналыршәан кажьшәа умазам ажәак.
Счыц иарбаны ухысыргьы иузтыршәазом,
Ахаангьы ихьшәашәазом иреитцоу шәахәак.

Рычхара иагәылцхо рыхқәа харакны,
Игылоуп сышьхақәа, шгылац игәгәаны.
Ицәажәоит сышьхақәа, измаҳацда рбызшәа,
Сышьхақәа ирануп сацсуа бызшәа!

ПАЦИКӘА

*«Хышба Пачикәа Гәыгәына-иңа, Барцыц Урскан Маф-иңа» –
1953 ш.»*

*Абас афыра зну ахахә шытоуп Зоу ду ашьхафы, Аңангәарақәа
рханыцәкәа.*

Зоу акалтан, ақала иахыкны,
Сылацш архәмарт ахахә ишьтаз.
Ахъзи ажәлеи аганаф рыхьахны,
Ирнызоуп сзыршанха – изыцшәаз.

«Дад, ибымаз ашьхақәа рылцха»,
Ахахә агәатцахьтә исахауан.
Саби Пачикәеи цәырцызшәа сацхьа,
Игъгәаны ианыртәзоуп, сарцхауан.

Ашәышықәсабжа инеихау афыра,
Ахьча иффы хаа сырхауа.
Сыбжы сацысит уа срыниазшәа,
Игәйдскылт иакәырша снапқәа.

Сгәазтәз азыхьгьы ччон ахьхәхәа,
Ахахә саагәылцызшәа сышәтны.

Адтшыа сақәшәомызт, сгылан схәынча,
Сцәызқәа срыниазшәа рыцқәа таны.

Схалан игәйдскылт санықәлоз амәа,
Сылапш зырхәмарыз саахьархә...
Санықәырц шсылшоз сцон сазхәыцуа,
Бчарахбақак исзафсыз уи ахахә.

ЕНВЕР ҚАПБА

Цсыуа нбанк ртафык иулмыртцазакәа,
Цсыуа школк ухаан Гагра утазамкәа,
Зхатәы бызшәа иазықаз гәрагарала,
Адаракәац афы инеилоз гәыблыла.

Уабацәа реипш уакәшәон ахәашьа,
Ахәашьоуп умәахызгоз ужәлар ргәашка.
Иацәхьатцуаз рәафы ироухәон аргама,
Ацсуа нбан – Ан лхак, ишарымто гәала.

Зыжәлар рыжәлартәразы измамыз цсшьаха,
Убақан, убакоуп Ацсны жәлар рзыхәа.
Зхатәы бызшәа ззафыхаз ацсуа лабашьа,
Иумбазшәа ацсыуа цәахәак иавымсуаз баша.

Уи ада, уи ада, хшынхоз гәыгыртада,
Иудыруан хара хашзымцоз хбызшәада.
Ирзәаз хтыпхьызқәа, Қартынтә иааргазшәа,
Рырхынхәра зегь рацхьа иалагаз рнапала.

Аныхацстеи Гьечрыпшыи урцыпцәахоушәа,
Сырталойт рдақәа ухьз рыхцоушәа.
Иуцъшьоуп иахьхамоу ухафсахьа знаххуа,
Ихамтоуп иаххылапшуа, иахьхацу уа умра.

Гагрыпшьтәи хзыхьқәа ааиуанатц ахьхьахәа,
Ибакоуп уара ухьз, ууаажәлар хзыхәа...

* * *

Хжәйтәра, изырцшзо афара,
Хжәйтәра изырзго ҳа ххәыцра.

Анра иацу ашәара, азара,
Зпацәа ирылзхуа ауафара.

Имырхәашьыкәа азыхь иафәпшуа,
Амзеипш абахә иафәшаауа.

Рымра иакәым ташәара.
Рыхьз иакәым кашәара.

Амра зтамшәар хәылбычеха,
Цәыртшыа амазам шыжьзә.

Ишхазхәыцуа, цшзала аршоит,
Хаа-хаа иштәшәазиипш илашоит...

* * *

Анцәа дыкоуп ҳа ҳазшаз,
Анцәа изын ҳаргыи хзыхшаз.
Анцәа ида ххәартазам,
Иашәахә иафсуагь рацәафзам.

Имч амшынгыи танарбоит,
Жәларык ирцеипшу гәыла ибоит.
Ҳа ҳангәақуа хгәеипш дааигәоуп,
Ҳамшра иамшроуп ицқьоу игәоуп.

Анцәа сикәхшоуп, иара хиуаауп,
Иекаршә дзызхәыцуа хара хауп.
Дгыл җытк ыкам дызхашым,
Циаак иныхәаңхыыз зыхышым.

Хагха хәтеитом, ха дахтоуп,
Аха ахдыррагы хәхәтоуп.
Ауаа еилыхны ибазом,
Уафра зламгы дибылзом.

Хагоу дицмыз, – дыңшзахом,
Хылеи хшыөлеи деизхазом.
Анцәа дынхом ицқам дбаны,
Шәанызааит, сихәоит, инапы.

Аашар хашитцаңшуеиңш Анцәа,
Иаргы дхалаңшуеит дгәыргәтцәа.
Анцәа ииашара дакуп,
Дымроуп, дымзоуп, уи дхаракуп.

Ххәақәа ңишәоит ицәаҗы,
Илаңш хәтцакуп зеггы.
Хәибагәышьярггы омашәа,
Иеҳәәиришәоит игәы мыршәа...

* * *

Зыҗены инсыжьюаз ашхәқәа,
Сара саңхә дара ирдырт.
Сыңсы зкынхалоз ахшырақәа,
Ихьухьууа сгәы интыст.

Сымаза иахьамаз ңхьартас хәа,
Агәараҗыңқәа сзын ианхаз.
Рынтыра сыңырцеит хамтас хәа,
Атых лакәқәа ара исыршаз.

Мазак еибырхәеит ахрақәа,
Анык лхылтц реиңш рыхқәа неидкыл.
Рыбгыцқәа еинырҗеит ахьақәа,
Гәтыхак сырҗеит сымға нкыл.

Игәйдскылт амза рҗыханы,
Имхәакәа саар агәы сзынхон.
Азыхыгы нсыжът снаҗыхәаны,
Сбызшәала ицәажәо акы ахәон.

Ашьяцра илңон артцукәа,
Иртахын иҗегь уа саанхар.
Хәытхәытк еилартәон атцлақәа,
Баангылон хәа ибтахар.

Мғамш хәа иныхәеит ацаҗы,
Зоу ду, сгәыргәз зхьыршоу.
Сызцом.. сгылоуп рытцаҗа,
Аибабароуп агәыблра зыхшо...

* * *

Схаңыц ахьаа – ашәа җыцк аңнаҗеит,
Сагеит хараза, амшынггы сыхнаҗеит.
Ишысхәа-шысхәоз ашәышықәсаҗ снаҗеит,
Ишызбоз ашәа схьаа сыхнаҗеит.

Шьыри, ахьаа цәыртында даҗа хәңыцк,
Имиуази исмахац, исзымхәац ашәа җыцк.

* * *

Ианымацәысуаз адыд хысны,
Ахьацахь хәибарсны хцалон.
Хьаңцха Анцәа иан хәа,
Ус ахәамтақәа хдыртңон.

Шәәхьчап, дад, хәә, дныхәаныпхьа,
Икнеихауан хбартаф хаб махәык.
Сгарагыпоуп, улапш сзахыз хәә,
Дахзызаауа хратла дазыпшлон.

Цәкьарас имамызт Аб хпатуқәта,
Иабхъзеипш дазыкан ишахәтаз.
Аныхәә бзиа иафсуаз атла,
Баша имамызт ныхәартас.

* * *

Амацәазблеипш сгәы атра итдыршәахьоузеи,
Зақаьара схәоу сахьдыршәахьоузеи.

Сиашара рхәәхьоузеи сыргәаша,
Сшьа кадыршхьазеи ирфашха.

Зақаьара сцааршәха скашәхьоузеи,
Старкәкәа зышхәыс сыржәхьоузеи.

Амзашеипш скапсахьан сыццышәха,
Ғамфә затәык ашәа сзыхәшәыцха.

Ажәакоуп сҗахарта сацәызгаз,
Цәахәакоуп уи абахә сафызгаз.

Азмыжьра шәзыкьаса сырзгаз,
Акгы смыхькәа амцапшь салзгаз.

Снеиуеит амфәкәа ирныршәла,
Сафыхәхәит ацсуа жәеинраала.

Ғнагүеит угәы итыпрааз нашанак,
Сбылашьтақәа снызхуаз лашарак.

Ғазнык скапсаргы сыццышәха,
Ушлара саагәылцуеит сышәгыцха.

АНРА

*Афырхәысра элаз ажәытәтәи Анацәа угәаларшәо, Аңсны
Афырхәйә Арзик Тарба иан Гәыли Кьычба лоуп Анацәа ашәы
ршәырхырц рапхьа аапхьара кәзқаз.*

1994

Ашәы ршәырхит Анацәа,
Аңсны атынчра нагзахарц.
Ашьа кәзтәаз рычкәынцәа,
Рхы зыхтныртәаз абза рбарц.

Анра иамблырц айқәатцәа,
Анра ацәапшзахь ихынхәырц.
Ашәы ршәырхит Анацәа,
Шәзыла рышьтра меикәахәырц.

Шәзыла имфашьарц ачкәынра,
Гарак туанкаф имажәырц.
Абра иацзарц ачхара,
Зыхьхәык зытымтц имхәәхьырц.

Ан иаиааиз айқәатцәа,
Уи иахылкааит хәга ицәа.
Ашәы ршәырхит Анацәа,
Уаха арахь дмаахәырц хәга.

Шьацла иқәтцарц раштақәа,
Хәга итәала ихфәахьаз.
Абду ишәитцарц ашкәакәа,
Зыжәләгә ццышәха ихфәхьаз.

Ан, изымбац зпа ибаѡқәа,
Анацәа ранрала игәгәоу.
Ан илхылтцыз ашәақәа,
Абра иаѡсуа гәыла ирҕхоу.

Анра ианроу Анацәа,
Ацсны Анацәа шәаарыҕхоит.
Ирыма ишәыхәоит Рыцкәынцәа,
Шәаиааи ашәы! Ожәшьта иазхоит!

* * *

Москва ҳаалтцны акыр ҳааскәахьан,
Хдәығба цыруан, Ацсныҕа ахы хан.

Ахахәҕы гәхәазгон, сыццакуан,
Жәашықәса исымбацшәа сгәыкуан.

Зынран, шәамхахьынза асы шьтан,
Амаца иасуан, гәтынчла зегь тәан.

Аихамѡа иаваршәны каршәран, тларан,
Ацслышқәа нрытцапшра акырза иацсан.

Цсабарак сымбацшәа сылацш ахын,
Ауарбақәа неидаҳало анахь-арахь ихын.

Лыпшра, лныҕәашьа, сан, Дбар-цҳа лхата,
Амѡахәаста ианыршәла даханы дцон.

Дцон, аха дышцацоз, шәыракҕы лкын,
Лымала, дхәамцшзакәа, лылахьҕы еиқәын.

Сан хәа ҕыстырц исыгымхеит ацсык,
Машәыршәа уа ааигәара иубомзт ѡнык.

Бнышәынтра гәйдскылон цәара санцалоз,
Сгәы итцхон, сахьымзеит, сыбла ак абомызт.

Изура сақәшәомызт, сгылеит, зны стәеит,
Гәтынчшьас исымоузеи, арахь ихәлеит.

Адунеи снанылазар, шамкәа сшаны,
Исымбацыт ахаан, ус ѡыҕа еицшны.

Адәығба са сцасхәа иаҳа иццакит,
Иаахәыз сгәы исызмышынхәуа имцакит.

Урыстәылатәи ахьта, арахь хәылбычәа,
Сыҕанатцы иахьанзаҕы, исылоуп ихәаха.

Знызатцәык, знызатцәык, бхәамцшит баахәны,
Адәығба шьтхысааны ицоит иццакны.

Бгәалашәара иамшуп, Дбар-цҳа, иахьа,
Бнышәынтра саҕааит, стәоуп уажә убра.

Сыбла изхымтцыз уи асахьоуп сызлоу,
Ибывҕьаз адәығбоуп сеиқәуазха сызтоу.

Итцозеи, итцозеи, сан, убриаахыс,
Машәыршәаҕы инспыршәом сыбла инхыт.

Иахьанзаҕы инымтәазо мѡахәастак бануп,
Бынкажьны саазшәа сгәы атәыуара иаҕуп.

САН

1

Схәыцра хынхәызшәа быгәхәаазоит, сан,
Убас сгәы быцалоит, самхатцәыоит нас.

Убастәҗа схәычхама, исыталазеи, мшәан,
Ғыц исаҳаит: «Шәан дшәыкәыхшоуп, шәан!».
Быхцәпарақәа абар, иахьбықәу җбаны,
Быхцәпарақәа гәырҗада наҗ-ааҗ иҗаны.
Шәхәашьа, ханбзас, ханыҗаз ахьхьаҗьҗьа,
Тәыҗақәак анамаз илакәыз ххәычра.

2

Лабжышк шәыцәхытдыр – иҗхьахцон зымҗа,
Шәылахьқәа ааиқәылар – ишәхәхцон хара.
Амаза атәахшья шәышпақәшәоз мшәан, сан,
Шәшеизыҗаз рыҗшзаган, гәыла шәытбаан.
– Шәабиахәшья, ишәыхьша! – дахҗылон астәы,
Ашьхантә дхазлыбаауан хаб деикәатәы.
Зегьы бырҗылон, зегь наскьябгон; быҗамзт бхазы,
Хәҗхак башьҗамызт, бтәон хазегь хҗыхәтәаны.

3

Хзыыхьгы даҗа гьамак амазма нас, сан,
Асаранҗьқәа анылашон хшыцтә саан.
Шәхаантәи атлақәа, изхыскаалоз шәцәа,
Ханырбо рықәцәқәа еинҗьон игәырҗьатәа.
Игәхьаазгоит хараштла ажь шкәакәа зқәыз, –
Ихьшәанәоуп ианшатәуаз, ссиршәа еикәыншәыз,
Хараштла анысхәа ахышәтқәа рхәы-рхәын,
Ирыҗхны сахәшьеи сареи хәхәда ихшьын.

4

Амца анеикәыбтцоз хбыкәшаны хнатәалон,
Бнапқәа адырузшәа иаразнак еибакуан.
Ачҗахәа акәицқәа ртәала ишьацәхыртәуан,
Аҗсшәа шәанахәоит хәа бгәырҗьо быччон.

Акәицқәа ахауа инагәылшәт изытуан,
Амцабз иагәйдкылан иахакнабхаз бчуан,
– Хамца. Сукәыхшоуп, – бныхәо бахҗаҗшуан,
Иагьа бааҗсазаргы, есымша блашон.

5

Сикәыхшоуп, сикәыхшоуп, аҗшалас зшаз,
Ха хәиҗш аҗшалас хаштә итшааз.
Аҗшалас, аҗшалас, аҗшалас ажәзом,
Истаауанат сгәы итцало сыцуп, исцыршәом.
Ахәцантә бкылххы банаауазеиҗш, сан,
Сгәйдкыло, схыдкыло исацәажәо истан.
Иахьынзастәоу, сан, сан, быстоуп баргы,
Ахәхәахәа иансхагьежьюа схы адуп бгәы...

АНАЦӘА

Хқытақәа мцажәлас ирымаз,
Анацәа – наҗьнатәгы ибызшәаз.
Рбызшәала иувьргон ахымҗас,
Иҗсадгьылны Аҗсадгьыл иазшаз.

Хынкылагас ирымаз иаракәын,
Аетдәеиҗш рыхьз харакын.
Иарала рхьаақәа җхьакын,
Аб итыҗ мцахаараха еикәын.

Еишызцәамхар агәыҗрақәеи агәыҗреи,
Гәыҗра затәык иазышьтыхуам акгы.
Ишеибарҗьоз ахәрақәеи ахәреи,
Избартахт санадла шәа шәгәы.

Ианымиац иоуми җсра ианымшәо,
Аҗсрақәоу? – зегьы еижәлам.

Хамшқәа инанраха иршәыло,
Шәыгәагыра мцажәлоуп, иажәуам.

Шәа шәыла исхәоит сара ацшәа,
Еиқәзырхаз шәыцсқәа рхан.
Афырхатцара шаауаз аншътрала,
Са сацхьа а-Гьечбақәа ирхәахьан.

АБЫЛРАТӘХӘА, МА АХӘРЕИ АХӘРЕИ ЕИБАРҔЬОИТ

Илзыскуеит Емма Ермолова

Ацых иагәыләуеит «уан,уан» хәа,
Сишь! Емма Еромолова лыбжьоуп.
Лцәеижьафьы ифыхеит Мамзышьха,
Уа игылоу Алхас ибакоуп.

Гәыли фылтүеит: – Бымшәан! – хәа,
Алхас ицсы Мамзышьха иахоуп.
Иетцәахә ахьчоит Мамзышьха,
Емма, Мамзышьхеицш быгәгәоуп.

Быцкәын данбзымхо, Емма,
Мамзышьха ххалап, баала.
Бызатцә ицсы алан Мамзышьха,
Ихагыңан Мамзышьха баала.

Фылтүеит Кавказ ацха Зина,
Сбылратәхәа, Емма, бласы!
Зина, Гәыли, мамзаргы Емма,
Ацәашьеицш ибылхьеит Ацсназы.

Едикраа, Арзикраа, Алхасраа,
Рыцсадгьыл азы ршьа кашит.
Анацәа, иныкәызгоз Анра,
Шәыцкәынцәа рыла иаацшит.

Быцкәын данбзымхо, Емма,
Мамзышьха ххалап, баала!
Бызатцә ицсы алан Мамзышьха,
Ихагыңан Мамзышьха баала!

ЗЫЦКӘЫНЦӘА РЫБАФҚӘА ЗЫМБАЦ АНАЦӘА

*Гәыли Кьычба леицш зңацәа рыбафқәа
зымбац анацәа ирзыскуеит...*

1

Анацәа, сшәыхәоит, уаха ацх аныцәцоу,
Хгартәк шәымамкәа шәңацәа аншәыцроу,
Шәәтацш ажәәан, уа халацшқәа еиқәшәап,
Халамыс цкьоуп азы халацш хәшәап.
Аетцәақәа хрыҕецәажәап, урт рыгәра згоит,
Ха хзыноуп изкаццо, хзыхәан игәыкуеит.
Гәанылоуп, гәаныла хеышьас иамоу ааха,
Избанзар, агәкәа роуп излалаз ахқәа...

2

Шәааи, нас, хәа ицасгыи хәеҳаргәгәап,
Ажәәан хәицатцәшүа шаанза хәицшәәхәап.
Хабжьы иазыцшү Анцәа игәы итхәаа,
Уанатцәшүа уныхәацхьыз иамчыи иаха.
Сшәыхәоит, Анацәа, зңацәа рыбафқәа зымбац,
Рыбафқәа шыжәлартәхаз шәарт агәра жәгарц.
Назазагыи хадгьыл иакәыршоуп рыгәкәа,
Шәааила хбакақәа рахь, уа ицшуп рыцсқәа.

3

Адоухалаша шәиҕеит, ишәиҕеит Анцәа,
Шәыцкәынцәа рыбафқәа хзыхьчоит өацхьа.

Анацәа згәырѡашақәа нхәытцаршә изтәаххьоу,
 Мшынк итамзара зцәа итазахьоу.
 Анацәа, анацәа, сгәы италашо итоу,
 Шәызмыцәара сылырсны ацшалас санаѡу.
 Азәазәала, азәазәала шәара шәхы-шәфқәа,
 Сытцхаф шәанеизызго исылзхуа ахфәқәа.

4

Ацәымзафы рацхәа иқәдыргылоит азыхь,
 Абаақәа, уи зхәоуп, хзыхьқәа шәрызхәыц.
 Рыжәлақәа татәахушәа збоит Гәымста,
 Псыцқьала ухыпшыла, гәбылрала утапшла.
 Абаақәа, абаақәа, ишәмырқьацын ашьяц,
 Ишпеитахыз гәтынчла днылаиан дыпсшьарц.
 Шәацьхәара изызуаз Ахьаца неилпсааит,
 Дышнымхоз ангәаната ацәа интыбзааит.

5

Анацәа, Анацәа, Анацәа цшзақәа,
 Азатқәа, рызатқәа, рызатқәа цацәа.
 Анацәа рыфцәажәара мариам, ицәгьоуп,
 Ацсышәалоуп, ацсышәала аеазықатцара хәхәтоуп.
 Ашъыжьқәа, ашъыжьқәа ирықәтцатәуп пату,
 Цшзала ахьрызшаз табуп зыххәаатәу.
 Иахьанзагьы зыбафқәа зымбац ирыцроу,
 Иззымдыруа ишәумырдырын зегьы ишреицәоу.

6

Унылапш атырасра, ицыртәыз итәырцсаны,
 Сгәанала, цытфык уа иамоуп итәахны.
 Ирғатәуп ахацақьа, иахьишьюан инапқәа,
 Илапшхаа азынижыит ҳара дхазгәыкуа.
 Аеынкандца шьхауарбак иара ишқа иаауан,

274

Ишьа ажәырц азы акәмызт, хәрашәара изауан.
 Рыпцхара зхумкаауа акгьы ықам ара,
 Сшәыхәоит, шьафәцыпцхьаза ишәшәала, ишәзала.

7

Абаақәа, аратцла цәкьарас иқаумцан,
 Ацақа иан игара лыртцысуан.
 Ацшалас шәапыла, агәашә аарттәуп,
 Зыхь-хәык ытцытит, рыхьзала итатәуп.
 Шьрома уаншәарыца, даара ипсроуп,
 Хабафқәа цсақьаны хашьхақәа ирфәацсоуп.
 Егьацъара, ана-ара хзиасқәа иртапцсоуп,
 Абаақәа, шәрытәхәала, цьамыгәала иаапцсоуп.

8

Иантахоз ацсабара акәын шахәтра зуаз,
 Ахахәтцәкьа алоура ауан, ахахә ауаз.
 Ан лыблақәа, мамзаргьы лара лнапқәа,
 Рыла издыруеит измазац зыбафқәа рбара.
 Аиааира! – хәа злафьыртуаз Ацсуа бызшәа,
 Абаақәа, убриоуп изышәталаша тоуба.
 Убасқан рыбафқәа изрылымтцыц рыпсқәа,
 Ииасуеит ҳа хашқа иқанатц х-Апсынра!

«ИСЗЫЦШУП СУАДА АТЗАМЦҚӘА»

*Амашына сахьылбаауа сазааигәахацыпцхьаза сгәы тыңсаа-
 уеит, истахзам сшәыцрыцыр, аха суада атзамцқәа сзыпшуп.*

*Емма Ермолова,
 Аиааира жәашықәса аназгәахтоз ашықәс азы.
 Лыхны, Сентиабр 7*

Илыхоит лыжәлар ргәахьы,
 Азатәра икыднамхырц лгәы.

275

Дрыцуп зыцкэынцэа тахаз,
Ргэафракэа дрымоуп хадас.

Акы лмыхьызшэа лбоит рыгэтаны,
Ишмыцэазо анацэа рыгэтакы.

Бжыкэакгы лыцуп дыхтакны,
Аңсны дацнат дкалом дыхьтакны.

Ачарахэа луада ашэ наркны,
Дындэылтцуеит Емма ешшыжы.

Дкамлацт лгэыгра ґахцэаны,
Лгэыңсычґабжы рымоуп ицэахны.

Лыџны ашэкэа драцэажэоит бжеихан,
Илылабжыоит, бґеыргэґа, бымшэан.

Лаштаґы ациаакэагы лзыңшуп,
Лпа ишьтыбжы амырзит, илхыңшуп.

Мџамш хэа днаскьеимгозаргь иара,
Ңацак, ма моґак дпырпыруа.

Ан илдоухаңбароу Азатэ-ңа идоуха,
Луадаґы илызнауеит ґынхара...

* * *

Ақалақь хэыч, ламыс дузза,
Анґыра уиґааит шэышықэсала.

Иґәуп ламысла уатэи Раида,
Уеиқэных ґыла рашта уңтала.

Шэнеины игэашэґа, ари лакэым,
Пицундатэи ашьанґа џашыара ақэым.

Уатэи амшын разны шэахқэа,
Уатэи ахахэқэа, ахґны хышэқэа.

Дхыхны дамоуп уа ухьз Пицунда,
Умџа дықәуп асас: знык сназанда.

Уатэи анацэа уа иуґәырчахоуп,
Уатэи абацэа уара иуыңґцэахоуп.

Хэыцрашэк аңшзара рґынагэылак,
Уа идунеихеит дара рхеилак.

Урґ зегь беиоуп уа ґаңыцла,
Урґ еиқэныхлоуп аңсыуа цасла.

Издыруеит рґацха-лџа афџала,
Мґеыжэлас иақәу, еиқәу рымца.

Зыжџан хышшэахэахаз, Пицунда,
Пицунда қалақьуп, ишәтит насыңла.

Уа шэеицґакны ицәыржэґа Раида,
Анцэа ихамґоуп, шәкәаша гәырґэыла...

* * *

Хышыңбак нысхыңпрааит дыргак нсыґа,
Издырит атґх агэазы ишымааз насыңда.

Х-зиаск шґабжыоугы инсхашәтит ухәыцра,
Исархәеит уашәеиңш сшалоу уңхызхаа.

Ублақға харантә исыцрадырсыз амца,
Исыханы сыргеит ҳғәашә ду афынза.

Аңшалас аасғағежыын инсывсит ажәада,
Абас уцәа ахыскаауа сҕамлацыт уажәада.

Уиетцәахә аңхара чыт-цкны иншәылеит,
Цәымгк акарахәа уетцәахә иналшәеит.

Угәах иалаз шакәыз иаразнак издырит,
Сгәы инадстеит, игәағны исызкамыршәит.

Сңырцшәа иакәшәомыт, исырхынхәыз аңшалас,
Хәытхәытла исанахәеит ссаркыа ушанңшылаз.

Сабылуан, сабылуан узыңсахыз уңшалас,
Уңшалас уара уеиңш афымтра иаршлаз...

Саңхәа ишәацәхыртәит амза ашәахәацкәа,
Сыхцәпарақәа еита инырхыисит ахышыцба.

Хзык сыжәахыр инақәнаршәит акәапахәа.
Цәыкәбарк разынңсараха инсықәтәеит акәапхәа,

Уи атыңаф амзашеиңш сахынкаңсаз сыццышәа,
Цлашәтк еихытаруеит, ақәцәанза ишәтышха.

* * *

Гагрыңшә иахашәтыз амра сеиңшха,
Ублақға снырхшәылеит исцеиңшха.

Лассы сшаецәахан снацаңцеит ажәаң,
Нас асырхәеиңш сҕаасхеит сналшәшәан.

Ашитцәхәа уаңхәа сһааҕеит сһацәысха,
Ахырхырхәа сынқатәеит сқәаршыаха.

Сыңшаласха снауқәтәиашан, сымҕасит,
Жәантә сеиысит, жәантә сеиңасит.

Сеилшәеит амшеиңш скеикеиуа, сцәыцоуп,
Сароу? Иреиңау ңсабара цәыртцоуп...

АЦӘАХӘЕИ АЦӘАХӘЕИ РЫБЖЬАРА

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Суфықәлама снасыңны.
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Усхыңшылама сы-Бзыңны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Усфыхәама са сзыхны,
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Угәы сақәызма схәырбгыңны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Ухәда сакәшама сшәахәаңны.
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Ухахәышла салаңсама сеимхәыңны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Ушәхымс сылаңсама сышәтыңны.
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Сахьзама уңсы сыхәшәыңны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Укәа сҕашәама сетәаңны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Сугәытчыцчама сфымца кәицны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Узамѡа сацроума са сшәацшыны.
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Суархалхама уацхьа сшәацны.

Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара,
Сыхәрашәан сацында улазара.
Иахьатцәкьа исыхшәаргы нас цшәаала,
Исызымтцуа сзаццонда унтцыра.

* * *

Акарматчыс абжы аныздыр –
Скарматчысхеит.
Иахьыстахыз сацсшәа ансыртыр,
Хьышәахәан снахьызсеит.

Санахьза аиха имѡанитцаз,
Схьацадацхеит!
Азыхькәа сыцсы анрыццта,
Сышьхазыхьхеит!

Сыжәлар ирыхьша санафыхәа,
Сыхәшәеицахәшәхеит.
Ианрылсх ирылаз ацәыха,
Сышықәскәа ирыццлеит.

Аетцәкәа рашәа ансшәыста,
Сыжәѡантәхеит.
Ацша сахьагалак санымца,
Сыжәлартәхеит.

* * *

Сгәыргьароу? Исымазам цәахышәа,
Сыжәлар ишәхьызгзоит ишаны.
Нашанак сймоуп шәхьаа шәхьызхша,
Шәа ишәмырбакәа шәыцшааны.

Шәысгәаласыршәом ианеикәу сылахь,
Имазоу мѡак санысны сцоит.
Лашьцарак ықәымларц шәа шәымцәхь,
Агәыргьароу? Ишсоулак сшәыхьззоит.

Сызлабеиоу – сара сы-Бзыцдоуп,
Схазыхәа инхәыцтаршә хаак сцәахзом.
Шәзыхәан сашәа еснагь еибыцоуп.
Сгәы шәантымсуа – исызшазом.

Сгәыргьафәхәаша – ари цсабароуп,
Ага, ахра иузацәазом.
Иаарту жәѡануп, имрахәагоуп,
Ацта амра азхѡазом.

Са сиѡызоуп Бжеикәа-Бжашла,
Бзиашәа, ишәызгәацазом сыыцсоу.
Ишәхькны амза аншацшацуа,
Сара сашәа ишабзоуроу.

Акоуп сзыхәо, ачхара сыта,
Малс ихәмоу – зегьы иреихауп.
Шәымцшын сцәахәакәа, шәысгәытцпраа,
Ацсышәала сгәы шәытхәаауп.

О, ахьаауп сгәашәа изахымсуа,
Сыцсы инатцаршәны итцәахтәу.
Сылагырзцәкьа сзамѡа ианыхьысуа,
Иавзгоит сыдгьыл инцәахәу...

АПОЕЗИА

*Апоезиа – зегъы ириаиуеит.
Иу. Пкъын*

Уахак ажәџан лаҕәцәхеит,
Сзыхәан Бзыпҕагы җшәахеит.

Сшазгәышьюаз амра сыцәташәеит,
Сызгарызгы сгәы иҗашәеит.

Җамџак сызтымго сзыхь табеит,
Аргама саҗбал уа избеит.

Иаалырҕьан исҗаццеит ецәацк,
Сыкәа инҗанаршәит цәахәацк.

Ублақәа роуп, ублақәа рхата,
Исыхьзеит ианыстахыз иаха.

Сиит җыц, аапынтәи қәахеит,
Акгы смыхьзеит, са сеикәхеит.

* * *

Җамџазатцәык ашәа сзыхәшәыцха,
Амзашеипш скарпсахьан сыццышәха.

Амацәазблеипш сгәы атра итдыршәахьюзеи,
Иаха сзықәгәыгуаз схәоу сахьдыршәахьюзеи.

Сиашара сцәырхәаеуан сыргәаша,
Сшәацқәа кадыршхьан ирџашха.

Зақаҗьара сҗааршәха скашәхьюзеи,
Исыхәарпштәымыз зышхәыс сыржәхьюзеи.

Җутит сгәы иҗыпрааз нашанан,
Сыбла уаахыцчалеит лашаран.

Ублақәа – сҗахарҗа сацәызгаз,
Убзиабара – уи ахра саҗызгаз.

Азмышьра шәзыкьаса сырзгаз,
Ак смыхьызшәа амцапшь салзгаз.

Снеиуеит амџақәа ирныршәла,
Саџызаха ацсуа жәеинраала.

Җазнык скарпсаргы сыццышәха,
Ушлара снагәылпытуеит сышәҗышха.

* * *

Ишәтит сзамџеипш ҳа ҳтама,
Иптызаап ҳҗәатцлагы иаха.
Аапын шааиз агәра сырго,
Аччапшь налашит ҳлаха.

Амра ашәахәа җыпҕа напушәа,
Бзып азиас агәы җнарчҗон.
Сзазан снылашызшәа ашәацра,
Хьы разнышха еилыҗыҗон.

* * *

Ажәџан анутапшра жәџан иапсоуп,
Сапсазароуп, супҕауп, супоуп.
Дгыли жәџани шәзын сара сыцҕауп,
Стәазом сара баша – сыҗбоуп.

Иҕоуп малс иансымоу аҗша,
Сыхәра иаҗатәхәон, санықәха мџабжа.

Ашыа зыхышәу ахахә сакәшеит сангәаҕ,
Храк скыдлеит еиҕа, сыҕсы ааиҕак.

Уара утәала снасыҕдаз – егыаурым,
Сылабжыш ншәылаҕыо ахаан схы скрым.
Алира саҕытҕбжыыз, исызхоит сара,
Даҕа зныкгы сахнардоит санҕсра.

* * *

Исцәыт ажәак сыҕсы зыҕраз,
Ажәа, ажәа цәахәа ссирк иазхаз.
Ишызбоз алахь еиқәылеит сцәахәа,
Алахь еиқәылеит, ишыччоз ахьхәа.

Иқәыпшыз, игәылшааз тхы ссирк агәазы,
Ахра иахшазшәа, имшәоз аказы.
Сашьтоуп, уи сашьтоуп, схьацуам ҕара,
Аҕсабара агәашәкәа аартуа ачара.

Аҕаа шыашыалеиҕш ицаз изытны,
Лакә хьшыушәа инышьтпраа аҕезаны.
Абнаҕьма атәыҕа итаршәыз аҕаххар,
Сзанышәом сажәа абастәҕьма иҕахар.

Аҕтақәа рхыза пхьаршәтны сыҕшаап,
Иарада сзыхынхәуам, аҕахызар, сыршап.
Ссаркыа нашанаха ацыҕцәа сҕакәрып,
Акәицқәа шахылцуа исыма сыҕрып.

Ашыта уанҕаз нас хырхарта сымбо,
Снеилап, са снеилап хәыц-хәыц зегь еимдо.
Схала исызгәамтаргь испылар ахата,
Издыруеит ишавымсуа ишадыруа атра.

АҒАТЫН УАХОН

Аҕатын уахон, уахон, уахон,
Сыццышәха уццышәтра сҕаҕсон.
Иахзеиҕшыз хьаак гәырни исылхон,
Сҕеырцәысхьчон, ублақәа срыцәшәон.

Аҕатын уахон, уахон, уахон,
Итәаз ианыржәуаз аҕы еимакны.
Акы нҕыцәар ҕаакы уаахон,
Угәырҕа ахугон уеибакны.

Аҕатын уахон, уахон, уахон,
Угәахы уҕәион, сыҕсы былуан.
Акы нҕыцәар даҕаакы уаахон,
Усырныкьтрагы тацәуан.

Аҕатын уахон, уахон, уахон,
Иахашәтуан сыхәда напҕхатас.
Аҕатын уахон, акы уеилнархуан,
Иухыша анулсхуаз тынхатас.

Аҕатын уахон, уахон, уахон,
Сыццышәха уццышәтра сҕаҕсон.
Аҕатын каумыжыырц анцәа сыхәон,
Уҕатын-лҕа схашәтуан, сеиқәнархон.

Ишызбоз аццышә иалахт улаҕш,
Уа акы еилурхуан, уҕшаауан.
Узышьтаз ццышәуп, сшәахәацха сулашт,
Хаццышә кәицтас еиҕхышаауан.

Хәыҕьа хәццышә сыҕсы инаҕаршә,
Уахон, угәы амаза ҕыртуа.
Иццышәхәхьоу лоуп аццышә нхәытаршә,
Зыхчы интазны изцәахуа...

* * *

Есыуаха салнахлоит уи ацәа,
Аетцәа икыду сханы.
Аңхашьала исныруеит уи Аетцәа,
Ұыңьа ишырзеипшу Акы.

Есыуаха уи ажәәанахь исыңхьоит,
Уи Аетцәа аңсыуа хафуп.
Уи Аетцәа сарҕыхоит, исыңхьоит,
Схьаакәа уи ала ихеуп.

Ханыҕамгы икыдуп, уи хдеипшоуп,
Аңтақәа ианхырҕо са схәуп.
Уи Аетцәа Ұыңьа иахзеипшуп, –
Ұыңьа хгәы аңхара ахуп.

Зкы-етцәа ирылскаауеит срылңшыр,
Сгәеипш усзааигәоуп – заҕа ихараку.
Уи Аетцәаҕе еикәшәоит хара халаңшқәа,
Уи Аетцәа, исгәыбылроу, исразҕу.

Уи Аетцәаҕе избоит уажә усахьа,
Уңсың алагаҕагабжь саҳауеит.
Шысымшоз адырзаап уара уда,
Сызшарцаз – уи Аетцәа сызхоит.

САРҒЫ СЫШЬХОУП

Агәра зызго сызну амәа,
Сышьяқәа рылаңш ахуп азоуп.
Ишцәыртлақ сзаңшаауа амра,
Рыңхагас иалоу сара соуп.

Мәакы санықәу сызрынңшыло,
Анрытаңшра ахалара иаңсоуп.

Сымәа рыҳаракра изаншыло,
Ғәыграқәас ирымоу сара соуп.

Рҕынканто изсышьтоу мәамш хәа,
Шәрыңхьа, рзыҳәан – сымшынцдоуп.
Сынцыра иацыртдоит амшқәа,
Амшқәа рыңсықәра – сыңсынцдоуп.

Ишышьхоу гәазтода сара сыда,
Изыкәгылоу адгьыл азын – сышхәоуп.
Сара сыжәәанзаап дара рзыҳәа,
Сымәашьеит! Ирхәеит: – бара бҳахәшьоуп.

* * *

Аетцәақәа рхы удныхәало иангәылңхо,
Исафсхьоу уаармыхан еиҕа.
Сыргәылумхын зшәахәацқәа сырҕыхәо,
Цыңхтәи амш рҕыңны ипыртуа.

Амза, сыблақәа ирыххәыцло,
Сыхәда ианакәнаршо ашәахәа.
Саумтан азмыжьра сызхызло,
Знызатцәык мратцас усызқаңха.

Суҳәоит, сгәы таумшьын уаҳа,
Ажәәан уәтаңш игәаңны.
Исыдуныхәалаша умбозар – ухы уәаха,
Аетцәақәа пхьазала хханы...

* * *

Сгылоуп уахак аетцәақәа срытаңшуа,
Хьаца-мцаныхәаф илаңш хаа ргәытаршуа,

Шасыс ирыманатц хгәы-хаңсы нкыланы,
Хгәеисыбжь азәы изынкылашам дхақәланы.

Адгғыл аҕнытә азәырфы хамца рыцралахъеи,
Хамшала ихъухъуа заҕантәы хайтцалахъеи.

Иршәылахъеи уа заҕафгы халаңшқәа,
Хайңылахъада уа заҕафгы ахгәашақәа.

Шәфык етәацк еимаркратәа қарахъымзала,
Хбылхъеит убранза, хбылхъеит хымцала.

Аха аетцәақәа хара хала ишәартазам,
Ажәван иазхом хәа хашшыргы хатәазам.

Хланты италозар, икыдыз икыдшаауа,
Уацәымшәан азәгы, ицеитоуп етәаңшаара.

О, шәара Етәаңбаа, о шәара хгәыхъхәшәқәа,
Хлахъеиқәра зныруа, излысуа хгәыхәажәқәа.

Ижәдыруеит, сымцажәла шгәашахъоу гәаҕрала,
Итәыуатәзам, икыдымзаргы икыдшәахъоу раҕара.

Икыдымзаргы, аетцәақәа иатцаңшуа хацңхъаза,
Иныҕәыргоит ирытцаңшуа хазынтәык хыхъзқәа.

Зны-зынла дара рзыхәа хара ххамтазам,
Аха хара хайңш ирынцәажәло дрымазам.

Ишеимадоу еиңш, дара-дара дыррала,
Аетцәақәеи хареи хайгәылахауп дыргала.

Хақәра, хаңсықәра, хшәышықәса амаза, –
Аетцәақәа! – хаңсуа нбанқәа, хныхамца!

* * *

«Аицышәтымтаз» итугаз ажәла,
Ичара чысхоит уәмаәә.
Аицышәтымтаз ииз ашәа,
Еиқәнаршәоит уара ушьаәә.

Уи ахъзала игәылңоит амра,
Уеицышәтышьа иафәиңшуеит.
Уңаңхафы «ура» зхәо аләа,
Умцагы шәтуеит, ишәтуеит.

Аицышәтымтаз иухәаз ажәа,
Угартыңаф ишьацәхыртәуеит.
Ашацәа мфасуеит иныхәаныңхъа,
Ашәиңхъыз зымәа иңхъатәоит.

Аицышәтымтаз шәазхәыц ееишәа,
Хатыр шақәтатәу афара.
Хааизхъаңшп, итысхъоу хақәра,
Баша ишкамшәоз зны ихәа...

* * *

Сеимаркуеит атхи ашареи,
Еилатәаны гәтыхала сырңоит.
Исылатцә амчи алшареи,
Поезиатә рыцны сыфдырпуеит.

Аетцәақәа уетцәахә рылскааит,
Аеснардырит ухъз шахыз.
Уашәабжы ацәа ахыскааит,
Аңтақәа иааргәылтңы иңшыз.

Изкаңчома уетцәахә санамба,
Иааскьеит сашта агәахъы.

Изкаццома сзыхь-хэи ианамба,
Избеит уанафыхэоз уазгэыкны.

Са сыда ушыжь шыжьума,
Аетэақэа рзыхэан сымшынцоуп.
Хы-рахэыцны срыбжьдоушэа,
Рыла сыхьчазар, сыла ицшзоуп.

* * *

Азаза рыцсахаагаха икашааит,
Адацкэа ирыкэахааит иашэаны.
Ақэыршыфгы гэырғазха икэашааит,
Дцэымцааит уафсыжэла дшэаны.

Хрызхэыцлааит агэқэа ирымоу рғашьас,
Иаххазырштэа еак ацымлааит еітах.
Иаххаагахыоу ғахазааит, аиашаз,
Иауазар, шыта имлеиааит ахаха.

Хаилибакаар – акгы ахьзом хадгыл,
Иакэыблаауеит, иахьхыоу азхоит.
Ахэрақэа еимырахэа угэи надкыл,
Ианухьча антцыра ду хазхэахоит.

Ажэцарақэа мфыхыцлап ха хбарцаф,
Ахааха хыхьыргзап хгэи итоу.
Гарашэак харфыхалап ашамтаз,
Аңсуара еыжэпраа ишахэтоу.

Еицэа, еица еицэа мнейааит азэ уаштахь,
Икэашалааит сызтахзам афнафагы.
Ахаха леиуазар, имлеиаат са сыштахь,
Амч ахынзасымоу – ианамуа аены...

* * *

Етэацаа аптақэа ныршэыхуа,
Икаццеит. Сгэыхкэа рыпсы рзеит.
Адгыл инықэтэаз амза ашааха,
Ифеыцыз цэапшзак афэиннатцеит.

Ахтырца шкэакэа ахнахын ашыха,
Ирыкэныхэеит арха, адэқэа.
Сытых-сынасып, сцахаахазшэа,
Сыдрыпхуеит аетэа тыпхаақэа.

Фадхэа иссирхеит ашац иатэара,
Сыпсы нрыластэхеит адэқэа.
Иаиурым сашэа тыхааптэара,
Рыкэа стартэхахьеит ахэатэқэа.

Измамкэа идэылтыз уаха хгартэ,
Сгылоуп аапыла стахахааны.
Уара уакэымзар, ишануу сыпсабара,
Исшэыцуамызт сгэафрақэа рхамы.

* * *

Етэазацэыкоуп сашэақэа зрыпхуа,
Смыцаазакэа уахак сзыртэаз.
Етэазацэыкоуп шэ-гэтыхак рфыха,
Суада сдэылганы сызгаз.

Азиас аетэа-зы инафырхэа,
Апаф фыцкэа рапзыртаз.
Зхы кны итэазгы дырлахфыхуа,
Цэыз шимоуц агэра изыргаз.

Етэазацэыкоуп аеыуаф хатца,
Имфа шлакэыз изырбаз.

Арха, ахра, жәѡан җаула,
Саргы ашара сгәзырҗаз.

Еҗәазатҗыкоуп Нарт Сасыҗәа,
Иашьҗәа анҗаак излаирҗаз.
Ажәѡан иатҗашуаз игәаҗха,
Даҗәнагеит зхәааҗәа зхаҗахъаз.

Еҗәазатҗыкгы иалшазозеи,
Аетҗә кәиҗхәыҗ, дунеик иазхаз.
Изыхъозеи, иаҗшаазозеи,
Заҗаѡгы рынасыҗ днарбаз.

Азәы хәа игылаз азәк дынхалшәар,
Ишахныҗшуеиҗ җсгы бзагы.
Убри азакәхап, еҗәаҗк нкыдшәар,
Җзыхыҗхыҗуа хара зеггы...

* * *

Аҗхқәа уҗхаран уршәыла,
Улаша, сиетҗәахә, улаша!
Ашҗақәа урҗысла иршәҗуа,
Урыхәа. Иззымшо рзырша.

Аихараѡык затҗаҗшзом ажәѡан,
Суҳәоит, ушеишеи рханы.
Аҗьалда имлеихъеи икыдшәан,
Заҗаѡ рылымкаа иахызбаауеи схы.

Лашьҗазааит. Иахыкны сқьашана,
Лашарак нумхын са сзы.
Суҳәоит, сиетҗәахә, улшара,
Сыжәлар ирыҗа ишаны.

Имаҗзам еҗәаҗкгы иалшо,
Азәкқәа роуп хә хәикәзырхаз.
Җазегъ мҗажәлак еиѡызшо,
Изырҗаз агәашәқәа ишәхъаз.

Аҗхқәа уҗхаран уршәыла,
Саныҗамоуп, иаха улашала!
Агәашәқәа урҗысла иршәҗуа,
Урыхәа, иззымшо рзыршала!...

ИҖӘАЖӘОИТ АҖСУА КӘАШАРАҚӘА

Ужәлар шбеиаз жәытә доухала,
Адуinei иахьугзеит еихаха-еитҗаха.

Узхаанымыз урҗ аҗхқәа рҗынза,
Анеира улшеит бла-җарыла.

Ес-ииуа ирыҗиуа – аҗсуа кәашара,
Аҗсуа кәашарақәа – амѡа лашара.

Зыласра, зыҗшзара җәажәоз ажәада,
Сылаҗш рылашәҗуан исымбаҗшәа уажәада.

«Анасыҗ кәашара» – азыхъ иаѡсуаз,
Аҗсуа рҗызба ихы шлыхҗнитҗоз.

Акәашарақәа – сыжәлар рҗәышра,
«Шьаратын», «Иаирума», «Афыкәашара».

Издыруаз җьышьон «Аибаркыра»,
Сшахәаҗшуазгы уи згәыкрыла.

«Аатҗракәаша» кәашара мариязма,
Гьечаагы зны иашьҗан уи «Каҗхамза».

Еицәа, еиҫа еицәа шыамҭа ирнысхьоу,
Уазрацыпхьаза кәашара згәылтхьоу.

Идурдырит милаҭ рацәала,
Пхьазашьа шрымамыз урт нацәала.

Иахьа иизшәа аҫыц-цәа рхами,
Рапхьа изхәыцыз рыпсала ирпхами.

Рхылтшьҭра рами иаазго Аиааира,
Апсны ианыкәуаз рыбжьы еинраала.

Угәы згәыз рҫацәа роуми хҫызыз,
Хадгьыл ахьаакәа зшьала ихызчыз.

Уажәакәа рыла: – кәашара бызшәала,
Апсра-ҫеи иапылоз шыацәхыртәрала.

Хәхәра ҫыпкәа зыпсала иҫазхәоз,
Кәашарала апсы дзырҫыхоз.

Абри аҫара кәашара злиааз ужәлар,
Ахааназ ишымажәуа урт рыжәҭан.

Исдыргеит агәра, исхәап имзакәа,
Ишугәылахау арҫиара акәицкәа.

Зылабжышкәа згараҫып иахымга,
Зцәеижаҫ изтәахыз уи ахымҫа.

Ишсахьаҫыхгаз уапсшәа ахәашьа,
Издырт «Аестетика адунеи» санапхьа.

Ҷажәи жәаба кәашара хзырбаз улшара,
Иуиҫааит уашҫаҫ «Ачаракәашара».

Иулоу ахкәа кәашарала иулзхша,
Умоҫацәа рчара иахьзаша.

Антдыра уцыз – хкәзара агәҫылса,
Аргәын ишанаало еипш ухьз Алыкьса!..

МАРИНА ЛНАЦӘКЪАРАҚӘА

*Илзыскуеит Апсны жәлар рартист, рапхьатәи
апсуа пхәызба аорған архәаҭы
Марина Никәа-ипҫа Шамба*

Ихәшәтәыгоуп, ихәшәтәыга лыблакәа,
Лчыцкәа рҫы хәизылгоит зегьы.
Дырҫызахеит азыхь-цкьа ҫамбакәа,
Хәпсны-шьхәкәа змоу еибаркны.

Иузыруеит, иузыру гәакьара,
Иуаҭсхьоу – уаҫамшәо урткәоит.
Марина Шамба лнацәкьарақәа,
Ухьаакәа наулкәшәаны иргоит.

Мамзышьха иааитцнахит амтәыжәҭа,
Иатәи амш хәцәпымтуа еикәпәх.
Аорған аҫы ианлырцәажәа Ахәрашәа,
Гагра дизшәа дылҫыжәҭеит Бах.

Дырзышәахәоит апсуа гарақәа,
Зыпсадгьыл зны иззыуаараз Орхан.
Иҫарлашо Гагрыпшьтәи хгәарақәа,
Ишҫапшзоу... Апсышәала аорған.

Ашәакәа зхәшәахәо лнацәкьарақәа,
Ифлеитаха агәатцәкәа рҫы ишәтуеит.

Увараҕ итээшэа ақарахымзақәа,
Иуцны идәылцуеит, иашәахоит.

Ианыхәмаруа Марина лнацәкьарақәа,
Лгәы-лыпсы аирақәа ирызхәаз.
Лыхьзала самыхәои агәәкрақәа,
Иахзааргахьоу шытатәкьа иазхаз.

Иахнарбоит Марина л-Шамбара,
Ашьацеипш хазмырцәоз хкашышы.
Аргама изузгы Бзыпаштара,
Азәызатцәык хшизымгаз хкашыны.

Итаулоуп Гагрыпшьеипш лыблақәа,
Ихыцәахуп стоурых зегь атцакы.
Ирхәоит ишақәлахо а-Никәара,
Цхьа ишиуа Маринараа рыцкы...

* * *

Цтақәак ҟада ихалон Бзып аҕы рыгерыхны,
Амра ахышәахәа Гагрыпшь иаҕарыпхны.

Ашәапыцәаң еилыцәауан итамашәтха,
Рхы аасықәыркит сгәырҟа ныцхьаршәтуа.

Ура! – еицырхәозшәа ахьара еилагылан,
Ахьақәшәаҟ иеипш, абҕыцқәа аңша ргәылан.

Сыхьшәаны сизшәа ҟыцәа акы еибырхәон,
Дымир иаха еиҕын хәа егырт «сырныхәон».

Срыцхаха, зны уарбак ахраҕ снаҕшәазшәа,
Иалиааз ациаа иалнаҕеит ажәла.

Сыхьзала зыхькгы хәйтцаччон ахьхәхәа,
Сыхьзала цшахаак асуан еиқәлафха.

Ршәахәацқәа неилатцәаны сыгәтыхаха сырцон,
Лымала дахьцәажәо хәа цьоуку сеибадырбон.

* * *

Гәнахала цлак бҕыцк ҕызмыршәац,
Махәык иқәтәоу цыс иатцәак змыршәац.

Есышыжь зыхьзала ациаақәа ииуа,
Зашәақәа шыаурдынха уа ипыруа.

Сзыхь-хәы шахзеипшу сыжәоан иахәап,
Агәыхь змоу унаҕыхәар угәыхь ухнаҕап.

Хатәы бызшәала ацәажәара угәанарцхап,
Уи ала иаңцоу зегь урцхалап.

Сбызшәахәашьа абцарны иситәит Анцәа,
Сапсыуамызтгы ахаан спотхомызт сара.

АТЦХ АГӘҢАНЫ

Атааҟ дсымоуп, сылаңш кыдхалт,
Атцх неиуеит еиханы.
Ецәацк сгәәтан атып ылнахт,
Зегь цоит ашарахь еихәаны.

Амза бҕыцқәак арчыхәчыхәуеит,
Схышә иаакылццоит акы ахәарц.
Хласба адәныҕа ичыхәчыхәуеит,
Аңша хага хгәара итәнацарц.

Аетдә, амза, зегь цшымызт баша,
Сласба, иңхазырсыз наҥ аңша.
Иахзеиңшуп истааз ажәеинраала,
Уи ауп насыпла хаззырша...

* * *

Сҕахәу? Сымала исымазам нагзашьа,
Исхәахьоу уазхьаңшроуп имырфашьа.

Сылахьу? Ианзам слахьынца мацара,
Сиетдәахәгы хәзишеит, исхәап имзакәа.

Сзыхь-хәу? Сыхьз ахызаргы – еицахтәуп,
Шьыцфок имырхәашьырц – иазхьаңштәуп.

Ахахәу? Башаза иуламхеит иара алаңш,
Ихьчатәуп! Иахьшуп сашьцәа ршьарфаш.

Атцлоу? Иарфәагәышьеит имцоуроу амыткәма,
Аварафь ацкы еицоухароуп умцшыкәа.

Сымфоу? Мчылатдәкьа илсхзаргь – иахзеиңшуп,
Уқәымлан сыцхә! Ирфәкәеит, уи сҕеиңшоуп.

Абартқәа роуп иаазгаз уара уфьнза,
Еиҕахәартоуп, сахьтәамыз цсрафьнынза.

Игәы надцаны, абарт роуп иурбаша имиц,
Иара иакәхәоит еихазхаша са исзымхәац.

Амала, аңсышәалоуп зегьы-зегь шиурбаша,
Зны дазхьоурцшроуп, исхәахьоу мырфашьа!

АНБАН

Сылаңш нахызгоит сгәы ҕыңраауа,
Улаңш ахьнақәшәо иқәгылоуп иара.

Ани аңеи реиңш хара хәизгәыкуеит,
Нхьци-Аахьци Анбан хәизнагоит.

Аңсуа игәы иаднатц изын еизхароуп,
Анбан аңсышәоуп. Ан илбызшәоуп.

Анбан – Мамзышьхоуп, абан снафәаңшуеит,
Аңсыуа мырхәагоуп, абар исхашуеит.

Анбан – Андуреи Абдуреи рдоуха,
Ххылцшьтра, хдаракәац, Анбан-хтынха.

Еиңшуп агара агәыдыхәа иҕысуа,
Игартцыз амаалықь, мшызха изхәуа.

Сан усзылфьзахеит, ахаан усызхазом,
Уара узлацәажәо сызхара исызхәазом.

Ашьтыбжькәа ирхылцуа поезиа бызшәоуп,
Амфәкәа рахь иупхьо, инымцәо ашәоуп.

Сылаңш нахызгоит сгәы ҕыңраауа,
Сгараҕың иафсуеит сгәыргьа цзыртуа.

Анбанкәа рыччаңшь сашта иашәуп,
Хтоурых хахәкәа дара рыла ишәтуп.

Анбан – са сыжәла, сыңстазаара ахәта,
Анбан уа узыхәа – сынбанхеит схәта!

АРАТЦЛА

*Шалуа Инал-иңа
игәалашәара иазыскуеит*

Уадызбалоит хашта аратцла,
Арасазыхь абахә ашыапаны.
Рышьта унхыланы асазқәа,
Унеихьан Зыхьҭа, саб иҭны.

Иишоуп, иахьа ркәапеи хыршәлам,
Аха иштәмбаз – агәра сургеит.
Ацаҭьа кышра зхәыцра кыдшәам,
Рышьта шхьышьтрахаз сурбеит.

Сартцысхьазшәа уи ржәытә гара,
Ргәыбылра саб иахәшья ислыркхьан.
Иргәылахьҭеит хратцла, хгәара,
Рҭапыц хәамтақәа цзыртлахьаз.

Рлабашьяшьята санцәажәло скыдуп,
Ацшыыцк, иахьрымаз ныхәартас.
Ишысымбацгы сыбла ихгылоуп,
Рацсшәа мырцәо рыцсы штаз.

Исурдырит ҭеишәа рзыхь агьама,
Сцәызқәа сүтеит ицшааны.
Урт асазқәа збоит аргама,
Утоурых цәахәацқәа срыбжыпшыны.

Ацсыуа хахәышк кәицк ахьалцуа,
Ужәла анушәа сыхәра арҭоит.
Изхьаз хсазқәа уцсы анырхоутца,
Зытәҭаншыап ытшәоугь дымрацхоит.

Акоуп дызламзо ацсуа хатца, –
Ацсадгьыл ацәызра – ацсра еицәоу.
Ухьз ахтнуп изқәымыз хьатцра,
Амцақәа ирылугаз шрацәоу.

Цәахәацыпхьаза хратцла адацқәа,
Сырхыцхыцуа «Ахәрашәа» рхәоит.
Рымахә згәылгоу ушәкәы «Асазқәа»,
Саштаҭ сцәызқәа еизнагоит.

Шәадызбалоит убри аратцла,
Саб иахәшьеи, иареи, уареи,
Рыхьзқәа анутдан саз бызшәала,
Шьхеи, нас зыхьы, цстеи, кәареи.

Уасаркьалхеит ацсуа ратцла.
Шәҭыуаа рышәкра еикәурхеит.
Ацсуара акәын изыкыиз асазра,
Уццышә ала уи ухьҭеит...

АЦСУА ШӘКӘЫҪҪӘА

Сгәы Бзыңаштахеит шәа шәзыхәа,
Хацсуа шәкәыҪҪәа – схы-сгәы иҭоу.
Итхәраа иааиуеит ишьха зыхьха,
Шәнапкымта рҭеиамтақәа, сзыҭхәароу.

ШәкәыҪҪык ихьаа егьи днаҭыхәо,
Мчымхарыла абранза шәааит.
Аҭеыхақәа шәбызшәа иналкәшәо,
Азыблара иалжәгеит, шәаиааит.

Аимак-аиҭак милар ауама,
Имдыды-мацәысыр – жәҭан цқьахом.

Хазегь хәеҗзеи мадар гәыбылрала,
Еигәыцхәу рашәақәа зшабазом.

Дырмит-цәахәа иахылшааз хауми,
Хҗыцқәа еидытыр – хнаршә зхиазом.
Псра-зра шхақәым – «Ажәа» шахатуп,
Жьакцак дапхьаргы – иара хазом.

Атх сналпшны шәыблақәа сырхыпшылоит,
Гагрыпшынтә сныхәоит сшәызгәыкуа.
Инасыпха сыблақәа инрыхшылоит,
Томла итытцуа шәа шәышәкәқәа.

Зегь реиха ипсыеугы са сгәы иадуп,
Иахьапсышәоу мацарагы са исызхоит.
Хамшқәа рзыхәа иреихау хамтоуп,
Еилых дшыкахамташа – убри иахәоит.

Гагрантә сара иаха шәызбартоуп,
«Азыхь абжы» сгәы итысны ицоит.
«Ахьаа!» – схьаатроуп – исыпстбартоуп,
Сызхаану «Асду» афгы сназоит.

Схы ансгәашароу, иансымам хгартә,
Сырталоит шәфымтақәа рдақәа.
Сарамоу, шәшеибаазаз ззымдыруада,
Азә ипсала егы ипсы такуа.

Зны итызтыпхо, даеазны изқәатыпхо,
Сгәатца ондухатәкьейт шәа шәзы.
Иацы шәызтысыз, иахьа шәызхыцо,
Акгы шәзацәытәахзом са сгәы.

Хҗыта школқәа рышәгәашәқәа,
Хапсуара ашәхымс лашақәа.

Хапхьаџцәа, хҗыта школқәа,
Гәашәк анакы – иакуейт хапшрақәа.

Шәыгәқәа еиламтәозтгы и-Бзыпха,
Иркәыду ахцәеипш сҗахтәон, сҗахтәа.
Сгәы Бзыпаштахомызт шәа шәзыхәа,
Сгәы изтаеомызт азәы уцәахәа.

АПШАЛАС

Апшалас сызхаанзам снарбоит,
Ғазных сылабжышқәа сзарбоит.

Анапы аргьежьюейт тынхатас,
Апшалас сапылоит тахтас.

Ашәацәа иеипшуп – иажәзом,
Аурт ауазаит – ишәазом.

Адунеи иакәшоит – иаацсазом,
Абыжышьхак рнаџсгы ипсзом.

Ха хзызгәакуа рыпсқәа ахоуп,
Иахтауанаты – рыпсқәагы тоуп.

Апшалас сахатгылоит тахтас,
Снапқәа сырьежьюейт тынхатас.

Сыпшуейт агәашәахь, агәра згоит,
Ибжьазхьаз ажәабжык сзаанагоит.

Иахашәтуейт сыхәда ипхаза,
Жәытә гәыцхәык иеипш сыпхьаза.

Зхы кны зымала уа итәахьоу,
Ауаз иоуп иуазхәо изыцсоу.

Аңшаласи сашәакәеи еимадоуп,
Аңышәара аҫара сыхәтоуп.

Пшаласда исылымшо слахәхьеит,
Сызқәаҫың инықәыңшны ихынхәхьеит.

Изхатәы хыызхаз аңшалас цшыаҫаҫ,
Сикәыхшоуп хәибазырдырыз Баграт.

УАРАДА

Гьаргь Чачба еицырдыруа иажәеинраала «Уарада» җ-ңсык ахоуп, җ-жәлакы ныкәнагоит. Ижәлартәха, иаңсыуатәны, игәыҗ-каагаха убас аңшәахь еиҫеигеит Баграт Шыынқәба, Чачба даң-сыуазам хәа игәаҫыны иаҫаҫылоз аҫак рнаҫаратәа. Аңсны зегьы агәы итхәааны, Шыынқәба поезиатә рыцжәлақәа рыхаара рнубаало рҫыңаҫы реиңш ңсра-зра ақәымкәа ирцәажәеит.

Уарада, сухәоит, исахәа,
Улабжыш зҫамбаци сгәаратә.
Суацәажәар сҫахижҫтеи иҫзозеи,
Пҫадгьылк згәыласоу у-Уарада.

Издыруада иунырзар уаншьтра,
Уашьцәа шдырзсоз шыазала.
Знымзар-зны урт хьымзгыла,
Аңсны ишаныргоз рышьатә.

О, егьараан сзын ихамтоуп,
Са сымцажәлеиңш шәартәда.
Сикәыхшанда, сшиуаз дырноуп,
Уарадахь изеиҫеига «Варада».

Икәгәышьоуп уа уансзымхо,
Санаҫысуа абғаларта.
Узсымеикуеи са сеиңш уззымхәо,
Узустоу ахәоитеи «Уарада».

Сырххазаргьы хәрашьтала,
Сыңсҫазаара ушамадоу,
Схы ансцәымҫу рада-гәышәа,
Сҫахозаргьы, сышуарадоу.

Ухәра цсыртызар, сәтоумҫан,
Зышәзы кьасо зқыҫақәа.
Хәрашәак иаҫсуа иуцсыргзлап,
Уарада гәышәа, Уарада!..

* * *

«Амҫа сықәуп, сықәуп, сықәуп»,
Хыдҫак сыдуп, мцабзк сҫықәуп.

Мҫа мариоума Баграт дзынсыхьаз,
Сырхамшәар амуит зны дзырдысхьаз.

Мҫабжа иқәхаз рышьта снацхьо,
Рхәыцра еидаран снаха-нахо.

Хҫәахак рымҫа сацыңҫәахан,
Ахацәа рхацәа ззырхәоз хацәан.

ҫоубак изымуцт мҫак иңнамшәац,
Здақәа реиңшьра знык изқәымшәац.

Цьара ихәишроуп, цьара ихҫәыроуп,
Даҫацьара – ихроуп, иҫкьарстоуп.

Дәаб ахықәан рафыск ейтасхап,
Сышьтахь иааиуа ашәак днафыхәап.

«Ахаҳә еиҫса» снаҭагылеит,
«Ацынтәарахгы» ихьаа сшәылеит.

«Ахра ашәа» нысгәыдыҭеалеит,
Ифымшәаз шәтыцны уа снафәлеит.

Исымбацыз мҭәыжәҭак снаҭеит,
Сышьхауарбаха ҭада схәлеит.

Сныҭеңыгылеит Бзыпгы шәахха,
Исышьтаныхәеит Иагьа хьшәашәа.

Ҷаҭак хырхәоит, сымҭа аузарц,
Илашоуп атх, сымҭа схымкьарц.

Сықәыз, сықәуп амҭа инымтәо,
Сышьтахь иқәларц згәы шәыхтнызтцо.

Мҭамш шәаныла исеиҳау зхәаша, –
Шәрыпхьо ашьтақәа сбызшәала.

Сыжәлар рыжәлартәраз згәы шәытнымтәо,
Саныз Баграт иеипш, амҭа инымтәо...

РАЖДЕН ГӘЫМБА

Уа дахшама ижәлар рашәа,
Измырцәаша ихьз-ижәла.

Зкәапәи хыршәлоу шьхазыхь ҭамба,
Ашәақәа рашәа – Ражден Гәымба.

Акыр ахәома ашҭа ҭада,
Акыр иаҭсоума ахра бҭабда!

Агара башоуп атуанаф иажәызар,
Иазууеи аҭсуа маҭәа ушәымзар.

Аҭсадгьыл рыцхауп ашәа анацым,
Гәыла ихәыцым, мазак зҭазым.

Ҷамҭак иашәа унафыхәа,
Уҭамчы нахкьа нас уҭыхәа.

Усоуп ҭаса ишырхәоз «Шәнеибац!»
Ражден диздырзом знык иззымхәац.

Дшьардаамҭаха дынкаҭеозар,
Амза еипш ҭазнык дҭахозар.

Уа даныкәм иашәа нхозар,
Изымхәац – имиц ициуазар,

Дахшеит рхәазар ижәлар рашәа,
Ижәлар ирыцуп ихьз-ижәла!

«С-КАМЫГӘ ИБЖЬЫ!»

Иахьеи-уахеи хзынхьаалоз арадио хзаархәеит. Аҭсуа пластинкақәа жәабака надкыланы иаафнеигалан, астал инықәиргылеит хаб. Аҭьҭьа хамшха агәы хныҭаланоуп хакәшаны хшаагылаз уи ашҭафы изызхауаз хфык аишьцәеи фыҭьа аихәшьцәеи. Раҭхьа иааиҭыхьашәаз пластинкак наҭеиҭеит хәиҳабы.

– Шәан дшәыкәыхшоуп, шәаб иахәшьа дрыцхауп, иныҭакшәа иашәырхәа, – хан хгәыҳәанылҭахьан «Смыр Гәдиса» анаацәыр-нагоз. Хаб иахәшьа хәа хара данааба, арзреи Аҭьынҭьтәылатә

*еибашьра Дуззеи рахьынтә изымхынхәыз лашьцәеи урт рҕацәеи
рзын илшәыз ашәы лшәылымхыцызт, акырза аамтә шцахьазгьы.
Зцәеижә ашәзы шалсра иалсхьаз, ашәа ахьырхәо зәацәызхьчалоз
акәакьтә дыгҕатәан лхы кны. Илхагылаз хаб икьышә аччаңш
ықәхәмаруа лаңшыла ихәдныхәало дахзыңшуан. Ус ахухәа иниа-
сит хәфны-хгәара зырҕасышаз, хәзтәызтәыз ашәахь:*

*О, сыңшалас, са исызгәыку,
Аанҕасрада амҕа икәу,
Иумҕатәны с-Аңсны ункыдгыл,
Сахәшьа хәычы дгәыдкыл, дхыдкыл...*

*– Шәанаңалбеит, шәышҕагылоу, убакаоу, Урсқан, с-Камыгә
ибжы! – Хаб иахәшьа дҕагылан, арадио ахь деихеит, инакәлыр-
шеит лнапкәа, игьежьуаз апластинка иагәылылхырц лҕахызшәа
лцәызкәа зегьы.*

УСНЫХӘОИТ, САРҖАЖӘӨА «СЫҢШАЛАС»

Ес-ииуа ирыциуа, Сыңшалас,
Ишьацкәоуп иулеитцәз Баграт.
Зыхәра мҕьазоз рашәахә ушалаз,
Ухәрәшәахеит Аңсны зегь уабартә.

Саб иахәшьа лымала лоума,
Аңсны зегь цәызла ибылхьан.
Рыбаџкәа лзырҕшаазшәа лашьцәа,
Угәашьымх схәычра иабахьан.

Дгылон зегь раңхьа, ашамтәз,
Дуңылон, убас угәра лгеит.
«Аңшалас» ашәы ишәшәыхгаз,
Хәеидасымтәз ла лыла иаабеит.

Уанталоз лдыруан хаб иаштә,
Иаалыртырц агәашәахь деихон.
Ускантәи лсахьоу? – исхамштәуа,
Уа уеиңш ларгьы дыгҕәахон.

Аңшалас, дуҕецаажәон лыңсымтәз,
Иухылкаауан лашьцәа рыңшра.
Леикәкра мариамызт, Аңшалас,
Изыңсахыз лашьцәа рнапкәа.

Назарантә уафьзаха ахымџас,
Уанаауазтәи мцазам исыцроу.
Армәтәеиңш усыцзароуп, Аңшалас,
Җәзә дамбырц сцәа иҕазахьоу.

Исыкәлахаз, исгәакьоу, «Сыңшалас»,
Забитың ишҕагылаз изхәахьоу.
Иарбану исылоумтәз лшарас,
Насыпуп иахьызбаз узыңсоу.

Усныхәон, сарҖажәөа Сыңшалас,
Гагра ныжь санцоз сыхтәаны.
С-Бзыңтәҕы Бзыңтә санашьтәз,
Ана-ара санҕәз сеиџтәаны.

Сыңшалас, Сыңшалас, Сыңшалас,
Атыңкәа хьчатәуп сахьшьтыблааз.
Сухәоит, урҕәтәхәала, уеырлас,
Зыңкәынцәа рыбаџкәа зымбац.

Сызхааным ангәхьаазго, Сыңшалас,
Узҕыстуеит сныкәгыланы ахәы.
Издыруан, уа уашәақәа сышрылаз,
Издыруеит ишумырзуа сҕахәы.

Хабацоз уаџимџар а-Шьынкџба,
А-Гџымба иухеимџар абжы.
Хгџыгракџа хкџышџкџа инрыкџба,
Ицон, иаххызхџодаз ашџшы.

Шьынкџба – Аџсынтџыла аџсыкџара,
Хгимн, ихацыџџо хакара.
Ес-иуа ирыџиуа Гџымба,
Хаџшалас, хызгџаџуа хбаџкаџа!..

* * *

Баграт џџахџа, Баграт гџтыха,
Амра ахыблаџ хџыџрашџк зрыџхуа.
Гарашџала амшын-хџаа хызџкџшџааз,
Раида-гџышџыла џлоунтџ иџыжџалаз.
Аџкарма исыкџашахџаз сыџкџеныхны,
Тамашџџ џшшџыла сахџашџк џыхны.

Шџыла-дала ижџелартџахаз зажџа,
Ыы, нас, уи ауми адгџыл зыршџџуа,
Напымшла, шџапымшла илзхыз хамџа,
Кџэнагала, ламысла ишьџтыхуа хаџсшџа,
Баграт Шьынкџба – хџоеџиа арыџжџала,
Ахра ашџаџ ибаџказтџыз зыжџала.

ИАХџА ИИУА ИХџЫЗЗАИТ БАГРАТ!

Иахџа ииуа ихџыззаит Баграт,
Агарашџа изышџхџа шџгџы рахџџ.
Дзаазаз ижџелар игџара ргартџ,
Шынџкџ Баграт иеиџш ибжы рахџартџ.

Амреиџш дџџаажџартџ ахџхџа-хџхџа,
«Хџырџа шкџаџкџа» архиага аххџа.

Шџшџахџа Шьынкџба игџы иџџџаа,
Иажџа иамшныхџоуп иахџа.

Уашџамхазџгы – сыџпоетхомыџт, Баграт,
Баграт Шьынкџба – ажџаџкџа рџираџк.
Ахреиџш дџхаразкыз Кџахџба Хаџџарат,
«Ахра ашџа» иахашџџыз, рах ду Баграт!

Х-БАГРАТ ШЬЫНКџБА

џлоу ашьхаџа реибаркыра,
Акџеиџкџа рџџаажџабжџ – Баграт Шьынкџба.

Адуџеи џаулан иршџџуа уашџа,
Уџыџрааит уашџа уа убызшџала.

Еиџахгџы уажџа, изџахыз ахџа,
Аџџалк унахеит, иџахџа ихџара.

Имшџкџа сшџуџеит сахџџалакгџы,
џхызгџы исџџызхџаз Уџынџџџарахгџы.

Дурхынхџџ, дахылеит иашџа џхаџџра,
Зкџыџа кажыны иџџџыз Чанџа.

«Ахахџ еиџса» сналџшны узбарџан,
Излаурџџаажџаз – са исыџсџбарџан.

О, дыџсыџеуп храк изхамлаџ,
Храк изхамлаџ, знык ибџамлаџ.

џсык аџызымгаџ рахџыџла,
Иаџаларкџуа абахџ џхыла.

Исхџарџ суалуп уажџа шдыргџоу,
Уашџахџ жџаларык ирхџаа џыртыгџоу.

Ухътәы маҕаха Аңсны уамҕоуп,
Сжәйтәреи сҕәтәреи урмырхәагоуп.

Уажәа деиңшыга – О, Сыңшалас!
Шьардаамта исзеиңшеит, сыңсы шалаз.

Иззукуз хабацәа дгьыл назараҕ,
Сыңсы рхырххьан, ибылхьан амцаҕ.

Саб игәашә сшылагылаз, о, Сыңшалас,
Сгарагыңахь сьзинеуамызт иргәашаз.

Абчарахшыта – умҕа аңтырста,
Упоезиа арыцжәла – ңхьаҕацага.

Умшқәа мцеит илеихашәахәла,
Урзишеит ахрақәа шәышықәсала.

Зегь ҳазхамларгь ушьта ихыршәла,
Амшьта бзиоуп «Ухра ашә».

Ашьапы снадтәала инадта сзамҕа,
Сҕатцаңшыргы иазхап сгәахәтәхьзара.

Умшра ҳамшраз – уңхьарцами,
Жәҕангәашәңхьара уацаңхами.

Зажәа ҳашәгәашәхаз – Баграт Шьыңқәба,
Ашәақәа рбаҕагың – Баграт Шьыңқәба!...

ЕШЫРАТӘИ АЖӘЫЛАРА

Амца, Амца, Амца шыра,
Амца иабылуеит Ешыра

Нырцәи аарцәи реиҕашыра,
Ашьаартцәыра, ашьаартцәыра...

Ткәарчал агәы кылблаа, кылблаа,
Ңақәашь, Ңхьына, рхьыбла Ңыкәшәа.
Амаалықьцәа артәаа-сыртәаа,
Очамчыра, Лабра, Лаҕа.

Итцжәа-итцжәа сҕоурых хаҳәқәа,
Ахацәа рхацәа рашәа гәытлыхқәа.
Згара игарарблыз исахьа,
Иуазырбжыы сьжәҕан схызхуа.

Еиҕцәа, еиҕа еиҕцәа арңар ғламқәа,
Еицәоу ала аихабла икылхуа.
Ан лмыткәма – Гәымста аблырста,
Имиц уқәҕеиҕеит: уеиха! – ҳәа.

Избахьада ашьарҕаш ахьытцуа,
Ңсыуа бжыла иахьықьызқьызуаз,
Ашьа-цыңхьқәа имца-чыңха,
Абри аҕара милаҕк иахьалтуа.

Абылрашьтыбжь уаҳауа угара,
Узымнеиуа арахь уи ааигәа.
Заб дыгәхьаазго заб итыңаҕ,
Дахырцазар уан лгәара.

Иныларшә-ныларшә азатә гәашәқәа,
Ңаса еиқәхаз уабхьыз хәшәыцқәа.
Сгәытхәыбаҕқәа рҕынза инага,
Ашәзы злысыз уа Гәдоута.

Сыблит, сыблит, сыблит Ешыра,
Иаблыц саблыхт амца шыра!

Амца, амца, амца шыра,
Амца иабылуеит Ешыра.
Гәымста хцәышьқыыр ашыа иаблит,
Гәымста рыцха ашыа ихнажыт.

Ашыа мцакуазаап амца аиха,
«Шәнеибац!» «Шәнеибац!» зтыоуа аиохаа.
Рыбао, рыбао, рыбао сашыцаа,
Еита иахцәырфеит урт ацсымтәкәа.

Ацсахыоцәа хашыа-оашыа,
Реалароашыа сара сшыамоа.
Уанацъалбеит, уазхәыц Иаштхәа,
Уашыа ишыала икыдблаау ашыа.

Алоа аехыжыны ухатәы жәоан,
Икылблаа-кылблаа уара ужәлар.
Узкәатыпқәа атанк нарыкәца,
Итаоашыарц Ацсны улакыца.

Сыблит, сыблит, сыблит Ешыра,
Сааигәа умааин, ихытит сшыра.

Ацсра уамыхәан Аб Уацснызар,
Бцеи бицәымшәан Ан ббызшәазар.
Ацсны азыхәа абцъар шытихзар,
Ацсны азыхәа дыццышә диблызар.

Иблит, иблит, иблит Ешыра,
Нырцәи-аарцәи аршра хыцуа.

Иухазырштүа Егры икәшхьоу,
Иухазырштүа сыдгыл еишхьоу.
Иугәыцашәахъаз зны Лыхнаштә,
Ари афыза иакәзам хаштра.

Иблит, иблит, иблит Ешыра,
Шыада иузымрцәо амца шыра.
Нырцәи-аарцәи реиғашыра,
Ахахаи, Кавказаа, изхәаеыша.

Амца, амца, амца шыра,
Сыццышә ацшаароуп Ешыра.
Мап, икәашыдам, са саб, уашта,
Уашта дацәхәоит сан ахцәышла!

Ацсны шыах ыкам цак дызцимшо,
Аға шәыргәында ииааира злымшо.
Шәласы, сашыцаа, шәеиха Гәымстақа,
Аға дашәыхтәуп нас уа Акәа.

Амца, амца, амца шыра,
Амца иабылуеит Ешыра.
Амца рыжәца, амца рыжәца,
Рышыта зхымцуа Егры ирца.

Ирца, ирца, Егры ирца!

* * *

Саныкамгы сашәахә ццәазом,
Ес-ииуа ирхацыруа ицалап.

Сратцлагы адацқәа оазом,
Рымахәкәа сдәыпшза иахызап.

Силап сара дицыпхыаза азәы,
Сыхызгы ахытшам с-уатәы.

Сыетәахә талашам хланты,
Есышыжы ишәсырхалап сыбжы.

Сзызшаз зегъ нсыжъеит шәә шәзы,
Ахаҳәқәа ирхастап сара сыңсы.

Сыжәәан шәәтапшла – ихарам,
Сшәымтәыуан, сызқәатың уарам.

Сгарадың кәашарта тыпуп, ихъчоуп,
Хәылқазтәи шәәпшыла итырччоуп...

УА ИХӘАЛА, ИХӘАЛА!

Ашәә змыхәаз агәы хышәашәахъеит,
Ашәә зхылцуа агәы мра шәәхәахеит.

Еизыуаам ирзеицхәашам, уа еицышәхәала,
Ацкы ирцаз аңсуамцеиңш уа еицышәхла.

Схъухъуа срышьтазцаз схылтшьтрақәа,
Исхыпшьарту, ихътәы дачу схышьтрақәа.

Ззыхъ абжыи злираз исзынрыжъзоуп сабацәа,
Зыхъз зхыпшеиңш ижәлартәхаз рыпсадгылра.

Уи сдоурыхоуп, уи схагәашәоуп, агәымшәақәа,
Абцар рықәумкын сыңсы зыхтну рашәақәа.

Агәыцә тацәызаргъ идоуп рхәоит афстаацәа,
Ирықәумкын уафстаахә иафстаашәа ухымцәаакәа.

Ашәә цьбара наф ишушәнахуа ашәымацәа,
Ахра иафыргон аңсы ашәақәа инрылаҳәа.

Удыргарц утахызар схәашьа уназызырәла,
Гәахәарак уртазар, ихәа нас исцәымзакәа.

Усыхәарц утахызар ашәақәа рыла усыхәала,
Стугарц утахызар ашәақәа рыла усыңхәала.

Исоухәарц иутаху ашәақәа рыла исахәала,
Иуазашәазаргъ ичарамшу, схафырбага ашәақәа.

Имиц хихътәыуо хантагылоу аамтазы,
Ахәрашәа хзымхо ханкахәыцуа амшқәа рзы.

Сара соуми аңсуа иашәа аңшаласра,
Ирхылцуа акәицқәа угәатцафы насыплатца.

Уа ихәала, ихәала абзиабаразы ашәақәа,
Сушәыларц утахызар аетцәақәа срашәаха.

СЫЗТАХУ САХЫПШААУА

Сзустаходаз, Бзың, уңшаҳәада,
Зақараан сахурцахъаз санңсра.
Утыңхыызқәа сырхымзи рышьта,
Ипнари хәа ианушьтазгыи Асца.

Сгароу? Иахътысуаз Арасазыхъоуп,
Сыбла ахъхыстыз раңхәа уброуп.
Хәәны зцагылоу ашьха Зыхъфоуп,
Урт зегъ Ритца иацыңцәахоуп.

Бганаа рхәыңшза – Бгаарборта,
Аңырәара, Бақәылзха, Атызта.
Шәышцеигәыларҳаи, срыкәыхшанда,
Реибабашьа знысхуа лабәаба.

Еизимшазтгыи Бзыңи Бзыңцеи,
Иалшон енак сара слашәар.

Стәын шәә шәыла мши насыгҗлеи,
Убжыы сықәургон сшәахәафхарц.

Са сызлаҗхәо уаңсшәа ахәашьоуп,
Сгәы-сыңсы уи ала ишәтуп.
Ухъз злархәо ухәра арғашьоуп,
Уаңсыуа цәфчыаха усшәуп.

Ихътәы даңха ихшьуп сыхәда,
О, стыңхыызқәа сара исыжьроуп.
Шәахәашьа сымазам шәара шәыда,
Хъзыс ишәхызтаз ирычышьоуп.

Бзыңтәи абахәқәа шәрынңшыла,
Ижәбап сызхылтыз рхытәтәара.
Бзыңтәи азыхь агьама мбакәа,
Еилкаашьа умазам сцәахәа.

Утыңхара ансылымша – снасыңдоуп,
Ухъз счыцқәа рҗы итәахуп.
Җа шәышықәса рышьтахьгы с-Бзыңтоуп,
Суңшаарц ахьулшо сызтаху...

АРАТЦЛА АНЫШӘТУА

*Арайла анышәтуа зыхь җыцк ыйҗуеит, аҗаңың хәамта зәа-
шәтша азәы ицәырҗра иазхәоуп. Диуеит ашәарах еилызңшааша,
зыңсы цәгьам абчарах нагак.*

*Аңсуа маҗа аҗәынақәа арайла ашәтқәа ирҗырңшуп.
(Асаз хәамтақәа ркнытә)*

Аратцла анышәтуа,
Шьха ңшзак схытцроуп.
Аратцла зыршәтуа,
Ңхарак схылтцроуп.

Аратцла ажәла, –
Акакан арыцоуп.
Аратцла зышәтуа,
Цеила узҳарцоуп.

Зыххәыс амра,
Азаза ажәырц.
Аратцла абгьыцқәа,
Аңшалас иашәырц.

Лаңшык зхьымсыц,
Зыхьк еитцысхырц.
Ззыхь-хәы зхьымзаз,
Имца еитцысхарц.

Шьяп тыңк знымлац,
Храк сынхаларц.
Напык зкьымсыц,
Етәацк санңхаларц.

Аратцла анышәтуа,
Сгәатца мцәжәлоуп.
Сышәтуп ианышәтуа,
Арагәаңшь сашәоуп.

Аратцла анышәтуа,
Скарматцысха.
Иаартуп сышәқәа,
Сиуеит сыбзыңха.

Аратцла ашәтшьа,
Ишәтуа ирчыдоуп.
Аратцла анышәтуа,
Ашәи мчыдоуп.

Аратцла зышәтуа,
Мәа җыцк иирцоуп.

Ахаҳағы зыхъчаша,
Ҳа дҳаазароуп.

Аратдла зышәтуа,
Уаб дзыпсахша.
Ҳдақәа еиңызшыа,
Ажәа зхәаша.

Ҳратдла ашәтқәа,
Акәынақәа иреиңшуп.
Ҳратдла ашәа,
Сабитың аңеиңшоуп.

Аратдла ашәтқәа,
Гәахәтәы хьзароуп.
Итцаар аратдла,
Ҷаки иазҳароуп.

Сабацәа знысхуа,
Арагәапшь зсахьоу.
Сыңсы анысхысхуа,
Сцаахәа зцыңтәахоу.

Аратдла анышәтуа,
Сшьац аагагоуп.
Аратдла азыхәа,
Саңсыуа гароуп!..

СЫШӘКӘЫ АЦӘА

Шьыжътәи шәаңшьха са саацәыртцит,
Сыңсы зыхәласытәхәаз сышәкәы тытцит.
Бзыңаа ҳашьха сынкыдыңхәлеит,
Сыбғалазарғыы, ңыара схәлеит.

Сылаңш шьтырцааит ихала-хало,
Ацәақәа абжьңшшәык ахьеилало.

Лаңшы еимкьарак иалшазоеи,
Алаңш ухәеит хәа иахәазоеи!

Убла цари угәатцеи итырхыз,
Блала ибаны шьамхыла узхысыз.

Амра цшьаала амшын иахьзаало,
Уашәа схәыцреиңш иахьеицрало.

Аңшьыңьк шыкоу шьапыла скыдлеит,
Уантә сшәахәацха Бзыңаң скылсит.

Ажәытә шьтақәа ашәак рзысхәеит,
Еиҥахғы Баграт «Иажәа» саңхьеит.

Сылаңш итнахыз цәахәак срыңхит,
Сзыршәтыз ахаҳәқәа ашәақәа рылсхит.

Цлак сымбацшәа тәатцлак амцан,
Скәаша-кәашо мцак неиқәыстцан,

Саахәыц-хәыцын, сышәкәы ахьз астеит,
Ахьзу? Уабхьзеиңш сгәы инадстеит.

Гәырөеи гәырғыеи ирцыңтәахоуп,
Цәас иахастцаз – Ҳратдла асахьоуп!..

ИЦӘАЖӘОИТ БЗЫҢЦА!

Бзыңца, узбахә злархәо уцеицәа,
Зыхаара дгьылтәу, ицкьоу заңсшәа,

Ых, ных хэа, еицамхац ифахафасуа,
Псабарак иаламфашьо уцсабара.
Тыраск ахы наар изныруа иарацхьа,
Ацсуара иазышэахэо Анра, Абра.

Бзиабарыла зыжэлар ирзыкоу, Бзыцта,
Зышьхақәа ирхэйтшаауа рғапыц хэамта,
Ых, мхэазакәа, зегь ириааихьоу насыгла,
Пстазаарас измоу ихны иуфоу уажәа,
Табара рықәымзааит Бзыцаа рзыхьқәа,
Анцәа ныхэартас иахымаз аамтала!

АЦСНЫ

Ацсуа уигымзааит Ацсны,
Уара уоуп изхоу ицсы.
Саси ацшәымеи рзы улашоуп,
Узлардыруа сара сыцшроуп.

Анцәа ухаитеит ухахьчарц,
Уаха ахаангьы умцабарц.
Ашәы ушәаххит хаицшәахэарц,
Хажәаа еибыта хаицынхарц.

АЦСНЫЖЭЛАР

*Иазыскуеит Ацсны
Ахьыцшымра азхайцара*

Ацсныжэлар, срыкәыхшоуп шәыблақәа,
Сшәыхәоит, еибахтап хажәахыр.
Абаакәа, абаакәа, абаакәа! –
Ихахьчароуп хтоурых!

Рылацшқәа хадырцом ажәларқәа,
Хдаракәац ахыцәеит адунеи.
Хацсадгьыл алагоит хажәлала,
Еицахшыып ххәоуи хгәыгыртеи.

Рыцсы сакәыхшоуп хдазатқәа,
Ргәашәқәа шамкуа шәымбари.
Хкәашахьазар шыапызатцәла,
Абаакәа, ишәхашәмырштын абри!

Сыхчы исзатцхуам рыццышәқәа,
Лаца ахаирпланаф ибылхьаз.
Анацәа ркаракәа, рыц-рышәқәа,
Еихыхшыа рымамызт – еихашәхьан.

Хцеицәа – хфырхацәа рыцсыбафқәа,
Иаххылапшуеит, рыцсқәа ххоуп.
Анык илхымшаз агәымбылқәа,
Рбызшәа халхцеит, Ацсны цкьоуп.

Ацсни, ацсуааи, Ацсуареи,
Цынгылак хаушам шыта иахьа.
Хамреи, хамзеи, хабзазареи,
Рхьышытра ихуп, иацәцеит рааха.

Ххахәқәа зрыжәуп шыамцала,
Шьхазыхьк ахаан шыта итабом.
Урт зегь аагоуп шыацкьала,
Хацсы зыхтным шыаптыцк убом.

Ацсныжэлар, срыкәыхшоуп шәыблақәа,
Сшәыхәоит, еибахтап хажәахыр.
Абаакәа, абаакәа, абаакәа,
Ихахьчароуп хдакьа фыц – хтоурых!..

ҒОУБА ИУАН СЕРГЕИ БАГАҒШЬ

Ғоуба иуан хатәы бызшәала,
Сцәа сґазызо сцәа сыхцон.
Сыхәра иатәхәон са Сыхәрашәа,
«Аґшалас» сылабжыш арбон.

Ижәлар рыматц шиуа дзыхьны,
Ишихьчо хажәлар рыхьз-рыцша.
Ажәа ритон илахь еитцыхны,
Аґсны ишахтнитцо имч-илша.

Изыцшын адунеи адаракәацкәа,
Аґсуа рхнышьнакәа зазон...
Ғоуба иуан, илцуаз акәицкәа,
Иґсадгьыл акәа иґанацсон.

Зны исхалон, ґазны исхыцуан,
Ххыпшымра иакәызтцаз рыцсқәа.
Зны сеитцалон, ршьацқьа сылцуан,
Еихон сцәеижь аґы рыгәқәа.

Ғоуба иуан хатәы бызшәала,
Ацха кнахаипш стыстцысуан.
Ғоуба иуамызт баша ажәала,
Амца иеҳәоу рафцас дзытуан.

Ғоуба зулоз рыхьз сазхәыцуан,
Агара злырхлос Арагәацшь...
Аира ґыц ахьаакәа ґыцхон, –
Ғоуба иуан Сергей Багацшь...

12. 02. 2010

СЫМЦАЖӘЛА АБЖЬЫ

Раґхьа исхәаз цсыуа цыроуп,
Ақышә иқәку са сбызшәоуп.
Аччахәа иалцуа сара схәыцроуп,
Ахаан имыцәо кәиц-жәлоуп.

Амшын цәқәырґа азқәа иқәпраа,
Мшыннырцә хашьцәа еизнагоит.
Икьо иамоу ихьаа нилпаа,
Шьтахька сгәашка иаанагоит.

Са сымцажәла абжьи зхьысыз,
Иакхьоу гәашәзаргь – иаанартуеит.
Сымцажәла аґхара ахьнеиз,
Иґоу хьацазаргь, ґыц ишәтуеит.

Аґахәашьоуп, аґахәашьа,
Анапқәа зегьы ирызґахәом.
Иауам иамхәар угәыблышьа,
Иґоумхәар ахәа иазпыртуам.

Ианаґаху абжьи саркьалуп,
Ашәа алтцом акәицкәа злам.
Изынцшыло згәы шьам саркьоуп,
Акыр иацсоума агәы итхәаам.

Иузґамхәар – цхара ахылцуам,
Нырцәынтә уашьцәа еизнагом.
Мшынк ихпсаларгь изызхыцуам,
Абжьи ухамзар – угәра азгом.

Са сымцажәла – сажәеинраалоуп,
Саґхьажәоуп! Сгәатца иґахәхәоуп.

Сызтаху шэзы са сымцажәлоуп,
Ипұртырц улшоит, уа иҫахәоуп.

Рапхьа исхәаз псыуа цыроуп,
Сареи Сымцажәлеи ҳаижьроуп.
Сыөнду, Сгарапың са исыршәтроуп,
Сарғашьазом! – иахоу сыбжьоуп.

АЗЫХЬ

I

Азыхь иахныхәаны иржәзом,
Ҫынч ианыцәоу – иаадырпшзом.
Ихьз ахырцон ихзыртыз,
Аңышьара ирцон дызтахыз.

Азыхь изхтзом абжьыцкьа зхам,
Апсуара арпшзара иазхәам.
Азыхь иахықәаар изымжәуаз,
Роуп еицызхуа, изымшәиуаз.

II

Зыхь мхатцәказ закаө ҳапхеи,
Закаө ғамөак иарбзахахьей.
Азыхь уарҫыхоит уанхәәеу,
Азыхьқәа рыла ухьаа анхеу.

Апсыуа зыхьуп са сызҫеу.
Азыхь ҳа хтыпқацәа ирхаҫеу.
Ихьз ахырцон зыхьк хзыртыз,
Дырныхәа-ныпхьон дызтахыз.

III

Ан лҳақоуп азыхь аҳақ,
Ахә ззымшьо – зымөа уехьак.
Дадыркылон апҳәызба азыхь,
Лыхьз иацымларц хьымзгьык.

Азыхь аныцәоу знык уахьзар,
Иухәаз иакәшәоит ахәашьа уцар.
Азыхь иахныхәаны иржәзом,
Ари псадгьылуп – иажәзом...

* * *

Сыбзаҫ исыртаруеит сбызшәа,
Иныкәызгоит, аматц зуеит.
Ажәөан салоуп спырпыруа,
Ес-ииуа срыциуеит, сҫахоит.

Иарала хгарақәа рцысуа,
Ашәхымс схыцәанза исдырцеит.
Сбызшәа саштаҫ ишьацәхыртәуа,
Пшзала сымөа сахьнагзеит.

Иарала амзахь сышьтпрааны,
Храк скынхалар – сағнагоит.
Ахра аҫынтәгьы скынцааны,
Сгарапыцаҫ саанагоит.

Сыбзаҫ исыртаруеит сбызшәа,
Иарала сцәызқәа сыпшаауеит.
Сшәахәоит, сшышәахәац сымшәа,
Шәышықәсала ҫыц сиуеит...

ЕТЦӘАҘЬАА

*Иахьакәым, иацакәым уаштә сантала,
Ускан шыжъын: хәылпазынза сџахәа...
М. Лашәриа*

Пшынџажәа нызтәз Ахьтәыцха,
Икәшаауеит Дырмит ду укәицкәа.
Азыблара иналпаа зака урфәхеи,
Зтыц унымлаци: хымтәи пфәхеи.

Ублакәа рыла сџатпашуеит ажәван,
Ублакәа рыла срылапшуеит хажәлар.
Дырмит цәахәа адацкәа урхьымскәа,
Дырмит хыцша агәатца утымскәа.

Иуоушам Абәтаа, ма Баалоу-пха,
«Ацынтәарахи» «Ацшаласи» рылпха.
Ххатәы бызшәа антәгылаз ашәартә,
Дырмит ду рызфәтуамызт машәыршәа.

Архнышьнеипш жәаџа еифәырцара,
Ифәжәутцахьоузеи зака абицара:
Игәылшаауа апоезиа Антология,
«Асду» адунеи, Алыкьса Гогәуа.

Ианкыдмызгы етцәац затәык ада,
Аџбатәи уакәын, укамызт гәыгыртада.
Хшьа анкашуазгы итынчмызт Етцәаҗәа,
Ихацбылуан шьхак акы анамца.

Абацәа ирылабжьон, абаакәа шәыгәғәаз хәа,
Ахатцара шәанпшыла, уиоуп ишәзынхаз хәа.
«Етцәаҗәа» – хтцарауаа ргәағкәа згәылоу,
«Етцәаҗәа» – сыпсадгыл Ацсны иакәлоу.

Ушрыцу агәадыхәа – имиц ифәынза,
Иацшәа агәама анырыртә ифәытца.
Акырынтә ихызтцахьоу «Ажәа» ахьышьтра,
Акырынтә «Игартыз ажәа» ахьыпшьатра.

Дара реипш нас еибышәтала шәыжәџа,
Дырмит иеипш шәышныхәо шәрыфәәжәа.
Икам Етцәаҗәа пхәагылак анрылам,
Акы-џба хәа пхәазашәагы рымам.

Дыршьа умам дара рхыпхәазара,
Уиоуп хьзыс изрымоуггы «Етцәаҗәа».
Етцәаҗәа – ххәтәы-цха, ххыпшыфра,
Цьнышк уизырџашьом! – Иуцуп хамшра.

Хадгыл уакәлаз, идгылтәхаз Етцәаҗәа,
Хапсныжәлар! Хәшәкәыџџәа! Аҗыҗәхәа!

ЛЫХНАШТА

Аиаша иацдартан, инеиуан рычхны,
Ршьапы ихургылон, Лыхнашта, Лыхны.

Иубома ашьтакәа? Уи уабацәа ртәоуп,
Ражәасоу? – Ражәаса иахьанзагы иртәоуп.

Тәымк ишьаргәытца хнаташь хизгазом,
Лыхнашта, уканатц ацсыуа дыцсзом.

Лыхнашта, умблыкәа ажәак узхәазом,
Утәатцла цааимбаркәа хара хрызхазом.

Жәанызкьџык ианреихазгы уа имазатран,
Ахәаакәа иртысзомызт, усеипш иахәтан.

Лассы-лассу? О, мап, уаҕа еизазомызт,
Еизызырѡуан, итарызбоз уавсны узцомызт.

Иахәшәтәуан ужәлар, урбаргы зны җыз,
Ухъз ианыкәуан, уеиҗшын ахәырбҗыц.

Лыхнашта, уҗоубан, уа ирхәазгы хәан,
Ражәа хыпҗыаҗра – дгылк агәы иҗхәан.

Бзыҗи амшыни реиҗш, еигәыласан, еиҗнын,
Лада-ѡада еихомызт, рхәоу акын, ус иаҗын.

Рлабашәкәа аарыҗшыуа еизон иаҗахны,
Рхәатәы ылҗуан, ижәларнатәуан Лыхны.

Бзыҗашта иҗамзоз Лыхнашта иҗазон,
Мыкәашта изхымзоз Лыхнашта ирызблон.

Кәицкәак наугәыҗарҗсон «ааит, ахәаи»,
Зыхъз уа иҗашәҗлос Кяхъбеи Наҗхаи.

* * *

Аҗсны анаҗәа – аҗсуа ихәрашәа,
Иахзылазҗаз агәымшәара ажәла.
Ахәрашәа анаҗәа рҗәтәроуп,
Иахынәәауа анра аҗынәоуп.

Анаҗәа рыла, уаргы Бзыҗта,
Наҗьнатәгы уҗшзан насыҗла.
Дрыҗхауп фырхатҗак дзыҗнымхаз,
Зыҗсадгылаҗ җсадгылда иеҗымхаз.

Ахәрашәазын рыҗкәынҗәа хәрашәоуп,
Анаҗәа хиааира ду иагәадуоуп.

Иахыҗуа рхыҗуеит, уи иақәлоуп,
Хьтәы-гәаҗны ххыҗшымра иагәылоуп.

– Сҗа, ухьамҗын! – Игалоит рыбжәла,
Ахахәкәа кәабами ршьала.
Ишәахәон иахькаҗсазгы рыҗеыха,
Ирылабжьон аҗцышәкәа рҗыха.

Ибаҗоуп арҗ анаҗәа рхаҗсахьа,
Бзыҗ ашьхәкәа зыҗсахуа иахьанза.
Азәазәала урыҗхьо хьызхәала,
Урыҗәәажәа уан лбызшәала.

Хбаҗакәа инрыҗҗа узамѡа,
Иуархәап хшымҗсуа назаза.
Азә ибаѡ баша ишыбжьамзыз,
Хамҗажәла акәицкәа шмыҗәаз.

Ишыназәз хажәлар рыгәҗыха,
Ашәҗкәа шыргәылҗуа рыхтыҗкәа.
Аҗсны шьта ианаало шкәакәоуп,
Анаҗәа ршәымаҗәа ашәырхроуп.

Иахыскаауеит хәҗа иҗсыхәашь,
Дара реиҗш игәтәуп иныҗашь.
Амҗәыжәѡа еиҗнахит Кәыдры аиѡхаа,
Идрыҗкьеит шьаҗашьк ахьмырскәа.

Шәазызырѡы хфырхаҗәа ихархәо,
Хааилап хбаҗашька ианхзымхо.
Аҗсны анаҗәа, шәара шәныхәаз,
Егьа шәгәаҗзаргы, аҗсра иамыхәаз.

Шәыҗкәынҗәа забхьыз иаҗаҗшуаз,
Ижәдырхьан баша ишҗамхоз.

Аңсны абаңа! – Имыңа ахәрашә!
Аңсны анаңа! – Хгараңың, хгәашәңа!

АШКӘАКӘА ХШӘЫЗЦАЗ

*Абышәа – ан илбышәоуп, ихаауп, иңшқарахуп, иңыңхауп,
аңсуа ан леиңш ахаңамңхәысрағы алоуп хәа иңхәазоуп.*

Асаз жәлар рхәамтәқәа ркнытә

Ашкәакәа хшәызцаз,
Хамцажәла змырцаз,
Ачхара змымтәаз,
Адунеи хәхыызгыз,
Зегъ зымчу – бызшәоуп.

Амцеиңш уеиқәызцо,
Зхы-зыңсы ухтнызцо,
Узыхәан зығнызхуа,
Цырала узырңхуа,
Здоуха лашоу – бызшәоуп.

Ажәәан ахь иуңхәо,
Зымтәыжәәқәа узырхәо,
Угәилшәтны угәылзхуа,
Угәәкра уағәнызхуа,
Ирңшзагоу – бызшәоуп!

Хәхдырра хцәызмырзуа,
Аңсуара зхылцуа,
Хцәамаңа, – иахшәымтца,
Анцәа хазлаиңхәо,
Иушәыло – бызшәоуп!

Ахыңшырма хзаазгаз,
Ауамағы зхазгаз,
Зныхәаңхыыз мәашәыз,

Зәәтаһа хәршәтыз,
Ифырңхәызбоу – бызшәоуп!

АҢСУА ГӘАШӘҚӘА

*Асазқәа акгы хәхыт хәа исңхәазом хтыңқәа ркны иқәыф-
уанайы хсазшәа зхылцыз аңсуа бызшәа.*

Рабиа Геч-ңха

Анкәа зны Сазқыт иаңцаажәаз,
Ңшаласк сгәы италан еимдон.
Атиаакәа ахәшәқәа злырхлос,
Инытканьы саз-хыызқәак рхәон.

Аңсыуа цырақәак нархәы-аархәуа,
Чрыгбак ажәақәак иңон.
Аңсуа шыа зыхшылаз рзыхықәа,
Геч Даңа ныхәаңхызыла икәабон.

Лзарақәа лкын Саманҳа Кама,
Мәак даңәхәон, изнысхәыз атанк.
Урыч Аңанба истаз азцаара,
Арашдла иканатдон аңак.

Исхагъежыуан Хышьхантә илыбааз,
Рхаантәи уарбоушәа, ағашыуан.
Аехыртарны аңьтла абгыцқәа,
Чавроушәа хәацак иағәнашыуан.

Рабиа иахзынлыжыыз ахәамта,
Аңсыуа гәашәқәак аанартуан.
Асаз бызшәа зхылцыз Аңсәа,
– Абаақәа, шәгәы садышәңа! – ғәнатуан.

Лзарақәа лкын Саманҳа Кама...

САРА СЫРХНЫШЬНА

*Карачы-Черкъессиа тæи Ареспублика жæлар
рпоет, Дырмаит Гæлиа ихъз зху апремиа алауреат
Микаель Чкату ихъзнызфылоит*

Ацсны уацшæймоуп, Микаель Чкату,
Баша мæсфым уара ара.
Сыдгъыл ахъаакæа згæтца иаду,
Блас уахалахъеит Ацсынра.

Абазаштæтæи ашъауардын ахзала,
Сыхæра иадтæалан ацша сындо.
Издыруеит сара сырхнышьна афæала,
Сангæхъаауго, угæы сантоу.

Уабдуцæа рхаантæи архнышьна,
Ацшшæала иуасхæоит иатцаз мæфыс.
Арантæ са сацхъалоит уцшышьа,
Ашақæ ианасуа ашæуа иæыз.

Ицæахъазаанит ахъаца адацкæа,
Ацсуа ахаан иатцеикзом еихак.
Ахъаца ацсуа иакæитцом амца,
Ахъаца иамоуп Анацæа рхак.

Сырхнышьна сналцшыр Абазашта,
Са саб иаштæипш сынтацшуеит.
Рыфнду акæын, са сабацæа рзыхæа,
Саргъы Бзыпаштæипш исыншуеит.

Ацсны иагæылахауп уа ушьта,
Шьта схъыпшыфроуп, сашта шæтуп.
Жæафантæ еифырцоу Сырхнышьна,
Иацаххозар, фба еица иутәуп.

Уа зны-зынла фыц сафæцаажæоит,
Сиааиреипш еифырца-еифырцоуп.
Сагæзуеит, иахæшьак леипш сакæшоит,
Сацыпхазар – фазны сацоуп.

Микаель Чкату – хæхæрақæа зцахуа,
Ахаангъы ихалзымго зыцсы.
Уицны уазар зны Лабахæуа,
Хæ хаткыс иудыруеит шьта Ацсны.

Акарма зыкæнырхыз ацыпцæаха,
Анцæа ихамтаны – инцæахæуп.
Сашъа, сбызшæала уаины уацхъа,
Са сырхнышьнаф зегъ цæахуп...

САРА СЛАКÆТЫП

1

Пицунда, слакæтып, Пицунда,
Ашæт згæылцуа умца акæицкæа.
Ифашъазом уатæи ашъацра,
Ашæапыцъаф реивтапсашъа.
Амзара акæзар, иатцоуп хаарак,
Уатæи ахахæгъы – фæ гæацхарак.
Усхафсахъоуп, уара с-Пицунда,
Иацсоу ажæа узы исзапцанда.

2

Харантæ иаауазоуп умазамæа,
Ичыхæпсароуп уатæи амра.
Ужæлар беиоуп уа фæцыцла,
Ргæашъымх фыжæуп уа ламысла.

Умаалықхәыч, зшыәға еихызго,
Утоурых-тәца – уатәы ианңшыло.
Утоурых саркыа агәы зрыцкыо,
Хара иахзымхәац ҕыцк анызцо.

3

Ахабла хькәыршәац – дуней дузза,
Ухьз згәылңхо шәышықәсала.
Ирхыңшыатроуп зымч неибызтаз,
Ишқалақхоз иацы инеибызхәаз.
Хәыцрашәк ачхара рәагәылак,
Аецәырнагеит Пицундаа рхеилак.
Уатәи Анацәа уа иукәырчахоуп,
Уатәи Абацәа уа иуцыңцәахоуп.

4

Усас, ихнахыз ухьз Пицунда,
Умәа дыкәуп: «знык сназанда!»
Знык днырҕыхәар улакар зыхькәа,
Дырзызыршып игәеисыбжь нкыла.
Насыңк нижылап дануңыртца,
Быжьба ицзар данутаауа.
Пицунда – аңсуа ихаҕсахьа,
Срыҕхәароуп ужәытәра, уҕатәра.

5

Хаңсуа қытақәа ирхылцыз,
Роуп абас зыңсы нухазтаз.
Издыруеит уаццха-ләа афәала,
Иарбан мҕыжәлоу иақәу умца.
Ужәдан иатцәа ахьтәы хышәкәа,
Уатәи амшын разны шәахкәа.
Игәтыха цыртыгоуп, и-Пицундоуп,
Аңсны азыхәан – ари еимхәыцтроуп!

ПОЛЬШАТӘИ САШЬЦӘА

Азлагареипш изымтәаз зрыцкәа,
Сытцхкәа шеибафо исыршоит.
Аңҕыстуа: Польшатәи Барцыцаа,
Сааигәа шәахыкам саршуеит.

Избоит сшамоу са сыргәаша,
Жәѡанк ахьазеипшым хажәѡахыр.
Слымха азкыдуп ухьз, Польша,
Слымха азкыдуп утоурых.

Ацәыз шәымоуп «Хтырца шкәакәа»,
Знык шәахьтамңшыц илакта.
Ишәзырхада, шәарт агәақкәа,
Қарас иунаҕо ихыңша.

Суазуп дахьшәңымлац Сасрыкәа,
Зфырхатцара ҕыхо есшыжьы.
О, издыруеит, саниар агәақра,
Бзыңтаа раңхьа ишаныруа шәгәы.

Сгәыхькәа иргәыхьуп шәхәыңкәа рзыхәа,
Иахьтымтца «Анбан» – цсыс исхоу.
Уи иагәылоу нанду лсахьа,
Игәырқәандагоу «нан» – иңхоу.

Шәара дшәыздыруам Дырмит Гәлиа,
Аңсуа иажәа аразкы.
Шәизааигәазар са сеипш гәыла,
Абас сыжәбомызт схы ларқәны.

Дшаадмырңшуа аиахәшьа даныцәоу,
Еидарас изцоу аңсуа жәаңка.
Аңсуа аңсра дшаңыло дышгылоу,
Дшьамхнышла дшымтәац дшәақьа.

Схала сцәажәом мзызда баша,
Аха сарцәажәоит исышәтаз ааха.
Слымха азкыдуп ухъз, Польша,
Бзыңта исзафыхаз иахъа.

Усхъауеит Дымина ахабла,
Сымцажәла агәтаф ухъз тәахуп.
Шәабдуцәа икылыршәаз аихабла,
Бзыңтеиңш рызкәатың стахуп.

Суазрақәа зегъы шәкәык ианзалом,
Сышьхақәа реиңш сшәызгәыкуеит.
Аңсуа хәа ашәкәы шәахътафым,
Агәыңшаараз – сыңсаанза исызхоит.

Бзыңта усзафыхаеит Дымина.

СШЫНЫФНАЛАЗ ЕИҢШ ХҢАЦХА

*Асазқәа рашта итагылоу ахъаца аныџфаалак, уааңсара хазб-
зиахааит хәа ашъапы инагәзны ианрымшъарам аены ихыр-
џәон. Адац иахырхыз ацәа напык азна наџаңсаны, иनावакны
хъацафыск еитәрхауан. Даеа ф-шьаҟак Мамзышьха аҳаракырафы
ашәапыҟаң рыгәтаны еитәрхауан. Ахъаца иахыркаауан ан
лгәытбаара, лычхара, лыңшзара. Фныџкатә бырфынраны ырыҟ-
хъазон лыҟьбарара, аха иахъаҟыңу, иара уигъы лыбжъы тым-
гакәа, лакта хаала, Анцәа иан л-Хъацаиҟхара аныҟшуа. Хъаца
маџаыкгы, баша бгъыцзаргы, игәагыны амца ааигәара инар-
гомызт.*

(Асаз хәамтақәа ркнытә)

Сшыныфналаз еиңш хҟацха,
Сгәы инықәгъежът алџа аффы.
Иааилырх-ааилырхны ахәа,
Сафөит инанҟсаланы снапы.

Агәнаҳара мнеиааит шәышҟа,
Хъацоума иақәшәтаз мфыс.
Ахәа илаҟәон акәаң-акәаңхәа,
Алабжыш архнышьна иахъшыз...

САРА СЫДГЫЛХЕИТ...

Сышәтуеит амцаф. Са сыдгылып,
Сцәеижъаф аццышәқәа лашоит.
Циаас иҟоу срыцуп, сыргәылоуп,
Ихәшәхарц сышрытәхәо исыршоит.

Сцәеижъаф иҟоуп гәырџеи гәахәеи,
Сгәырџа пхъакуп, иңсыртзом.
Испымлода: фыстааи хәахәеи,
Азәгы сышгәаҟуа исырбазом.

Ашәа анысымхәа са сыцәом,
Сабҟьар – сашәақәа сыыңшну?
Фындус срымоуп, уаҟа иамтәом,
Зыхъфатәи хзыхъҟшьоуп изеиңшу.

Са сыдгылхеит, абжыцқъа схылцуеит,
Блақәас сырхалеит, сымџа хароуп.
Ражәа ансыцым, рыңсы схылцуеит,
Рзын сымразар – са сзын ихроуп.

* * *

Сикәыхшоуп шәыссызшаз,
Хынџажәи џба шытыбжъы.
Анцәа иоуми хәизышшаз,
Ижәлартәхаз хгәы инаңшьны.

Акгыг дагѳам, ак лашѳымкѳа,
Стѳурых иѳѳу аѳѳынтѳаракѳа.
Ишѳанаало иухѳѳо ашѳа,
Апсѳа нбанкѳа – схѳытѳѳѳа.

Акгыы илдмышреит акыртуа,
Ишьаргэйтца шэатцашьра итахын.
Сшэыкэхышанда, апсуа нбанкэа,
Цэгьарак шэытцамызт, шэаартын.

Адыд асцыпхъаза афъцла,
Иахаггы игъгъахоит.
Итаулахоит адацкъа,
Абгъыцкъа уфпхауеит.

Акы убар, чаагы ухаштуу,
Хтеицэа иреипша шэьжэоахыр.
Аңсуа нбанкэа, ихчаз хашта,
Нбанк зыцэмызыз ха хтоурых.

Адыд асцыпхъаза афъцла,
Иахӕггы игӕгӕахоит.
Итцаулахоит адацкӕа,
Абгъыцкӕа уепхауеит...

* * *

Ииуа ициуеит ажәџан,
Итхәраауеит иижәша азыхь.
Ҫоурых ҫыцк рыҫшылоит ижәлар,
Иеыжәлоит амрагы ахызы.

Хѡаас икоу икѡаасбыжъ риѡѡиуѡ,
Ииуѡ сициуеит саргыѡ.
Хаарас икоу риуѡ даниуѡ,
Цѡѡхаак рыкѡнылоит зегыѡ.

Ииуа ициуеит амшра,
Гарашәак ааџуеит узырҳаны.
Амыткәма иардысхьоу ашла,
Иуазшьта наскьоит хараны.

Ииуа ициуеит ашьха,
Ахәшә ғыц иґызхша ҳаґсы.
Аиааирахь иҳаґхьо анашана,
Дунеи ғыцк ҳанылоит ҳаины.

Адуinei ззыцшу иамраза аиха,
Дангэылабшь ибшьыз са соуп.
Сара соуп итабыжыыз аиѡхаа,
Еиѡх изгэйтцашэаз са сгэуоп.

Сызтә длывагылоит афызә,
Илкәыблаауп, усқан дзатәзам.
Саштә ианыбтоит афазә,
Бымыһкәән, ус быхәтәзам.

Ахызатә җабмыршәын сыңсырта,
Иҗашәахью азырхазар – саңәоит.
Дбымшыын, дмыцхәызар са дсыта,
Сыңсы ихтыңта Аңсназыхәа дсаазоит.

* * *

Иарбан хэрашәоу удх еихызтәо,
Угәах иалоу илейкара-лейошо.
Уа уацхәа исныруеит уанызмыцәо,
Ушьыжь зырхаро, измыршо.

Изыхъо здыруеит уантәоу гәыхъла,
Уҕысхп егыараан уцсраны.
Маза иухызгап былратәхәала,
Изгап иухъымсуа иуцәзаны.

Кашпировски уңсы изғымхит,
Чумакғы изымдырт уа уахъхәыз.
Са сеипш угәыхъ имшәа изағымхәеит,
Ирзымңшааит урт са сғы иштәахыз.

Аңсуа ишыра, аңсуа ида,
Ахәшә изыңшаазом ғәзәы.
Аңсуа ихәақәа, аңсуа иңсырта,
Аңснада иамадам ғәкы.

Акоуп аңсуаа рымцашоура,
Изтәым еимаркуеит уажәгы хғәых.
Ирызмырцәеит ххы агәаңхара,
Хашта хтыңуеит хғәыгра еиқәных.

Жәашықәсала иңахын хдеисра,
Аха хғәлеит шыта хқәашатәха.
Агәра згоит сара аңсабара,
Сгәарағ иңцуанат сбызшәа.

* * *

Сара сзишаз назазазыноуп,
Аамтала сықәым ари адунеи.
Сығанат цәашьтас сбылларцоуп,
Сзыхъ табазаргъ зны саннеи.

Саниуазгы сыжәлар рхәақәа,
Сара сыхәдоуп изхашәоз.
Амшқәа реипш ғың сишарцоуп,
Рзын слашароуп ззын хәлахъаз.

Ашәзы атың ағы сышәтлароуп,
Лассы-лассы сзишо сыгәра ганы.
Аңсуа мыткәма сынтәеит зымхәацоуп,
Ижәбахъоума Ахәрашәа ажәны.

Ааи, сшыжәбо ғың мағәалоуп,
Иснаалом шытаңғәа сара ашәы.
Иңсуан самбар, скәафта шкәакәоуп,
Сышәтит ааңынтәи ашәаны.

Сыңсыңхәаза ғаңсык схалоит,
Илашәхъазгы гәашәк аатуеит.
Сыңстазаара қлыбтас сахлоит,
Шәара шәзынгы зыхък хсыртуеит.

Са сырхымшеит ак зытнымхо,
Сыңсы схытыр – дағаңсык.
Ға знык сироуп сахъазымхо,
Иағаххозаргъ даға знык.

НЕЛИ ҒАРҒА

Нели Ғарға 75шықаса лхыңра иазкны

Амшьта бзиан шәабиңара,
Ғәылрала еилысуан шәңәахәақәа.
Шәымңахъ иқәломызт аиңашыңра,
Еикәыршан азы шәара шәнапқәа.

Зңәахәа гартың дшәыргылон шәаңхәа,
Дшәеиғымхар хәа шәара шәшәон.
Ишәытагылон жәағы-жәағыла,
Шытахъ инхазгы шәизыңшуан.

Дырмит ишәзылихит ус амға,
Арғиара аңәкәырңахъ шәигон.
Ишпакамыз ашәкәығәңәаңсыкәә,
Иғыңра шәыңакны шәихъчон.

Шәымҗахь иқәломызт айташыцра,
Еикәыршан азы шәара шәнапқәа.
Амшьта бзиан шәабицара,
Аетқәақәа реипш еидын шәыгәқәа...

* * *

Иахьа бтагылоуп ақәра ашәымта,
Анцәа ицъшьоуп, бгәахәтәы бахьзеит.
Ақәра ашәымта, ахәоу ашәтымта,
Быжәларгыы рхәахьа назеит.

Бара бмота – Ғарпҗа быхтәаха,
Ахьыш брылатәоуп ацъца.
Нели Ғарпҗа лцыптәаха,
Нели – ақәыпшра, зны – Ахәыцра.

Нели Ғарпҗа – цъшьык ахшара,
Нели – Анра, ахьз-ацша.
Нели Ғарпҗа – ҳа ххьыпшымра,
Томла еишьтоу ба бышәкәқәа!

* * *

Бығәғәагәышьан, Нели Ғарпҗа,
Рапхьатәи хәжәтцыс – ацсуа тыпҗа.
Ацсуа пхәызба – ажәа азқәа,
Сағанеи Гәашьа, бара сдоуха.

Бнапқәа еитыбхит сышқа шәааи хәа,
Ацсуа тыпҗацәа ҳаихьырпшны.
Изнымпшыда бара бшәахәа,
Былапш ҳакәбыршеит имшны.

Ба бызнысыз мәа мариазма,
Шәахырбаауан шәхатәы бызшәа.

Шәнаптапшыхыр руазма амза,
Аха ишәнымпшит азәы хьшәара.

Бхақ хазбзиаз, Нели Ғарба,
Бықәра сгәышьакоуп сара.
Хзиас, бара, хзыхьчча тамба,
Ес-ииуа ирыциуа, бара.

АХАТЦА ИЛАБАШЬА

Иреигьу ҫызан Илабашьа,
Инарсны дацәажәомызт баша.

Иаакыдихуан неироуп анырхәоз,
Инаирсуан ажәа анихәоз.

Ашыц иалхын, ацпшза аман,
Абыбыц неигозма уи амқан.

Иреихаз цызан ацсуа изыхәа,
Иацсыуан, еибытан ламысла.

Иныкәнагон иара ихағсахьа,
Акатәарағ ианхитуаз азыхьқәа.

Апшзараз иахеитомызт ацса,
Иахытцеит ихытца ацсуа.

Сара сузапхьоит убри ашьта,
Изтәугьы дуасхәоит Алабашьа.

Алабашьа, изыпсахуаз ағыхәа,
Иахьаҗаху илнахуан ағыха.

Аңсуара ныѳаызгоз иреихаз акэын,
Иара ихъзеипш пату ақэын.

Аңсуа ихтысхъаз уи иахтысхъан,
Атымнтыша дама итысхъан.

Ихатэы хъзын, зны ихатэымцан,
Изку игэы акэын – ифырхатцан.

Иахъатаху – ахацэа ирашэан,
Иныѳаызго ижэла ажэлан.

Аңсуара ззымдыруаз аңсуа,
Хамтас иртомызт Алабашья!

САШЬА

*Изыскуеит Асовет Еидгыла
Афырхайа Ражден Миха-ица Барцыц*

Иурѳыцит хынѳажэи жэба шықэса зхыцуа,
Спынтца итасит сызхаанымыз абылффы.
Аццышэқэа еимарпсаз аштакэа срызхэыцуа,
Сыхэцэыхэцэуа сықэдырхеит аибашьяра адэаффы.

Иазымхеит иухугахъаз аназара,
Атэым дгылаф узырзсахъаз ашья.
Ахақ мызит узаазахъаз агара,
Хайқэдырхеит укэицқэа злаз ацацэа!

Имиц дгэылишыырц ҳақсқэа надкыл,
Иеҳакэиршан ҳаишыаеырц ҳаға.
Угэымшэара иалпшыз роуп ҳадгыл,
Згэы ҳпырак ижэылаз хаха.

Миха ду хэа, уаб ишьтамызт баша,
Умцахара ахыпша аазырқшхъаз!
Ражден Барцыц – ҫынтэҫы Афырхатца,
Имыцэа ашьамѳаф зыршахъаз.

Мракоуп адунеи зегъ иазеипшу,
Иѳатцапшлак уа ҳалапшқэа еикэшэоит.
Сымшынуаѳ, исазхэо уатэы исцеипшу,
Сахышьтыблааз атыпқэа рѳы сышэтуеит.

Упазатэ иеимтэахт сзатэуп хэа,
Иқэлацэа реипш даѳагылан ахѳа.
Агэымшэара шаауаз абшьтрала,
Избеит уара ула, игэғэоуп сѳа!

Сашья, уахыццакуан Ххыпшымра,
Идрыцкьеит угэы итыхоз Кэыдырта.
Сыхътэы-етэа, уара сымрахэага,
Ахатцарашэа, иахаѳуа Гэымста.

Згарагып зызқэагыпхаз ҳцеицэа,
Рыпсқэа шуцу агэра згоит, сашья.
Издыруеит ишуархэало имзакэа:
Иилааит Михараа – Ражденраа рпацэа!

АПХЪАРЦАКАЦАѳ

*Изыскуеит апхъарцакайаѳ, еицырдыруаз
апхъарцархэаѳы, аказа ду Арсцаа Кастеи*

Ацаф кышра иалхэаа адацқэа,
Абахэ иафалашон уи атэатцқэа.

Иахтысхъаз ртэахуан иччоз абгыцқэа,
Ахахэ агэылшаара реипшмызт апхызқэа.

Дыхәнон уи атла хатта еинаалак,
Даҗахәыцуан жәлар рашәеипш иеналак.

Махәык дашьтан аҗхьарца злихша,
Уи аамтаз иныхәон итаҗа ахәишра.

Акаҗкаҗ абжьакәзар ашьха иагәтыхан,
Атцтра зәазызкуаз зыхькгы хәйтхәытуан.

Скаҗәон арафеипш, амца иеҗынкылаз,
Сшәахәон атәатлеипш, аршаш ихнакылаз.

Атәацла злагылаз закәытә еибаркыраз,
Ишәахәон ахтәарстагы, ашәа иазкыназ.

Арстаа Кастеи иҗхьарцеипш илакәын,
Акызатәык сгәы иалаз сахьтәатламыз акәын...

АФНДУ

*«Саб иашьа иҗа, саб иашьа иҗа – арт наскьагоу җышәым-
шьааит. Анцәа имчала җытфык ханеиҗагыла, афнду хамкуа хана-
лага, иахьыҗыз роуп, хәгоу димоуааит афнду иаҗыҗша, зышьаҗа
мароу иоуп уи дызмам. Имарахаз сазбышәала – икәадоуп.»*

*Барцыц Анҗица Маф-иҗа
(1898–1970)*

I

Афнду – уаҗсуароуп, ижәлоуп,
Инымтәо җстазаароуп, иашәоуп.
Афнду – ламысуп, ирцага шәҗәуп,
Амч ахьынзамоу уа ушәтуп.
Ахьз ахьынзархәо – уҗсы тоуп,
Уажәа деипшыгоуп, улша хадоуп.

Уфнду – хыншәжәи җба шьтыбжьы,
Умцеи урхнышьнеи еипшыны.

II

Афнду кажьны ицазом,
Афнду ашәгәашә адыркзом.
Афнду иаҗыҗуеит иҗшзаны,
Иныхәаныҗхьо, ирмазаны.
Угәтыха ивумгарц уашьа,
Зныхгы унавсырц иҗазшьа.
Ачхара – зеггы ирыцкуп,
Акгы зтамзо агәы цагәуп.

III

Уахьнеиз уазымшхароуп уара,
Ухатәы мшәхәаста умзырха.
Уқәла, угәыла, утынха,
Иуҗыҗшлартә уара ухаҗа.
Фынду бызшәала ухәыҗкәа,
Аамтала иаҗыҗыртә ахьхьа-җыҗьа.
Аибаркыра убас ицоит,
Афнду иаҗыҗыз игәахәтәы назоит.

IV

Итбаазароуп афнду агәы,
Утоуба еилоумгароуп уанқәы.
Фндурас илеи зымца еикәым,
Знык уанышәар уара иакәым.
Раҗхьа аҗсшәа ахьуахаз,
Уахьиз, уахьааз, ахьузхаз.
Укәыршеипш иахьадутаз уцәа,
Сан ахьухәаз угәырҗатәа.

Аѡнду иаанаго, изызхоу,
 Ахан ду акэзам изызхэоу.
 Угэгы иацэузароуп акгы,
 Узмоу ажырацэроуп уеибаркны.
 Уаҕа аныхэаҕаҕа ихэоу,
 Аѡжэразы акэзам изаццоу.
 Аѡнду иаанаго – абри ауп,
 Ахан ду акэзам – уи уаѡроуп.
 Ажыра аҕыргон аб иѡны,
 Амч иаҕа ицкыахарц азы.

АХАХЭДУ

Снатцагылон, «Анбан» еицш сацхьон,
 Хаштаҕынтэ икказа уѡаҕацшуан.
 Иаххылацшуан. Хабхьзеицш ихацхьон,
 Мцахааран ххэыцра ианшаауан.

Аамтала хаб ныхэара даныргоз,
 Иааимидон, иныхэацхьыз назарц.
 Днатцацшуан шхацамѡак данықэлос,
 Ихэымѡа-ичамѡақэа цшзахарц.

Хратцла, хазгэыцакыз гэыбылрала,
 Атцаҕа агара анцыслоз,
 Қэыршэтцас иаххашэтуан уцхара,
 Улацшхаа хнылахэо хзыхьчоз.

Иухагьежьюан ҳаҕа иҕэыдыршышыҕа,
 Еимеицсарц сқыта цэаҕэаны.
 Инапала иурцшааит ишыҕа,
 Ухақоуп дызмышьтыз хтэаҕэаны.

Схахэду! Сгимн! Сжыра! С-Бзыцта!
 Уцшалас санхэыцлар – ишэтуеит.
 Бзыцтатэык дихьоума насыпда,
 Схэырбгыцхеит. Сыххэазаап. Сыхэшэхеит.

С-анбан еицш сгэы уадуп, сацхьонит,
 Асцантэгы икказа уѡаҕацшуеит.
 Бзыцта имѡасуа зегы ишэыцхьонит,
 Сгэеицш ишацшапуа ишэыншуеит.

* * *

Уара уоуми, Зыхьҕатэи ашьха,
 Ацсра саиааины схы сгэазырцхо.
 Ихазуп, Зыхьҕа, умра апхашьа,
 Гагра санамкуа сеиқэзырхо.

Шэара шэакэхап ашьха рѡашқэа,
 Сгэаҕы шэытцызшэа сзыргыо.
 Уара уоума ицхьазцо сгэакра,
 Ацшалас, исацэажэо, сзырцхо.

Шэа шэоума исызымто хтацэыха,
 Исыцрымшэо исышьтоу абыжықэа.
 Сцэахэақэа, исызымто ацстбаха,
 Иаҕа сангэакуа схы зшышыуа.

Уара уоума ашла икчыра,
 Сшыра анхыцуа илабжыо.
 Санапыло ашара мчыла,
 Шэарбан рыуа сзыжыжыало.

Уарбан, барбан шэыуа шысхэо,
 Сымѡа хацымшла ихзырцо.
 Гэтыхла ажэѡан ахь исыцхьо,
 Амза суадақэа ирыѡнчцо.

Сгәала сшәыхла, нас сырҗыха,
Схы угәы иадта сылағырз сҗарбо.
Уара уакәтәҗьоуп уара, Зыхьҗа,
Хьаа змам еипш схы сзырбо!

* * *

Ипшьам тыпк ара иупылом,
Апсуацкьа ипшра зыпшрам.
Ашьха итцдыз азыхь иамбом,
Хазшаз илапшхаа зхьыршам.

Сыенадстцаргы ахахә хьшәашәа,
Зымџа исзадгом игәагыны.
Иҗам тиаак изхымшо ашәа,
Иумыхо ажәџан агәахьы.

Уара уеипш агәатца тыҗа,
Абар иахьсзыхынхә җа аапынрак.
Иашьтам баша анцәа итыҗ хәа,
Амҗгы иацуп гәыбылрак.

Иҗам тиаак изхымшо ашәа.

АПСУА ЦӘЫЗДА ДЫПШААЗОМ

Урзызырџы излацәажәо са сзыхькәа,
Удырџашьязом абчарахь шыҗакәа.
Сасрыкәа данхылоз ихьышьтра,
Шьак камтәа итирҗьон ихҗақәа.

Абаҗаа иоуп сзыдгылаз ашамтаз,
Ажәада иснызхуа сгәы иҗоу.
Бзоугы иадырит ушамбац,
Са соуп икьыркьыруа изышьтоу.

Стоурыхтәца еипшым ажәыртра,
Сычхарала сидыруеит сызбахьоу.
Аицakra улшашам са сжәытәра,
Иҗышьтақәа иуадразом Нарҗьхьоу.

Тәартас иахымазоуп ихазыхәа,
Ицәысымгеит мчыла дырхәацәа.
Хамтас иситазоуп са сныхәа,
Са сеиха сыздыруаз Анцәа.

Са соуп иазырсyz арашь зыдҗахәалаз,
Абрыскьылгы дтәзҗахыз аҗапы.
Апснада издыруада сзынхәылаз,
Узырҗьалада абартқәа баны.

Ақан шчанпшаауа дапсыуоуп изхәамтоу,
Атәым ахьынхалара аџзхуа агра.
Улашәхазаргы са ишыстәу узгәамто,
Уа ишутәым зузымгои агәра.

Башаза изурҗьалеи уҗеицәа,
Апсуа цәызда дыпшаазом.
Иугазаргы, изуҗтахзеи Апсныпшза,
Апсныпшза, са сыда ишазом.

Абаҗаа иоуп сзыдгылаз ашамтаз,
Ажәада иснызхуаз сгәы иҗаз.
Бзоугы иадырит ушамбац,
Са сакәын икьыркьыруа изышьтаз.

БЗЫП

Илахҗыхуп ашьхақәа узхылтцыз,
Бзыпҗа, ула еснагь сыҗхәоит.
Уара узыхь цкьа зны инаҗыхәаз,
Шәкы дыртысхьаз, уи дҗахоит.

Узгәйлсуа абахәкәа уғгәаҕны,
Еисуеит ргәатца атҳара.
Урт сыркушәа са сбираҕны,
Ахаангы ирықәым тахара.

Ирылоу пушәоит цъара аҕаҕкәа,
Ухалан хыхьынтә урғакшоит.
Иушьтоуп кәарақәак еибарыџуа,
Иуцло акәарақәа кәашоит.

Ирыҕаҕырбо рыхтырдашкәа,
џада ашьхақәа узыпшуеит.
Амџа уқәуп уҕсы мшьакәа,
Ишоит, ихәлоит, ихәлоит, ишоит.

Аҕсаатәкәа гәыргъан уара узыхәа,
Ашәа ҕыцкәа рхәоит, ирхәоит.
Сгәыграқәа ирымамкәа аҕсыха,
Иацтәи сгәыхькәа тадырхоит.

Илахҕыхуп ашьхақәа узхылцыз,
Бзып, уа ула еснагь сыҕхәоит.
Уара узыхь цқъа зны инаҕыхәаз,
Шәкы дыртысхьаз, уи дҕахоит.

БАБКА

*Изыскуеит Ленинградтәи аблокада зхызгахьаз, зашьцәа ҕы-
цъа тахаз, заби заб иашьцәеи дырзхьаз, шаахстала зцәеижь ры-
сыз саб иашьа иҕа Бабка (Алексеи) Ҙаҕьым-иҕа Барцыц.*

Иблақәа ҕыцәон ауаџыраз,
Гәнаха змамыз аблақәа еиқәыпсон.

Зылаҕырз хшылоз «О, Сыпшалас»,
Игәтыблаагаха Ахәтца иахьзон.

Рышьтақәа дырхызшәа ипшаарцаз,
Рызҕитүан иашьцәа иҕахахьаз.
Изымпшаар хәа иман цәшәартас,
Ицәпытлон са стәала иҕахьаз.

Исылымцуа исылашит ихьаан,
Сыбаҕкәа сцәеижь интаҕса.
Иабазбахьаз сара ахаан,
Ишыцәгьаз аибашьџы ипсра.

Иблақәа ҕыцәон ауаџыраз,
Гәнаха змамыз аблақәа еиқәыпсеит...
Зылаҕырз зызнымкылаз «О, Сыпшалас»,
Игәтыблаагаха Бзыпца иахьзеит...

САБ ИАХӘШЬА

Анышә итцхәхәоз ахахә дакәшон,
Дықәгылон хәа, Камыгә данхьчаз.
Лзамџа надтца ахахә даҕцәажәон,
Зашьцәа дырзхьаз, рзы ибылхьаз.

Шта дук иҕаз рышьхымзагәара,
Иабаҕаз, ашьхыц тантәахьан.
Рахәшьазатцәгы аккаккақәа,
Лмыткәма хашьха архәацәахьан.

Ларгы дыпсгәышьеит ишылхьаауаз,
Ишыз ахахә еиқәжәа ишьтоуп...
Са соуп иакәшо, иазымхеит иахьхьаз,
Сашьцәа ршьала икәабоуп.

АХАХӘ

Ажәйтә, ағәтә, ахтысқәа ирхаанын,
Баша ишьтам, иагәалашәо рацәоуп.
Ишьтаз иахьышьтоу, атып еиҫоумкын,
Изыцәазом. Атып ахыцра цәгьоуп...

АБИҢЫП, АБИҢЫП, АБИҢЫП

Анбан иафьзоуп, АбиҢып шыаҫоуп,
Акыр халаҕазар АбиҢып иаҫышьоуп.

Хамцажәла змырцәо хабацәа ршьоуп,
Хаҕсадгыли Хамцажәлеи еижьроуп.

Ашәарах еилымҕшаа аҕсуа ишьзом,
Иахьанзагы ахьаца амцағ иибылзом.

Аиахәшьа даныцәоу аиашьа дааирпшзом,
Ажьрацәара аныхәәҫа ара иажәзом.

Амшынқәа иршазгы иабиҢып Аҕсноуп,
Хабжарак рыбаққәа уаҕа иҫаҕсоуп.

Мшыннырцәтәи хашьцәа рҫа ғәғәоуп,
Изхытыз Рымцажәла рызпшуп, иҫхоуп...

АбиҢып – аибаркыра – ажьроуп,
Хаиднакылоит, Абацәа ршьоуп.

* * *

АбиҢып – аҫоуба ҕаҕарта,
АбиҢып – Ахәрашәа аҕҕарта.

АбиҢып – аиаша ахәарта,
АбиҢып – ахәра арғьарта.
АбиҢыпда, ҕсадгылда иқәхаз,
Дзынпшыло хәа имоузеи ныхас?
АбиҢып – иахьа ибаҕатыпхаз,
Хжәйтәрагы иаман уи гәыҕхас,
АбиҢып – аҕсуа иҫахәхәартоуп,
Хбираҕ иану хамаҫатыҕоуп!

* * *

АбиҢып – усас гәашә аҕшзара,
Ипшьоу атып – Аныхәарта.
Раҕхьа иахьуҕаз Аныҕәашьа.
Уоуп иахьубаз Аныхәашьа,
Ахьз мхәазакәа Аҕсуара,
Иамцахьрхәон ҕсыцқьала.

* * *

Ахәырбҕыц хәыч, ахәырбҕыц,
Ихәрашәахаз аҕсуа изы.
Сыцәазаргы избо ҕхыз,
Изхамда ҕсыуак уи аҕсы.

Ахәырбҕыц хәыч, ахәырбҕыц,
Иахьнықәшәаз дацдагы изызхауа.
Избанзар, иҕам нацәатыпқ,
Иахьықәшым хачкәынцәа ршьа.

АҢШЫЦЫК

Цан Даҕа иоуп ахьз рызтаз,
Идырраз – уағцәажәа аҕырас.

Инапсыргәйтцеипш рцәа җааҗоуп,
Зызбахә сымоу хара җаҗроуп.

Аишьцәа реипш еивагылоуп,
Рдацкәа абахәра иагәылоуп.
Абна аңшзара уоуп иахьулсуа,
Хьаак унызар иахьардысуа.

Сшәыхәоит, аңшыҗык җенак шәырҗаа,
Уа шәырҗычап хы-шәахәала.
Уантә уналаңшуеит с-Бзыңҗа,
Амшын Еикәа, Лзаа, Пицунда.

Рымахәкәа рифмара еицыруеит,
Утәы-стәы рымамкәа еилысуеит.
Рыбҗы иатцәа еикәыбырфынха,
Ишькыруа иукәшоит рыфҗыхаа.

Ршьапы ихгылоуп зкышықәсала,
Еибаныхәоит җашәла-дацла.
Рдацкәа рыла аҗаҗ мҗахыргоит,
Избан акәзар, рхәоу еибырҗоит.

* * *

Ашьхәкәа иуархәап изхаану,
Сабацәа ирҗызоуп, иашшзом.
Ирхәаауп уарҗы-сарҗы иаххәау,
Хрымәнатц, акҗы иацәшәазом.

Рыҗаҗа сымца еикәыларц,
Исҗымлацт шҗак идмырҗац.
Сышьхәкәа гылоуп ишгылац.
Иҗам изламҗшыц, ирмаҗац.

Ирныруеит уарҗы-сарҗы җаҗхәа,
Җшьаҗыҗк ишакәым иҗацәхәыр.
җазлаҗоу хнырхуеит лаҗтала,
Ирыҗлоит ианацло җажәҗахыр.

Сышьхәкәа ирхылҗыз Ахәрашәа,
Җсеивгагас иамоуп са сҗашә.
Сышьхәкәа еикәдырхаз Саҗсшәа,
Иароуп излацәажәо са сгәашә.

Сышьхәкәа иуархәап изхаану,
Сабацәа ирҗызоуп – иҗшьоуп.
Ирхәаауп уарҗы-сарҗы иаххәау,
Хрымәнатц, ишышьҗац ишьхоуп.

АЛАМЫС

Сцәеиҗы ианалам са сыҗсуп,
Усҗан сыҗам, сашәа шыуп.

Сдунеи иарада иҗацәуп,
Сзыхыҗы бҗыдоуп, ихәәҗеуп.

Уи аҗаҗхәа сыбла цкыоуп,
Сшьардаамҗоуп, смазатроуп.

Иара иаҗоу, сарҗы дсаҗоуп,
Раҗхәа изгәыдитҗаз ихоуп.

Сыбла цыцоуп, сгәыбылроуп,
Ари сзыхыҗчоуп, сара сгәоуп.

Измам дансыцу, сара сыблуп,
Измоу дансҗыла, еснаҗ сааңнуп...

«АҢА ДҲАУИТ, АҢА!»

*Акэантэ Гаграка саауан. Ешыра иааихьан ҳаазгоз амашына.
Венера Ҳагба ателефон дысзасит: «Аңа дҳауит, аңа!»*

*Август 26,
2009*

Диит Ыапуак, диит аңа,
Ишәаҳама! – Хышаа раҳәшьаңа.
Аңшалас раштағ икәашеит,
Амра хырхәан аңсшәа аҳәеит.

Гарак ғыңхеит, ишәахәеит,
Еивагьежьюа агәкәа еибарңхеит.
Аетә рыгәта етәак качеит,
Ари заҳаз Гагрыңшыгы ччеит.

Дымиит машәыршәа, диит аңа,
Ҷык кыркырт ғырңа-ғырңа,
Ихахәы бырфын ахы иаңшшәуп,
Ижәлар рымәақәа изыңшуп.

Данаҗахытәкыаз диит аңа,
Аңацәа ақәашьхеит Аңсынра.
Алым ихьзыртәит иара,
Алым – «Ахатцарашәа» ахапа.

Ахыңшымра ашықәс аены,
«Сиит!» – ҳәа игеит иара ибжы.
Снаңхьоуп ңагәырҗахь, уа сахьзап,
Акәашашьа уа исдыртцап.

Аңацәа ақәашьуп Аңсынра!

БЗЫҢАШҢА

Еивасит аеыәкәа аңҗараҳәа,
Ишьтхысааит амца сыркны.
Аееимаакәа рхьафбыжь сбызшәала,
Ахышьтрағ ианыртдоит акы.

Иацы издашшылоз аеыхәа,
Ихиаалан ицоит ипырны.
Анацәа, излымтцыц аңеыха,
Иаиааины иршәырхырц ашәы.

Рыңсы җалт Бзыңтәи абаашкәа,
Дылеыжәлеит Мардиңа Мардасоу.
Иғымцәо ҳақкәынцәа – хфырхацәа,
Зыхьзкәа сгәатца иҗасоу.

Уаңхьака иузацтом умәа,
Уа иутәу ихьымзг ануцроу.
Алабжыш иарзсахьоу Бақәылзха,
Иадыруеит ахьз-аңша зыхтынцоу.

Арҗ ашьхақәа рҗаңхьа аамҗала,
Ишьамхнышлан җоуба рухьан.
Ужәла шухаххуа ҳәа инҗагылан,
Ацәгьауаф ихьзала иқәхьан.

Ҳабацәа ргәы згәу аеыәкәа,
Еицгәартеит сылаңш шырхыз.
Иңрит, аха ишпаңри аееикәа,
Ибафкәа рыңшаазшәа зыхьз ахыз.

Аеытәкыагы иатәахуеит агәаҗра,
Абацәа реиңш ғымт игәыроит.

Аеытѣѣагы ианыруеит аѣызѣа,
Икыркыруа аштѣ еимнадоит.

Абаѣеи абаѣеи насыѣла,
Еиниашѣа рыхѣра еибарѣоит.
Аѣрашѣа иазхѣало Бзыѣашѣа,
Аѣрашѣа ахаѣѣѣагы арѣхоит.

Бзыѣашѣа еишѣмырхан шѣызѣа,
Бзыѣашѣа, зѣынѣ рѣѣѣоу.
Дбашоуп ари адгыл азыѣа
Иззаѣымѣо ашѣа иѣахѣѣоу.

Инеиуеит аѣыѣѣа аѣѣараѣа,
Ишьѣхысаит акѣиѣѣа пѣырѣѣа.
Аѣеимаѣѣа аштѣѣ сбызшѣала,
Ианырѣоит: «Аиааира шѣыхѣа!..»

ДБАРАА РГѢАРАѢА

*«Дбараа рымаѣ – саб Урсѣан,
ѣсахра аѣѣым уара уѣан.»*

Дбар игѣараѣа анѣѣа иѣыѣ,
Ианылар изныѣшуаз анаѣѣѣыѣ.

Иахѣанза зыѣѣѣахѣ кынѣхаауа,
Зыѣѣѣан азырсѣа раѣхѣа уа.

Пшзала раѣхѣа зышьѣа андоу,
Диип зны изѣѣаша уи иахѣѣоу.

Ѣанк ихаантѣи сызсырхап,
Азыхѣ зхихуаз зегѣ аѣѣап.

Аѣауа агѣама уа иѣазуп,
Уа аѣиаа хѣшѣуп, иразуп.

Уатѣи ажѣѣан жѣытѣ ашѣоуп,
Уатѣи адгыл аѣсыуа жѣлоуп.

Уа нас амаѣѣа мариам,
Изанымшѣаз аѣѣа деимарам.

Саб ибжѣала исаѣахѣан,
Жѣытѣгы акырза ахнагахѣан.

Схаангы ахамшѣыхѣ ианиахѣеит,
Хѣѣыуаа ѣнаѣѣ ибылхѣеит.

Аѣѣышѣа ѣыѣѣѣа иаѣѣахѣеит,
Ашьѣѣ крышѣѣѣа ирыѣѣѣахѣеит.

Уа ирѣшзагоуп, имазам,
Аишьѣѣа аанда рыбжѣазам.

Аѣѣалагырз ѣыѣѣѣа шѣѣык пытит,
Ѣѣѣмаѣѣѣ дѣѣѣѣѣа дыѣрит.

Раѣѣа аѣѣѣа зегѣ иахѣзеит,
Илакѣѣа ашьѣѣагы ѣѣзеит.

Саѣхѣа амра шѣѣѣхыртѣит,
Сдырны аѣыхѣѣа сыхѣнашьѣит.

Схѣыѣра сшѣымѣѣѣ иѣѣѣауан,
Исхыкны ѣѣѣѣгы кыншаауан.

Ахыбѣѣар агзам, уа рзырѣа,
Уа ѣѣа иаѣзымѣѣѣѣагы дырѣѣа.

Ғапхъа иҗаһамарт амра ахъзы,
Шәааикәагыланы шәзырҗы.

Иҗалома араҗа азыхъ җабар,
Аҗәца шьтихит Беслан Дбар.

АХЪАЦА

*Изыскуеит Аҗсны жәлар рпоеит
Мушьни Лашәриа*

Саҗәәажәеит Ахъаца сбызшәала,
Ахъацатла, сыгәра згаз.
Иациз сакәызшәа «Ахәрашәа»,
Акыргыи сышьтаһьҗа сызгаз.

Дааскьеит сышҗа уа уеитазхаз,
Дныхәон: уа ула абра ихьчаз.
Антыра роурц умца еитыизхаз,
Имҗа нымтәо акыр зычхаз.

Дшиуа ахатца хъзы игарцаз,
Убра иухыскааит Анацәа рцәа.
Уара шуакәыз Ажәа згартыз,
Кәтол инахыпраа, игәыргьатцәа.

Умахәқәа җызара еицызуа,
Ипхъазо сышҗеиуаз сеилагон.
Иҗьынҗьу Ахъаца акәицқәа,
Сызхаанзамыз еизнагон.

Махәыцыпхъаза заҗа биҗара,
Аҗсадгьыл ахъзала уа ирызбхъаз.

Бҗьыццыпхъаза заҗа жәеинраала,
Җагәыргьа хысбыжьха иҗырхъаз.

Амцахъ изнарымго уа иумтоу,
Усахъа исанахәеит иахъа.
Аҗсны зегьы азын ушхамтоу,
Адыд ишымҗахнаго удоуха.

Азыбларақәа укәа иҗысхъоу,
Сырхыпшыло хара снаскьеит.
Ушыриааихъоу Аҗсны иахтысхъоу,
Уеиҗыртәышья агәра снаргеит.

Шьта издыруеит «Аҗьынҗь» зхылтыз,
Иахъанза исыман сара ацәыз.
Амахә снамырпхъазеит, зыччапшь хытыз,
Абрада исымбацт иуеиҗау хъацак.

Псра-зра шақәым уи Ахатәымца,
«Аҗьынҗь» аҗхъаҗ аргама ибеит.
Ижәлартәхаз Ахъаца адацқәа,
Җазнык урныхәап, Жәлар рпоеит.

АМХАҖЫР ИБЛАҚА

Харантәгы ублақәа сырхыпшылоит,
Еицрыгашья рымам, ҳагәқәа еицуп.
Ужәытәра, уҗатәра цқьа исыншылоит,
Сыпсеилахәамтаз ухәшәуп, уныхәапхъызуп.

Схәыштаарамца еитцухоит, мап, уацәтәымзам,
Сымшра уццоит урпханы.
Уахәшья дукәыхшоуп, шьта умхәҗьырзам,
Сызқәатып удыруеит, сгәы иадуп ухы.

СЫХӘХӘАБЖЬ

*Сыхәхәабжь ада бѣар сымам.
Омар Бейгәә*

Сыжәлар уазрак иантәшәаша,
Сгаратың ахәхәабжь саҳауеит.
Сгәы иаду амаалықь имырхакәә,
Снықәгылан акәыкәу сыхәхәоит.

Са сеиңш имблыц убас дзыхәхәом,
Агара игароу имахартә.
Аңсыуамзар җазы илшом,
Адыга, ашәуа еизнагартә.

Урт роуп раңхә арахь сзыңхьо,
Харантәгы рзыхь са сзын ихәшәуп.
Пхыз избаргы лабҗаба исыхәо,
Рыхьз мацарала са сышәтуп.

Сара сыхәхәабжь – ари сныхоуп,
Инашаноу бжәуп, изахауа дарҗартә.
Сынтәеит зымхәәц анра абжәлоуп,
Сгәы зызтоу ргәәҗы иназартә.

Абри акоуп абѣарс исымоу, –
Сыхәхәабжь. Сығәғәара иахшаз.
Схатәы бызшәеиңш дас исылоу,
Насыңны иситәит ус сызшаз.

Сеикәзырхоз хәхәабжьык смаҳаитоуп,
Аңьалда аңьалқәә сзырҗашәаз.
Акәартцәкәагы ианаамтаз ихәхәеитоуп,
Акәчышьхәыц ахышыцба изаҗшәаз...

* * *

Саңсшәә, исыцыршаз сажәә,
Чафагас усызитом азәгы.
Малакрыфара знарттаз аамта,
Җаттаңкәоушәа рхы сырбаны.

Заңсуара зырңшзо сыжәлар,
Срыкәыхшоуп, иныкәызго хазхоит.
Дарҗашьарц икам уи сыжәәан,
Иныкәнаго рымҗа хазхоит.

Збызшәала иалагоз зыжәла,
Ешыра ианрыхшәоз рыңсқәә.
Имиц данырбылуаз Лаҗа,
Аңәцақәә еинызкәоз Шәача.

Ианицңсуаз Аңазатә иабхьыз,
Зтәазын иҗахаз ишлахәыз.
Рабацәә иабарго ахьымзг,
«Уеыңәах, дад, сыңкәын» згәәгыз.

Саңсшәә, исыцыршаз сажәә,
Агәдыхәә сгара златцысуаз.
Ахацәә излаңырттаз Сыхәрашәә,
Сасыкәә ахьз злаирхаз.

Хынкылагас исымоу Саңсшәә,
Сныхахә исзаҗсуа иахьа.
Санңслак аңсыуала сдәыуа,
Аңсышәала җ-ажәак сыххәәа.

СЫҢШАЛАС

Уҗыха «Сыңшалас», уҗыха,
Иубома Ахьыңшырма хазшеит.

Хажэлар ирылнахит аҕеыха,
Хажэлар ҕакала илашеит.

Раждени Баграти анхзымхо,
Аңшалас, уцэыртц, уеҳарба.
Рыдлаңса ххы ханамыхэо,
Рыбжьала рашәәхә ҕырпла.

Ахра ҳаҕыгала лыңхала,
«Сыхәрашәә» агәатца итхәау.
Агәәҕраҕ ханзмышьюа ххала,
«Аңшалас», ххәыртбҕыцқәа иреихау.

Хабацәа ртыхәтәажәа ушалаз,
Назарантә иаазгаз рыңстынха.
Ес-ииуа ирыциуа «Сыңшалас»,
Ҧыңьа рыңсы зхоу адоуха.

Схыңшымра, саңсшәа, схатәымца,
Ишәхтныстөит сгәи, нас сыңси.
Иҳацнатц иҳацуп назаза,
Раждени, Баграти, Аңсни!

* * *

Баграт цәәхәа ҕенак санаңхьа,
Схалеит ажәәһан ахь сңыруа.
Баграт – Пшалас санаҕыхәа,
Салагеит ажәеинраала аһра.

Баграт – ажәа сгәәҕынтә ицазшәа,
Имра шәәхәаха иеыртоит.
Аҕарматчыс иазыртцаз ашәәхәашьа,
Баграт иакәушәа сгәы иабоит.

АҢСУА ХАХӘҚӘА

*Аңсуа жәлар рашәәқәеи рашәәхәашьеи раңхьа ирҕызҕааз ах-
рақәеи, ашьха хахәқәеи, аңшаласи роуп. Убри азоуп даргьы ра-
шәәқәагьы аңҕыра зрымоу, рыңсадгьыл азы кәалзра зыруагьы.*

(Асаз хәамтәа)

Изхәахьада реиңш Ахәрашәа,
Ишьхынңсыланы зыршахьаз.
Аңсуа хахәқәа – сҕоурых гәашәқәа,
Аңьалда акырынтә идыршхьаз.

Ирыламзакәа уан лгәыхьқәа,
Заҕантә еиҕәжәа еиҕәыңчахьоу.
Рыхьшәашәароуп аңсуа хахәқәа,
Нцырас ирымоу, изыртгәго.

Ишьтазаргьы дара лыбаа,
Ишьха хылтцуп, ихахәуп.
Блас иахами аңсуа ибла,
Ианыхьшәашәам са слахәуп.

Амацәазбла ақаруа аиҳа,
Хәы змам схахәқәа иҳараку.
Уабацәа реиңш измам гәнаҳа,
Рыхчқәа зыңсахлоз, сзызгәыку.

Зны ирныртцаз ашьантца ала,
Уажәгьы ирными еиқәырха.
Хахәык гәаҕьны схы сыхьчоит хәа,
Ахаан игәыдрымтөит раҕа.

Хахәык уажәшьта агәы тыңом,
Ахтыңқәа рытцаҕа агәил аншәтуа,
Гәашәк зҕам хахәык уңылом,
Ачарахәа зхышә маатуа.

Қыртуак ишхам рхысшам уаха,
Ххахәқәа ирчхәхьоу хапшып.
Шәрытәхәа, сшәыхәоит, ирыхго рхәаа,
Шәааи, шьта ххала иахмыршып...

БАГРАТИ РАЖДЕНИ, РАЖДЕНИ БАГРАТИ

*Хажалар рашәақәа санырфыхәа, сышшаахәафыз сдырбеит.
Баграт Шынкәба ипоезиа сгәы ианадсҭа, ашәақәа раҭҭарахы
исыпхьейт, сышкомпозиторхоз агәра сдыргеит.*

Ражден Гәымба

Баграти Раждени, Раждени Баграти,
Ирылшаз, изтәазгы хьантоуп.
Раҭсшәа ахәашьей, рҭәтәуааи, рҭәпҭыци,
Ирҭыцны, ирҭыцны иахтоуп.

Раждени Баграти, Баграти Раждени,
Дгыли жәәани реиҭш еимадоуп.
Рыхьзи-рзыхы рымч-рылшарей,
Пхәацагоуп – хара хгәыгыртоуп.

Баграти Раждени, Раждени Баграти,
Есымша, есымша ишәахәоит.
Ражәа хәҭсадгьыл агәатҭа итхәаами,
Иҭыцны, ирхәыцган ишәтҭеит.

Раждени Баграти, Баграти Раждени,
Ииуа ирыхьзышәтәла – имҭсуа хьызқәоуп.
Егъараан хҭырхлап рымшьтҭей рымшрей,
Арахьейиҭш, арахьейиҭш, уахьгы еицуп.

Баграти Раждени, Раждени Баграти,
Шәырнықәла, шәырнықәла – шәеакхоит.

Ашьыцра рыламызт ражәей рыжәәей,
Шәазхәыц! Хажәлар, абри хәикәнархоит!

* * *

Сыпшаласха сықәлейт амәа,
Сыртысны Сазқыт адақәа.
Апшалас, ирзыпсахуа амра,
Уаәи псабарей рыпсы такуа.

Сыршәтҭа исышьтоу Сыпшалас,
Сасрықәа уиеипшуп – уихәфуп.
Есышьыжь саниуа, ашамтаз,
У-Багратха сныхәара уәфуп.

Уара убжьала Рада-гәышьа,
Сгәашьымх утҭами уара.
Лхәтапсаҭа Саҭаней-Гәашьа,
Успылоит иргьежьюа унапқәа.

Ишпәунаало «Кәафҭа шкәакәа»,
Апсуа пшалас иашәнахт ашәы.
Агәра укушәа Чрыгаа рҭыхәа,
Абар, уахьнейуа ушьтпраны.

Камчыс иукыми Баграт Иажәа,
Баграт Шынкәба, сызкәыхшоу.
«Ажәа» иазтәз нас амтәыжәәа,
Ражден Гәымба ибжьоуп иухоу.

Сымшқәа ирхашәтҭа Апшалас,
Сашәақәа рашәақәа урашьоуп.
Ұызә пшаахны анцәа уахьситаз,
«Ахра ашәа» еиҭа иаңышьоуп.

Сшиуаз дырноуп «Ажәа» сшацшааз,
«Ацшалас» суеипцшеит – са стәазам...
Жәлас ушьтысхыргы Ацшалас,
Уамашәа ожәшьта сбатәзам!

* * *

Ашьхақәа ирхамлац издыруам,
Рыхаракра сшатцоу мазас.
Рышлара, рымшра зиныруам,
Ахраф ацсы зку ашьац.

Шьала-дала изеилысу,
Изыртаффу сабацәа рыбжьқәа.
Сызхаанзамгы уа изыспыло,
Изсышьтоу ртоурых цшьақәа.

Ашьхақәа ирхамлац издыруам,
Бирақтас ишьтызхуа са сгәы.
Ахра дызхалом ибғамлац,
Дыбғаларгь ишихәо сыцсы.

Акы ухалар дафак шцәыртца,
Нтәара шақәым ашьхамфә.
Уныхәаныцхьо узыхь-хәы шытцца,
Уааигәа ишымнеиуа гәырфә.

Изнысхьоу амфакәа фәнишьом,
Уахь ахалара згәагьхьоу.
Арфаш ашьтыбжь уи иңьейшьом,
Сабацәа ргәеисыбжь заҳахьоу.

Сухәоит, умцшын, ухала ахра,
Иубарц рхы-рыцсы зыхтну.
Рыбжьала уазызырфы Ахәрашәа,
Рфәырчаха сызбарцгы зтаху.

* * *

Санынаскьарго истәхзам уажәа,
«Сыцшалас» ашәа са исызхоит.
Истәым афырцшзага, агәхашәа,
Сухәоит «Ацшалас», уа сургьоит.

Рыгәқәа чылашт сышьха хаҳәқәа,
Ажәада ирхәо сзы ихадоуп.
Баша умцәыуан аҳиҳиҳәа,
Сыцсы уршәоит, сзын ихьтоуп.

Мчыла уахәозар нас сажәа,
Имзазакәа аиаша ҳәа.
Зафәнтә иуфәфәхьаз сыцха,
Згәы салсыз зегьы идырха.

«АХРА АШӘА»

*«Абафхатәра имоуп рацхьа ицәырйуа, уи хатырла гәытбаары-
ла улацш ихуйар – абриоуп алиитература ажәфыхыр еийызхуа.»*

*Б. Шьынкәба,
Август 5, 1992*

Уахьынзасымоу «Ахра ашәа»,
Сгәыгра фьижәуп, икоуп «Ажәа».

Хәатәыс имоузеи ахатца,
Изхамлакәа шытахь ихьатца.

О, егъараан Ахра сыцхьап,
Уафәахозар сыбжьы ухәап.

«Ахра ашәа» бжьы гәыкыла,
Иазсырзыршып иааикәагыла.

Гәйтбаарыла ус сһаразкыз,
Схы агәра сырго схьаа пһьазкыз.

Уахьынзасымоу «Ахра ашәә»,
Сгәыгра җыжәуп, иҗоуп «Уажәә».

Диит хәә анеиқәҗырт ахрей сыжәлеи,
Сыгәра ргахьан уажәеи уашәеи...

ҰҢМШ СЕИМАРКЗААП

Ұымш сеимарымкит ус баша,
Ұымш са исирамшуп, исхатәхеит!
Абға еитнахит җеила хашта,
Ұымш ахаҗәә хысуан рхәеит.

Иҗьасшьеит уи иансзеитархәә,
Исхәә сҗамшәо сааилахеит...
Ианбахысхьаз азҗаб диит хәә,
Саҗсахароуп! – хыдҗас изгеит.

Исымшироуп дара рҗымшгы,
Рҗымшгы алкаауп хтакыра рзы.
Ари азгәартәит зыхыгы рҗашгы,
Ұынтә ишәхысхырц шәхьаа хены.

Ұ-етәакгы сыхьзала икыдпхаа,
Ұба-Ұба җәәхәала аҗра сгәапхарц.
Ұба-Ұбала схәыцрақәә рыпхуа,
Ұынқара сыдгыл сазкапхарц!

Сыетәахәқәә Амшра ирылоу,
Ұ-ажәак рыбжьара җыртәеит: мҗамш!
Амшқәә рызегь ашықәс иамоу,
Сырзышәәхәарцоуп сзеимарк җымш.

* * *

Ғыртәеит арбағьқәә аккахәә,
Абар ашара ааигәахоит.
Сыштәаз шазаап смыцәазакәә,
Ажәәқәә суада ытхны иргоит.

Сытх сшәытәеит игәәхәтәхьзаган,
Ашәәқәә рыпхны сыхәда ихшьуп.
Сашәылоит ашыжь сыпсыршьаган,
Сахьыҗазаалак амра сапшьуп.

Жәабжь ссируп са сызҗдырхәо,
Издыруеит арбағь абызшәә.
Ак ыҗоуп ак ахьырхәо,
Уи ашықәс азы сиит сара.

АҢСНЫ

Ирхәәзозеи хә-шьтыбжык,
Зааигәә имнеиша уаха шәшьык.
Сыхьзи сыжәлеи ирыпшьуп,
Шьта сзызгәамто – игәы хәашьуп.

Ирхәәзозеи нас хә-нбанк,
Рымшра еицыми уа хә-насыпк.
Сара исылоу дара ршьоуп,
Дара ирымоугы сҗазшьоуп.

Ажыреипш ирықәшәта пату,
Хә-нбанк зиааихьоу анбатәу.
Амышьтацәгьа наҗ уехьак,
Ишьтышәх сшәыхәоит хә Хбираҗ.

ХАҖНДУ ЗЫҢСАХУАЗ АРАТЦЛА

Җабацәә җәатәы шыақақан...
(Аңсуа жәаңқа)

Ишҗастаху җзааз азыхьқәа,
Еитышәхларц ианаамтоу.
Азыхьқәа анаанха еитдымкәа,
Агәра шәсыргоит иштабо.

Абаақәа! Итцегь шәаафыха,
Еилыхтәуп җабацәә рзахәақәа.
Исылшәхроуп рхаантәи аңеыха,
Сныхәоит: иңшзахарц җамзырха.

Җңықәреитра амгра ахымсуа,
Изхынааи, ирыхъеи шәцақәа!
Җҗыирақәа аҗарма рхымсуа,
Рымч зыхьчаша ишәызхауа.

Җабацәә рымца еитцызо,
Игәнахароуп! Қәңарыла еикәырхоуп.
«Шыардаамта» ңшзала еицызхәо,
Ахыыҗам аштаҗы ихьтоуп.

Атәатәы шыақа ажәзом аламала,
Шәрагәаңшьха шәынхеит схытәтәақәа.
Итәааз атәатцлақәа зыңсахша,
Изхамштуа җтәатәы шыақақәа.

Җазқәатыңқәа ақәыцра иалзго,
Шәнеиуа агәлалашәара аены.
Абаақәа, азымьжқәа хрырзго,
Амгра ххызхәо иҗаны.

Җтызтыңқәа, уазрыла иркароу,
Ишҗастаху угарақәа цысларц.
Самыхәои, амаалықь игароу,
Җынч аңхыз хаақәа ибаларц.

Ишәасхәоит, исхәоит имзазакәа,
Насоуп шәанкылсуа акаҗы.
Җаҗнду зыңсахуаз Аратцла,
Атыңаҗы еиташәхар җааы.

* * *

Ашьа зыхьшу абҗыц снақәтца,
Ахәра знымтцуа угәы снадца,
Сзакәу, сзызку неиташәхәа,
Агәашәқәа раңхәа снеиташәхәа,
Сара схәырбҗыцуп!

Сымца иаблыз угәы сартәхәа,
Сышьха зыхьуп, уааи, усҗыхәа.
Ахтың зну ахра сықәиааит,
Иршу ахахәқәа срыбҗыиааит,
Сара схәырбҗыцуп!

Сыхъз ңшзала уқьышә иқәкыз,
Сара сыхъз, сыжәла зыршәтыз,
Сырблит. Насоуп санхәырбҗыцхә,
Уааи ңсабарей шәзы санхәырбҗыцхә,
Сара схәырбҗыцуп!

АШӘЫ АШӘЫХРАҒЫ МАРИАМЗААП

Са саҗамыз, сан сызхылтцыз,
Иазхоуп аныбхәа искит мап.

Лабжышлоуп сахэшьа бышсыхээз,
Аха исызмыргылт акэаң.

Саҕашэымҕан, исмоут ҕсыхэа,
Шэыбжыы сакэхшоуп – шэсырхэацэеит.

Фба зхытүаз Рабаи дансыхэа,
Ажэак сзымхэо са сшанхеит.

Агэашэ иҕыганы изблит...
Аццышэ ҕыҕкэа еимаҕсаны.

* * *

Ублакэа санырхыҕшыла,
Атамашэҕеипш сгэылҕит.
Асаркыа сананҕшыла,
Ахыаакэа сызцэырҕит.

Агэҕыхақэа урҕ исырҕаз,
Ианшо, ианыхэло сдырбазом.
Хаицэызит, аха хамҕас,
Сыҕсаҕан уҕоуп – иззазом.

Ихыухыуа сгэатца иадуп,
Исцэыцэҕоуп уда аршара.
Хаицэызаргыы сзы инасыҕуп,
Ухыз ахысышыҕоу сыҕшаауа.

* * *

Гэык ушыыр ҕа гэык сызҕалом,
Анцэа исатэеишыаз акоуп.
Сгэызатэ, нас уара изухҕныстҕо,
Сеилукаарц ахыҕахым азоуп.

САБРИ

Сабри, смоҕа, уара с-Сабри,
Шэ-етэак сҕааит уара уани.
Избеит уатцэы сара сзакэхоз,
Сымч зқэымхоз, изықэхоз.

Сашҕа ажэаан хада уа уоуп,
Сзыхыкэа зырччо шэара шэоуп.
Ухахэ хышэашээз, шыҕа ишрым,
Хэхэабжыык ахаан уаанарҕшрым.

Уани уаби урызҕаала,
Аҕсыуа ҕыҕкэак урҕ ддырба.
Сыҕахмада хэчы уара,
Урхылаҕшла Сариа, Рабаи.

Избоит ииаанза уҕацэа,
Иахымҕароуп уара уҕазшыа.
Шыацэха-шыацэха укэашала,
Сыҕахмада ҕхашыаҕхатца.

Аҕсны азыхэан изхалап,
Аҕсуа ҕацацэа узаарҕап.
Сабри смоҕа, уара с-Сабри,
Шэ-етэак сҕааит уара уани.

Сыҕахмада хэчы уара!

АШКЭАКЭА

*Смоҕацэа: Сариеи, Сабрии, Рабиеи, хбыхэоит аиқэаҕэа бшэых-
ны абри бышэҕала хэа, ашкэакэа матэа хамҕас исзаархэеит.*

Исшэырхит ашэымаҕэа,
Инакэхышаны схы.

Ишәырцеит ашкәкәә,
Ашәы җнызгеит аҗны.

Ахамта ансаҗәаршыа,
Иҗалозма смааҗшыр.
Ашкәкәә ансзеиҗаршыа,
Мап скур, сара сашшыр.

Сгәатца ркәашагазаап,
Итыҗуеит ихаракны.
Узыркәашо шкәкәзазаап,
Сыкәлеит сҗырыны.

* * *

Сцәажәо җырышыоит сара схала,
Са сыда ирбартоума истоу.
Сҗаршыоит, ирдыруама сфырхацәә,
Сеибадырбоит: «лымала дантәоу!»

Снацәкыарақәә ирхархәмаруа,
Аҗсуа цырақәә еихыршәшәо.
Саахоит сышҗа амрахәага,
«Аҗшалас» саҗылоит сшәәхәо.

Исхагылоуп Арасазыхьтәи хратцла,
Саб иахәшыа «Агарашәә» лхәоит.
Сарҗхоит схәыцра ахаантәи хамца,
Уатәи ажәҗангы ааигәахоит.

Сдунеи фырхацәә сшәыкәыхшанда;
Амра сашта агәы тзырччо.
Шәансыкәыршоу шәкантыруазха,
Сиуеит җазныхгы җыц скаччо...

Агәашәнтытц иухәан-исхәан хәә,
Иахьанза җыцыа хәы-җнык рызшом...
Са смал хада, – сдоухатә фырхацәә,
Сабацоз шәә шәыда, сызшазом.

Еиҗахгы амра самбац җышыа.
Иахашәтуеит сыхәда игәыкуа.
Исыкәхшоит: бара ибыхьша!
«Анбан» иргъежыуа анапкәә.

Сырзапхьеит «Ажәә» снырхагыла,
Исзызырҗуан еикәша иахьтәаз...
Сцәажәо җырышыалааит са схала,
Шәышықәсала шәә шәыстәз...

* * *

Исыхьуеит, исыхьуеит, исыхьуеит,
Алаҗырз сгәы заагылоуп иахьак.
Итәыуоит, итәыуоит, итәыуоит,
Уаҗы имырбазакәан аҗхьак.

Иҗыцхеит, иҗыцхеит, иҗыцхеит,
Са стәала хара инаскыахьаз.
Иҗыхеит, ааҗын зегь арҗыхеит,
Сыхәрақәә са стәала игыахьаз.

Ихытцит, ихытцит, ихытцит,
Азиас, асыҗса анткәәц.
Аҗсабара амаза цәыртцит,
Ашәтқәә гәылцит срыткәарц.

Аҗырлас, аҗырлас, аҗырлас,
Ааҗын аҗиаақәә еизнагеит.
Аҗшалас снаҗдырхәан, аҗшалас,
Схыаақәә нсылкәшәаны иргеит...

* * *

Сыжәлар, инымтәәзо сашәә,
Сыңсадгьыл аблақәә – итәру.
Сшәәхәачча, сқыта, сымтәыжәә,
Сеидара, ихъантоу, зны иласу.

Алабжыш иардысхьоу сзамәә,
Ишьацроу, икаршәроу, зны ихроу.
Сыжәлар – аццышәқәә рымәә,
Зхъаа сгәы иаду, зны ихароу.

Сыжәлар, сычхара, са сыжәә,
Сымш ґыц, сґәхәхәага, сбызшәә!
Сызхаану, сызхааным рыжәла,
Схәыцрақәә ирызымто пращәә.

Сыжәлар, исымроу, итамшәо,
Зшьамәәґ ишәтышхаз са сдац.
Сгәыграқәә, аетцәақәә еитамшәо,
Асаби ахатәыхьз зырымтац...

Сыжәлар, инымтәәзо сашәә,
Сыңсадгьыл аблақәә – итәру.
Сшәәхәачча, сқыта, сымтәыжәә,
Сеидара ихъантоу, зны иласу.

* * *

Зны схәырбґыыцуп, зны сышьхардацуп,
Сґъашьахәуп, сеилкаара мариоуп.
Уиашоуп, уиаша, сара сеихамцоуп,
Зны-зынлагьы сеилкаара цәгьоуп.

Сгәатцан умәахытыр угәоуп иуцыло,
Сақәукма ианызгоз имтарс!

Лабжышзам, уа уоуп сыбла ихшыло,
Угәы сантазам скәицқәә нуцрарс.

Сжәеинраалоуп азы сыхәшәеиґахәшәуп,
Сызхьампшуп. Ахааназ сыңшьоуп.
Ахрақәә рыкәәґоуп – уа старшәуп,
Ахәшәеиґахәшә ахьытдырхуа – шьхоуп.

* * *

Етәацк сылапш ааннакылеит,
Асоф сахьаақәгылаз сшанхеит.
Сгәатцан укәицха уеиқәылеит,
Сшыбылуаз икказа исыршеит.

Аргама сгәатца унґашылан,
Ахцәцареицш сгәатца цыртны.
Ублақәә роуми сызхыцшылаз,
Жәәанаґ, аетцә рыгәґаны.

Сыццышә казцсаз уара шуакәыз,
Издырит уанызба лабґаба...
Уиетцәахә аґны зныкґы узымбацыз,
Тәымк улыцын. Сгылан сбылуа.

* * *

Сара сани аґәкәәхәә,
Дгәырґан дхысзаап саб иашьа.
Иара аенытәґьа хґәыла хацәә,
Еизиган, ирзишьзаап ашьтәә.

Ацсуа иаштаґ азґаб диит хәә,
Изгәаґхьадаз аивза.
Сбыкәыхшанда, сгәы ишґахәә,
Дцоуп хәә изжьаз Низфа.

* * *

Уахак сара ашәәқәа срызхом,
Ғыц сизаап – сызхара сызшәәхәом.
Етәацк ағынтә ҕак ахь спыруеит,
Изгәылымтцыз ашәтыцқәа цсыртуеит.

Шәкы сыртәзшәа сажәызар иаха,
Уахоу? Жәибжь сыртәлеит уаха.
Исхыкны амзагы зҕу ҕырбароуп,
Зегы-зегь зыбзоуроу уа ублақәа роуп...

СХӘЫЦРА ХЫНХӘИТ

Схәыцрағынтә сара саахьан,
Даара акырза сааскьахьан.

Иҕыцны сышкә ихынхәит,
Амтәыжәа соуит, са сыцрит.

Схәыцра спыртц хара имцеит,
Схәычы лхәыцқәа хара ихәхьзеит.

Насыц амоуп дара рхәыцра,
Итоуп хашта ахьхьа-цыца.

Са сышгылаз хәаны агәта,
Хәыцтәы хылцак нысхатца,

Срыма идәылцит – исҕацшуеит,
Аласбеицш ҕазны хәишуеит.

Ирхыцуа схыцуеит сара зны,
Стәашам рацхьа саацсаны.

Хәивагылан нас хшәәхәоит,
Икәашар – саргыы скәашоит.

Ахәыцра – инымтәазо зхәатәы,
Ихынхәуеит ҕынтәы-хынтәы.

Уи ацәеижьаҕ ҕыц ушәтуеит,
Азәы ушацәмызуа агәра згоит.

Наныкьара – еиҕа схәыцхеит!
Уи абжьала еиҕа сшәәхәеит.

* * *

Рыбжыы ааҕуеит акыркырхәа,
Смоҕацәа еигәырҕоит ақәа.
Рыкәа итысуеит адәыкрынқәа,
Ақәа иаршәтыз зыгәтакқәа.

Ақәа иакәабаз ахахәқәа,
Иччоит, иччоит, иччоит.
Ацта иалсны амрахәага,
Азыхь агәы тнарцчоит.

Рыкәа итысуеит адәыкрынқәа,
Рхәыцра сшәыртцеит игәыкуа.
Рыбжыы ааҕуеит акыркырхәа,
Смоҕацәа еигәырҕоит ақәа.

АЦШШӘҚӘА

Зхәак-зхәак рымоуп, дара акака,
Аикәатцәа – иаартны агәафра.

Аөежъ – агәағ, аиатдә – агәығра,
Ақаңшь – аиааира, нас агәахәа.

Ахы иаңшшәыми ашыжь амра,
Изырфыхо хара ҳцәанырра.

Ашкәакәа – абзиабара,
«Радеда» – аира, агәрагара.

Анотакәа иреиңшуп, акгы хъзыдам,
Ак цакыдам, рыбжьы мчыдам.

Ажәәан аңшшәы имзазакәа,
Узырнагоит хара умгазакәа.

Аиғара, ацәымғра, ашыцра,
Алабжыш, аччаңшь, акәышра.

Еиламәашьо дара рыңшшәала,
Ауаф иоуп зеггы зырцәажәа.

* * *

Амра цәыртцуам ус машәыршәа,
Сафыңшны адгыл сырңхаларцоуп.
Исыңхьоит игәылцыз ашәтқәа,
Ашәтқәа иртаху сышәтларцоуп.

Азыхь цәажәазом машәыршәа,
Сызтаху рзы зыхьра зурцоуп.
Сыхьз заңсахуа Ахәрашәа,
Сгәы-сыңсы надца исхәаларцоуп.

Сышьхақәа ҳаракым машәыршәа,
Сцәеижьаф ахтыңқәа стәахырцоуп.

Ус баша сазимшеит сыжәла,
Сыжәла сазхәыцроуп, саңшырцоуп!

* * *

Иаңсышәоуп раңхьа истаз ацыра,
Смилат рыбзиабара сзыркыз.
Рфырңшоуп исызтаз алазара,
Иреиңгу сашәа дара ирызкыз.

Снеиуеит рышқа зны сытрысны,
Зыжәлар зхәам агәатца тшәоуп.
Рыцәгьей рыбзиен цоит сгәы итысны,
Скәыршаңхьа сцәа иадырцаз сбызшәоуп.

Аңсуара хәа имхәхәазакәа,
Рфырңшала иахдыртдон ицоуроу.
Иаңсышәан раңхьа истаз ацыра,
Уи ацыроуп рызегь зыбзоуроу....

МАРИНА ШАМБА

Агәил пытзом амғ анғамла,
Аңсабара ацәафәа ус ишоуп.
Ауафы ибафхатәроуп изырфыха,
Аңсуа дызхьысыз зегь лашоуп.

Амроуп иаңхраауа ухатәымфәа,
Ихәшәым рыда азыхь цшыақәа.
Афырпын, аңхьарца, афымаа,
Изхылцуа ахәшәыц быжьқәа.

Циаа жәлами рызегь злырхуа,
Хадгыл итцсуеит ршыа-рдақәа.

Пхьарцада ацсуа имам псыхэа,
Ауарған акэзар хгэы цзыртуа.

Ба боуп изхысхэаауа, Марина,
Бнацэкьарақэа хцэпаран сырпон.
Счытбыжьны саханда ба блира,
Сыфлеита-Паноушэа сгэы иабон.

* * *

Иаацэыртцуеит, ахьаа иафызоуп,
Бжык са сахьчоит имазоу.
Сашьтоуп, сцоит, иара сапызоуп,
Ашьха зыхьейпш зыбжы цкьоу.

Абжы – маза җада исыпхьоит,
Иансыцым сеипшуп шэыр зфам.
Зака имазоу акара исыхэоит,
Псыс исхалоит сгэансэанзам.

Аурт асуаз – сазынкылом,
Иара ансыцу, сымҗа нцэом.
Сартынчуам, сартэом, саргылом,
Ахаан сыпсэзаара фэхтэом.

Ажэа абжы зцым изууазей,
Дышиз еипшгы уи дажэуеит.
Изцу игым җызей-пызей,
Ашьамҗафгы са сеипш дышэтуеит.

ИУДЫРУАЗ!

Дыкам хэа уавымсын сашта,
Схафсахьа лартас ишахоу.

Спацхэхь умҗахызго сышьта,
Бзиала уаабейт! – ишазхэоу.

Иукэшан иуцылап сыпхара,
Угэатца сынталан сшэахэап.
Уадыруеит сыпсы зхоу сынхара,
Схэыштаарамца шахэшахэап.

Сыпсит хэа җеомтан агэала,
Умцэыуан субазаргы пхыз.
Сшымпсуа назаза агэра га,
Саныкамгы ишааиуа са сзыхь.

Саныкамгы ишыкоу са сашэа,
Ашэтқэа шэахьымхэуа, ишпытуа.
Иудыруаз, сгэаратаф аҗнашэқэа,
Смоҗацэа ыкоуп иаазыртуа.

Август, 1998

* * *

Анцэа дыкоуп хара хазшаз,
Җитацшларцаз харгы хзыхшаз.
Анцэа ида ххэартэзам,
Иашэахэ иафсуагы храцэафзам.

Имч амшынгы танарбоит,
Жэларык ирзымбо иара ибоит.
Җа хангэакуа хгэейпш дааигэоуп,
Җамшра иамшроу иара игэоуп.

Анцэа сикэыхшоуп, хайуаауп,
Дзызхэыцуагы хара хауп.
Дгыл җытк ыкам дызхашым,
Циаак иныхэапхьыз зыхьшым.

Ациаа анысхәа, иҕам ихәшәым,
Җа иахмыхәо, зылаңш ххым.
Уцымшәааит хәа ишәымшәиин,
Атырас шәипхыызла ишәмыршәын.

Җагха хәхтнийком, җа дахтоуп,
Аха ахдыррагы хәхәтоуп.
Ауаа еилыхны ибазом,
Уафра зламгы дибылзом.

Җагоу дицмыз – дыңшзахом,
Хылеи хшыџлеи дзызхазом.
Анцәа дынхом акьахә дбаны,
Сихәоит, шәанызааит инапы!.

Аашар дынхалаңшуеит Анцәа,
Адта хәзриҗоит ишацәа.
Анцәа ииашара хакуп,
Дымроуп, дымзоуп, дхаракуп.

Ххьаакәа ңишәоит ицәаґы,
Зегь хәилирхуеит игәаґы.
Иахьанза иңьасшьоит омашәа,
Җахьнимыжың игәы нҳахшәа.

* * *

Аңсны сакәшоит сгәы сытңпраа,
Сақәлоуп схәыңра зхааныз хараш.
Ахқәа иқәдырхааз ахахәқәа,
Исхәышәтәуеит ирхьыршо сылаңш.

Абзалаңшоуп, аңсылаңш акәзам,
Уааи ңсабарей иахңырхагоу.
Аңсыцәґароу? Ихтхәаау лакәзам,
Аңсымтәроуп ңоукы ирґахәхәагоу.

Сара сзыхәан амалқәа ирмалуп,
Аңсабара, схы зыхтныстдо.
Сылаңш хәыңы лаңшуп, иҳалалуп,
Җәлар рашәақәа срыкәныстдо.

Ңсык схырхыр ґеа ңсык схалап,
Сдоуха лаша – сыґеныхроуп.
Сыхьаца ытџаар хңа еиҗасхап,
Сылаңш – аңсыуа лаңшыхаауп.

* * *

Ғәызатәыкоуп исызтоу,
Шәышықәса сыңсы злаҗоу.

Даґеа уи акара исызхо,
Ишыстаху сґахәы сзырхәо.

Ацәґейи-абзийеи зегь зразо,
Сыґәҗыха зласхәо, излазо.

Ңсыґейи рыцҳаи ирыхьзо,
Изҗоу дыкәоума изңхьазо.

Акырынтә харада ибылхьоу,
Мґейи-мацәыси идыртәахьоу.

Иашейи-хәахәейи сзырбахьоу,
Сыуейи-сҗынхейи еилзыргахьоу.

Ғыґи-ңсымтәи зычҳахьоу,
Хымтәи-ңґеыхейи ирцәынхахьоу.

Ишыстаху сґахәы сзырхәо,
Даґеа шәышықәса исызхо.

Мышкы саныкамгы инхо,
Агәалашәараф зыхъз рхәо.

Җазнык сирггы, агәра гоуп,
Еиҗа исызтеитдо уи агәоуп.

Жәа-гәык шсимҗазоуп Анцәа,
Ицахъазаарын ихәҗәа...

* * *

Җафны атуан җәара илаҗәуп,
Җәара хгәатдеипш ихаракуп.
Иахтәым хчбаба фназам,
Анцәа иҗышьоуп, җаҗсы җәгъазам.

Хбызшәа аҗхара җа җлартоуп,
Хбызшәа аҗшәымоуп, ихадоуп.
Ажәҗарақәа хтоуп, хрызхазом,
Аҗсымтә ибарҗаф рыҗра рхазом.

* * *

Ирҗхъазашт мышкы сара исхыҗыз,
Иркапанлашт сара сызхымзас.

Сыбжы ахаангы ирмаҗацшәа,
Сыхъз иавслашт срымбазацшәа.

Рхатә хъаақәа схы шрыхтныстдоз,
Иарбан змыжыроу рзын сызхызлоз.

Насыҗк рыҗахтә ззын иҗызгоз,
Самеигзакәа сгәырғаз ззышоз.

Сыжәфа иқәыз изакәтә еидараз,
Храк ишхалатәыз са сдырраз.

Иахаршәыз сыхәда изакәтә шахаз,
Аиҗаира ари иузхымго шхъааз.

Сашәа иавсуаз, жәаҗхак ззымхәаз,
Агәаҗқәа роуми ашыҗра ззымхаз.

Анцәа сихәон, исылшаз бзиарак,
Иазго җышыа иартарҗ җшаласк.

Бзиарас исылшахъаз ак шамырзуа...
Издыруан саныкамгы ззыхны сшыҗҗуа.

Издыруеит Аҗшалас ак шамырзуа,
Саныкамгы ззыхны җәара сшыҗҗуа.

* * *

Угәы аҗсышәак тырша,
Алакар-зыхъ уҗырша.

Җлак еиҗахан, иааза,
Ужәлар рзыхәа убылла.

Знызатәык рышқа уҗы рханы,
Уҗәажәа аҗсышәала игәағны.

Аҗсуа аҗсуа бжы иурхар,
Афызцәа маҗымкәа иурхар.

Имхынхәыргы иувсхьоу зеггы,
Узныхәаша дҗәырнагап азәы...

* * *

Сгәеипш сара сыблақәа,
Сыуаажәлар роуп изыхтну.
Убри азыноуп сыблақәа,
Изрыгымхо, изцару.

* * *

Ахра кнаха ишубо сағһазар,
Усцәымшәан, исзыгәағ: бымшәан!
Амшынқәа сшеимдырххоз убазар,
Уеырхатца, исықәырга: бымшәан!

Амца сиааихьаз агәгәахәа,
Бымшәан! ансхьугза – сбылзом!
Уаныхәхәа сґоухәеит зынцьырла,
Сдацқәа сыцәпукеит, сеихәазом.

Агәкаҳара сыцимшеит сызхылцыз,
Аха сахьчоит ажәа «бымшәан!»
Абцъар сгәы ицакны датхаз,
Еибагазом, исхьугзар «бымшәан!»

* * *

Сықәра мацзам, акыргы цеит,
Сгәыгра цышәо пытк сахьзеит.
Амшқәа нсмыжыит изатцәны,
Ашәақәа рыдлапса итацәны.

Адыд сысын сацәцеит цъара,
Аурт иалсмыршеит сырццара.
Сыжәфәан хәашьын, аха еилгеит,
Сызцалаз хмыршәтзакәа изгеит.

Ацтақәа срылан – сґадмырхеит,
Аетцәақәа ськәшо рыґедырпґхеит.
Сызшаз сикәыхшоуп, илапш схуп,
Бжацъара сґишәаргь – ситахуп.

Ус анакәха, ипшзоу гәахәтәуп,
Иахьа сыпсыргы скәашатәуп.

ХЗЫНЦӘА

Хзынцәа быбышхеит санаба,
Амра сеипшны санкапха.
Ашәтқәа рымаза пдыртит,
Ацыс иатцәа уа иприт.

Ахьычпапырқәа цырцыруа,
Сшырбаз еипш ргәы тпраауа.
Амра ачыхәқәа ласкьаны,
Инхыпсалеит азыхь агәы.

Са сыда ашьацра иатцәахом,
Са сыда атла иазхәазом.
Апсны сгәадуроуп, с-Апсынроуп,
Амра азын саргы сымроуп.

Хзынцәеипш сбабышхеит схаґагы.

ИКАЛАТӘКЪАЗ

«Иеы дшақәтәаз сґеы жәбазар хәа дґаауан...»

– Сґеы жәбазар, уама сыхьит, –
Апґарахәа иґеала дцон.

– Сшәыхәоит, шәсыхәа, исцәызит, –
Изаҳаз омашәа дырбон.

Ихьыз лдырит аңхәыс нага,
Иеы дшақәтәаз иашьтаз зәы.
– Избеит уеы, абар, абар хәа, –
Даанылкылеит, икьо лкасы...

– Узықәтәоу уеоуп, сызкәыхшаша,
Уңсы аналоу, икалахеит.
Схәычы дшыскыз дырыз цышыа,
Сгәылаңхәыс ләы сцахеит.

Ихьыз цьеишьеит, изны ибазшәа,
Дакәшон иеыхәда шышыа.
Ирымхәозаап аңсуаа баша:
Аеы иалоуп ауаф-шьа...

АҢСЛЫШ

Сыжәлеиңш аңслыш сыңсы алан,
Уажәы игылан ишьхынңсылан.
Аарла, ирызнымкыло адаңқәа,
Агәатца итаңсызшәа агәтыа.

Аңсабара иахылаңшу ибжәла,
Иныцакны исаҳаит цшыаала:
«Бацьал бахыңеит, амреиңш ипхаша,
Аңсы былан, ибхнахит ибыхьша»...

СНЫШӘНАП

Хынкылагас уа уоуми исымоу,
Сцәызқәа аиреиңш исзырбо.

Знышәнап тәыму иоуп ирыңхау,
Збызшәеи зашәеи зәанарбо.

Сгәы ушықәңсуаз хьантырак сныңшшам,
Избоит цысхәушәа сзы ушласу.
Сзызхәауа уцаф ишыхьшәашәам,
Ибарцгыи шилшо сызтаха.

Уахьынзасымоу схәақәа сырнышәап,
Скалашам сымчқәа каңсаны.
Узтәзам уансымеик нас, са снышәнап,
Егъараан схыңап сыңсраны.

ААҢЫНРА, ААҢЫНРА

Ааңынра – ихызхуа угәатца,
Узфычо. Иузто анцыра.
Ааңынра – инымцәо агәыңра,
Дзыңсоузеи иуеиңшу акәыңа.

Ааңынра – назазатәи ақәыңшра,
Ааңынра – ирңшзагоу ашла.
Ааңынра – арпызба, акәиңқәа,
Амра, аңхәызба, аимхәыңтра.

Ааңынра – ублақәа рымца,
Ааңынра – ихъырку ахәыңра,
Ааңынра – тынч аңсабара,
Хара инаскьазго аңстбара.

Ааңынра – уецәзы сафырхәа,
Умчала исылсхит аңеыха.
Суеиңшха сцәыртцит сгәы ґыңха,
Ааңынра – апыткәыркәа иткәацуа.

Ушьтхысаа, аапынтәи сөыхәа,
Иахьатәкьа иуфаскзом сағәра.
Исымбац амѡақәа сырныздо,
Аапынра – сзыхь-насың тызто.

Аапынра – абзиабара сашәызтцо,
Сзызгәақуа ичарамш сахьызгзо.
Шәышықәса иртъысхьоугь дзырфыхо,
Аапынтәи ахауа днафырхәо.

Аапынра – алапщцәгьа сигәытцпаа,
Ажәақәа, пшаласшәа шәысгәытцпраа.
Ахьзала еицышәхәала ашәа,
Аапынтәи чыт-цкны шәысшәыла.

Еиҗахәашьа змамоуп ажәала,
Хкы-хкыла иуҗаху цшшәыла.
Аапынра – ицымтыц азыхьқәа,
Игәашәҗа иштырхуа усахьа.

Аапынра – амалқәа ирмалу,
Арпызба, иудыруама иууалу!
Ижәбап җенакала шәмышәҗуазар,
Шәышықәса рышьҗахьгьы шәажәуазар.

Аапынра – ихызхуа угәатҗа,
Уѡычо, иузҗа антҗра.
Аапынра – инымтәо агәыҗра,
Дзыпцоузеи иуеипшу аҗәыҗа.

* * *

Сыбла ухытцуам, уақәтәан җыхәак,
Аңқарахәа унсыхьзеит.
Исгәалашәоит, иафәоукит уағәра,
Саңхьа улҗеыжәпарц уҗаххейт.

Уахейт, уахейт, уахейт ағәра,
Ушьап азшькыл ишахыршәаз.
ѡада иухейт, ицәгьан ахәда,
Уҗеи ццышәхейт са сшабаз...

Аибадырха җамразакәа,
Улапш мцабзха ишсыцраз.
Җа җагәҗыха еилнакаазшәа,
Иаакьыркьырын, имҗанарст.

Азыхь аңхьа еимашәкит ажәа,
Иурхынхәырц акыргьы ухәейт.
Икыдлейт ажәѡан амра кыдхуа,
Илакә рашьхап – усцәагейт.

Усахьа сықәнаҗкеит сшьара,
Зымѡа исҗырҗны имцазеит.
Лыхны, Бзыпҗа, ма Мықәашҗа,
Ғырыѡрак ағгьы усымбейт.

Сықәра абжа еиҗам иахытцуа,
Аха инсҗыршәом: иааигәахоит.
Аҗеышьтыбжь иҗнахыз усахьа,
Ухынхәны ушаауа ағәра снаргоит...

* * *

Амра еикәлафха аңҗа ицәытцоуп,
Иагәылахәмаруа ашәахәа.
Амра гәыҗра шәкы иртәытцоуп,
Җсаатәкгьы хиаалт ишәахәауа.

Амра аныҗам ңҗоуп изцәытцоуп,
Изт хәа иҗам азә дацәшәо.
Шьыжь иангыло хроуп извытцуа,
Аха сгәатцоуп изҗашәо.

АЕТЦӘАҚӘА РЧАРА

Уажә саазқәылаз, уажә саазқәылаз,
Зынза еилысуеит са сҳәатәқәа.
Аетцәақәа, уахак сызгәылаз,
Ҷыц исыртәит рҶахәқәа.

Исымбацыз етәашәк кыdleит,
Шәфыла ишымцсыз сырбауа.
Сышшәахәафызгы урт игәартәит,
Ҷаартит ршәахәақәа Ҷыддуа.

ГәырҶеи, гәәҶреи, хәаи еидарак,
СгәәҶы иртәахит, хара игатәуп.
Зны сызвыслоз сдақәа ирталан,
Уахак сеилыкәшәара иаҶуп.

Хцәык акыдхбжы иарҶаз атла,
Игылоуп шәтышла еикәатәы.
ИҶыцәеит ззырхәоз хгәылак имца,
Акәицқәа ахылтәеит иашәаны.

Етәацыпхәаза шьта хкацчароуп,
Хәизызшаз сикәыхшоуп – хәизшоуп.
Уаха ирымоу ацсыуа чароуп,
Ипшьоу риетцә-зы ххыыршоуп.

* * *

Бжык са исыцуп сахьцалак,
Бжык сыцрыхоит сыхьыпшлак.

Иаасыхоит схы-сгәы иантәзам,
Идды-мацәысуаз – сзы ихьтәзам.

Шәсыцыз уаа шәык – ишәахәазом,
Бжык звамкәашо – деихәазом.

Бжеихан ахрақәа сырҶахоит,
Аҳаҳаи! – ансықәнарго сеакхоит.

Алыхәта скылхны, сразаны,
Сқышә инықәкуа аетцә-зы.

Ртып анырцсахуа исылоу ахқәа,
Ҷнатәеит Абжы: бәырғәғәала!

Зцәеижь иалсхьоу адгьыл ахьаа,
АжәҶан зыршәыто ибартәуп иаҳа.

Абзалацшоуп исхымцә – избәхьейт,
Ацсылацшоуп исхызго – избылхьейт!

Исаашәырхала, исаазырхац шәа шәоуп,
Егры шәхыгам, сацхьа шәтәоуп.

Сбаалоупцхаха исытцраалап Ҷык,
Абжы сналцшыр – исыхәап хәҶык.

АеҶышәара хцәҶароушәа саҶоит,
Абжы баагәараха аеснарбоит.

Иахьыстаху – лабашьара сзауеит,
Лацш ахьымназо инсытцарс сыхәноит.

Псыршьагам, аҶыреипш сартәахьейт,
Сзыниозаалак – аиааира схатәхейт.

Азхьамцш шәхы инакәхша изжәуеит,
СзамҶа ацшшәала ажәҶан сшәуеит.

СымҶаҶы қәабшәырак зны сынташәар,
Иахылтәуам баша са схатә жәар.

Цәахышыас исымеи, са схатә бжьоуп,
Исыцызхаз сышьхақәа ирыжьроуп.

Иахылтыз ашәақәа роуп сгәы зыхтну,
Сыблақәа ахаан изрыгымхо, изцару.

Шәгәы сантазам хышыцбахан сшәыхьзоит,
Сызхылтыз шәгәафы сыбжы ластоит.

Исхазцазгы, Бзыцта, уара ушьоуп,
Ак сылшазаргы – уара иуцьшьоуп...

* * *

Сгәыднакылеит ашьха шыанца,
Арака икам сыхьз зхым.
Ациаа, атла, ашьац иатцәара,
Зыңхыз салам, сызтахым.

Ахахәршеицш зны суршыргы,
Жәибжь сантазеицш сышәтуеит.
Зынцьырла сцахны сужыргы,
Баграт ицшалас сыцнартуеит.

* * *

Сиит сара ашьхақәа ркалтан,
Сышәтларц, ихымбало шәтыцны.
Рказшьа сылеитцеит ихамтан,
Сбылларц имыцәо кәицны.

Сиит итамшәазо мрахәаган,
Шәықәра иацызцо хәшәыцны.
Азатә гәашәқәа сырфахәхәаган,
Ифыцу хәрәшәак сшәызхәыцны...

Сиит сара мцажәла еиқәырхаган,
Ахрақәа ирфәшәтуа етәацны.
Ужәла азыхәангы сырцхаган,
Скалшам сапсуара сацәызны.

Сиит еица, ашәақәа снырхларц,
Схумхырц схызаргь убла стәыцны.
Умшқәеи уцхқәеи сыдрыцхларц,
Уцсатца сытцаршәзарц сышәтыцны.

* * *

Ахьаа азхымгақәа ицеит ихыцны,
Араштла зырцшзоз амахә хәычы.

Араш иналцсааит, иалфәазшәа дак,
Изазеит араштла, изгәытцаршәыз штак.

Абгыцқәа, изхыскаауаз амра аффы,
Ахышәтқәа рбырфыншьа еицшым җаақы.

Иухазырштәа жәабала амахәқәа зманы,
Арахь иузхыгазом ирылцсааз ахәычы.

Иареицшцәкьа сгәы иасит иакәыз азахәа,
Амахә хәыц азхымгақәа иныцфәаа ицаз...

* * *

Уаргьазом Ахәрәшәа еицоугар,
Ахәрәшәеи апсшәеи еицругар.
Ицсыҗоит тәым бызшәала,
Ирыбжьахоит атымитшәара.

Ихазом, ициуеит ес-иуа,
Иажэзом, ицархуеит иркаѡуа.

Иузеиѡыхзом ажьи-анапхыци,
Еицызароуп шэтыци, нас, шьхыци.

Уаб иѡызоуп, милаѣ деилнахзом,
Имырѣакѡа азѡ ихѡра иавсзом.

Аха игѡнаѡароуп уи еиѣоугар,
Ахѡрашѡеи аѣсшѡеи еидугар.

Аѣсуа Ихѡрашѡа – ахѡрахѡшѡ ажѡла,
Ихѡшѡеиѣтахѡшѡуп излаѣѣоу аѣсшѡа.

* * *

Ажѡѡанаѣ амза гѡилѣас иптит,
Акалѣан сѣзамѡеипш ашѡаѣшь шѡтит.
Угѡаѣеи сгѡаѣеи рифмара руеит,
Уарбак хѣѡанаѣан, хѡхь илбаауеит.

Уеѣѡахѡ акѡхап, убас ихѡнѣѣеит,
Ихѡихырхѡан аѣша, убас ичѣеит.
Хѡ хѡкѡхап уа рызегь зышьѣоу,
Хѡхѡыкгьы ныхѡоит иѡхьышьѣоу.

Ари дунеиуп, ѡыѣѡа иѡххѡтѡуп,
Хдунеиу? – хѡбзиабарала иѣѡуп.
Аѣла рымахѡѡа реинѣѡабыжь гоит,
Инахѣѡыхѡ Гагрыѣшьгьы гѡыкуеит.

Рифмара еицыруеит хѡгѡѡа.

ХЫНѡАЖѡА

*Апоет Р. Смыр 60
шыѣѡса ихьѣѡра иазыскуеит*

Аѣсуа ишѡымѣоуп, гѡахѡтѡы хьзамѣоуп,
Зыжѡлар рыбзиабара ѣсыс изхоу.
Рашьк кѡадыртѡуп, хьызраѣамѣоуп,
«Злабашьѡ» ажѡа ахѡара иазхиоу.

Хѣырѣа хѡѣамѣоуп, уапа шѡѣамѣоуп,
Ашѡа ашѡымѣоуп, иѣъшьѡуп Анѣѡа.
Дѡѣа Гьѣѡба хынѡажѡа анихьѣоуп,
Ианеиѣиз хѡыуаа иѣѡѡа!

ВИОЛЕТТА МААНѣѡА

Быбжьыхаа ала бара б-Риѣоуп,
Виолетта Маанѣѡа.
Жѡлар рашѡѡѡа ба быррыѣуп,
Хашьхѡѡа рылѣѡа.

Урт ирхылѣыз бара бкѡиѣѡа,
Хѡгѡѡа рѣы илабѣѡаѡа.
Сынхьѣсалеит сышѡѣы-бабыѣѡа,
Риѣа аѣны снаѣѡаѡа.

Уи асахьѡ ѣызхьыз бжьыла,
ѣсра зѣѡым бабаѡѡа брыхшеит.
Асаби иеипш сарѣѡеит ѣшьѡаала,
Сгѡы ишѣѡѡаз исыршеит.

ѣыѣ са сизшѡа, ашѡѡк смахѡѡшѡа,
Сгѡы нхьхѡхѡ ашѡаала иѣѡит.

Исымбацшәа, харантә саазшәа,
Амтәыжәәа снаҗеит, сатәнатәит.

Саштәҗ иаазшәа азиа Ритца,
Ашәапыңаң излакәыршоу.
Сгәатца дыршәтит бара бкәицқәа,
Виолетта сызкәыхшоу.

Икәафта шкәакәаха исшәыбцеит,
Ритцатәи аңсабара.
Ритца азиа уа сынхыбцеит,
Ибырхынхәит хқәыңшра.

Хашьхақәа ргәеисыбжь нкыла,
Маанңха быхаара иафыхәеит.
Арәашқәа тынч иаатгыла,
Аңсны багымхарц бырныхәеит.

Бхатаңсаҗа, бара б-Ритцоуп,
Виолетта Маанңха.
Ижәлартәхаз Ритца ба барыцуп,
Ибымазааит алңха!..

МАП ЗАЦӘЫБКЗЕИ ИЧАРА АУРА

*О, исашәхәа нас, избан дзатәххеи,
Аби аңеи рыбжьара атырңьман.
Б. Шынкәба*

Иқәҗыбымтуаз ба ббызшәала,
Икәыршеиңш иадбымтоз ицәа.
Ибмырттоз нас гарашәала,
Аңа данбанеишьа аңцәа.

Уаҕа ибыгхаз азырхакәа,
Аңсуа школгы бавсны бцеит.

Аңсуа цасқәа имырцазакәа,
Иаңсуара ицәтәымны дшәаазеит.

Ихы пхеишьоит иахьгылоу аңсуаа,
Дцоит дынрывсны мазала.
Ирхәо изеилкаазом тырңьманда,
Бымшала ихьзуп «аҗаха».

Иаб ихы кны ус дзыртәада,
Иаңсшәа дзацәышәхьчеи ианахәтаз.
Аңа дзауны агара змауз хәа,
Шәңацәа шәырзымзырәуаз ианаамтаз.

Бызгы бзахозеи беилагашшәа,
Быхцәы зкыдыбхуеи ожәшьта.
Тәымла иаазаз атәым дзааигеи хәа,
Мап зацәышәкзеи ичара аура!..

РАБИА

Смотәцәа реийбаза Рабия илзыскуеит

Быблақәа ирхәоит исзыңшу,
Иахьатәи Аңсноуп изеиңшу.
Ирхәоит сызиааихьоу, сгәы иташу,
Сызтоу еидарас, заҕаә схьыңшу.

Ирхыңшылаз ихьаақәа тахоит,
Рыччаңшь аңсышәала ишәахәоит.
Аңсуа гара агәра идыргоит,
Шәышықәсала итыслоит.

Сариа, Сабри убра иснарбоит,
Аҳаракра шәҗаңхьа иеырбоит.

Шәан антдыра ду шылдеипшу рхәоит,
Шәаб инапқәа ахышәыкәшо сарғоит.

Аңсыуа блақәоуп Рабиа, урт жәлоуп,
Абиңара ғыцуп, бара башәоуп.
Ббызшәоуп. Сгәы тынчуп Рабиа,
Саштағ Аңсшәа иахықәым табара!..

ИАХАК ИСРЫПХУАН АҢЫНҢЫХАА

Иахак исрыпхуан аңынңыхәа,
Срахәыц арыцқәа нахаңсо.
Ахышә икылсны амза ачыхәқәа,
Гәтыха ссирқәак сгәы интаңсо.

Аңәа сияаиуамызт ари ауа,
Ашәахаак сгаразшәа стахәхәа.
Исрыпхуан сныхәо аңынңыхәа,
Акакан рыццыпхыаза.

Ажәа ғыцқәа рытра итыңны,
Сыхәда иакәшон нап пхатас.
Аңх азна сашәақәа хыңны,
Схәыцра еизнагоз ишәыхьзарц.

Цырацыпхыаза сбызшәа сныхәон,
Азәыкны хажәлар азкаңхарц.
Цырак срыпхуан, ашәак снағыхәон,
Аңынңыхәа ззысшо ирхаңарц.

Аңхызхаа уаналаз умырғыа,
Сназеит уғынзагы мзала.
Сыңсала иулаз уи аңғыа,
Иулсхит Гагрантә мазала.

Ишәрыңх, ишәрыңхла аңынңыхәа,
Зегы аныңәоу итахәхәа.
Цырацыпхыаза насып шәахәа,
Иназоит атыпхәцәа рхәахыа.

ИГАРТЦЫЗ АЖӘА

Уимоу, ишпастаху сеисар,
«Ахра ашәа» зәыз иңәахәа.

Уажәа згартцыз уи Агара, –
Упоезиа амшра – абаагәара.

Иргәылоухаз удац-пашәқәа,
Инырхыңпрааит аңсуа гәашәқәа.

«Етәәңыаа» идгылтәхаз зкымта кәышу,
Зны ибыргу, ғазны иңәыпшу.

«Антология» абзарзы ахырхәо,
Шәышықәсала шәәыла узныхәо.

Кәтолтәи Ухыаца – умца еиңызхо,
Уашәақәа рашәа – ххыаа ххызго.

Иутагылааит уа уеиңш изхәаша,
Аматц зуша ҳа ххыпшымра.

Баграт цәахәа уаменсеит баша,
Уроман «Аңынңы» еихау зрыпхша.

Ус анакәха, шыхазыхк унағыхәа,
Ушьхәа нарба ғаңхыа уғыхәа.

Баграт-хра уамцшааит ус машәыршәә,
Уақәлахарцоуп – Мушьни Лашәриа.

Егъараан игартцып уажәә!

* * *

Ецәазатцәыкоуп,
Рацхьа икыдлаз.
Ецәазатцәыкоуп,
Сара сгәазтаз.

Ецәазатцәыкоуп,
Сылацш хызкыз.
Ецәазатцәыкоуп,
Угәашка сымфыхызгаз.

Ахы снардырит,
Ари шлакәмыз.
Сыцсы ианырит,
Уецәахә шакәыз.

Ифатцацшлакгы,
Зеггы ирбартоуп.
Уарггы сарггы
Хзы игәыртәыгоуп.

Цәфәан шыапыкгы,
Акы ахәозаап.
Ецәазатцәыкгы,
Шәфы ирызхозаап.

Насыцк снафырхәан,
Сзамфә аршәтит.
Инсылх аңеыха,
Амза инавцалт.

ЕГРИ ЦСОУИ ИРЫБЖЬАРШӘУП

Егры уеимсар Цсоу игылоу ихаирхааит ихәоит...

Р. Смыр

Егри Цсоуи ирыбжьаршәуп,
Убас еикәфьиртуеит ахәаакәа.
Убас еизааигәоуп, сақәшахатуп,
Зтоурых нымцәо ахәатәкәа...

Шәашьа умоума шыапыла,
Имбакаа сыццышә ахькапсаз.
Шьала, дала, насггы хшыфла,
Шәышықәсала иахьсызхаз.

Сылабфәбеи, нас сыцхызи,
Амшын хьаакәеи уанырхьымс.
Ага бғыици ашьа бғыици,
Урт ахьеикәшәаз уанзахымс.

Аура шыршәо – Аңсуаралоуп,
Нарт Сасрыкәа дыцшаатәуп.
Аңсны зларшәо – Аламысоуп,
Цгәы Ханашәггы фыц дбатәуп.

Рацхьа аңсуа иахтәп Ажәа,
Ирххатәуп аңхьарца арахәыц.
Уәнадутцароуп «Ахра ашәа»,
Баграт Шынкәба цкәа уизхәыц.

Аура шәага – аңсуа игароуп,
Ахәаа интыцраан сыхьз црит.
Иахьа изларшәо – Агәрагароуп,
Сгартыцаф сгара шәтит...

АҢСАБАРА

*Любите живопись, поэты...
Николай Заболоцкий*

Азыхь ахықан сара сзыхьуп,
Амра аацәыртыр сымрахоит.
Сырҕыхагоуп, ссахьаҕыхоуп,
Адгьыл адақәа сырҕаҕхоит.

Ажәған снатәпшыр – сыжәғануп,
Сҳаракуп, уҕеипшгьы снарбоит.
Ашьхақәа срышьхоуп,сыргәакьоуп,
Ашьауардын схаҕыруа иҕырбоит.

Ацәәкәа Бзыҕаҕ азы ажәуеит,
Сзамҕақәа хәылпшәаҕшыла ишәуп.
Стамашәҕа уҕыхқәа сыршәҕуеит,
Скәафҕа шкәакәаха сушәуп.

Псҕазаарас исымоу – псабароуп,
Мрацәыртҕра аҕсы сыҕхәароуп.
Амш ҕыцаҕ сҕыцха сеырбароуп,
Зны сқәыпшуп, схәычуп зны, зны сҕоуп!

* * *

Саазқәылаз ажәәқәа сеимаркуеит,
Аҕхқәеи амшқәеи срызхом.
Ахрей ажәғанни сыхтаркуеит,
Са сыда рыгәҕыха рызхәом.

Аргама Сымцажәлахт саазқәылаз,
Сгәаҕаҕ укәицқәа еибаркуа.
Сыргәылтыр хәа сшәоит, сыргәылаз,
Исыкәшаз ухәыцра анапқәа.

Цырала амра сарыҕхуеит,
Ажәада сымшқәа еихәазом.
Убжәала арҕашқәа сыпхьоит,
Дара реипш уаргьы сузхазом.

Ажәәқәа, ажәәқәа қәыршыоҕеит,
Исыхьшуп, исыртом таха.
Сиит даҕа знык – сқәыпшхеит,
Ашамтаз сдунеихеит схаҕа.

* * *

Ажәғанәҕ аетдәәқәа инрылшәан,
Икәлаауа илтәлеит еҕәак.
Змоурах мызша, уҕҕа пызҕәеи,
Заа изоуҕеи сашҕа ацәыз.

Цхыраарак сызумтазақәа,
Иарбан тышоу узташәа.
Укыдзыршәеи ухәоу намгзақәа,
Изгәаҕыда уҕыршәара.

Хәаак сияаиуеит сгәашьымх пахуа,
Хбарҕаҕ сгылоуп сымцакуа.
Ех, иҕамзаап уҕыҕ зыҕсахуа,
Сыпшуп баша сгәы ейбакуа.

1982

* * *

Сыбзаҕ исыртаруеит сбызшәа,
Иныкәызгоит, аматц зуеит.
Ажәған салоуп спырпыруа,
Ес-ииуа срыциуеит, сҕахоит.

Хгарақәа иарала иртцысуа,
Ашәхымс ххытцаанза иахдырцеит.
Сбызшәа саштәф ишьацәхыртәуа,
Цшзала сымәа сахьнагзеит.

Иарала амзахь сышәтпрааны,
Храк скынхалар – сафәнагоит.
Ахра афынтәгыи скынцааны,
Сгартыцаф саанагоит.

Сыбзаф исыртаруеит сбызшәа,
Иарала сцәызқәа сыңшаауеит.
Сшәахәоит, сшышәахәац сымшәа,
Шәышықәсала фыц сиуеит...

АХӘЫРБҒЫЦ

Снапы нухысшьуеит ахәырбҒыц,
Уххәароуп зны – уңьбарахарц.

Ужәла касцсоит уҒацарц,
Ахәра знымтцыц уҳахьзарц.

Ишубо, ҳахәрақәа рацәоуп,
Ак атқыс егыи еицәоуп.

Сынухәацшыргыи усызхоит,
УхәырбҒыццәҒьоуп! – аиаша схәоит.

Уатцаршьуамызт ҳзыхшаз ршьапы,
Инухьыршь-ааухьыршьуан рнапы.

Уаагәдыркылон нас блала,
Урныхәон: иуқамыз шытабара!

Лассы-лассы ухьз рхәазомызт,
Машәыршәа удацқәа рытқәазомызт.

Уара иуцралахьеит са сатқыс,
Иҕамлацт иумоукәа мцала кьыс.

Ан лгәы акәхап уара узыхшаз,
Лыхәрақәа ракәхап уа узыңшааз.

Ирхәоит дутәхәон хәа днатәаны,
Зыхькгыи улыржәуан итаны.

АхәырбҒыцц уқәызтцоз инапы,
Иҕазар акәын ицқьаны.

Уцымшәааит хәа уршәизомызт,
Убри ауми – мцыкгыи уҳәазомызт.

Иахьа изцъаршьари уахьхәаеу,
Ғамшала аихара уахьаеу.

Аишьцәа ианеимаркуа амал,
Иузыхьгом, уартцәыуоит рҕалпал.

Ғара Ғамшала умцәабаларц,
Хгарақәа рхьышьтра цхартларц.

Ацьыкац амала азхазом,
Ацқьа уанытдимх – уеихәазом.

Саргыи схәырбҒыццуп шытанахыс,
Угәы снақәца сгәи инахьырс.

САҘСЫҮА СИМФОНИОУП!

Люблю симфонический оркестр, где каждый инструмент, как мне представляется, олицетворение человека со своим лицом и неповторимым голосом.

Ал. Аргун

Сгәы оркеструп, анасыңқәа еизызго,
Пшьык зыцәтаһазгы лыңсы еивызго.

Сымаза мөахәстала, пшьаала,
Ухы-угәы ицало – сыбжьала.

Уааитдасны уазызырғы атырас,
Угәы иадта, ееишәа адырраз.

Аңсныжәлар ҳаңхәа Амҳаңыырцәа,
Лабжышла иаңцәажәон имыцәа.

Рыхаара узтәызтәуаз ажәада,
Иаңцәажәон Анацәа рбызшәала.

Уавымсын ахаҳә, сыжәла амырхәакәа,
Ахәхәашәа сфызтааз – иумырхәакәа.

Итахоз рыңсымтаз иреиңыз хчбабан,
Хызатә наумыштын дара рымңан.

Убағқәа уанрышьтоу ууазыруа,
Сыңсы абжьоуп ғызара уызуа.

Саңсыуа симфониоуп, Бзыңеиңш итңыз,
Забатәа рхыызхәарақәа змырзыз.

Ссимфониоуп! Ахақәитра иазхәоу,
Са соуп Аңсадгыл абжыхаа зхоу.

Снырхыс-аархысуа угәы араһыңқәа,
Уңсадгыл иакәшо снапқәа рыла.

* * *

Сгәы азтынчуп сара исылшаз,
Тәым-хәтаңк сыкәахь исымгаңт.
Имаңзаргы са сзыңшылаз,
Тәымк ибжьала сымшәахәаңт.

Ахаҳә ахышьтаз сыхыз ахәазар,
Сыңхыраара, сеизхара иазхәоуп.
Ашәы ашәыхшәа сәақәсыршәазар,
Урт зегь смоҗацәа ирыбзоурууп.

Аламгәа стысзаргь – исыршазар,
Амра сшалахәу агәра гоуп.
Азыхь аныцәаз сыхыз ахәазар,
Ашәак сымхәаргы агәы сҗоуп.

Адыд ачычам аңтңла баша,
Цлажәлас иҗоу реиҗа иғәғәоуп.
Агәы тынчуп сзыхәан сашта,
Ианаамтаз аңсшәа са исыртҗоуп.

Ахаҳә ахышьтаз сыхыз ахәазар,
Убри са сеизхара иазхәоуп.
Ашәы ашәыхшәа сәақәсыршәазар,
Уи са смоҗацәа ирыңышьоуп.

СХАТӘЫ МӨАХӘАСТА

Шәеибадыруаз – схатәы мөахәаста,
Иағалакәуа ахра ғәһарста.

Исфышәагоу иацтәи са схәыцра,
Схатәы жәеинраала са сынцыра.

Схатәы дуней – сара исыжәлоу,
Саныкамгыы узы ишаңсышәоу.

Схатәы мѡахәаста – сымазамѡа,
Амцаңшь алгара ус мариазма.

Сыетѡахә еиңшоуп – истәым схала,
Цшзала сыжәлар шәаныз лыңхала.

Са исхымсааит ишыцәгъаз алхра,
Алаңш, ашыцра, ахәра, амгра.

Еихагылоуп шыта ихымѡакны,
Аңшалас сықәныхәоит ачхәакны.

Схатә исыздыруамызт ус ишсымаз,
Уи а́ара, уи а́ара шыслаз.

Мѡабжа уқәхәлар – тынч узшарцоуп,
Иѡашьазом! – сдуней иахшазоуп.

Изылымхызтгыы саб мѡахәастак,
Сзыназозма ашьха ґъярстаґ.

Исзылхуазма ахәрашәа мхәакәа,
Ахәырбгыыц хәырбгыыцла имыргъакәа.

Ранду дрыкәыхшоуп сцакыра,
Знык ианысыр реибаркыра.

Исылшаз иаңхяр гәыла-ңсыла,
Еихау мѡак ылырхып ламысла.

* * *

За́а цәахәа ссир за́а лабжыш исцәырбылхъей,
За́а цәахәа хәшәыц ианраамтаз исцәгәылабей.

За́аңыара сытәтәаны мшын сырхыңсылахъей,
Сымңсзашәа еиґахгыы за́аґы сырңылахъей.

Бжаңыара саназхәыцлак са сзыхәа и-Бзыңуп,
Сразкыдарагыы сара сзыхәа инасыңуп.

Ииасуа амшкәа ирыстом сырхыбааны,
Исымбазшәа срывсуам зымѡа снырхыңаны.

Днасыңдазам, о мап, Ашәышықәса аңсцәынха,
Инасыңдоу итәыуо ишәңылаз иоуп интәаха.

АШӘАХҲА, АҠАША, АХАША, АҢШҲАША, АХӘАША, АСАБША, АМҠЫША...

I

Сыжәлеиңш рызегь хатәыхъзқәоуп,
Иаарту цырақәоуп, имариоуп.
Уара уразыз, дара разуп,
Акгы хьантам даргы ласуп.
Мтәыжәѡас срымоуп, ирыңшнуп,
Ауаѡра злоу изын – имшуп.
Ашәа зхылтуа ицқьоу шытыбжьуп,
Са саңхәажәа даргы азңшуп.

II

Ахъзқәа рызтаз сабацәа роуп,
Идгьылтәуп, ижәѡантәуп, етәақәоуп.

Ижэлартәуп, узыхәан рызегь хәшәуп,
Амцәыжәѡа уртоит, узын ишәтуп.
Зегь еихыршлоуп, еигәыцхәуп,
Уашьей уахәшьей реипш уртахуп.
Пхьа хгароуп дара зызхәоу,
Ацсуаа хауп рҕахәы дзырхәо.

III

Ажәла тыргоит ашәахьа,
Иларттоит иныхәо шыжьнатца.
Саси ацшәымей ирызхо,
Иныхәаныпхьо, еибаргьо.
Ацсуа ичеицъыка тбаахарц,
Хқытақәа рқытара еиздырхарц.
Угәыла днеины имыркшарц,
Уашьа даныржуа дымкәашарц.

IV

Ныхәа мшкәоуп дара зегьы,
Дара реипш шәыказ шәеизгәыкны.
Ауаа иртәуп, рыгәқәа аартуп,
Еибаркыроуп, рыхьзқәа еидуп.
Амрей амзеи реипш ицкьоуп,
Рҕеипш ҳа хҕеипшоуп, пхьацароуп.
Ихатәы хьызкәоуп, гәахәтәхьзароуп,
Амшқәа иузеигьаршьо пшзароуп.

V

Ғыртүеит шейт хәа шыжьнатца,
Мшы цәгьа шыкам рыпшынца.
Амаа рызто ажәлар роуп,
Умѡа зроуагьы – ауаѡроуп.

Амшқәа шәныхәа – ишәымшәилан,
Умтәан ухы кны – умшәалан.
Имѡа пыртыгоуп, уаргьы уцытуеит,
Мшыцыпхьаза уаргьы уиуеит.

Ғахәхәагас ирымоу хара хауп.

ИБРАГИМРАА РЗЫ АГИМН

Қабардақәа – сашьцәа дукәа,
Сымѡа икәыз еикәагыла.
Шьала иҕызхуаз сгарапыққәа,
Срыкәыхшанда шәышьхәа тыпқәа.

Сқабардақәа, са сдауапшькәа,
Хагәқәа шейѡшам збеит Мамзышьха.
Рапхьатәи шәара сыхтыпқәа,
Ишқасыхьуа шәашта гәашәқәа.

Хаштра шәықәым, Ибрагимраа,
Шьала иҕызхыз ацсуа игара.
Шәыетцәахәқәа кыдымшәакәа,
Икыдшаауеит абра Гагра.

Науржанов Ибрагим ақәрахьымза,
Кануков Нургали, Смыр Валера,
Алхас Герзмаа, Сафер Бганба,
Избақатыпхаз убра Мамзышьха.

Шәа шәанацәа, Зелма лѡызцәа,
Зелма лѡызцәа – ахатампхәысцәа.
Шәазызааз ҳа ххьыпшымра,
Нас шәабацәа – ҳа хлаапшыра.

Хаштра шәықәым Ибрагимраа,
Инрывагылаз Бган Саферраа.
Гагра икоуп шәара шәашәа,
Гагра иацуп шәыхьыз, шәыжәла.

Нбан-нбанла шәыхәра сатәхәоит,
Цыра-цыра хәрашәак срыцхуеит.
Шәа шәанацәа, Зелма лфызцәа,
Ахатцампхәысцәа рхатарнакцәа.

Хасан Алхасов – Цандрыцшь ишьталаз,
Цсоу ашьхақәа зыцсы ркынхалаз.
Зфызцәа звыршьааз Ибрагим Иоганов,
Цытфок шәеикәымхар са сабацоз.

Султан Сосналиев – Ацсны ишлаз,
Ихацуп уажәа арака иалшаз.
Муса Шанибов, са с-Лыхнаштә,
Убжы саркәалхеит изқәым хаштра.

Сашьеихабы – Заур Налоев,
Зажәеинраала сгәатца итазфыз.
Акгы сыхьзом абас шәанызбо,
Зны – инасыцхо, ґазны – и-Бзыцхо.

Игоуп шәыгәра сыхәратыцеипш,
Шәсыцуп сара, сара сацсшәеипш.
Шәыетәахәқәа сыртами рыкәа,
Шәыетәахәқәа кыдми Гагра.

Зегь шәыхьызқәа ихьтәы медалха,
Шәфацхьа схырхәарц ихшьуп сыхәда.

«БСЫШЬТАМЛАН, САН!..»

*Ишәыдысныхәалоит зґацәа рыбафқәа збаз. Зтәқәа бжьа-
зызгы агәра аагоит хадгьыл акәаґы ишыґәаху. Рыхьзала бакак
хаздыргылар, хзамфәқәа надґаны ихәхьчалап. Ахьыпшымрагы
хахаанхароуп. Ус анакәха, иахьанатә хазхәыцроуп хәґа иахшәи-
ґаз ашәы, иара ихәґсахьа зхахаауа, ашәыхра аамта шааигәахаз.
Сшәыкәхшоуп зегьы!*

*ґәыли Кьычба,
Ацсны Афырхаґа Арзамет Ңарба иан.
Акәа. Апрель 11, 1994*

Бсышьтамлан, сан, сыкам хара,
Хадгьыл ацәеижь хадуп хара.

Сан – сымцажәла, бара сгәацацха,
Бгылом ахаан алаба бәантца.

Ашкол саналга, хпырны хкәашон,
Зегь рылацш ххын, мыцхәы блашон.

Урт амшқәа – сыхьзала ихьчала,
Ускәнеипш акыркы быччала.

Ацсуа хахәқәа брызхәыцхьоу, сан? –
Шәнеибац злархәоз ацсыуа бызшәан.

Шеи-шықәсеи урт шьала икәабан,
Шәара ишәфьзоуп, ирчхәхьеи, сан?!

ґәыбылрак злам икоузеи Ацсны,
Амґцәкьа схьындашон иансхьцүаз сыцсы.

Аґа симырбакәа сатәахт хахәык,
Ахзы сыґешьуа исхатәан уа хәыхәк.

Адгьыл хыцхыцуан, атцлақәа хәхәон,
Сшьа згәйтқьасоз адацқәа еихон.

Гәымста қызқызуан, атәуабжь сахон,
«Ахәрашәа» схагьежьюа «Сыңшалас» ахәон.

Иахкәыблаауп, сан, рцацәа рцәахуан,
Бабацоз иахьа! Хәатәыда бынхон!..

Бгылазауан, сан, батцоушәа атыцъ,
Хәызмамоуп ажәван бахьатцапшуа тынч.

Бәа гәгәоуп, ишьтыхуп бара бхы,
Атәахшьа бақәшәоит ибылоу ахы.

Сан, ес-ә-ажәак рыбжьара, сан,
Хиааира ханацәа ишәыбзоуран.

Ххыпшымра сацуп, сыббоит, сан,
Дыбжьазит ажәа тәымк ибмырхан.

Аибашьы иццышә иабоит зегьы,
Зны-зынла итәыуоит игәыкны:

Хшьала итхацъуеит иахьа цьоукы,
Убриоуп хазбылуа харццаны.

Еибашьцәоушәа рыхкәа харбаны,
Ақыртүа ичан мцарс ицырны,

Ачархәащәа гылан хәгәтаны,
Хәага изтоз хшьацкьа ттаны.

Ишәмырәашьан, сан, урт рхы-рықәа,
Убриоуп хгәахы иалоу ихәаха.

Бақәажәа, сан, ари сзыхь абжьоуп,
Ес-иуа сахьрыциуа – ибыцшьоуп.

Бсышьтамлан, сан, сыкоуп, ихатца,
Сымцажәла, сан, бара сгәацацха!

Быцкәын Арзамет Тарба сыңсоуп,
Быңсатан схы ыкәуп – даара сааңсоуп...

* * *

Азәы дтахацыпхьаза,
Сбызшәа аеашьюан.
Сара сыржыцыпхьаза,
Чаврак афәнашьюан.

Хәхәабжьык гацыпхьаза,
Сбызшәа аеаргәгәон.
Иангоз аткәацбыжкәа,
Шәымшәан! – хәа фәнатуан.

Ашьарәаш кәеацыпхьаза,
Сбызшәа ихнафон.
Абызшәа Афырхатцара,
Анацәа рфәинтә иаауан.

АПСУАА ИТЦЫРХУАН РЦАЦӘА

*Ажәақәа: Б. Барцыццха,
Амузыка Б. Багәтелиа*

*Марттәи ажәылараан итхаз рыбафкәа ыцырхуан 1993 ш. но-
иabr 5, 6, 8 рзын (быжьба рзы амш аныцәгьаха ирласны хәқәйыр
акәхеит).*

Хытшьак амам иабаз сыбла,
Апсуаа ишыцырхуаз рыпсцәа.

Сѣаѣхъа иѣыхон сашьѣа рсахъа,
Пѣхъаѣа хъа ианыруаз Гъымста!

Аѣа измырѣашъаз аѣа ижъала,
– Быѣкъын соуп, бымшъан! – ахъон.
Ихы ихыхзаргъ ан дыхъэхъозма,
Аѣсны ахъзала илызлырхон.

Изгъамтазеит аѣа шъыргъаында,
Итанккъаа реихъа шрылшаз рыѣскъаа.
Рхы удырдыруан дара рхала,
Аргама ишаѣылаз аѣсра...

Абгъыѣкъаа реиѣш еидых-еидыхуа,
Ахаѣаа иѣырхуан хѣаѣа.
Аѣсны иазылѣхарѣ Ахыѣшымра,
Анаѣаа иашъапкуан Анѣаа.

Иршъаны ажраѣаа ирѣтарыжъыз,
Аѣиграфкъаа зхаршъыз дубарын.
Аха еиѣхъеит дара шфырхаѣааз,
Бжъымз Аиааира иазыѣшын.

Иахъанза ихымѣыѣт иабаз сыбла,
Шъысмазѣаан, сшъыхъоит, зегъ сызхъом.
Анышъа рыѣжъын тъым напыла,
Аха ирхатъыназ – анышъа иарѣхон.

Назаза аѣырѣуа Аѣсны шиѣъызуаз,
Хъаѣсыбаѣкъаа рылагъы иубон...
Хѣаѣаа рыбжъала: О,Сыѣшалас,
Иркаѣуа «Ахъарашъа нанагзон...

* * *

Анаѣаа рыхѣкъаа ркыѣдхбыжъкъаа,
Гъымста аѣабиаѣкъаа ирынѣон.
Ахахъкъаа ирхышыз аѣа ишъаѣкъаа,
Зыхъ мхъаѣѣказ ишабон.

Алашбыжъкъаа, амыткъама иаѣсуаз,
Аѣыѣаѣкъаа ргъы дырѣысуан.
Азкъаѣыѣкъаа хъадгъыл дрысуан,
Аѣкъаа ашъамѣаѣ изсауан.

Ахъашъа-былѣѣы злысыз агъара,
Сѣаа иѣахыѣѣшыуан, изазон.
Асабихъаыѣ, игараз згара,
Агъыхъаѣыхш аѣѣышъа иѣаѣсон.

Зхъаѣ мызыз Ан лыхъыѣкъаа,
Хъарашъа ѣыѣла илыргъон...
Агъыргъара рѣыкъын илѣыз ашъѣкъаа,
Аиааира Абираѣа хъаракхон...

АѣЕНѣЫР АХЫШЪА

*Аѣенѣыр ахышъа сахъадтъалоу
Аѣармашъѣеиѣш сгъы ѣкъаза,
Зѣааразайѣык сахъынхъалоуп,
Сабазхуго, слахъынѣа!*

В. Амаршъан

Къапеик узхѣома узыхътарѣа,
Сшабозаргъ савсны саргъы сѣон.
Иазыхынхъауадаз ухыѣѣшъаѣра,
Уѣаѣхъаа рымаза рѣаахлон.

«Бымшәан!» анлархәо изцроу амца,
Лыбла узхымцшыло ухьтакрын.
Иушәахар акәхон иумоукәа хгарта,
Усышьтуам сызатә хәа имѡа укыр.

Ирхамштзаргы уара ужәла,
Ухьз анырхәо иааилахон.
Ибжамҕеамхон иихьаз уашәа,
Иззызырѡхьаз ала иаздырхон.

Ахахә гыҕаны зтоурых анызтаз,
ѡашьара ақәым ушрыхшаз.
Зыжәлар рзын ацха хызтаз,
Рыгәта уиргылеит уа узшаз.

Ухышә хәычы итбаатыцәу хышәхеит,
Иақарахеит уроман «Ақсха».
Ипсы сакәыхшоуп – ижәѡантәхеит,
Уҕахәы еихазхаз уара уҕа.

Ажәцарақәа ухышә еимаркуеит,
Рҕацәа рхыхраз рытра қарцоит.
Алахәажәқәа нақ рыҕехьаркуеит,
Амышьтацәҕа днықәзаа дцоит.

Ацарахәа қарматдыск абжьала,
Ухышә аартны иунаркуеит ахзы.
Иѡнакәашоит пшахаак пшьаала,
Иуҕәәажәеит аапынра ахьзы.

Шәшьыра ѡымтазтгы иацутцо,
Аҕеыха исылоу сахәхарын.
Хахәуп уара зыбжарак ытқәхәо,
Аха изқәиаау адәықрын.

Ухышә ашқа илаңшуеит ажәѡан,
Ақсуа гарақәа антцысуа.
Зкаѡбжьы ахара игауа ужәлар,
Ишьыцызгоит улахьынца.

Бесланраа рѡызцәа ауңшәылқәа,
Баша имѡамсит иасуа атрышә.
Баша иампшааит «Алабашья»,
Ғәыҕра шәагоуп Абацәа рхышә.

Ухышә илзбаауеит Ххьыпшымра,
Уаха иахшәымло ашәы нахшәых.
Ахаан итамшәо ҳдеицәа Рымра,
Назаза ианылеит ҳа ҳтоурых!

«БАСНЫКПҚА – АПСНЫ!»

Быхьзи быжәлеи Ғәымста иаңшьуп,
Ғаға назаза уа дташьуп.

Иабаббахьаз ашьха, ақалақь тыңха,
Аха бадырхьан бшиѡыزاز атынха.

Анцәа илаңш быкәырша зегьы брыхьзон,
Бѡызцәа ирылқьоз бҕәы итысны ицон.

Ғәымстазын, Ирина, бара бымшынцан,
Ашьамѡағьы, Ира, иахаҕы быңшзан.

Зақаѡы бѡызцәа быңсала еиқәхахьаз,
Рзынҕы бхазынҕы «Ахәрашәа» зхәахьаз.

Бығәтыхеи ахқәеи еинқьон, еиқәтәиашон,
Акрыцхеипш ишааиуаз икказа ишәыршон.

Ахәцәа ирхабтдон ирхырхуаз быңсы,
Баша җыртуамызт: «Басныкпҗа – Аңсны!»

ИКЫДЫМШӘАЗ АЕТЦӘА

Ажәван ифатцапшлак бибозар,
Быетцәахә ҳапхьоит ижжаза.
Амза ашәахәақәа җнарпуазар,
Баҳцәымцеит, бҗацуп быпшзаза.

Ба быхьзала Гагрыпшь шәахәозар,
Аңшалас хәмаруазар ҳханы.
Бшьа ахькашыз ахахәқәа шәтуазар,
Бзыхь-хәы ааизар еиханы.

Быччапшь ацзар игәылччо амра,
Бфырпҗәызбара ахьз җырбоит.
Зызбахә бымаз Ахьыпшымра,
Җналпшыр, Ира, җыц баабоит.

Ижәахырхеит шәан лцакыра,
Рытцәван шыапқәа гәҗәаза.
Шәашта иагым асас, ақәла,
Шәгәашә ламысуп иҗпраауа.

Җанықәуеит быхьз хамшәазакәа,
Шәфатцапш ажәван, шәымцан хара.
Лыетцәахә кыдуп икыдымшәакәа,
Лыетцәахә ҳакәыхшоуп ҳара!..

Иҗахо зегьы рыетцәахәқәа,
Кыдшәан италозтгы хаха,
Ажәван ахала аҗазымшьуа,
Етцәацда иқәхон, ҳаҗеиҗа.

АШӘЫ

*Асазқәа рышьтраҗы асаби данилак ашәы зшәу иршәыхны,
инаскьаганы ирбылуан. Аццышәқәа ганы Псоу азиас иартон.*

Амаалықь хәыч ашәы дашәуеит,
Ианаамтоу дмаиааир абду ашәы.
Инхаз уңсхылтгы дашәиуеит,
Иаңшуан агара игылоу ишәтны.

Ашәы җаргаломыз уи ашта,
Рашта итыргон ишәины.
Уи азакәхап шықәсык ашьтахь,
Изыршәырымтоз ашәы.

ГӘЫЛИ АНЫРХӘО

Гәыли анырхәо Гьечпҗа шлакәу,
Иззымдыруада са с-Аңсны.
Лығәҗәара амцажәла шеикәу,
Цьара дшымтәац дааңсаны.

Илыпсахуеит лара аңшалас,
Баша давсуам ифәу махәык.
Сикәыхшандаз ус даҳызшаз,
Дзымныхәац ықоума хаҳәык.

Җабафқәа рзы лгәы тынчуп,
Аңсны ишахыгам агәра лгахьеит.
Җаға җеипшцәгьа дызтоу тыңьуп,
Ибызшәа ҳдырхагам, ибылхьеит.

Илеихырхәоит амра анцәыртцау,
Иҳаракыми лара лгәеипш.

Ақсны иамам лара илцәырзо,
Ижәлартәуп ҳақсыбаққа рдеиқш.

Ғәили анырхәо Ғечпқа шлакәу,
Ақсаатәғы иуанаҳәап с-Ақсны.
Анацәа рымцажәла шеиқәу,
Уатәғы дшуцыло дақсаны.

ҚСОУ

Қхызғы изымбац уара уахытцтуа,
Уртәхоз цыша зшықәзыршыз.
Иззымдыруа Ҳашпсы ахытцтуа,
Ицшыоу тоурыхны сшакәыршаз.

Ақанбаққа шракәыз иақшыыз ажәйтәра,
Цандрыпшы тарпшза иаланхоз.
Знык иануба иуғыст ашәyta,
Уцеит угәы узымго ишаланхоз.

Зегы зхылцыз Хәырбғыц шихъыз,
Ахәырбғыц рақхәа ишытцххәаз.
Ақан-ныха Аныхақста иақсуаз,
Дшаҳәынқоз агәрамга иршәаххәаз.

Ашәа зыбжәалоз гарак рыбжәашәтырц,
Рцеизатә хамтас дшыргәағыуаз.
Рысабицәа рақхәа иргыла,
Ртахарта тыцахә ишырымгоз.

Ишрызқәатықхаз ргарапыққа,
Ажәйтәғы изтәзамкәа иажәлаххәаз.
Рхағәашә итыгаз рҗышапхыцқәа,
Цандрыпшыка уаҳа ишзымхынхәыз.

Иалшарц икам, Қсоу, суцәызуа,
Ҳағәтыха Ғечрыпшы иамазоуп.
Итқы уааразарғы сызлацәыртца,
Уцстбарта ахыкәоу сцәеижә ақоуп.

Уерумтан, Қсоу, иааигәоуп Аиааира,
Ағычцәа рымәа рышътахыкәоуп.
Ақсымтә Шевардназе армағырма,
Ибз ахыкәоу ишхәақоуп.

Қартаа рбирак ишхамыркха,
Ағрашәа ишқәхәо рчархәара.
Иаҳағылоуп Қсоу ибиракха,
Сазқыт иақсуа сыххара.

Сентиабр 9, 1992

СҚЫТА

Еигәыласами ҳабла-ҳабла,
Аңырәара, нас Бгаарборта.

Ахәыхәшәара – Зазаа рхәыпшза,
Арасазыхь, Асца, убас Зыхьға.

Уантә укылсуеит Абақәылзха,
Еибаныхәоит атызтыққа.

Дунеик узаазыртуа Атызта акәзар,
Ахақәдуи Аңшыцыки лакәзар.

Ишрымамыз дырны уда қсырта,
Хәсеи-хацәеи гылеит Бзықтаа.

Узын ицхлымуан хаҕа иҕыта,
Дамыҕаеит баша ацҕа аҕынза.

Цысшыгала Гечрыцшы ҕырхит,
Агәнахара ақыртта иҕырхит.

Цхызгы иоушам уаҕа баша,
Срыкәыхшоуп, хҕеицәа ҕамхеит баша.

* * *

Ахәаа дхытит хгәыхәанзамкәа,
Ацсны дақәлеит ханиртәарц.
Аҕыч, ацәҕауаф, ацәаҕеыга,
Абҕар рзишеит хәишыаҕарц.

Азәа, аҕкы злаз, ак рызхозма,
Автоматкәа, «Агаубица», «Град».
Амацдәкәа иагәаҕрым уи аҕыза,
Акәраанбыжыкәа ахыскаауан Қарт.

Ицьюушаша, иҳалырхуам рызах,
Аҕы арзсауа хшыа казыршхаз.
Еилкаауп хәцкәынцәа рхы зкәырцаз,
Исеилкаауам ақыртта хзыхиркәаз.

АЦСУА АН ЛНАПҚӘА

Ацсны анацәа – ацсуа нбанкәа,
Нбан-нбанла рхәк шәатәуп.
Ацсны иахтысхәу нбан-нбанла,
Рнапкәа рызкәаф итцаатәуп.

Ршыа зхыршам хәхәк уцылом,
Изеицшу уасхәап – аҕыр хыртәа.

Уццышә кацсо убла ихылом,
Шьалцас иукәшоит рнапкәа.

Хажәәан еицш рнапкәа хыцшами,
Иҳалалуп рыбақкәа реицш.
Амра ашәахәақәа рхыршами,
Ицәацәзаргә аҕ ацәеицш.

Зегь хәизызго ргәи Лыхнаштоуп,
Ханбан еицшу роуп сызғу.
Ацсуа ан нацънатә дхыцшыроуп,
Знапкәа хәцсуара иахағу.

Кәыдры иалцшуеит лхаҕсахыа,
Кәыдры иадырхәан лнап цхәкәа.
Хбирак ианызаргә унап асахыа,
Ацсшәа узыртцазоуп лнапкәа.

Кәыдры нижьуан ашәыргәында,
Ахәырбҕыц датәхәо, лара илыргәон.
Ашәа ахылцуан ан лыхтыцкәа,
Биракцас лгарагыц хараххон.

Лнапсыргәыта нбан-нбанла,
Иуахап уацхәар лҕатахыа.
Тоуба нрыта, нас илахәа,
Баша иштәмхаз хә хҕацәа.

Зыбаф зымбац нбан-нбанла,
Имыцәазакәа изыршахәу.
Зыбжы мыргакәа, иумырхәкәа,
Зшәымаҕәа зшәыхны избылхәу.

Рәызцәа анацәа змоу Ацсадгыл,
Уццышә изкацсом инадкыл хәцсы.

Еилоумган! Знык уанрыдкәыл!
Хьызшьаран урышьтаз Ан-Ацсны!

Рыламысоуп агәәкра пхьазкыз,
Шәрыпхьала х-Ацсны анацәа рнапкәа.
Рычхароуп хашьхакәа харазкыз,
Абарт зегь уархәоит хбакакәа!

МАДИНЕИ МРАМЗЕИ

Саазкәылаз сышпацәшәо ацәа,
Саазкәылаз ихәларгыи стәхзам.
Саазкәылаз сеимашәкуеит пхьызла,
Сзыхәа шыта ацхыз хадазам.

Шәанызбо еихалоит ашара,
Арахәыцеипш сгәи еилашәоит.
Шәсызхыгом шәанызбо пхьызла,
Сшәышыцылар сзымшар хәа сшәоит.

* * *

Иаха сангәырғо, иаха саныччо,
Сгәатцәе амцапшь еикәтәиашоит.
Амца шеипхьыцчо еипшоуп сшеипхьыцчо,
Ахәеипш хьаак сгәи еикәнашоит.

Са сыздыруа сөыза, сықәла,
Гәырға змам иеипш схи исырбоит.
Ихы-игәи ақәлоит усқан сгәила,
Саға игәыгра игәи итабоит.

Сыбжыи нытцак ашәак анысхәо,
Сгәатцәе шә-гәәкрак еибарххоит.

Исафс инеиуа сгәәкра згәәкроу,
Ишызбо сашәакәа ддырғоит.

Шәара саныжәбо шәапшыла ишәушәа,
Сзамға шәтүеит, ишәтүеит, ишәтүеит.
Избанзар, сыла ибжыхны шәгәырғәа,
Шәгәәкуа шәтәар хәа са сацәшәоит.

О, егъараан шәара ишәмырбакәа,
Сеифызшоз пхьакны истәаххьан.
Сгәи иштәхысуа атцык-тцыкхәа,
Ишәмахарц ацсыуа ашәак схәахьан.

Знык шәынсывсыр шәымға пымккәа,
Цәкьарас срымаз атаххар.
Хәакгыи шыкам са сышьтазкуа,
Иадырп са сацхьа иара тахар.

Чхара змам азә дкалахьоума,
Дгьылкае хьзы ссирк зырхәхьоу.
Ианаацса ашәауардын амтәыжәға,
Жәған иазхәыцт хәа захахьоу.

Ихәу ахахә еипш иамам ргъашьа,
Счыцкәа хәуп, ихәуп, ихәуп.
Аха исыхьыцпхьаза ихымәуа схьаа,
Иаха ацстазаара стәхуп.

* * *

Стәыуоит амра анкашуа,
Сгәәкуеит ашьыжь аншауа.
Апыткәыр ангәылтцуа игәбылха,
Абгыц иатцәа еикәырха.

Суазыруеит ажыкэа ангырло,
Амза жэѡанахь ианхаракхо.
Рыччапшь анааѡуа ахэыцкэа,
Урт ианрымшу ахьхьаѡьѡа.

Ахьѡар ашколаѡ игэыргьаѡэа,
Рзын ианго, ианго аѡэѡэа,
Иахызбаауам урт акгы,
Аха иблуп, иблуп са сгэы.

Амца сыцроуп ианлеиуа асы,
Асышэаб атла ирхьыссы.
Ахьѡар ангылоу еизаны,
Урт аныччо еисаны.

Сѡэыуоит амра анкашуа,
Сгэаѡуеит ашыжь аншауа.
Апыткэыр ангэылѡуа игэбылха,
Абгыц иатѡэа еикэырха.

МАДИНА

Лылапш сылахеит лыпсымѡа,
Лгэыблыра хэыц дамеигзеит сзы.
Лыетѡахэгы акыдшэаха амѡа,
Сыкэа инѡалыршэит лыпсы.

Ирхэеит ирзымгэаѡуаз уаанза,
Лхамѡаѡэа иреихау акы.
Мѡашоурак иѡаршэын сгэатѡа,
Сыблаѡэа дырхымлеит дгэыкны.

Ашэаѡэа ирзылшеит лыгэѡыха,
Ллакѡахааггы – сыѡэахэ азы.

Псеивгагас исыѡуп лхамѡа –
Лыпсымѡаз исылашэѡыз лыпсы.

* * *

Гэымѡѡа снырсны санналало Акэа,
Сѡоуп хэшэѡырѡак ашэ еимѡаа.
ѡэахьѡаѡ дызмамыз слышьѡоуп сгэаѡуа,
Амца сыѡоуп сгэы ѡыблаа.

Сара сгылоуп сыбла аѡаѡхьа,
Амца аѡэабшыра иѡашэхьоу.
Избоит сахьыбылуа аѡѡахэа,
Избоит сыѡѡышэ ахьѡаѡсоу.

Саныѡамгы сыжэбап суазыруа,
Сыхлымѡаахбжыѡ ѡаѡызаап инѡэаз.
Саѡэшэоит сбылреипш иѡоу ѡлак збар хэа,
Снапхыѡкэа зызхымгакэа иѡаз...

9–10. 08. 1988

СХЭЫРБГЫЦ, БАРА

*Иуцгэыргьо духашѡыр аугеит, иуцѡэыуо духашѡѡом.
Шь. Аѡьынѡьал*

ѡьоуки дашшылон иааѡэымѡѡзакэа,
Бынѡэеит хэа сархэон имѡзакэа.

Бынѡахэыѡхэыѡуан усѡан слымхэ,
– Бымшэан, дбымоуп аѡѡа хьшыѡѡба,

Бырзымзырѡын изхэо бынѡэеит хэа. –
Баѡэшэагэышыон сгэы ѡаѡеыр хэа.

Иахысымбо – маза сыбтәуон,
Бшыапы бшихгылаз сыңсра бхыбцәон.

Уиаахыс, мшәан, маңгы тума,
Иххахазаап сгәы араһыцкәа.

Сыбжы неитдыхны исхәоит ашәа,
Пшзала ифыхоит сара срыцжәла.

Сазәк лыхшара – хөык ацеицәа,
Ашкәакәа сшәызтәз са сдунеикәа.

Сынтәаз анңысышәоз изцыз хәырбгыцра,
Ирнысхуеит Венера Хагба бсахъа.

Цюукы идашшылоз иаафәымтзакәа,
«Бынтәеит» хәа сазхәоз имзакәа.

Срымбар саарыхом, харантә срывсуеит,
Ба сбызгәамтар – акафхәа фыстәеит.

Хәырбгыцк атамшәарц сшәаргәытца,
Саңшуеит сшыапы санылсуа шыацра.

* * *

Имиц сыхтәууозтгы иацы,
Скәашарц сылшоит иахъа таны.
Аңсуа-хъзы изто сара соуп,
Дзынңшыло исаркъа – схыңшоуп.

Ижәлоу? Ожәшьта нбанк ацыршәом,
Саға илаңшу? – Мап сицәшәом.
Бҕеитдыхла аңшәа исыртцап,
Сөынеитдых Аңсناзын дсаазап!

СЫЗХАРА ИСЗЫМБАЦЫЗ БХАЦХӘҚӘА БЫЦСТОН

Мрамза дыказтгы илхыңуан 28 шықаса

Сызхара исзымбаз бхацхәқәа быцстон,
Сыхцәқәа срыхон, сыкан сышны.
Ишомызт атх, са сеиңш еитдалон,
Сыззыңшыз сыздыруамызт, стәан сыңшы.

Бхацхәқәа быцстон, ибзаасхәаз сгәыргәо,
Наскъа сгылан сызхәаңшлоз.
Быткы ау дуқәа, аччара хзымхо,
Хазхара бахзымбо хаззыңшлоз.

Арахыгы инсыжыт сдунеи иазхаша,
Аха ибыцстәз сызхазом.
Ибыцыстәзшәа ианбшәызтәи амшкәа,
Уртгы срышьтоуп, избазом.

Ас сшыфәнахуаз смоут азхәыцха,
Ашәымтақәа сыртәтәон, сыршон.
Бпалта ачыхә қаңшь адзар сзамәа,
Нак-нак исзымшаргы, уаха сызшон.

Аңси абафкәеи баша еилытцам,
Аңсоуп ҳа иҳацу, ҳаикәзырхо.
Мап, уңсы зхоу ивоутцаз акәзам,
Ари адунеиңшза иазынхо.

Имхаз бхацхәқәа еилауатыруеит,
Исыздыруам рыла сеилаңсоу.
Зхәыцкәа рыла ибылхәоу идыруеит,
Анузымшо ивоутцаз зыңсоу...

* * *

Зтышья рымам ысылоу ахқәа,
Сгәыпшқа ағаршыуеит аахақәа.
Ахы уазыруеит, тыпк иакзом,
Ахы зхыкәшо агәы шәазом.

Цсы зхоу аныцәоу икашышы,
Иара ҕыхоит имлашыны.
Ахы зхыкәшо агәы тқьазом,
Ахы зғашо агәы дазом.

Аха инспыршәар – сызшазом,
Ахтып сызхыгом хәа сашшзом.
Ахы иакәлахеит сгәахы,
Изламлац иоуп иаго ахы.

Икам адгғыл иамбац хәрак,
Ахәра ашәа зхамыыц храк.
Икам имгьо хәрак – зегь гьоит,
Ан лыхәра шаату инхоит.

Изызхымго изламлац иоуп.

АИҚӘАТЦӘА СШӘЫСХИТ

Аикәатцәа сшәысхит назаза,
Ашәыхрагы агәағьра атахын.
Итачацахьаз сашта агәатца,
Уаха назхымго итахәын.

Исшәысхит уаштагы сазхәыцны,
Ихьшәазаргь исшәысхт игәагыны.
Иабылхьеит ашәзы сыцәхытны,
Ашәацра еитцымкәо еикәахәны.

Амрагы тәыуон ишгылоз,
Сыпхаран сзапыломызт исшәны.
Ақсшәа изхәомызт испылоз,
Ихәымызгы дысцәахәхьан ашәы.

Ипцәомызт сдышшылацәа ртыхәа,
Сызқәатып рғыцны идырхион.
Шьтақәак сырхыртдон сзыртымцуа,
«Иззыбшәыда?!» – атак сеиланархон.

Уабылуеит аикәатцәа уеаноутә,
Игәырғоит асхыс еипш уршәны.
Ишылсра иансылсоуп иангәастә,
Инхазгы дышумнахуа ашәы.

АМЦА ДЫРЦӘОИТ МЦАЛА

Шь. А.

Умпшын, сшәацьхәаф, уқәыл амәа,
Сбылра тып еиҕа имцакит.
Мцабзк еипшым изцым аләа,
Амца аееипнашьт, сатәнәтәит.

Еиҕа изшәылац шсакәу рахәа,
Амца зцрамлац сизхгазом.
Имцаку иоуп изоухәаша,
Мцала имблыц – сизырпсзом.

Уахәо цышья умааин сааигәа,
Амца еишьыл узхгом ура.
Ахәрашәала иузырцәом амца,
Аблратәхәоуп, абылра.

Сымца афыз а дырцѳом зыла,
Зынза исыжѳлоит иѳъзаны.
Амца узѳахуам лаѳырзыла,
Уа еицралоит иаѳагы.

Амца исыцралаз иашѳѳа ихала,
Имблыц инрывга мазала.
Дысхымзаргы дсыхъзап доухала,
Амца дырцѳоит мцала.

АҚСУА МЫТКӘМА

Ақсуа мыткәма акка-ккаѳа,
Сдакәа еиѳызшыа иѳытѳѳахыоу.
Исылоу ѳышѳо, скылхуа аихабла,
Сгәеисыбжъ рхазтѳо ихѳѳахыоу.

Еихадысхыоу сара сыц-сышѳ,
Акка-ккаѳа изырхххыоу.
Ақсуа мыткәма, иказѳсо сыццышѳ,
Заѳантѳо исхуххъеи сыѳсы исхоу.

Зны исгәырдагоу ақсуа мыткәма,
Срыцнаскъазго сзыѳстынхоу.
Рымшра нсыѳтѳа сгәашѳ хәышѳтәыга,
Мыткәма имоуааит исаѳоу.

Са сгәах иалоу ахқәа алзѳәшѳо,
Сымца хызѳеуа исыцроу.
Ақсуа мыткәма – ақсра санзмыршѳо,
Ақсуа мыткәма – имцоуроу.

Ахәази ашырзи реиѳш сеилырхны,
Нас сырѳызѳәшѳо саахақәа.

Ақсуа мыткәма – исылоу сылхны,
Зных исцәызжәуа иѳыркәкәа.

Акка-ккаѳа ақсынтѳыркаѳқәа,
Иѳсхыххыоу сашѳа агәы иѳѳәаны.
Ақсуа мыткәма – ақсуаа рѳеицәа,
Сжәытәхәра ахәагақәа еилхәаны.

Исызхамтѳоз избар ѳхызла,
Санышәар аума лабѳаба.
Шәыѳсы сзааргама, нан, рахәыцла,
Акка-ккаѳа сгәы тѳыблаа.

Ақсуа мыткәма, уара сухшама,
Исгәытѳашәахма еицѳоу еицәаз?!
Акка-ккаѳа еиѳа суѳшаама,
Исыххъаз сзымхазеи, интѳәаз?!

Ушьѳытѳла, амыткәма, акка-ккаѳа,
Ашәа уаѳсуеит уажѳ са сзы.
Снумыжыын схала сықәыркаѳаа,
Исхухыз схоутѳаанза сыѳсы.

АБЫЛҒҰЫ

Иуазыруа исылан ипланы,
Былѳѳык схысхъан сбылзаны.

Алѳа икыднаххъан сыхцәы,
Аццышѳа исзалгомызт схы.

Акыр шахытѳхъазгы – ишын,
Уакәын сахырымжыѳыз, уа сжын.

Сыццышә акәзаарын сызлаиаз,
Сбылфәы акәзаарын ишәахауаз.

Сара сыццышәха сбылхьейт,
Сыццышә аҥны схи сыңшаахьейт.

Аңсыуа хәшәхазаап изеипшха,
Срылсит ибылхьаз зеггы ирызша.

Имҕац ухәра снаҕаҕса,
Ибылхьоу уашта сынтаҕса.

Уи ала уңшқагы дкәаба,
Ихьша илнахып инихга.

Ожәшьта ахаангы са сбылзом,
Хык ахаангы сахәхазом.

Иблу уашта сынтаҕса!..

АХЬЫЧПАҢЫРҚАА

Мадинеи Мрамзеи ргәалашәара иазыскуейт

Хашта иҕоуп ахьычпаңыркәа,
Ачыт тқкәа рышәхпраауа.
Иҕамлароуп рымға ңызкуа,
Ашәткәа еимырдоит иңшаауа.

Хаибадыруан җарт гәаныла,
Ахьычпаңыркәа рыбжы сахон.
Нас иҕналеит ахьычкәа руада,
Агара иакәшон, уи сызхон...

Адәы иатдәа, икәтдоу шыацла,
Уа инырмыжыт хәыч шыаптықк.
Сара сгылан срытдәшыыцуа,
Сгәатца цон, ицон итып.

Иахаңыруейт иаины сыхәда,
Избоит, ак сархәаргы рҕахуп.
Сшәыхәоит, шәтымтцын абри ашта,
Атамашәткәа шәзыпшуп.

Шәысҕахәмарла ахьычпаңыркәа,
Зегь хаибгоушәа сшәырбоит.
Зцаарак сышәымтан хьызхәала,
Аҕак сызшәымтар хәа сацәшәоит.

* * *

Бысцәыртдәыуон бышиз бымпсуаз хәа,
Сымца зызхымгоз ңьоукы.
Бынтдыра хәычы са сзын ишхамтаз,
Са сыда издырзомызт азәгы.

Бара быда сара схәартазма,
Бсыхәшәарамцоуп, сара быстәуп.
Шықәсыки бжаки исыбтаз, Мрамза,
Уи ансыцым сара стәуп.

Стәыуатәзам, бара бызгартцыз,
Амшра сашта иазынхап.
Бахәшьеихаб аазашә злалтаз,
Мышкы дышәфыкха деизнархап.

Иразҕыдам сгәашә сызтало,
Азәк ишәфыкхо еикәлырхап.
Уара ухылпа атыс тахәуазар,
Са саштаҕгы шәахәарахап.

Дыфеиап азатцэгы дышэфыкны,
Дара зхымзас лара дахьзап.
Изатцэымкэа изатцэхаз ифынтэны,
Затцэык диқашэаргь длырғыацап.

Дшэымтцэыуан, сшэыхэоит, ушиз умцсуаз хэа,
Иқарахьымзан шэашта итшэаз.
Шықасыки бжаки амчоуп исылзхыз,
Уаанза ахызатцэ сгэы иташэаз.

1988

* * *

Атцхкэа исызхымгаз цэымтхаала,
Ашьацра слағырзны сызхацсаз.
Агэыхэажэқэа исыжэлоз ирфашха,
Аштқкэа сыццышэ зтацсаз.

Ашэтыцкэа измазас аптыха,
Адацкэа зыхэхабжь сыцраз.
Иснатомызт аапын азхэыцха,
Алағырз ицаз, имцоураз.

Ауазра иафэхэашоз зымшқэа,
Мариаала изхамшыац шэахэацк.
Зышыыжықэа ирпылоз мчыла,
Хақәитла измазоз ашэак.

Сақәшэеит урт зегь шэыцэзашья,
Азқәатып, зааза сзыцшааз.
Снасыпдазам – ианыздыр ацәцашья,
Ачхара ансанеишья сызшаз.

* * *

Стцэыуо амра сзатцацшуазеи,
Амра шцэыртцлак са истоуп.
Агәашәахь цшыртас изыскызеи,
Стцакыреи саштеи еимадоуп.

Изгәхәаазгозеи схәыштәарамца,
Са схатәымца хшахатәоу.
Изыстахузеи уахак ахәрашәа,
Сыхәра тыцқәа анғыахьоу...

Хратцла зсыцхьои саб ибжьала,
Игара иангароу еимакны.
Сызрытцеи шә-хьаак, смыцәо цшьаала,
Схы сзачычеи сгэы еибаркны?

Абжьы зтынчми уахак сцыхаз,
Ауарба зкьиуеи са сханы?
Шьта еилыскааит сара исыхьыз,
Ғыц сеитеиуеит уахагы...

«ЖӘИБЖЬ, ЖӘИБЖЬ, ЖӘИБЖЬ...»

*1992 ш. май мзасоуп. Ажурнал «Алашара» аҕны сахьынкыдгы-
лаз исахаит ақыртқәа амитинг мқапыргараны ишықаз. Да-
ра аусзуфцаагы уахь иццакуан. Апроспект ағы ауаа рацаа
еизахьан. Аптека ашә иныларххны аидарамқангага машьынак
дыргылахьан. Ашьтахь излеилкаахаз ала, ажәа змаз зегьы уа
иқәгылан. Шевардназе ипатрет алаба ианцаны ишьтыхны изкыз
ақыртұа нхәыс ахуҳәа ацәажәара дналагеит.*

– «Шьвидмети проценти!» – ақыртұа бызшәа шысзеилым-
каауазгы илхәарц илтәахыз уи ала еилыскааит.

«Сышьвидмети проценти» рыцқьаны исышәта, нас сара из-
бап. – лыбжьы фаҳаракны налықәғылтит сыжәфа знапы аҕх-

ны игылаз Нелли Хаҗыарат-иңха Азынба (лгәы рахәымызт).
Ицәажәоз дшырҗафыз сазхәазгы лара лоуп. Лыжәлагы сыл-
теит, аха изнысҗаз сыблокнот, аибашьраан исцәырблыз снапы-
лафырақәа ырылан.

Жәибжынтә жәибжь схырцәаны,
Иҗацашаз ҳағламқәа еиҗтәаны.

Сзыхь тарбаны, сҗызтың рыкшаны,
Жәибжь слаганы иқәкәашеит сгәы.

Нас жәибжь икоу деитдыргәатәым, рхәеит,
Уи хәатә имам дкәахатәуп, рхәеит.

Ибз иҗыхтәуп, дтархатәуп, рхәеит,
Ижәлагы ихыхтәуп, дызҗатәуп, рхәеит.

Атахызаргь ихьаа даҗхәараз рхәеит,
Аңсны ҳара иахтәыз, иара дҗахаз рхәеит.

Жәибжынтә жәибжь сырхәацәаны,
Җазтаңшуаз рынасыңқәа хәтәаны.

Нас жәибжынтә жәибжь сдырххеит,
Жәибжь сахьыҗазгы омашәа избеит.

Жәибжь сахар сгәы хык ташәоит,
Нанхәа жәиңшь реиңш уи сшәиуеит.

Аңсны азоуп аңсуа дшамкәа дызшаз,
Шьхоуп аңсуа җазшьала дзеиңшхаз.

Шьаҗамырзгак дызмам шьхак ыҗам Аңсны,
Сжәибжь рыцқан исыртааит аңсы.

Август 14, 1992

АҖСАХҖЫ ИАХӘШЬА ЛМЫТКӘМА

Анарцә инаскьарго арасамайә иварҗоит, ахәаза ицәашка им-
неирц азы. Изыскуеит Лео Маршьаниа.

Җабацәа зырзыз ртәы шухәоз,
Хәатәыс утәы зуҗада, уахәшьа.
Җазқәаҗың шҗоублақьа сшыхәхәоз,
Ухылтшьтра ҳашҗоуҗақәа, сашьа.

Җенгизи Җамази ирибамҗо укәыба,
Ақәа шәаналырго, шәахәшьа.
Аңсы акы ицәырзоит изцу имшра,
Егры шәахысаанза, уахәшьа.

Аңнышцәа рзы исзыгәагьуам ужәла,
Зыжәлагы зхы налзхыз, шәахәшьа.
Арзра аахыс ирацәамхеи шәфызцәа,
Зыңсҗәыуацәа зыңсахыз аңсцәа.

Сигәуа, Латариа, Какубава,
Азәы ижәлала уәанутцап, уахәшьа.
Лнапы ыргьежьуа дышәңылап Марыка,
Җарҗар-иңа ишьаршәыбыз уәшьуа.

Иааигәамхеи Җамазраа раамҗа,
Смыткәма иаңсамхаз, уахәшьа.
Ианеицыжәго исызиахәа уи хмаҗа,
Җсоуҗа шәеицхәамҗырц ожәшьта.

Ицәыуара мариоуп афырхатца,
Дызтәыуом, уңхалшьоит иуахәшьаз.
Аңсны ианыргаз хьымзгыла,
Згара абылрашьтыбжь змахаз.

Ейкәушаз ҳазқәағың схы надқа,
Уаанзағыы убзашәа изжәалап.
Адамра иамысырц урт хыла,
Аккақәа мыткәмала изжәжәалап.

Амарианз узааихып, нас, Цәба,
Георги иоуп уңсыкәабаф – ахәаза.
Шәшеицу шәынтақа «цәандаба»,
Атоубыт шәынтастәхәааит шәтаршәуа.

Лавренти иеукәиршап ушныршәаз,
Арасаматә сызуватом сычешәуа.
Ибласаркыағыы уиҗап, нас, хамтас,
Қарт амшақә инеинышәкәааит шәыхқәа.

Х-цәандаба – цәаханым.

Март 4, 1998

ҒӘАДАА РЫХӘСА

*Октябрь 14, 2009 ш. Аңсны зхы ақәызйаз Ғәадаа рықкәынцәа
рыхьзала иаадыртит абака.*

Ғәадаа рыхәса – ахәса кәышқәа,
Ифырхацәахаз зқацәа.
Ғәадаа рцеицәа – изқәым хаштра,
Иаадыртит иахәа рабака.

Хатыр шәзақәуп ҳа ххыңшымра,
Шәара шәычкәынцәа зыхтну.
Шәышқанеиуаз шәфақәа шәыла,
Зыхьз анаалоз азыхь ихту.

Шәышқагылаз шәтақәхәа шәыла,
Итызкәахьоу Аңсны атра.
Ашәымақәа ҳахызкәаз ххышьтра,
Хфырхацәа азырсьоу адамра.

Дшәызырбозеи игароу агара,
Изшәышәмырхәзеи уи ибжы.
Ашәы тыжәгар, хашта, хгәара,
Уатәы ҳалымтдри ашәшы.

Хариааигәышәан цш-миллионк иказ,
Идацқәа нытжәаны ҳаға.
Жәибжы шықәса рақхәа иахшәитқаз,
Акажышәа ҳақәшәом нақ хара.

* * *

Бгеитцыхрак иубахьоу узхаз,
Умшәан ҳәа унапы зырғәғәаз.
Абри згәағьыз иоуп узтаху,
Иацлом уаха ухәра ихәу.

Бынтәеит – шыакам, сара исағоуп,
Сгәыпшқа еихнахуеит, ажьхы иахоуп.
Избоит са схалағыы сшынцәаз,
Сшәахәацқәа знымкәа ишеицәаз.

Аха «неитамхәа» сара истәзам,
Са стәала, узыхәанғыы ихәатәзам.
Сбылуеит, иандашшыло стәхзам,
Сыссырғәғәарц азы – уи зхәазам.

Иамырхынхәыргыы сара исыңхаз,
Ғәыграк саршәтуеит «бымшәан, бығәғәаз».
Ғәыргыак саржәуеит, мрак сзарқхоит,
Реиха сангәақа сеиқәнархоит.

Азеибафа иалыргаз ауафы,
Мцабызла иузеиқәырхом иңсы.

АҢСУА ШКОЛАҢ

Ахра иагаз амака шытышыны акәын иңсы шылбааргоз

Уоуп иахыыкоу иреиңу сашәа,
Уоуп иахыыкоу са сәара.
Уоуп иахыыкоу сқәыңшра аңашәқәа,
Уоуп иахсылкыа сара ахәа.

Гәырғыа хәмаррак уа исфәықәшуп,
Уа са сзыхәа ихәыштаароуп.
О, уи аштаң ғазны слабжышуп,
Аха скәашарцғыи уа исыхәтоуп.

Аңсы ахшәом уатәи слафғыи,
Зынғыи сыхәмарлон Бабаду.
Уоуп иахыуңыло сара сқәафғыи,
Стагылоуп ифәыңны ианбатәу.

Уа имыңәо тоурых баашуп,
Сышнеиц снейуеит лассы-лассы.
Амака шытушыыргыи уи башоуп,
Сышкол иузалгазом сыңсы.

ШӘАРА ШӘАНЫЧЧО, АНАЦӘА

Зңаңәа аибашыра итаһаз Анацәа ирзыскуеит

Шәра шәаныччо, Анацәа,
Сшәом, тынхала сәа ғәғәоуп.

Шәымшқәа спылоит рыґесылартцәа,
Ашәала сышыжықәа кәабоуп.

Шәара шәаныччо, Анацәа,
Сгәыхықәа гәырғыаран иңтуеит.
Шәлакта иаңхыо Абацәа,
Фырхатцарыла рымәа шәтуеит.

Шәара шәаныччо акыр-кырхәа,
Имиц иира ааигәахоит.
Азыхы анааиуа ахыхәа – хыхәхәа,
Амра ацәыртцра агәаңхоит.

Сыңсы рхалоит атлақәа,
Рдацқәа уазла зны ирыхәхыаз.
Скәицқәа рхылтцуеит амцақәа,
Инаскәап иаңыал аңсра иазхәаз.

Ргәашыымх ссирхап арәашқәа,
Ашәтқәа агәылтцра рәаздырхиап.
Сарғыи исшәылоит ашкәакәа,
Схыаа ахала аетанархап.

Шәара шәаныччо, Анацәа,
Ишызбо ашыацра иатцәахоит.
Тцкушәа исшәырхуеит схыааңыа,
Абылра, аңышыә саңыынхоит.

Шәара шәанзымччо, Анацәа,
Сыңхәқәа рыгәта ғәғәоуп.
Цааршәла ихифарц сылацәа,
Псцәахәк дсышытоуп, сыткәоуп.

Схәта слахәызаргы цәамәада,
Уазла иркшазаргы слақта.

Шәара шәангәйргә, Анацә,
Акгы сыхъзом са схаҭа.

АЛАШБЫЖЬ

Лашбыжк сдәылнагеит цхыбжьон,
Сацәцар хәа ишәозшәа ицапшьон.

Алашбыжь Ацсны зегь иахъзон,
Сықәра мцабзк ацранатон.

Зышхәыс сажәуан стыркәкәаны,
Илеиуан сзамәа иахыкәкәаны.

Алашбыжь сышьтан, ицшаауан,
Сызхаанымз амшқәа еипхышаауан.

Гәашәқәак ыларшәны иакхъан,
Иаумыртзаргы гәнаха гхан.

Алашбыжь ашәышықәса еинархон,
Алашбыжь, сдәылызгаз цхыбжьон.

Алашбыжь сыханы сагон,
Ҫоурыхк слымхаҭы илагон.

Срыма инықәымлеи цхакы,
Амца зхысхъаз еибакны.

Алашбыжь агәхъаагара иархахъаз,
Назаза згәашәқәа анаркхъаз.

Ацта еикәарақәа хантаны,
Иаҭын сыжәра сыттаны.

Саб иахәшьа лыбжьала ихәхәон,
Ахтыц еипш хаштақәа еихон.

Аргама саб иахәшьа дыснарбон,
Зыхъз еизылгоз сырбылуан.

Дгылахын шәкәы ҭежықәак кны,
Алашбыжь иарцшаауан сгәы.

Алашбыжь сагон хараны,
Иҭежыын иахъьоз абылфәы...

* * *

Ишанхеит азиас Жәаҭакәара,
Ацсны иналцсааит ихадаз дак.
Енвер Қапба, исызхәом... Гагра, –
Иқызқызыт иакәшазшәа ахәҭак.

Ихәхәеит Гагратәи ацсабара,
Ишхауз ацәыз иреихаз.
Қапба. Иаадыруан ицстбарта,
Гагрыцшыи Мамзышьхеи ишырхаз.

Рыцака иапудеит анхамәа,
Иуҭыцшуан Гагрыцшь ахаҭа.
Ирыцуп, ирыкәнуп уцхара,
Збызшәала иҭадыршәхъаз ахҭа.

Хажәлеи хтыцхызқәеи еицазкыз,
Ирдеипшыз рахәара уахъзахъан.
Иудыруазшәа 70 ишузнамгоз,
Шәышықәса рҭахәы заа иухәахъан.

Амшын ҭабар иҭзыртәаашаз,
Иулан ирцшзагаз доухак.

Инужыт иаххамштѹа ихазхашаз,
Ужѣла иахзацѹом хытхѣаак.

Гагра ишацсахѹа Енвер Капба,
Гагразын изухъаз хытцѣцѣара.
Узымбацыз издыруам Гагра,
Гагра зымбац имбацт Ацсынра.

АН ДЫЛТИУАН ЛХЭЫЦЫ

*Август мза 28, 1990 ш. Гагра ацъармыкьяфѹи ан дылтиуан
лхэыцы.*

Ан дылтиуан шыкѣсыки бжаки зхытѹаз,
Аблакѣа ацстазаара зхыхѣхѣыз.
Дылтиуан лыхшара, лцѣа иалцыз,
Иан лыблакѣа асаби изхаз.

Адунеи хѣыц идунеи инадкыл ижѣла,
Ѡ-нызкъ маат хѣа хѣызмазамыз атѣи.
Илтиуан лгѣырѣа, лкѣыцшра, лажѣра,
Лхѣыцра, лашта, зи, нас, мѣи.

Лѣа дылтиуан лгѣы рахатза,
Дылтиуан лгѣы-лыпсы иатѣхны.
Хѣаак лныруамызт ус иатѣхызшѣа,
Ихастѣар стѣхымызт игѣаѣны.

Аблакѣа ахѣыртиѹа сымбацызт,
Сѣеисра аатгылан изырѣуан.
Исызхгомызт, сыблакѣа тѣнахуан,
Асаби сихыбаан сыцсуан.

Рыхѣхѣабжѣ ааѣуан игара,
Дбажѣгѣаламуа ашта дызтаз.

Ицѣамаѣѣа, ифѣыхаа, игѣара,
Ичѣабжѣ, ишыѣаѣа, ашта иандаз.

Илтиуан лытѣыхѣа, илтиуан лымшра,
Дылтиуан ан – згѣы хѣхѣахѣаз.
Зѣа дызтиѹаз иаалыргѣлеит сѣаѣхѣа,
Амал азын зыламыс зтихѣаз.

САРА АЦСРА САЦѢШѢАЗОМ!

Сбызшѣа сахшеит азы сара,
Ахаангы исѣеипшхом ацсра.
Сымроуп амразы – сынцѣахѣуп,
Агѣырѣа сатѣоуп, сгѣырѣа тѣахѣуп.

Сыцсадгылуп, сара сыжѣлоуп,
Ацсадгыл бызшѣада! – лашѣроуп.
Бзыц иахылѣуа сара сыбжѣоуп,
Скыѣа Бзыцѣеипш сашѣа цшѣоуп.

Абзиабареи ахаѣеитѣреи сыршѣоуп,
Аѹаѣреи Аламыси срыжѣроуп.
Сѣаѣѣоуп. Ашьха аѣшра сыѣшроуп,
Ахъзѣа рызтаз сырхыѣшоуп.

Сара ацсѣахѣа сицѣшѣазом,
Сыцсра ашьѣахѣгы сыцсзом!

Сыхъз шѣыѣуп, ишѣыѣуп шѣара,
Анѣа ихѣабжѣоумѣан гѣахшѣара.
Азыхѣеипш иныѣхѣарааз ашѣоуп,
Ацсшѣа ажѣла соуп – сыхѣшѣѣроуп.

Сыцсадгылуп, сара сыжѣлоуп,
Ацсадгыл бызшѣада! – лашѣроуп.

* * *

Уафцэажэароуп итцааз атла,
Ахахэ еикэшаз, иаршыз амца.

Уџатцхароуп ифыцэааз амца,
Уңсы аавыга сратцла амцан.

Иупшаалароуп ҳамч зқэымхаз,
Зыбаџ ҳмоуз, зыңсы ҳазкнымхыз.

Ажэа анухэо ҳбақакэа рџаңхэа,
Ушқа унаха сарғыи схафсахэа.

џажэи жэеиза шықэса раңхэа,
Иахьсдырбаз сартарғыи скаххэа.

Иухэароуп ахахэқэа сыңсы шрытцу,
Зыбаџ рымбац сыңсы шрыцу...

* * *

Сыңсуазарғыи сшыапы сшыгылоу,
Убзиабара сгэафэи ишықоу.

Ишызыџуа ажэеинраала,
Санықамғыи иара ааџуа.

Икыафхарғыи са сынтцыра,
Ишэзыскыз сашэақэа зроуа.

Сылағызқэа ахынзасџызоу,
Сыхшыџ еитамшэо ишсапызоу.

* * *

Сеилкаара цэгыоуп, ицэгыоуп,
Избанзар – сылабжыш рацэоуп.

Ианысхэаџ – са соуп ихэаџуа,
Ианысхэаџ – иқам схэаа хеуа.

Иреихау џызоуп сара сзы,
Иареипш ицқьоуп азы сыңсы.
Ихьшэазарғыи ишфеилыскаа,
Ҳагэҗа ишықоу ицқьам згэи...

РАҶЫПАСРАА

Пхызашыа рымазам рханқэа,
Изџу ргылароуп уажэгыи.
Есымша иқоуп дара рхала,
Рашта узталом имарианы.

Иңах еснагы иаркуп саңатла,
Убжыи раҳаит хэа, атак газом.
Уа уантэыуо иччоит саатла,
Уңсуазарғыи – хэаас урқзом.

Бақак ақны иубом инеиуа,
Урт ахгылоу рымбацайт.
Амал мтадырсуан Гагра анырга,
Ҳацаэа ҳзымпхэазо иангфаз.

Ижыакцахэеит рысас гэашэқэа,
Агэаққэа, рылахықэа еиқэуп.
Зегыи ықоуп раштаф ауаџрада,
Саңатла итцаршэ ргэашэ аркуп.

* * *

– Амаҗ аашэхэа, амаҗқэа! –
Аңьармыкыаф игоит абжыи.
Сыхэхэеит, сыхэхэа, артэаахэа,
Ишдалыркысуаз сара сжыи.

Амат ахъыз ахәмарга,
Иасыркырцу са снапы.
Иацәшәо сшыкоу гәамтәкәа,
Сынхома аматқәа баны.

Рызегь неизшәа матыхәхара,
Илыкәшеит – иаханы иргон.
– Ҡба быстоит хамтас хәа,
Бшәара сыцхрааит, – зегь ччон.

Наскәа сгылан срыхәаңшуан,
Рыхәда ихыршыуан игәағыны.
Зхарак ҕамло илымырхуан,
Ҡынтәны, хынтәны ихынхәны.

Аматра еицәоу аматқәа,
Ишңарацәаха – хәгәкәа пцәеит.
Ацәа зхарцоу рышхамқәа,
Угәашә унтыцыр... ирацәахеит...

Ацәа зхарцоу рыцтыпқәа,
Иахнымызтғы – иасхәарын.
Ахәмарга акәым, ахыматқәа,
Сыкәа итасцаргы ҕаларын.

АБЛАСАРКҢА

*Узхысыз уламыс анафс –
Узхыччо сажәеинраала уңылап...
Уекедкәа – уешыны, уматҕа – удаҕыха,
Уи высьһа узатарым еибгала.*
Таиф Аңьба

Бласаркәак аркуп узтамңшуа ибла,
Атыжәеипш иңымышкәа урыцәшәап.

Сара сналңшыны ибласаркәа,
Игәымцкәа иҕажьу усырбап.

Иахәа хәлаанза ухәан-схәан хәа,
Ақалақь далоуп дыцәҕахәафха.
Зегьы иреиңьушәа иара ииоуа,
Еицакны дахцәажәо уцәахәа.

Бласаркәак иамароу хазхәыцроуп,
Ибла, игәы умбо иахьтоу.
Ицегь еиқәатцәоу ак хазбыроуп,
Арацәа аткыс илашьцоу.

АҢСЫМЦКҢА

Дхумырңшылан азыхь зхухуа,
Уажәеинраалагы уизамыпхәан.
Иумырбазааит угәы ахьухьуа,
Ашьтәашьырахьгы уимыпхәан.

Дымфәахумган угаратыпхәхь,
Умцажәла даумыртәхәан аңсымцкәа.
Инарышьтзомызт ашьхымзагәарахь,
Амат иақәтәахьоу аламцкәа...

АРОМАНҚӘА, АРОМАНҚӘА...

*Аха ңҕарак атәы мхәакәа исызныжьуам,
Ңан иузымхәаз жәын иуанарыжьуам...*
Б. Шыңқәба

Ароманқәа ухәеит хәа, ароманқәа,
Иаңырцааит пшзала, азамана.

«Асду» еиңш иҕоу – мап зхәада,
Аха романқәак цқьа ишәзамкәа,

Имариоушәа збеит санрыңхьа,
Саргы исызбеит акы зөып хәа.
Хара снеихьан, даара акырза,
Үенак саатғылан, скылсит агәырза.

«Аңсҳаи» «Ахҕеи» ҕазнык ишьтысхит,
Ахы-атдыхәа «Аңбынць» еилсырхит.
Сроман снахеит, исҳәап имзакәа,
Аңхьағ игәнаҳа сықәымтқакәа.

ШӘҖӘЫҒҒЫК ИАХЬ

Ишпоутахыз сацәызыр «Ажәа»,
Сцәахәа уеихсуан сҕаурхарц.
Са сузхәыцуан уфымта аңхьа,
Иарбан гәу уара иузтаз.

Уанцәыртц раңхьа, Дырмит Гәлиа,
Гәыла-ңсыла шәимырңхар.
Дышәзыҕамлар гәыла-ңсыла,
Иалшон ңытҕык шәус шәаңхар.

Ашәҕәығҕы имамзароуп аамта,
Агәымцқьареи ашьыңреи рзы.
Ихьшәазаргы, ишңеилыскаа,
Хагәта ишыҕоу ицқьам зыңсы.

Сызлацәажәо мцым, илакәым,
Убашоуп – рыцда улагоит.
Жәа-томк тұжыыргы, хәба ракәым,
Ңхьағ дышумам агәра усыргоит.

* * *

Сҕарыжыит атыша исыгәтасны,
Ахаҳәкәа саадырхон еицлабны.
Исыхьзеит сцәахьчағ – «Сыңшалас»,
Еиҕахгы зыңсыцқьа схалаз.

Хаға иоуп рхәеит бҕазыжыыз,
Ахаҳәкәа бықәзыжьюаз бҕеишьырц.
Хаға иеицәоу роуп схәеит исзызуз,
Дабаҕаз схәеит хаға ххыңшымыраз...

АҢСШӘА ЗЗЫМДЫРУА АҢСУАА ШӘЗЫ

– Шәааи, дхарцәажәап! – иалеигалт ажәа,
Аишьцәа аирак реихабза.
Изутахузеи, сшәоит уахьхәыр хәа,
Мап ацәызкыз уи иеитцба.

Еизарак аҕы ажәа ансырта,
Дцеит имахарц сара сыбжы.
Сумырцәажәоз, змоурах мызша,
Азәыр ихәозма ацә лызшы.

Рабиа Гьеч-ңха лҕыт мыргакәа,
Лабхәа изтаара аҕак ҕалтңон.
Саргы сзацәажәоз уаа шәғык реиха,
Напыла ирасхәоз рыздырхон.

Сызмырцәажәаз сшәыкәыхшанда,
Изакәыт ҕазареи исшәырта.
Ғаҳаи дагәеи ахәаңшцәа рзыхәа,
Дикторцәақәак ыҕан рыхтәаха.

Дҕаҳауп аңсуа – иззымхәо аңсшәа,
Ишыжәбо, аңсшәа Аңсны ихадоуп,

Хтелехәәцшраҕы ҕәшак рзаҕышәтә,
Санышәтаһу аз рзын сыхиоуп...

* * *

Мардак скыдлан – имыҕрахеит,
Җызцаак шытысхын – иҕрахеит.

Хахәык снадгылан – ихрахеит,
Сзышьталаз аецәәкәа харахеит.

Сзыхь сызҕыхәалоз – хахәрахеит,
Сызқәылаз сыцқа – рҕаҕәахьеит.

Арахь сызхымзац рацаахеит,
Аидара акәзар сашьит,сашьхьеит.

Изгәылымтыц ашәтыцқәа сзыңшуп,
Дабабжәз! – Ажәәкәа схьыңшуп.

Аецәа кыдылхзаап! – изухьоу ҕәыншьа,
Җьоук сыхьз хтаркит омашәа.

Жәаба сымихзаргы са сызшаз,
Иреихау санашьоуп – сзыңшааз!..

* * *

Храк саҕысны акыргы сөөит,
Искыз амахә аҕеө аргейт.

Ус саҕагылан, сымч амырхеит,
Ихәаз атлеиңш схәит, са схәит.

Схьамцшит сышьтахь, уа сымтәеит,
Схьамцит, аңыреиңш стәеит.

Цәыкәбарк сзамѡаҕ: акәәцкәап,
Абжы сықәнаргейт акацқап.

Сымчқәа еибыстан са сөөеихейт,
Ацсаатә сыхәан схәыннагейт.

Ацәлаа ақәцәқәа еиннаҕьеит,
Абынча атәыѡақәа снарбейт.

Схьатцырц исызымтаз знапы,
Ацаҕа инавейкит ихы.

САБ ИАХӘШЬА

Анбан аҕхьашья аныста,
Бныхәон мрацаыртцрахь бхы рханы.
Сгәыдыбкылон ба бгәы снадта,
Цәызк аимуцшәа баб иѡны.

Ашәҕы ѡежьқәа уа иааҕыбгон,
Бшәындыкәра аҕхьа бнатәаны.
Саб даныҕамыз сыдбырцхьон,
Срыцхьон ацырақәа неиццаны.

Дасу изтәыз бдыруан бхала,
Ашәҕы ѡежьқәа рыуа изтәыз.
Ирныз стдахьан сара ҕырхәала,
Хаштра сзақәым урт ирныз.

Бгәы ианыцало сныруан бацхьа,
Еиқәыхуа бааигәара снатәон.
Агәаҕ бара, измамыз хгарта,
Блаҕырзашаха бынкатәон.

Сыблақәа рҕы иббазшәа башьцәа,
Беимдо бырхылон брызгәыкуа.

Срыцхьонатцы рыбжы баҳазшәа,
Ибыкәшон гәыҕрак анапқәа.

Бгәырға быцшара ахсылшоз,
Имҕоз быхәрақәа арҕон.
Сбықәлахт. Сбыхәон аныбзымшоз,
– Бысзышаз сикәыхшоуп! – бхәалон.

Мышкы исырҕыхарц рхьызхәара,
Бсыхәа-сыхәон, ига сыгәра.
Исывартар шыта истәхым хәа,
Хамтас исыбтәз снапы ианца.

Бзалымтцакәа ибыцраз рымца,
Рыхъз шыбхәоз бхәцәеит бара.
Итдасым хәа исымхны мчыла,
Исцәбывартцт, исхаштит быцсра.

Музеик иазхашаз ашәкәы җежықәа,
Шахатра анырушаз иахьа.
Сибрантә иаауаз ибжамззакәа,
Иахьсцәыржыз сабылуеит беиха.

Иаха ианыстахыз ашәкәы җежықәа,
Сгәы ианытцало саауеит Абаатә.
Гәашәи хыби змам абахтаҕ,
Исцәыуоит схыпшыло ба блакта.

САРА ИСЫҚӘСХИТ БҒАТАХЬА

*Харада ахара ишәыду мааңшыкәа Анцәа сумшьын. Убри са-
хаанхар иара аеныцәкәа сшәы сшәыхны избылуан, сагьыкәашон
хәа аҕаҕахьа лықәылцәхьан саб иахәшьа.*

«Рыцха» зцымыз хъзыкгы бхәомызт,
Ажәала рсахьақәа сбырбон.

Неилымхрада зегь бызхомызт,
Ацәалда ршышыа бгәы ҕнарцон.

Идырзыз рыццхьаза бгәы баатасуан,
Харада ахьакәыз – беилагон.
Бызхара бызтцәыуомзт, бардысхьан,
«Бымшәан! Бымшәан!» хәа бсыргәгәон.

Са сахь ибцәиаст ибыцраз амца,
Сқәыпшра аццышә қацсахьан.
Зынгы срышьтан «изит» хамта,
Абаатә абахтаҕ сеимдахьан.

Бгәыхәажәкәа бгәыпшқа еиҕызтцәаз,
Банцсуаз ибхыган са изгон.
Са сықәлацәа ҕынч ианыцәаз,
Срызхәыцуа суада сааҕнахон.

Сшырхьынхалаз исцәыргазшәа,
Убас сырзааигәахеит дара.
Җажәи жәибжы сақәлахазшәа,
Итагыломызт сгәатца атра.

Бара беипш саргы сырғәаша,
Бхьаакәа срымоуп сҕахәатәха.
Бхақ мызит – исыхъзеит риаша,
Бцымхәрас исықәсхит бҕаҕахьа.

ДЫРШЫТ АЦӘАЛДА МЫСТАФА

*Ахқәа аҕбагы иғәацәгара иақәшәеит, ицёушьаша, шыа кәар-
мак илымҕзеит...*

Шь. Ацьынцәал ироман «Ахәа зыкәну Ацьныш» аҕнытә

Атәатцла атәка схы исырдырит,
Сиазтцаит, дубазар саб иашьа.

Силахэит, сивагъежът, сеилысит,
Мыстафа ихыскааит уи ицэа.

Ашәкәы җежыкәа ниасит сәаңхә,
Сибратәи амхәыркәа зкәыз.
Схытшыуан, «Хариузовка» анызба,
Схәычраахыс избахъан изакәыз.

Избарц аныстаху саб иашыцәа,
Ароман «агәашәкәа» аасыртуеит.
Шәткәакгы ныкәстдоит Мыстафа иаңхә,
Исгәаларшәо, гәаныла сеимдоит.

Мыстафа хәытхәытла ак сеихәоит,
Җажәи жәибжь сгәағы ихәхәоит.
Ихымеыц ихәаакәа са иснихуеит,
Ибжьы цыстысуеит. Исахауеит...

Еихоит сгәахы ашәра иафүшәа,
Сыбз зымтысуа исфабоит.
Саб иашыцәа зтарыжыыз атыша,
Ароманаф лабфаба избоит.

Ижырта кәитеит инапала,
Ауама игәагыт Мыстафа.
Ибақкәа рфытцрымшыырц ақәраанкәа,
Игәы ицәырымгарц итырффа.

Сиазцааит, еиҗах схы исырдырит,
Абас дзахъзама саб иашәа.
Силахэит. Сивагъежът. Са сдысит,
Ихыскааит саб иашыцәа рцәа.

Ахысбыжь ангоз сҗагылан кәарак,
Сцәеижахъ ииасит илкәыз ахы.
Бзиашәа, илымтцит шыа кәармак,
Ишызбоз исцәыржәуан иахәаны.

АКӘРААН КЫРЛЫШКӘА

*Шь. Аңыңыңал ироман «Ахәа зыкәну Аңыныш» еизнагоит арзра
иахәхаз Аңсны аңеицәа хазынақәа. Шәышықәсала икәзаауеит,
ес-иуаа ирыцилоит ари арҗиамтҗа ду.*

Хариузовкатәи ақәраан кырлышкәа,
Сабацәа рыгәкәа тыхны изфахъаз.
Изтарыжыуаз атышақәа ртыша,
Рыжыкәа рфытцхәхәо имцарс изгахъаз.

Уажәгы шәшәартуоп шәарт, аңсымтәкәа,
Сшәоит сышәфар хәа сыңсы штоу.
Хариузовкатәи ақәраан кырлышкәа,
Бериа аңсымцкәа иңсы зхоу.

Алахәа хәымга – Едуард – Аңсымцкәа,
Иңсыхәашь зхамбац уажәгы изхоу.
Шәгәышәеаныз, шәрызхәыцла хшықла,
Ирейгыз хцәызфаз, изчычхьоу.

Схыкәгылоуп ашәиҗың – атыша,
Ицәыртәоуп абақкәа ахытаңсоу.
Арзра иабылхьоу иоуп издыруа,
Мыстафа изкәаҗың зыңсоу.

АЛХАС АБЖАРБА

Шь. Аңыңыңал ироман «Ашәахсҗа» афырхәа хәа

Сара сшәахсҗоуп Алхас Абжарба,
Изамәа ианымтцаа ианыз.
Иныртаз, даныргаз зны хәажра,
Ашәахсҗа даниуа хәа исзыңшыз.

Сырдырхъан Нахар илактала,
Иснырххъан идырзыз рыцшра.
Исыхъзеит саргыи сдакѣа иртала,
Сацшааит: имариам аршара.

Сабацѣа рыблызаргыи, аамта,
Рыцкъара кыи шамамыз сурхаит.
Исхъугзеит, ирхарамыз ахѣарта,
Сычхара Мамзышьахеит – иазхаит.

Саѣцѣажѣо сангылаз Ашара,
Рыцсы рзеит, ишѣеит сѣахахар.
Зшѣахстала сыздырыз Абжарба,
Сылагырзкъѣа зѣысуаз Нахар...

РАУФ ЛАКОБА

*1941 ш. июль 6 рзы Бутырка ихѣицѣаѣаз ацсыртѣа акамераѣи
цшынтѣа ахысбыжѣ геит. Ршьа зкыдшылаз атѣзамцкъѣа рыда ша-
хатѣ дыѣказамкъѣа рыцс хѣыцкъѣа нарыхдыршѣеит Инал-ицѣа Кока,
Лакоба Рауф, Лакоба Тенгиз.*

Шь. Ацъынцъал

Сыѣнагылоуп Бутырка абахта,
Итѣѣаа-тѣѣауеит Рауф ихѣыцра.
Аѣѣѣхѣа лхы кыдылкъѣоит Сариа,
«Нан смѣта!» – изѣылтѣуеит Шъахѣсна.

«Сан дыжѣбазар!» – длышьтан дгѣѣѣуа,
Дышлышьтѣаз дтаркит иаргыи.
Изхара изымбацыз Аѣѣа,
Иани иаби ытѣалеит игѣы.

Аѣтѣм хѣыц Рауф Лакоба,
Еимидон, игѣхъѣааигон Ацсны.

Тенгиз, Кѣыкѣша, нас Кока,
Иѣызцѣа, изалымхуаз ицсы.

Изылцхар етѣѣацк ацѣѣаара,
Раштѣѣ дызнейизшѣа ицхъязон.
Иабаѣказ ажѣѣѣан иатѣѣара,
Абахтѣѣ есааира илашьцон.

Дуазыруан Рауф Лакоба,
Аѣтѣѣакѣа зхѣыцра рыѣѣѣѣараз.
Аѣтѣѣакѣа абаѣказ Бутырка,
Аѣтѣѣакѣа ззын иуѣараз.

Иблааит Бутырка абахта,
Иблакъѣа рзын ахышѣ хѣыцын.
Идыруазма иаѣеицшыи игѣыцгра,
Жѣѣа анихытѣуѣ хѣѣ изыцшыи!..

Аѣтѣѣакѣа, ацхъязашъѣ злеитѣаз,
«Уан, уан», – хѣѣ рмыткъѣма гауан.
Аѣзатѣѣ иуѣзра зламзѣз,
«Ацшѣалас» хѣыибѣгыцра ауан.

Сзыѣнытѣуам Бутырка абахта,
Исѣѣыршьѣуеит Рауф ихѣыцра.
Ашѣ лхы анылкъѣоит Сариа,
Лыхцѣхѣыцкъѣа сырѣашѣѣоит Шъахѣсна.

Цшынтѣа ахысбыжѣ! Саалтѣзар схѣыцра,
Исхѣѣара сѣашѣѣомызт – схѣѣѣѣын.
Срыбжъагылан Абаѣѣѣѣѣѣ атѣзамцкъѣа,
Иан лыбжъѣѣѣа ахѣѣѣѣѣѣ иѣѣын.

* * *

Саб иахәшьа Хратцла дакәшон,
Лнапкәа ыргъежьуа дагәзуан.
Лыбжьы адыруан – дафцәажәон,
Идырзыз рыццхьаза дзытуан.

Идырзхьаз Бзыпцтаа шәфыла,
Егъараан ацәка итәахьан.
Рахәшьцәа, игәхьаазгоз зашыцәа,
Схаангы ишакәшоз збахьан.

Игәхьааган еицралон Аратцла,
Адацкәа ла леипш еипхьшаауан.
Хратцла, изгәытцакыз саб иашта,
Дтысуан, рышьтакәа лыпшаауан.

Ацәызкәа изтаз ирытцакъ,
Иазхымгеит. Иныцфәаа ицеит.
Атыпәф исаазеит җа ратцлак,
Ацәка уажә х-гарак тцысуеит.

* * *

«Идырзыз рашьа ицха» хәа
Сеибадырбон.
Иашәын сыжәла ишьамтләхәха,
Сеинкья-еинпон.

Ари шхамны сыдгыл иалан,
Ипланы.
Сыжәлар қәашьда рыхәда иқәын,
Илабаны.

Цеипшс исоуит аиашахәартә,
Шьыжьык саарцшны.

Исымам рыхьз еихау хамта,
Сизаап сымшны.

Аха усгыы схәуп, са схәуп!

* * *

Ирхәа Бериа са исмырхәакәа,
Изхааигаз уабдуцәа хыртцәаны.
Ацсуа аамсташәа гәыблрала,
Инирхеит иаштагә леиџцәаны.

Нас ифухит уцсы антала,
Иан лкыкахш – сара сбызшәа.
Иеыццышәгы иукит ағәра,
Икамчы уаршәит ианухкья.

Каканрыцтас игәы игәылхны,
Иуфахьан – уара иупсатаз.
Дымшәиит иц-ишә ункылхны,
Дырцшуан игарақәа шәзаазаз.

Ашьхантә слыбаазааит – ицхасшьом,
Амшыни сышьхақәеи еизшоуп.
Исызтоу шьхагәуп, сузырфашьом,
Стыпхьызкәа ирымоу сыпшроуп.

Иныхақааџуп сцашә, са сдацкәа,
Иузырфашьом сцьынць, са скәакь.
Такгы сашьтам уара уеитцарсуа,
Егры сахыгатәзам санцслак.

* * *

Аишәа еинцароуп избаз схаан,
Мыткәман агәыжьжәараз ихәшәыз.
Удашьхәа еиҕызтәоз имҕоз хәаан,
Саби саб иахәшьеи ирныз.

Инеидашшыло итәалон игәыхьха,
Схәыцра шырак нашәтданы.
Рымца рхыргон шәкәқәак еилырхуа,
Бжеихан сзыпхьоз ирыцәзаны.

Хьакра зқәымыз ашәкәы ҕежьқәа,
Игәағны исыртеит зназы.
Урт ҕахәхәаган умырҕашьа,
Ирзызуеи, исцәлывартеит данцсы.

Дунеик иаҕсуан урт зегь хзыхәа,
Ргәыпсычхабжьқәа сынрыпшьуа.
Иаадыргылоит иахьа сҕапхьа,
Иантәаз ргәы инадтца ишышьуа.

* * *

Иахьа исымбеит сара азхыцра,
Саштәҕ ақыртүа инырхара.
Нас иахьоума данызба амцфа,
Сеитцырсны иашьтоу стархара.

Зынҕы исыцартцеит сара амца,
Сыбз иқәырблааит сбызшәа.
Исхарам ала са сыргәамтца,
Сеитцымкәо, сеитцымжьуа сыршәра.

Стаҳәартҕеи сымцхәартҕеи Ацсны шакау,
«Шьышь наани» шәазызырҕыр ишәахап.

Егры иргоу шәыпсыбаҕқәа шәразцаар,
Егры аахыс изтәугьы дыжәбоит.

1989

АЖӘАК ЗУЗЫМХӘАЗЕИ, ЧАРКВИАНИ?

*Кто возглавил Грузию, когда были закрыты абхазские школы?
Н. Чарквиани. Он, оказывается, ещё жив, если бы он по своей воле
встал бы перед абхазами и лично извинился бы за своё участие
в политике того времени, то он наконец совершил бы весьма
достойный поступок.*

*Джордж Хьюит
Июль 1989*

Имиц рыхәхәабжь узмырхәзеи,
Ацсны агәашә хада – Сбызшәа.
Шәаангыл, хиашам! – узмырхәзеи,
Изузымкзеи умилаҕ рыгәшәа.

Са Сыпсадгьыл атоурых баашқәа,
Иумбоз ишрымаз ан лхақ.
Хагәнаҳара уатцалейт баша,
Изуҕымшәазеи нас ажәак.

Урзымхәыцуаз хашьха зышқәа,
Излацәажәоз хзыхь пшьақәа.
Сгара зтцагылаз ха хратцла,
Изкәтамтаз саб инапы цқьақәа.

«Иазхоуп ирзааухьоу» зузымхәеи,
Урцырамгылоз рымҕа кны.
Ацсшәа шьны ақыртшәа ҕеиозма,
Абри зузгәамтҕеи иштәз уцсы.

Нас иубама ажәак иамчыз,
Рыгәнаха укәутцеит шәыңсәә.
Ма иухәазтгы, уа, саҕамыз, –
Еибашьрамхар алшон! Иуцәоуп ацәа...

ЖӘИБЖЬ МШЫ

*Арзра ашьтахь хаб атәацәара алалара инаҕаршәны мап
ацәикзаап. Ағнду иазынрыжыыз иара иакәын. Иеухабацәа хфык
хаз-хазы ицахьан, аибашьра ду аан иҕахаз рҕацәа шыказгы,
рышәкәа аазыртышазгы рыман.*

*Хҗоурых-штә – Хабитың ашә аркра азин устәзом, уи ала
иахьурхәо Бериа иоума хәа иахәшьа лыгәгәара иабзоураны, ла-
ра леиңш ахәрақәа зныз Амҕарҕа Қрестина длыцырхырааны
лашьа ңхәыс данизаалгоз иқәра абжа дтысхьан. Лара лхатәы
ңсҕазаара мап ацәылкит...*

Жәибжь мшы сабгы дтакын,
Игәы кылблаа дамыгк анын.

Ибла ишабоз ңытфок ршьит,
Иашьцәа хфык Сибрақа иршьтит.

Ихы кыдикьон аҕара,
Ихала изымгәагыт аҗшьра.

Ишҗеитахыз убра дтапсыр,
Ма акьыртраҕы дырблыр.

Абитың иамазаап лахьынтәк,
– Уашьцәа хазхоит! – рхәазаап җенак.

– Бзыңтаа рылымкаа сҗазом, – ихәеит,
Җирцхалазе артәаахәа дыхәхәеит.

Җыц икылблааны игәышҗы,
Ддыршәит абахта ашә аартны.

Гагра акарсаҕ жәибжь мшы,
Изакәыз ахыбаз ажхы-ршы.

Жәибжь рыла шәи жәибжь хы,
Еиқәжыакцаха ишалаз игәахы.

Иблақәа изхымтуа дкачны,
Ибҕа изеитцымхуа деиңыны...

Иузымдыруа ихы-иҕы,
Иңсы ааигеит рығнду аҕы.

* * *

Лнапқәа лыргьежыит иахәшьа,
Диңымлеит мыткәмала лыҗешьуа.

Акгы рмыхьызшәа илңхьазеит,
Зтаарашәк леишзаргы илзеит.

Амшқәеи атңхқәеи цон, ицон,
Җхьазашьа змамыз рыңхьазон.

Хқыта гәашәкәа акуан, иакуан,
Агарақәа җажәкуан – игәыкуан.

Ашықәсқәа ңшуазма – иңцакуан,
Саб иахәшьа лхьаакәа иаха имцакуан.

Лашьа диҳәон – ргарагың дшазхәоу,
Зегы рыңсы иаразәк ишихоу.

Аѡнду ашэгәашәкәа аалыртит,
Зыхьҕа иахыкны ажәѡан шәтит.

Дазааргеит – Дбарпҕак дизааргеит,
«Радеда» ахьгаз, зеггы еизнагеит.

Дбарпҕа лымшра еикәнархеит,
Хәѡык ахшара, ҳа хрыхшеит.

Амшкәа цон, ицон, ицон,
Җхәычреи рыхәрақәеи еилазон...

* * *

Зака дгәыпшқаз – ҳаб дыгәгәан,
Мцак ицрамлацшәа итәахуан.

Данааба дкәашза дышлахьан,
Шәѡыла Бзыпҕтаа дрыпҕстынхан.

Рыхьзқәа ықәкын иара иқышә,
Алағырз алсхьан ҳасас гәашә.

Итынчра тынчмызт – ирхәацәан,
Ицәызқәа изымпхьазо ирацәан.

Илхоз сылхоит иахьаггы,
Иблырста сыхьуеит иаҳаггы.

Дызжәуаз сажәуеит стыркәкәаны,
Сышгылоуггы сашта агәтаны.

Имгьоз ахәрақәа дшырҕапшуаз,
Деикәыркит иблақәа шыпшаауаз.

Игәы сыхьуеит са сгәаҕы,
Ипсы былуеит са сыпсаҕы.

Саби Саб иахәшьеи рыпсқәа схоуп!

«АПСНЕИПШ ИСЫЦУП УИ АХЬАА»

*Апсны Афырхайа, адауапшь иафызаз арҕыс, сқыта гәакьа
Бзыпҕтеипш испхьазо Рудольф Алшәындба сиязйааит енак, иану-
хьуа ыкоума ушьапы ҳаа.*

*– Җы, – иҳәан ишиказшьоу еипш дааччеит, – Апснеипш исы-
цуп уи ахьаа...*

Ичхатәуп, сышьхакәа ианырчха,
Анацәа рыхьзала ичхатәуп.
Җадгьыл ахәшәыцқәа ианырхьча,
Исызхымго ак шакәым хәатәуп.

Исычхап, ҳажәѡан ианачха,
Апсны иамыхьцыз смыхьт акггы.
Иишоуп, иснызаргь ашәахста,
Сабацәа ирывоуп сшьапы.

Ишәасхәап, исымам шәыцәзашьа,
Җачкәынцәа, ҳпазатқәкәа сыцроуп.
Сцәеижь иадга исылшом цашьа,
Схьаакәа ирхычциаауа мцоуп.

Уабхьзеипш сахьбаауеит, сахьбаа,
Шәѡыла ҳабжарақәа ахтнуп.
Ахацәа узырцәыуом мариала,
Аиаaira Абирак ҳарактәуп!

Сгәы иалоу, азәк иеипш ҳайдгьлан,
Иабаца, инхәжьма мѡабжа.

Аидгылароуп хазмаз хайдкылан,
Иабакоу! Ирхынхэтәуп шаңхьа.

Сахьтәыуоит, ускантәи хазәкра,
Абаакәа! Ианахтау иахьоуп.
Избом, зда хамамыз хацкәынцәа,
Ирныкәны еилазгоз – дхагоуп.

Сзыхәан иреихау хәшәтәыгоуп,
Хажәлакәа хгәарафы имажәыр.
Схьаакәа схазырштүа гәыртәыгоуп,
Хгарагыцкәа рфы хгаракәа шәтыр.

АНАПҚӘА! АНАПҚӘА! АНАПҚӘА!

*Вл. Маиакowski ихъз зху апреми алауреат Шьалодиа Аңын-
цәал Аңснйтәи ателехәаңшрала иңцәажәара аңкытә.*

05. 01. 11

Хнапкәа, ицәырзго хара ххәыцра,
Аңсуаа хаңхьажәа – хнапкәа.
Хнапсыргәыцә, изхәо хантыра,
Амтәыжәәа рызто хагәтаккәа.

Унапкәа роуп изырзго уажәа,
Хажшыә арғыажәәа – хнапкәа.
Инапкәа рыла иуасхәоит ижәла,
Хажәла афынтә иаауеит дара.

Ихәы датәхәоит ахпатукәцә,
Хатыр рымоуп инапкәа.
Тынхас дсумтан аңсымцкәа,
Изжәхьоу зыуафра таркәкәа.

Абзиа иууз азы иартаз,
Иамгазакәа иузыңшың зны.
Аңшаластәкәа анап ианыртәз,
Ламысла иама иааит Аңсны.

Хбирак ианымлеит баша асахьа,
Иртоу уазхәо хара хагәкәа.
Халамыс, хаңсуара, ххафсахьа,
Анапкәа! Анапкәа! Анапкәа!

Рнапкәа еитчыңны са иансымла,
Аңьалда акырынтә са сҗахеит.
Рнапкәа анеиңыршь хә хфырхацәа,
Абар! Аиааира хә иаххатәхеит.

Напуп ирфеиагоу, егытархагоу,
Ажәада иуазхәо хагхақәа.
Напуп аңсуаа ирфахәхәагоу,
Анапы иамырзроуп агәбылра.

СУХӘОИТ, СКАРМАТЫС, УМЫЦӘАРЦ УАХЫНЛА!

*Акармаңыс уахынла ианамхацәа акарма мыжда ңшуп агра
итиааны изымшахәо иахәаеыри.*

(Асаз хәамтә)

Саныхәычызнатә укәша-мыкәша,
Узакәыз сдыртәхьан, Скарматчыс.
Ушадыргаз асазкәа ркәышра,
Акарматчыс хәа иузтәз хьзыс.

Убжьоуми иахыскааз «Ахәрашәа»,
Ихоуп, рхәон Акарматчыс абжы.
Хажәлар рашәакәа, ашәы хшәызхуа,
Изнымкәа халзңаахьаз ашәшы.

Убжы схыршо, иныхта-аахта,
Хратцла уналатэон, Скарматцыс.
Рыгэкэа тынчын схабла Ахэца,
Зыхьёа, Ахахэду, Арасазыхь.

Аблакэа урхшэыларгы сқэыцшра,
Ахаан усызхымхуа сраазахьан.
Сцэажэаанза сгэазтахьаз умшра,
Уашэакэа сгарашэан – истцахьан.

Хабацэа реипш, ианымшэоз ахымзг,
Ацэа уиааир хэа суцэшэалон.
Акарма акнытэ иаауаз зыхьыз,
Ацыс цшза сбызшэала ишэахэон.

Зака ашэахаа сзацнатэзеи,
Назаза сдыршашьазом дара.
Хратцла аеналак иахэазэеи,
Сшазызыршэуаз аныруан иара.

Амаалыкь агара игараз,
Ацхызхаа иалаз итахэхэа.
Ахахэ, аршаш, ыынла иркараз,
Уахынла измамдаз цэамтхаа.

Азыхь, ашьха, арха, абна,
Ха хада рызегь рыцсы ршьон.
Акарматцыси сареи хабла,
Еикэмырфэыскэа хаиццацшьон.

Ацыс ссир иакэымкэа ацсшьаха,
Цхьарца бжыразла ишэахэон.
Акармахьаа злысхьаз Сырхнышьна,
Изазон, изазон, изазон...

Сзамшакэа ирыцран апырпырхэа,
Ашэахэаф иафэсуаз ацхзы.
Ашэахэабжы сыкэшон инасыцха,
– Уакэымцын! – хэа фнатуан Ахзы.

Абжы иарзсауан Сырхнышьна,
Излагэгаз иацлон акара.
Акарматцыс шэахэон аашаанза,
Хагракэа иртымиаарц акарма.

Хзыкгы канаршэит ус ашамтаз,
Иареипш ахэракэа сыргаларц.
Нас иазыскит ашэакэа хамтас,
Абас хаицмыцэа хшэахэаларц.

Сара схы аткыс бзиа узызбаз,
Упышэа сутеит, Скарматцыс.
Унашанаха абас усызтаз,
Уа уцкыра акэын ирхаз цсыс.

Уагэышьакоуп сара сырфеиара,
Самтахырхэалоит убри Ухзы.
Ухзоуп измадоу шыта сыпстбарта,
Ацсыгэагыра цэгьазаргь азэы изы...

АРЗЫНБА ВЛАДИСЛАВ

*Ацанбакэеи а-Гьечбакэеи Цалааи цагэыргы аныруаз, аңа диит
хэа ианхысуаз рцацэа ирылцша анрылцлак акэын.*

Арзынба иблакэа рыла,
Ацсны алахьынтэ шэызбала.
Ишэхамштын иаххылцуаз алэа,
Хачкэынцэа рызфэы, дара ршьа.

Ес-иуа ирыциуа хзыхьпшыа, –
Ухагымзааит Арзынба Владислав.
Арзынба иафсуаз «Ахэрашәа»,
«Шәнеибац!» зыцсахуаз иара илаф.

Ихәон: ацсуа иззымхәоз зацсәә,
Дтәымуп уи, Ацсны дацацсоуп.
Арзынба дицпхәаза цагәырға,
Дышизеипш ижәула, уи дацсоуп.

Арзынба дгылеит гәышпыла,
Хапхәагылаф – Аиааира хзыргаз.
Биракха иашәылаз ххыпшымра,
Хтоурых ирпшзаган иазынхаз.

Арзынба дицпхәаза шәныхәә,
Ихаазарц дзыцсахша ацацәә.
Ибызшәала хадгыл шәазхәыцла,
Хбызшәада иауам пхәацара.

Хабацәә рхаантәи «Ахэрашәа»,
Ишәхәала, ишәхәала, ишәхәала.
Владислав дицпхәаза цагәырға,
Ишәула, ихьзала шәшәхәала!

Март 4, 2013

АРАСАЗЫХЬ

Срасазыхьоуп са сгәы ацхара,
Сзыхьхәы Бзыцта итазмышбо.
Шьхардацс самоуп уа ацсабара,
Схата сышзыхьу узырбо.

Уоуп сахьныцхәрааз с-Расазыхьха,
Азыхькәа рзыхь хәа сыпхәаза.
Исфәхәрами иарггы ацпхькәа,
Исфыхәа, исфыхәацыпхәаза.

Ижәла, ижәла, ижәла цшзала,
Аха иузыжәзом узхара.
Азәггы издырзом сара сыда,
Сгәафы ишыцнахуа ахара.

Егъараан сныцхәраап с-Расазыхьха,
Сгара рагәацшылых ахьцысуаз.
Ацсны сахьазар споезиа хьрыцха,
Арасазыхьоуп рапхьа сахьлатаз.

АГӘАЦӘА КНЫ ДНЫХӘОН АЦАНДАРАТӘИ АНЫХАЦААФ

*...Ацстазаара стахым бхәаанза адунеи бағымхааит Барцыцпха.
Заур Чычба*

Цсрахкыс иамбаци Ацсныжәван,
Хкы-хкыла излампыц закәи.
Сызхаанымзггы наф инсафшәан,
Иацәсмырзит хәтац затәык, акы.

Стагылахьан ацсра сахәо,
Сашьталартә изнысфьо схы.
Сыдгыл афы амра сзымхо,
Сыпшаахьан ишкыдыз сханы.

Афәхәа искицпхәаза амца,
Ацстазаара иакәсыршон сыпсы.
Скапсацыпхәаза сара сыццышәа,
Закацара сгылахьаз сыбзаны.

Зныс узымхэоз аңсуа хацэа,
Игған жэашыла, ҳарцэынхеит.
Абцъар ытцаркхъан сгэатцэара,
Ҳазшаз ифеиҳэан – сеикэирхеит.

Иабацоз самцшаар апоезиа,
Исыкэнаршеит Баграт инапқэа.
Имшра ағар ирхибаауазма,
Иблақэа рханаз ицэахэақэа.

«Икажь, апоезиа бтэым!» – хэа,
Баграт иапхъа «дсылабжьон» поетк.
«Балтц наф, быцсадгыл бхатэым» – хэа,
Сеихэазар ағара дыснарбеит.

Сажэақэа рыбақэа ыткэшэа,
Исцэикыыцхът, ысымоуп хэа амч.
Ех, ацқъара! – Сабацэа рыжэла,
Срыкэыхшоуп, еихархауан амац.

Егъараан схы-сгэы стахымкэа,
Стагылахъан, аха самыхэеит аңсра.
Зақараан сыхэрақэа дмырбакэа,
Исылшеи сыцсатцан азара.

Дымфашьеит сызныхэаз Ахатца,
Иснихит ишхэеицшу сдоуха.
Иажэақэа схапыруеит иахъанза,
Хныхацааф, а-Чычба, хлыцха.

«Аңсстазаара стахым бхэаанза,
Шэеигымхо барей Аңсынрей!»
Ҳақазар сара сфэи итшэаанза,
Иарггы шэарггы ҳақэлахоит ҳдунеи.

САСРЫКЭАРАА РЫГЭНАҲА ЦЭГЬОУП

Сасрыкэа, Сасрыкэа, Сасрыкэа,
Нартэа, еицамкуа зхыцша.
Кэбина иадыруеит, Кэбина,
Ахыцшыларэ сацэшэоит, сацэшэа.

Сасрыкэа – иафызаз ашьанца,
Зашыцэа рнартэара еикэзырхаз.
Ижэбома иштэрхагоу ашыыцра,
Ашыыцра иахцэабылхыоу азхаз.

Имачуп, имачуп, имачуп,
Сасрыкэа ифызцэа рацэам.
Тэым чануп, чануп, тэым чануп,
Атэымаз ақэцара уафрам.

Аңсымтэра, аңсымтэра, аңсымтэқэа,
Аңсымтэқэа акгы рызхазом.
Агэаққэа, агэаққэа, агэаққэа,
Азы иаго ахэхаабжь иахазом.

Амзаф Сасрыкэа исахъа,
Шэақэныхэа! Исахъа ажэзом.
Схырхэоит иаңсуара ағацхъа,
Сасрыкэа ичыцқэа узтыршэом.

Сыблақэа дырхызар дтэыцны,
Ихамтоуп. Дхысхуам сара.
Сымшқэа дырпылоит уи дфэыцны,
Егъараан уахирцап уанцсра.

Сасрыкэа, Сасрыкэа, Сасрыкэа,
Ухыцшала сеикэхахьеит, нас ишца.
Кэбина иахаштэзом, Кэбина,
Цасхэа, цас ишишьтаз «анашца».

Шәәзхәыцла, шәәзхәыцла, шәәзхәыцла,
Ауаф җыц иаңхәа ииуа етәоуп.
Шәрыхзызаа, шәрыхзызаа, шәрыхзызаа,
Сасрыкәараа рыгәнаҗа цәгьоуп.

* * *

Исылсуеит, исылсуеит, исылсуеит,
Хлыңшаахкәа цеит, иҗацәеит.
Исеилкаауам сзәзңшу рааира,
Уажәык зынза сгәы цәҗахеит.

Дзәххибаазеи Раҗден Гәымба,
Иаҗа-иаҗа дсылсуеит Баҗрат.
Бзиарак анылбашаз Нели Тарба,
Нас узлацәари угәы раҗат.

Алықса Аргәын иҗыза ицәызра,
Агәлымтәах Гәыргәлиа Борис.
Иаҗадырштырц иаҗушәа Абзагәраа,
Баталраа рыдлаңса уа иблыз.

Алықсеи Бориси шәҗацәцашә,
Шәыхызала иҗалымтцәцт шә-хык.
Борис агәыраз уа уңстбашә,
Иухазырштүа Баталраа шәҗык.

Стәалоит Шамильгәы дысзымхо,
Шәҗымтра иснаҗатцәҗьом таҗак.
Пхьазара иалоума сгәы иҗыхо,
Сычҗара сыцәхытцует иахьак.

Акалашәа иҗамзи шәгәыжәла,
Изааны шәхәызжәазеи шәхәәены.
Иаразнак ухәызтәазеи Тьжәба,
Изнымхеи хзыниахьаз аҗы.

Знызынла сахабылуеит сыбҗа,
Ишакәымыз хцәызкәа рацәахеит.
Хуазрақәа хрылзгалоз хлыңшаахкәа,
Хааныжыны ицеит, ицацәеит.

Бжыыраза аиаша анышәхәоз,
Сышәтуан. Сызхьымзац сахьзон.
Хаңсныжәлар рыгәта шәанызбоз,
Хазегь хәибгоушәа збалон.

Уацымлазтгәы Рауль Лашәриа,
Җымтзакәа исчҗаргәы каларын.
Ушә садгылоуп сыбз сҗашәызшәа,
Еицәа еиҗа еицәоуп ари хә хзын...

Сабацо, сабацо, сабаца,
Еизынхаз хәзәыкымхар, хмеихәар.
Ускан даҗааиуеит аңсцәахә,
Сашшуамызт нас уаҗа иаанхар.

Даххибаазаргәы Раҗден Гәымба,
Иаҗа-иаҗа дсылсыргәы Баҗрат.
Лызҗаб лышьтахь Нели Тарба,
Узыцәахуама угәы раҗат...

ДЫЗПОЕТХОМ АБЫЛРА ИАЦӘШӘАЗ

*Аҗҗахәа сара сымбылуазар,
Аҗҗахәа уара умбылуазар,
Аҗҗахәа хә хамбылуазар,
Дарбан алашьцара зыңкьаз.
Назым Хикьмет*

Дызпоетхом зыццышә камңсац,
Уажәа ахәгәы изшыазом.

Алашьцара далоуп дшалац,
Зыццышә кампсац уизбазом.

Зыжәлар рышьта тыгам згәтәцә,
Имѡа кьаѣуп, харак дызцом.
Амѡа ишыкәу иѣыцәаз зымца,
Ахра ахалара дзахьзом.

Зцәеижьаѣ изызымыргъаз ухәра,
Пшьаала иццышә наѣапсаны.
Аѣыццышә иаумырбар агәра,
Хьзык азгома инужьыр уаапсаны.

Дажәзом ибылхьоу аѣѣахәа,
Сыздыруа сыццышә дацәхкьазом.
Угәахы иалазар аѣеыха,
Сгәашка ииазгоит, иткьазом.

Дшьыцызгоит, сыпсы ихтныстдоит,
Акырынтә ипсны ибзахахьоу.
Имырбакәа ихьша ихысхуеит,
Абылра иацәшәо дитоуп хәгоу...

* * *

Агәил амаза анптыша,
Амза шыцапшьо иаршоит.
Амра тамшәакәа лассаамта,
Агәил агәылптра иазыпшуеит.

Алахәатцәкьа атра ихыцны,
Ѣаанбзиала хәа азѣнатәуеит.
Амра анѣыхогь хьаак ацны,
Ашьха аѣавхәаа аѣпнартуеит.

Азыхь анытцугагь хьаауп изиааиуа,
Ашьацгьы усоуп, ииатцәахоит.
Рхьаакәа хытцуеит ѣыцк аниуа,
Аха са сеипшцәкьа иртцәахуеит.

Са сбылрашьтыбжь умырхакәа,
Сбылхьеит сбылхьа, абылра сазхом.
Апоет ибжьы Апсны зыпсахуа,
Ус дымблыкәа ажәак изхәом.

Сизеилкаазом ипсны ибзамхац,
Зпоезиаѣ ипзыымшәац абылра.
Дызпоетхом зыццышә кампсац,
Исылшом иажәа агәра агара.

Дсырѡашьазом сыццышәкәа рыла,
Ишыпыруаз зажәа зыбжьахьоу.
Дыкан, дыкоуп икалаша,
Цырак ишашьтаз ибылхьоу.

ХЫНѢАЖӘИЖӘБА

Сшанхеит сшанха, исхәап аиаша,
Шәабакоу сашәакәа – сыпсы зыхтну.
Сдоухалаша, иуцзаап Амшра,
Смоҗацәа, шәылзызырѡы шәанду!

Даатагылеит абар, лшәымта,
Маза лцәахәакәа шәыпхьаза.
Сзымхәлар алшон дара рыда,
Иансцәыцәгъаз хаала аршара.

Иахьа сапылартә аѣа сызтаз,
Сыжәлар шәныкәра еснагь сапсаз.

Схы ахызбаарггы рейха ахыныстцыз,
Сыетцәахә хзеипшыз исыпхаз.

Исылшаз – хәтацзаргь, цәык ахымшькәа,
Са саткыс шытызхша шәеизхауа.
Исзымхәацоуп шәара шәзызхәыцша,
Сызхалаз сышьхаф шәшәахәала.

Сыпсадгьыл, цсра-зра сықәзам,
«Ахәрәшәа» иатәхәо изхәышәтәхьоу.
Сылахь уапхьар, исхатәу акәзам,
Уа утәоуп аихарак сзыртәахьоу.

Сгәара итамшыц, иарбан гәәкроу,
Усцәымшәан! Схы сгәы ахшәазам.
Сеилырымкаарггы сахьынзакоу,
Саныкам ашьтахьггы ихьшәазам.

Ахызатцәкәа Ахацәа змыхәоз,
Бжеихан ибжыызтәоз са сгәахоуп.
Ацсны сазымхо абас сзишаз,
Агарақәа срызхәоуп азоуп.

Умца ифьцәааз фьц еикәымлар,
Ухәра сацхраан исызмыргьар.
Цсынтры кьафхон шәсывамгылар,
Шәаштаф «Радеда» абжы смахар.

Шәкы сыртысхьан җажәа рыла,
Сызқәатыпқәа сыпсы штаз иржхьан.
Иансхытәалак ашәзы сызмыруа,
Саиаины акафхәа сшәахәахьан.

Зшьафә еихызгаз сгәы ирфьцит,
Сицылар стәыуо – сзын ицсран.

Зкьаасбыжь газггы шәымтак сзацитт,
Апоет изы шәымтак шәымш ирыпсан.

Цәгьа исхызга, бзиа исхызга,
Шәышықәса саназшьаз са сишәиит.
Хәышәггы мачуп сара сзыхәа,
Мышкы сыпсып хәа са сымиит!..

СНЫСЫМҢА, УРТ СЫМҢАҚӘА...

АмҢақәа сшырну исхызгоит,
МҢамариа сахьашьтамыз – ихадоуп.
Знызынла снысымҢа гәхьаазгоит,
Лассы-лассы рнысра – сгәыгыртоуп.

Мышкызны сдунеи ааныжьны,
«Наунагзатәи ахь» схәар – ипсроуп.
Амшынқәа сырхызшәа снышьны,
Саазхыцтроуп. Снаунагза – ароуп.

Снаунагза ахьыкоу арахьоуп,
Шәырхылапшла, сышьтақәа ирхәап.
Сзыхьқәаггы шааиуа ахьхьахәоуп,
Афьхәшәтәра анышәтаху – шәнахәап.

СнысымҢа – сымҢақәа шәырнысла,
Иахзеипшыз, ишылсхыз жәбала.
Шәрыфцәажәа, шәхатәггы ылшәхла,
Еимамларц, сашәақәа шәхәала!...

* * *

Сызхааным ацеицәа роуп сзеипхызуа,
Имгьац рыхәроуп сызфәпшло.

Урт ирхыцуоуп саргы исхыцуа,
Изхырбааз рымцоуп исыншло.

Са соуп ирпшааз ахқаа ирылаз,
Са сакәеит алхрагы зықәшәаз.
Са соуми рыхәра хәрашәас иамаз,
Са соуп ипызшәа закәйтә ашәаз.

Сызхаанзам рхәауп са исыхуа,
Сцәа-сжы ибжәгъежыло сыхәкәны.
Сыблақәа ирхымцуа, ипсыхуа,
Харада ирылқазоуп иалқаз сгәы.

Сызхааным ацеицәа роуп сзеипхызуа,
Рыхәрақәа шыспхәзоз изызхаз.
Рзыхқәа инрыжыиз инкахәыцуа,
Изтыцыз раштоуп сара сзаазаз.

АХАЦА ИЧХАРА

Ахатца ичхара хәра җахәагоуп,
Изнымкәа илағырз збахъеит.
Ахатца ичхара шыта еиқәырхагоуп,
Ипысшәартә ргәыхықәа сырбылхъеит.

Ахатца ичхара аныбзыпха,
Сгәыгра Псоухоит, са схәышәтәфуп.
Ахатца иблаҗ «бымшәан» анызба,
Сиааиран сишәызто ашәала стәуп.

Ианатахха – схәатцран сыкам,
Иапхәа сгылоит абцар кны.
Дсыцрытыргы сгыллом схәыцуа,
Инасмыгзакәа ыцәа хәгәтакы.

Лартак агәыргәа санахимбаа,
Шә-хәрак инызаргы исыргәоит.
Ицәхыцны илағырз саницәаблы,
Сыцсра еиҗацсран схы сыпхәзоит.

* * *

Сапхәака икоуп иреигу аамта,
Иалкаау, иеыжәу амш лашақәа.
Сапхәака ипшуп сиаша ахәарта,
Схыызхәара иазто ақәра наза.

Сапхәака – ипшааху сҗахәхәарта,
Исаркәа инпшылоит згәыраз цкьоу.
Сгәыграқәа ргәыгра – сызхартә,
Сҗасом ахаан ацсра сызфахьоу.

Сапхәака сзапызоу иссиру аамтоуп,
Ашәақәа баша сышытырымхт шәахәафыс.
Адуinei иннатцраны икоу ақәроуп,
Исзаанхаз ашықәсқәа нцатәыс...

АЕЦӘАҚӘА РДУНЕИ

*Арбагы аңхәа гәыргәаҗәаша аңсуа изузом. Убри азоуп гәәцәа
хәычы ыкам, гәәцәа ду ыкам хәа ипшыоу аныхәақәа раан агәи
агәәцәеи изрыхныхәо.*

(Асаз хәамта)

Сиит сара февраль җажәи хцә,
Жәларык рныхәа ду Амш аены.
Сгара иакәшеит амза ашәахәа,
Ашыжы игәыднакылт схы-сҗы.

Арбагы ашыкэс салнамхт баша,
Ашэакэа ирцшымы Слахынца.
Ажэабжы ҕыцкэа! Гэирҕаҕааша,
Ацсны сахьзароуп схытэтэаха.

Са сыгэхьаазго харак умцакэа,
Уеимда «Етэацаа» рыгэтаны.
Рхала иуархэап имзазакэа,
Сыбжы ишарцшзо угэтаны.

Сыетэахэ – цсызуп, сыхэшэым зыхьда,
Зны амшын саанахэан – сеикэнархеит.
Сылапш рхуп, саҕыхэоит ирыхьша,
Аетэа шыспсахуа агэра ргахьейт.

Аетэакэа Рдунеи – садунеихейт,
Сшаецэеи, Снашанеи, са сыхэтеи.
Дара рзын саргы с-Сағанеихейт,
Акоуми дарей сарей хдунеи.

Ижэбоит ишсзыкоу гыла-цсыла,
Сашэеи сажэеи ишрыҕэароу.
Рдунеи аҕы дунеира зымуа,
Ацсыуа поетк дыжэбахьоу...

СЫЕТЭАХЭ

Сыетэахэ рыцишейт Нартаа,
Даара акыргы ахнагахьан.
Аетэакэа рыетэа – хэа иашьтан,
Сыетэахэ са саҕхьаҕа иихьан.

Иихьан ашэышыкэсақэа раҕхьа,
Ажэангы иарада ихэшэымызт.

Ифатцпшлак ирныхэон: улцха,
Баша, ус баша иазыцшымызт.

Мфэхарак иқалоз хьызрацара,
Синыхэон, еицхазташэа гэык.
Изыстахузеи схазын мацара,
Амфакэа днамырбозар арык...

Арыцха зшьамхкэа кэаркэаруаз,
Сыетэахэ иаразнак даргэҕейт.
Иароуп икыдицааз Сасрыкэа,
Сасрыкэа ифынтэны дыхрахейт.

Иакэшан игылан иашьцаа,
Сыетэахэ нашанатран – иарцхейт.
Иаракэымзар итахон хьзыда,
Сасрыкэеи сарей ханасыц еикэнархеит.

Сыетэахэ, сухэоит угэылшаа,
Ацсуара уеицаха еизхаларц.
Урыхэа, икарыжыырц ашыцра,
Иубап нас ахаан икыдшэозар етэацк...

АШАМТАЗ

Ашамтаз ианеилатэо абжкэа,
Ацсабара насыцла иантэу.
Агэыҕра аҕацхьа агэакра аншьапкуа,
Ашьхақэа иаaira ҕыцк аныршэу.

Ацша гэыбзыг ашьацра ныцхьахэо,
Амра ҕыцхатас ианчырбо.
Азыхькэа насыцшэа инхыхэхэо,
Ацсаатэқэа еицлабны ианшэахэо.

Усқан ныхәаңхызк сара исыцуп,
Иңыруеит, иңпраауеит са сгәы.
Ишәыстарц гәырғызк сатцоуп,
Шәәфсырхәарц итәоу зхы кны...

* * *

Цәәхәакоуп иахшаз атх иңысғыз,
Имшазоз атх икказа изыршаз.
Иароуми адгғыл хәақәа хызғыз,
Цыракоуп зынза сытх иахшаз.

Насыңны, иароуми ирыхәаз,
Цәәхәакоуп мтәыжәәс сызмаз.
Агәәкмца далнагеит иңсхыуаз,
Избахъан цәәхәацкғыы зыңсаз.

Цәәхәакоуп, аха сы́кам и́кәнысшьо,
Цәәхәакоуп апоет деиззырхаз.
Цәәхәакоуп, аха сы́кам иңхасшьо,
Етәацкоуп ахра иағахаз деиқәзырхаз.

* * *

Сеимаркуеит атхи ашареи,
Еилатәан гәтыхала сырқоит.
Исылатқо амчи алшареи,
Поезиатә рыцушәа сығдырптуеит.

Аетқәақәа уьетқәахә рылскааит,
Аеснардырит ухыыз шахыз.
Уашәабжыи уцәеи ахыскааит,
Аңтақәа иааргәылтңны иңшыз.

Изкаңқома уьетқәахә санамба,
Иааскьеит сашта агәахыи.

Изыңшзахома сзыхықәа ианрымба,
Узбон уанырғыхәоз уазғәыкны.

Са сыда атхқәа хәшәума,
Аетқәақәа рзынғыи сымшыңцоуп.
Ихытәи даңны сырбыжыдоушәа,
Рыла сыхычазар, са сыла иңшзоуп.

МШЫЗАТӘЫКОУП...

Мшызатәыкоуп, мшызатәык,
Саңбал сахырқа, Анцәа.
Сышьта иузхыршәлом тәык,
Азәи иқәсмырххаңт снацәа.

Ианаамтаз сызхыымтаз акы,
Исырғыцуан еихау ажәан.
Исырғыхон убри амш аены,
Аңсны зырзгаша ашәак.

Бзыңта сналсны избарын,
Иалсхрын исызгәамтаз пәыхак.
Схақәду ағынзағыи сңыррын,
Еитысхуан иғыңәаз даңа мцак!

Зышьта иузхыымшьуа тәык,
Хатырла иазыкоу знацәа.
Мшызатәыкоуп, мшызатәык,
Санңсра сахырқа, сухәоит, Анцәа.

Даңа мшык, мшызатәык,
Сыхбақак раңхәа снатәарын.
Азәи уасырбылуамызт лағырзык,
Ашәа шысхәогь шәсырхарын.

Идыруеит идыр, шәымтак зыпсоу,
Зыбаѡқәа рыццышә зцәа итапсахьоу.
Шәымш дахыѡит, иахыѡаз җенак,
Шәымш санхыѡоу, сазышьтакрымызт хҗак.

ХРАҖЫС АҢХҢА САРА СЫШИЗГЫ...

Сышиз аниархәа саб ашамтаз,
Сыхъзала еиҗеихаит Араҗыс.
Ишьацәхыртәит, рхәеит Аңшалас,
Уамашәа икьыркьырзаап иеыз.

Еициз шәоуп хәа хаицырныхәон,
Истҗон Аратцлақәа рҗоурых.
Асаз хәамтақәа хҗеитархәон,
Аңсуа иратцлақәа ирызкыз.

Ңсыуа ратцлак җартҗомызт цәҗьарас,
Амцахь инеигомызт махәык.
Ирхырымгацзи дара гәаҗрас,
Иҗамызт ратцлак измамыз җахәык.

«Адацқәа ирныруан угәыргъа,
Аратцла ңсахга-ламысуп, уаѡроуп».
Зңазатә дҗахаз Баҗбак иаңхъа,
Иңстҗәыуацәа здашшылаз – иароуп.

Иҗәын насыңла, ируан шахатра,
Ирхыркаауан жәлар Рфырхацәа рцәа,
Аныхәаҗа ркуан шәышықәсала,
Агареи дареи еизишарц анцәа.

Хәѡык зңацәа хәызтәаз Арзра,
Сиҗцәажәон зыблала дызбаз.

Ианизмырцәа ицралаз рымца,
Ңенак иратцла җаитцазаап ңас.

Сратцла нашана, ажәѡан иалан,
Иагәытқакыз хашта агәы тңпраауан.
Ңенак шәеициит хәа исхыхәмаруан,
Арымз ңшаахк ѡызара азнауан.

Саб имхәыцит, ус машәыршәа,
Халаңшқәа еишәхашәтүа хазхауан.
– Иухатҗылоит! – хәа иалан ражәа,
Жәаңҗа аңцартан – сарҗеиауан.

Саси-аңшәымеи ахъхъаңыңъахәа,
Еизнагоз срылаңшлоит уажәгы.
Хқәасқъа зыңсахлос уи ашәшьыра,
Хәыци-дуи иахңылон хаймакны.

Рымахә лакәқәа реимҗаңарста,
Срыбжъашәахәо сьдтақәа җастҗон.
Сыбжъы неитцыхны ажәеинраала,
Уа сзыңхъаз зныкҗьарала истҗон.

Абзиабара снаркит сгәанала,
Апоезиахь сымѡахызгаз ирхадоуп.
Цәахъчаѡс иаман хәѡны, хҗәара,
Сратцла санықәларц сыхәтоуп.

ѡнаҗакаҗы иахъеициз ѡыңъа,
Исхаштҗом, наңьнатә ишапу.
Сара сышизгы храҗыс аңхъа,
Ашьҗахь ииз иоуп еихабу...

Сратцла, иумоуп Аихабыра!

«УРСКАН-ЗЫХЬ»

Рицатәи аифхаакәа рхафазара, Зоу дуи, Зоу хәыци – арт ашьхақәа лымкаала Бзыңтаа иаххатәышәа ҳаңсқәа рыгран. Аңангәарақәа злакәыршаз ахахәқәа акы ахы наамызт, иацы еиқәырцәшәа. Баб Урсқани сареи җажәа шықәса инеиҳаны ҳаи-цыхьчахьан. Уахь иҳалон «Къараз» иалаз рцакырақәеи дарей. Зоу хәыцы иаҳа ибеиан, иманшәалан ахәыртәқәеи ахьшьцәа хтың-қәеи рганахьала. Аха азы ҳамамызт. Баб бжьаха-бжьымш цақьа дук дағагыланы цаф-цаф-цафхәа иеихатәы мыругақәа рыла акылцәара дағын, илымҳа адкыланы дазызырҗуан.

«Усыцхраа!» хәа җнатит, – иҳәалон. Хара ҳаңсы анахьшауаз иара апхзы ныңхьахәо, аус иуан.

– Азыхь зегьы рықәҗнатзом. Иатәым дувагылар, ицәабар алшоит, – иҳәеит уака иахтәз Хагәышь Бадрак Осман-иңа. Ахь-хьахәа ианаакылкараа, азы адлаңса иҗажәкуаз уаагьы, цсәбарагьы хшьапы ҳахгылеит. Харахә еилакәашон. Азы адлаңса зтыңқәа ирхыңны, иқәыңсычхауаз Зоу ду аҗаңарахь ииасхьаз ахьшьцәа еивасны ҳашка иаауан. Ржәытә тьыңқәа ааныркылеит. Ашьтәа хзыршьит. Хәарада, баб ирахә иаарылхны. Ус ҳаиршьылаҳьан.

– «Урсқан-зыхь», – хәа еицҗахтит, дахныхәеит. Иара дых-зыргәаҗымызт, иаахҗаирхьит, «акәу цышьа ажәа шәмышьтын» хәа. Азныказы хшанхеит. Аха ҳаицҗакны иазгәахтеит «Урсқан-зыхь» ашьха зыхьқәа ишрылкааз. Ицхәраа иааиуеит иахьагьы. Убри ашәа ицаулахааит бара бырҗиара. Урсқан-зыхь – ақәра бықарахааит. Ианца ашәкәы сара ишаабзеитасхәаз еиңш.

*Хышба Пачикаа Гәыгәына-иңа,
1968*

*Дабчарахан жәашықәсала,
Еижьразшәа ашьхақәеи иареи.
Амгьы давсуан хпатукәцарала,
Еинаала-еинышәон ихьзи иуафрей.*

*Шәарахк ишьуамызт имшәа-имзакәа,
Абна бызшәа – иара ихатә жәар.*

*Иныжьны дцомызт ус аламала,
Ихьуан цанк цъара иаҗшәар.*

*Сыбла нтааргьы избоит цхызла,
Асаркьал исзасло Урсқан-зыхь.
Сшәахстақәа сныцзеит саназхәыцуа,
Сааигәа имааиуа нақ срыкәных.*

*– Сзыхь бхаштма? – саҳаит аргам,
Инырзаап, сымцеиҗьтеи, иззом.
Ихәымҗақәа ирымоуп агәала,
Ргәыңсычхабжь сныжьны ицазом.*

*Знык ихамлац имбацт Цсоутә,
Иахьа схаларгьы – дысдырбоит.
Сцәеиҗь исзадгом Зоу хәыц, Зоу ду,
Сабхьз рыхтцоушәа спырпыруеит.*

*Ахьча ифыхаа хыхь испылоит,
Назаза иҗыцәоит уака сгәыхь.
Какаццас ажәақәа срыңхуеит,
Сықәуп амҗа уахь сеиқәных.*

*Блас ихазшәа «Ажәеиңшьаа рашәа»,
Сыртысуан ахрақәа рдақәа.
Ахәымцақәа, арҗаш хьшәашәа,
Иҗаңыц хәамтақәа – иңкаауа.*

*Ишьтақәа җыцхоит иахьанза,
«Дад дбыкәыхшоуп!» – уажәгьы исаҳауеит.
Урсқан-зыхь кылхәраа ахьхьа-хьхьахәа,
Ибжьала иркаҗуа ишәахәоит.*

*Зоу хәа, Зоу цшаах, дгәыдкыл Зоупҗа,
Жәлас усымаз, зныхгьы хьзыс.*

Зоутәи сыжәџан, уара уылцха,
Споезиа, схәымца с-Урсқан-зыхь!

САРА САШТА

Сашта, уцшзоуп, уцшзоуп, уцшзоуп,
Харантә иаауа утоурых назоуп.

Сашта зырзго – сажәа ажәоуп,
Смалқәа ирмалу – са сбызшәоуп.

Шьтрала уи ашта ацсы бжьоуп,
Итбаауп ачеицъыка – ицшьоуп.

Тәым чанлыхзам хгәашәқәа иџоу,
Ацсыуа гәашәқәоуп сзыџхәароу.

Хазшаз ицъышьоит сыжәџан тшәам,
Сызлақоу сымчоуп са сыхьшәам.

Азәгы ихьсырсуам са сгәырџа,
Ицхьакуп суазра, ґымт зымџа.

Са снаџсгы иаламшәо уцхыз,
Мышкы урхамшәо са сыхцәхәыц.

Сашта шәтуп, ишәтуп, ишәтуп,
Саштаџ ижәбо – са исхатәуп.

Исџызцәам малла иеырбо,
Жәанызқъла амза иазырбо.

Атыџ иакызар – зхы зтәахуа,
Амца уцразар згәы тпраауа.

Исныхәоит иамкырц уи лацшык,
Цсымтәык, цсыцәгыак, ма хьыцшык.

Сашта шәтуп, ишәтуп, ишәтуп,
Саштаџ итцоу ахахәгы хәшәуп.

Сашәақәа рашәа – ауаџроуп,
Ашәы сшәызхуагы убриоуп.

Ажәа ахьиуа – уаџ дыцсзом,
Азыхь зхырхуа – табазом.

Сашта цшзоуп, ицшзоуп, ицшзоуп,
Ацсра сзацәымшәо убри азоуп!

АЦСУЕИ АЦСАБАРЕИ

*Ацсуа ихәрашәа рацхьа иґызыҗааз ирайлақәа роуп.
(Асаз хәамтәа)*

Ацсабара – ацсуа ирхәыцга,
Иҗазара лартас иазтоу.
«Пана-Флеита» злырхуа атциаа,
Аорған абжы ссир мџас иандоу.

Бжы-шьхак урхымтын ацсуа идырраз,
Шьха зыхьк уаґыхәаргы иузхоит.
Цсыла еитцеитаргы атырас,
Адабла зысыз деиқәнархоит.

Ажәлар рашәа Ацсноуп ацдартә,
«Ахәрашәа» ачараґгы сыцсоуп.
Ирхәоит, Ратцлоуп иґызтцааз рацхьа,
Агарақәа залырхуаз уи азоуп.

* * *

Цсабарала поетцэан ацсуа жэлэр,
Ржээр ухэеит хэа дара рхатэ жээр.

Ацхара анутаху – имроуп,
Убз артаруеит – имариоуп.

Ахраф умѡақэа унарбоит,
Умѡа арфыцуеит, иаанартуеит.

Зны ижѡѡануп, ихаракуп,
Баграт поезиоуп – игэыкуп.

Ажэа ацсықэроуп, исоу цѡахэоуп,
Ажэа хьырцѡатѡоуп, ишѡоуп, изоуп.

Ацсынтѡылеипш иара разуп,
Агѡқэа арфыхоит, иласуп.

Ипшқарахуп, ихьчалатѡуп,
Тѡым хѡтачк алам, иухатѡуп.

Ихион рхымтеипш ражэа анаршѡ,
Угѡақрақэа зымѡа иныпхьаршѡт.

Сыжэлэр рпоезиа – са с-Баграт,
Салцит «Уажэа» – агѡы рахѡт.

Иагьяѡы ацшаап уатѡѡазы,
Иафыхѡап уашѡа ухьз хѡаны.

Умцажѡла ѡашьом, сыѡхѡатѡоуп,
Ѣыц еитысхырц са исыхѡѡоуп.

Жэлэр рпоезиа – Баграт уахшеит,
Саргы сацѡеижьны сызиршеит.

Баграт поезиа – блақѡас исхоуп,
Сыцсраны, иарала сеиқѡырхоуп!

СХЫСГА НАЦѡА – СНАРШѡ РХИАГА

*Ахысга нацѡа ахьз ашѡарах ирхылақшу ихьз акнытѡ иаауеит
(Асаз хѡамтѡа)*

Схысга нацѡа – снаршѡ рхиага,
Ирхапыруа сцѡахѡақѡа.
Стѡурых пыртыга – са сѡахѡѡага,
Сыхѡтач цыра хьытѡтѡақѡа.

Схысга нацѡа – гѡыгра фырпыга,
Изқѡыскыз шьхазар – ихараkhoит.
Ашьхацѡмѡа цшза саныга,
Иззыскыз мразар – ихараkhoит.

Далоусырбом ацѡахыхга,
Тыпха нацѡа хѡтыр зқѡу.
Хьызрацага, маза тѡахыга,
Срифма цхьацага – са сзызку.

Рбага нацѡа – наршѡ рхиага,
Изхапыруа сцѡахѡақѡа.
Сыпхьарца рахѡыц рыххага,
Ирнысцаз сажѡа хьытѡтѡақѡа.

ШЬТА СҚЫРСИАНУП

Аб Дмитри азы санзааихуаз иара иоуп исыхьызтѡыз Лиубѡв

Сыблақѡа еимидон лассаамтѡа,
Хѡѡноуп сахьзааихыз азы.

Дрытцапшуан Анцәа иуасиатқәа,
Җазшаз диҳәон иразаны.

Схаҗсахьа даҗхьон нбан-нбанла,
Анцәа инцәара сшаҗсаз ибон.
Дшысхылапшуаз ламыс җшьала,
Дшазпшыз сира, агәра игон.

Имариоума азы аҗезаахра,
Ажәада изцаарақәа рацәан.
Дрылан ахьызқәа еилырхуа,
Исамараз аҗшаара цәҗан.

Жәәангәашәҗхьара сзаатларц лыҗхала,
Дашьтан сыжәлар ргәы итхәаны.
«Абзиабара» алихит ихала,
Са сзын ишшоу, ихәеит иаартны.

Ипшьеит сырҗиара, сара сгәара,
Са схатәы жәәан, сдунеи ахышә.
Стцакыра игартцхьаз, дара ргара,
Игартцыз сажәа зхыцрааз сгәашә.

Зны исыхьзуп, зны исыжәлоуп,
«Абзиабара» ахәура сҗаз.
Шәыбзиабара иазшоу сашәоуп,
Шәышькыл шыскыц акра саҗсаз!..

СЫЦЦЫШӘҚӘА

Ана-ара сыццышәқәа каҗсоуп,
Сара сеипштәҗьа – дарҗы ааҗсоуп.
Җсыңхас ирхукаау са сыҗсоуп,
Еипшзам. Сыццышәқәа еихаҗсоуп.

Сыздыруа сыццышәқәа дрыцәхьязом,
Аҗыхьы аурти рзы изытзом.
Схаҗа исфызaxeит – ишәазом,
Амцаҗ ишәтхьоу – уи дажәзом.

Ззын сыццышәхаз рыхьз ахуп,
Уарфашьязом! Сара исхатәуп.
Сыццышә зхьызгзаз хара дцоит,
Амфә изылҗхоит, игәахәтәы назоит.

ҖНАЦӘКЪАРАҚӘА

*Зхысга нацәа хәтыр ззақәым шәарыцара дыргомызт, фызас-
гьы дышьтырхуамызт. Усмоу, иааигәара ағылараҗәҗьа иацәыҗ-
хашьон, дыҗхашьаны.*

(Асаз жәаҗка)

Дара зегьы хьзык-хьзык рымоуп,
Җнацәхыҗ – абду хәа ипхьазоуп.
Абфәҗцәа злардыруа иаралоуп,
Анацәкьыс – рызегь иреитцбоуп.

Шәнацәкьарақәа зыҗсоу жәдырла,
Икәнушьо иҗам ирыҗышьоу.
Еиҗаразтҗы дара рыхәба,
Ахаанҗы еикәшәомызт рхәоу.

Аишьцәа реипш еивагылоуп,
Ахысга нацәа изцоу еихауп.
Уи арбагахәаҗы иашьтоуп,
Хьызрацагоуп, аламыс җшьоуп.

Шәхысга нацәа хәтыр шәзақәыз, –
Дхалабжәалон хаб ескьынҗы.

Бзыпдатәык ҳабацәа зырзыз,
Нацәала дҳаимырбеит азәы.

Еимадазар ауми ламысла,
Уапсуареи ухысга нацәеи.
Арзра ахаан рбага нацәала,
Гәнаҳала заҕафы ндыртцәеи.

Урт рыла дырдыруан аңсыцкба,
Дидыркылон ҳазшаз Анцәа.
Ұызара дыргомызт асазқәа,
Иҳаҕырдаз зхысга нацәа.

* * *

Спырхьеит сара мцәыжәѡак ала,
Шьяпызатцәлагы скәашахьеит.
Схы еиқәыскхьеит сара схала,
Аңстазаара адлаңса сбылхьеит.

Ұажәа рыла шәкы сыртысхьеит,
Ұажәантә скаршьхьеит сеиҕәшаны.
Кәицзатцәыла сымца еитцысххьеит,
Баша ицеит сара сыжны.

Адгыл аҕынтә сара иснырхьеит,
«Етцәаңбаа» хышәашәоу, ма иңхоу.
Аетцәақәа зыңсоу идырхьеит,
Сара сеиңш рхаткы ицахьоу.

О, егъараан сыңцышәқәа рыла,
Иңцышәха иргаз дзыңшаахьоу.
Зыбаѡ бжъазыз, са сыңсала,
Рыңсқәа ықәхәаа иаазгахьоу.

Сашта аҕынтә срыкәшо мацара,
Икыдшәаз аетцәа зхәышәтәхьоу.
Дара ирхәоит сара слазара,
Алаңш атәхәала иңзыртхьоу.

Иңырхьоу нас мцәыжәѡак ала,
Шьяпызатцәла икәашахьоу.
«Етцәаңбаа» дрыңуп шәышықәсала,
Етцәаңк кыдымшәарц зыңсы зшахьоу.

ЕТЦӘАЗАТЦӘЫКОУП

Етцәазатцәыкоуп ажәѡан дузза,
Уахак икыдшаауа зынза.
Ұызара азуа ицәыртцит амза,
Иѡатцәңшлак, ирызхаратәа.

Аетцәеи амзеи рхәоу еибыта,
Убас идырлашон Аңсны.
Икыдшәахьаз зегь рыңсқәа рхоушәа,
Сынрылаңшт рызегь еизганы.

Исҕыхәон аетцәа, нас амза,
Ұнашәк шакымыз агәра сдыргон.
О, наңьнатәгы ҳазәкқәа рыла,
Хшеиқәхоз аргама исдырбон.

* * *

Хңаңхалѡа афѡоуп сзырҕыха,
Хан дшатцәуа абыста луеит.
Згәытца снытцслоз ҳара ҳҕыхәа,
Акыркыыршыа шәсырхауеит.

Аңсыуа цырақәак нархәы-аархәуа,
Асазқәарцәажәашьа ҕастоит.
Хбыхәоит, даҕа знык ихарха хәа,
Сашьцәа сзыпшуп, ркьатеиах ңцәоит.

Акәацрәа хаб ажьхы иахеитдан,
Амца иеҳәартәиуа азра даҕуп.
Хасас гәашә иалашәтит сылапш,
Шьыри, сасык дахтаар стахуп.

Сахәшья ирыпхны адәыкрынкәа,
Лыхда иахалтеит акакач ацынхәрас.
Шә-сахьяк рцәыргақәтца са сҕапхья,
Хамтас хаштаҕе иартуп иахья.

Хаб иахәшья счытцкы лзахызаап,
Исшәылтан дсыкәшоит лгәы тцчаауа.
Ихагымхааит, схәычра хынхәызаап,
Хаҕоу дахаштааит ихәычра...

АҢҢАТЦЛА НЫХӘАРА

*Аңхьарца акайашья уңа иурйаанза, зны илаазатәуп иара
злырхуа Аңҗайла абхьзык еиңш хатыр ақәйашья, акы ыйфаар
хңа шейтаҳатәу, еихак шадмырбо. «Аңҗайла ныхәара» – ари
ҳажәлар рашәкәа реихаҳара иадыргоуп.*

(Асаз ҳаамтә)

Сшьардаамтә – са саб Утәатцла,
Сыхәтач-хьрыц – зтоурых хырчоу.
Хжәытә ашәақәа – абра сзызуа,
Уламыс – хзыхьхәы иңьбароу.

Улактала садырт Утәатцла,
Уацшәахәо излухлоз аңхьарца.

Уа уеиңш срышьтоуп иахьанза,
Урт атцлақәа – сашта амшынца.

Срифма-сритма, цыра-цыра,
Дунеи ҕыцк сзаартуа сзаазахьаз.
Утәатцла инадтца сара сзамәа,
Ажәеинраала ашышья сзыртцаз.

Утәатцла ҳабахә иаҕагылан,
Атәатцла ныхәара схаан иууан.
Хратцлеи хтәатцлеи еикәҕыртуан,
Рыбжьара ххәычра агәы тпрауан.

Ахьз анухәо уахатцгылон,
Ари ссиршәа са испхьазон.
Схәычра мцажәлаха еикәылон,
Атәатцла ныхәара – агәра згон.

Азәы ианхитәа амца азыхәа,
Ахәхәабжь слымхақәа тнахуан.
Са сакәын иабылуаз амца,
Хапхьарцеи сареи хцыстысуан.

Шәсызхәыц атыңаҕе хңа заазаша,
Еихак анақәук – уцеит сышьны.
Са соуп ихутәаз уи анхутәа,
Аңсны ианагха Аңхьарца абжьы...

АҢХЬАРЦОУП САРА СЗЫХШАЗ

Пшзала аирахь схы сырхаанза,
Сырхамшәарц ахтыпқәа зырғаз.
Излоу Аңсуара акәицқәа,
Уаардырзар Аиааира иазхәаз.

Закафы еикәхахъаз уа ула,
Закафъара еипушьхъаз сдақәа.
Ашәзыкъаса еицәаз алға,
Сугеит сналцаа сыңсы такуа.

Пхъацагас уиман аңсуа,
Сабхъзоуп иуабхъзу иахъаггы.
Игәатца ишалаз аңса,
Уирцәажәон, иаға дшьаены.

Уқанатц исықәзам хъатра,
Хфырхацәа реипш уңхъазаны.
Сдоуха анзыроуга иахъанза,
Аңхъарцоуп сзыхшаз сыңхъарцаны...

* * *

Шәышықәсала ишкәакәоуп иажәра,
Зхъызхәара иаршәтыз зцәахәакәа.
Деибытоуп, дфычоуп ашәала,
Игәашә дынтытцует дхъытәтцәаха.

Абзиа зуз абзиара иңылоит,
Д-Ерцахәуп аетцәакәа рзын.
Алаңшыцәгъа ишәтыц хбалоит,
Дхарамуп: узын, рзын, са сзын.

* * *

Иңшьам тыңк Аңсны иуңылом,
Аңсуара аңшра зыңшрам.
Ашьха иңцыз азыхъ иамбом,
Хазшаз илаңш-хаа зхъыршам.

Сзамға надстцар ахахә хьшәашәа,
Зымға исзадгом игәағыны,

Икам циаак изхымшо ашәа,
Иумыхо ажәѡан агәахъы.

Баша иашьтам Анцәа итың хәа,
Амггы иацуп гәыбылрак.
Уара уеипш агәатца тыңраа,
Абар иахъсзыхынхә җа ааңынрак.

* * *

Сааңынроуп ааңынрала,
Сышәтышха саагәылтцует.
Цәахәак сашьтоуп еинраала,
Сныхәа-ныңхьо саадәылтцует.

Карматцыск шәахәоит аҗхъакны,
Иаҗыңшуеит сашәа ахәашәа.
Пшахаак шыацәхыртәит исхыкны,
Иабазаап сыхәра арғашәа.

Иахъа самбеит аңсабара,
Иара азынггы сшыңсабароу.
Сыңсатцан ишыкоу аңстбарта,
Цәахъаҗаҗыс сыңсы шамоу.

Ааңын зааиуа җыц сбылларцоуп,
Башаза имѡасуа лакәзам.
Саб сзихылтыз сшәахәаларцоуп,
Стәууаларц азыхәан акәзам.

РАБИА ЛЫЧЧАҢШЬ

*Рабиа – саз тыңҗа хъзуп. Дара ртәала абас ицәажәон ашь-
тыбжькәа: «Ра» – арайла, «б» – аб иахәшәа, «иа» – зхәақәас иры-
ман аңыра ду, арайлеи агареи реигымхара...*

Иссируп иссир Рабиа лыччапшь,
Ашта нтытцаа мѡахнагоит.
Гѡырѡак иеипшым нас лгѡырѡабжь,
Амш баапсызар иахнагоит.

Иазызырѡыз – игѡы ѡыцхоит,
Шѡкы дыртысхъаз – уи дѡахоит.
Акѡашарахъ еиѡа исыпхъоит,
Иузымдыруазарѡ – иунарѡоит.

Зны исыѡоуп, зны исыѡуп,
Жѡа-биѡарак рзы ишьѡоуп.
Лыччапшь сыцнат лара слыѡѡоуп,
Уахѡаматѡ ѡѡымзашѡа сыпшьѡоуп.

Лыхъз еипшуп, еикѡырхагоуп,
Излоуп, изхѡоуп, агѡѡа иртхѡаауп,
Лыччапшь ѡастѡ ѡысшьар схагоуп.
Знык иаѡыхѡаз деизхалап.

Зны исыѡоуп, зны исыѡуп,
Жѡа-биѡарак рзы ишьѡоуп.
Лыччапшь сыцнат слыцуп, слыѡѡоуп,
Уахѡаматѡ ѡѡымзашѡа сыпшьѡоуп.

* * *

Апоезиа – сышьѡаѡа мырзга,
Апоезиа – суалпшьа хѡдоуп.
Дгъили жѡѡани реибаркыра,
Усбаагѡароуп, усгѡыгыртоуп.

Ахра кнаѡа ахаѡазара,
Зыхъѡак атѡѡра агѡазырѡхо.
Сашъѡазымѡо схы маѡара,
Споезиа – ахымхѡа пхъа дызго.

Сѡѡеижъ уналѡзар блас усхами,
Схатѡы пѡабарала илашо.
Суцнатц умѡѡѡа харамы,
Азыхъѡа рыпсахра зылшо.

Сѡѡатѡы шыѡа, ѡада исыѡо,
Сѡѡурых баашѡа рѡахѡы зхѡо.
Сымѡа мѡыѡѡарѡ инейѡыхзо,
Апѡѡазаара сгѡазырѡхо...

* * *

Раѡѡак сашъѡамызт схазын,
Азѡгъы изхѡом: дшыбзѡз дыпсын.
Исаазѡз сыѡѡлоу? – Шѡа ишѡхатѡыз,
Схахѡ шѡахымѡѡашарѡ ишѡѡыз.

Сызѡылоз шѡсыман ансызшѡз,
Шѡхъѡѡѡа заѡа саазырѡшлоз.
Зыѡенѡдѡа сажѡа зынзыршуѡз,
Бхаѡхраа, бааи хѡа сзыпшаалѡз.

Сымѡгъы кампсеит – смаапсѡзеит,
Сзыхъзѡз аншѡыхѡа, мап, сымпсѡзеит.
Ишѡыхъша шѡѡпхъа еиѡа сахъзеит,
Сыѡоуп сшыѡѡ – сымхѡзеит.

Исѡеитѡимхит хѡа инапы,
Уѡѡы синымзѡеит снатѡаны.
Исырѡшзѡз нсыжъуеит шѡара шѡзы,
Гѡыла-пѡыла, ишѡа, изаны.

Изѡом! Ихъанѡан сара сызѡѡз,
Изнызгаз снымсѡѡоу? Шѡзы имазаз.
Ишынсыжъуѡз здыруан урт зегъы,
Уиоуп мыѡхѡы изсыргѡѡыз схы...

УА САБАЦӘА, САБАЦӘА!

Уа сабацәа, – ажәа хатәрақәа,
Исзырқатцә алкаақәа.
Исгәылшаауа шәґапыц хәамтақәа,
Сырхьызгзо сыгәтакқәа.

Иреигьу пызоуп шәажәаса,
Шәажәаңқәа шәа ишәпстынхоу.
Иахьанзагы сдара, сдырра,
Пызас исымоу ирхадюу.

Сабацәа – сышьта рыңшзагақәа,
Сшыц лабашьақәа сызкәахшоу.
Ахьынапқәа, хьызрацагақәа,
Ссаркьа нашанақәа – инцәахшоу.

Уа сабацәа, – ажәа хатәрақәа,
Сжәытәра, сґәтәра, сылкаақәа.
Зышыкыл иангылоу шәыхьз хәтәаақәа,
Сыңсадгьыл Аңсны агәтакқәа!

АШӘАҚӘА СРЫЦИИТ

Ашәақәа срыциит, схы зыхтныстцә,
Исшәылоит, ишсшәылац, са сышәтуп.
Исыцнатц, сыкам мшык сызхьымзә,
Ашәақәа зызшәымтцә – уи длашәуп.

Сзырґыхазоуп ублақәа рґаңхьа,
Амра ацкаччашьа сзырцәз.
Сыңсы надкыла унаґыхәа,
Нас еилукаап исаңзырцәз.

Исгәылшеишеиуеит уа узхәыцра,
Ашәа иацптыз – лажәа ажәоуп.
Уразтцаа сашәақәа реимхәыцтра,
Ашәақәа руднеиәґ са сашәоуп.

Ашәақәа срыциит сгәы зыхтныстцә,
Уареи сареи хәипш хәиґхәароуп.
Иґкалашам сара сызхьымзә,
Рґаңхьа агәаґрақәа ґахәоуп.

Ашәа иахьша есшар сзаґыхәә,
Урзызырґы, дара рхала ирхәап.
Аңсуа иламлац иарбан ңеыхоу,
Сеилкаараз Гагрыңшьгы узхап.

Агәра згеижьтеи ажәа амшьта,
Ашкәақәа сшәызтцәз ублақәа сшәуп.
Иґеиет сцәеижьаґ, иззом ашьта,
Ажәа зыңсахуа – дыхәшәын, дыхәшәуп!

АЖӘА

*Ажәеи ашәеи еилазароуп,
Ажәа аныкам ашәа нңәароуп.
Б. Шьынкәба*

Иаасыхеит аңсымәа санықәыз,
Иароуми ґаңхьа сызнықәыз.

Иаґцәажәаша сымоуп сықәра,
Ахәоу иахьызыгзаша сгәара.

Ашәеи ажәеи рхәоуқәа ңхьаґацагоуп,
Ари рцагоуп, имґақәтцагоуп.

Ажәа рҕеагоуп, жәла рҕацагоуп,
Ажәеи ашәеи са исхатәымцоуп.

Ажәа бааңсы – шыта хыртәагоуп,
Ажәа – ишхаму гәашә ҕыблаагоуп.

Ажәа лыңшаах – хмалқәа ирмалу,
Уа иахҕәыблаауп иҳараму.

Ажәа ахәашәа умч анақәа,
Ахала даңшаап ашәа алзхша.

Ашәа зыхчаша, еицазаазаша,
Баграт еихеихаз иацытцаша.

Ажәеи ашәеи еиеырбароуп,
Рыџба еизызшаз – Абзиабароуп!

* * *

Ажәтыс авсуам хара хбартца,
Харџашьом. Иахтаалоит сасра.
Ичырчыруеит ианцо инытпраа,
Ахзы канаршәит асаара.

Инеизом иахьамоу ацтәашәа,
Укәасқяҕы атың аҳазом.
Сзын игарашәоуп ажәтыс ашәа,
Хаипшызаап, ашәа сазхазом.

Ицоит иавсны аңсыцәҕа иашта,
Цсыуатцас ацқяроуп изышьтоу.
Ажәтыс иамазам агәхаштра,
Иаңшаауеит иахьыказ атың иңшьоу.

Хбартца алнамхт ажәтыс баша,
Игәастеит саңсшәа шагәаңхаз.
Амра акәзар, ишаңшаңуа,
Аңацәа ныхәаноуп ишарпхаз.

Есышьыжь сысас сныхәаныпхьан,
Иадыруан сыжәфан шазыңшыз.
Игәырҕо сзыхь-хәы инаҕыхәан,
Ианцоз иацтдон сажәа имшыз.

Еиҕа иахтааит шыта ссасым хәа,
Хтама быбышхоит ианшәахәо.
Сынтәоуп иангәаста хбызшәала
Шакәу, уи ашәақәа иахәо.

ГАГРА АҚАЛАҚЬ САНАЛСУА

Гагра, еиқәырхоу ңабаала,
Саналсуа сҕәы тынчым, сеимдоит.
Избом Кяхьыриҕа, Чамагәуа,
Арафеиңш сзытны скатәоит.

Испылазшәа рыбжьқәа снырҕыхәоит,
Ақалақь саналсуа сыццакзом.
Сышқа саарыхоит, амшқәа гәхьаазгоит,
Рыхьзқәа спыртцны хара ицазом.

Шамиль Плиа, Ражден Гәымба,
Арҕеиара аусзуџцәа «Асаз».
Валери Даутиа, Павел Логәуа,
Схатәы бызшәа, узцазеи убжьаз?

Олиа Плиаңҕа дамоуп аиарта,
Дхазхазом! Данатахыз иаха.

Ақалақь саналсуа шыапыла,
Шәышытақәа ғыртүеит лабҕаба.

Аңсшәа сархәоит тәым бызшәала,
Аңсышәак уахазом, хәгеитә.
Хәчкәынцәа, шәтахама нас баша,
Шәшьала иҕышәхынеи хбызшәа.

Згәы қахауа среиуам, аха хәзуеит,
Сықалақь ағы иаңшәымам хбызшәа.
Уабакоу, хабакоу, сычхара хытүеит,
Ақыртүара ахаан ушытыхнеи ара!

Абаакәа, Анацәа, шәа шәҕыха,
Шәатцаңш хбызшәа иацу адоуха.
Мдыршақә иалахцаз аңҕыха,
Аналшәымх усқаноп ханҕаха.

АСАЗ ЗЫХЬҚӘА

*Асаз-напы – азыхь хыртыга, асаз бызшәа – ажааса ңыртыга.
Наңха Кьагәа*

Асаз напы – азыхь хыртыга,
Рыхьзқәа рхызи зақа цыха-зыхь.
Рыжәлақәа ирыңшымызи рхытхырта,
Инытхәрауан рылаңш анырхыыс.

Ауаф ғыц иира иафырхуан,
Иааидгыланы еибаныхәон дара.
Ахьзқәа рхыртон, еигәырғыон,
Рзыхьқәа ирықәымларц табара...

Сазқыт итабарғыы, зны Бзыңта,
Ианытхәраа хара хаззом, рхәон.

Тәымцәара икаларғыы хәдсырта,
Хәдсқәа ахыкоу Аңсноуп хәа ирңхьазон.

Ирхәоит, ирнатон хәа адырра,
Шьхакаҕ атцра аҕаназнакуа.
Азыхь асази акакәын рдырга,
Рхәамтақәеи сареи хәипш еиҕҕсаауа.

Харак ицомызт асаз идырраз,
Ғамҕак Палзыхь уа иазхон.
Ахьз ахыртцомызт ихәтырдаз,
Пхазоузыхьла ухәра дырғыон...

Ғамҕак Чрыгзыхь, ахәшә еитцацага,
Мқьалзыхь, Цандрыңшызыхь ус зақа.
Мхәтәзәтәык Гечзыхь – ңхьақацага,
Бағзыхь иуцнатон уакара.

Саштоуп рхытхырта асаз зыхьқәа,
Шәырҕыхәала, ңшзала, ишәыхьуам хыхь.
Са соуп рыфнду – рхәамта лыңшаахқәа,
Ирдырган хзыхь иахьыз: «Асаззыхь»...

ЗНЫ СУҢХАЗАР, ҒАЗНЫ СУҢОУП

*Хьацак аныҕфаалаак асазқәа х-хьацаҕыск еитәрхауан. Рың-
сабаратә (рйыс) бызшәеиңш аңсабарей дареи рыңсқәа еихәлан.*

Бзыңта, зны супхазар – зны супоуп,
Ахнышьрейиңш ухәамтақәа еиҕарцоуп.

Уара узыхьоуп уатәҕыы сзаазо,
Харак унызар – са сыкны изымзо.

Исхазмырштүа иацы иупхаз,
Уа уоуп рыҕцаажэашыа сзыртцаз.

Спацхаҕ сымцажэла иҕахэоу,
Ипырти, иубап сшаҕхэароу.

Сара шсакэу уаҕа иҕхэоу,
Баша цэажэароу, ма ҕхэароу.

Схэыцра иавымсит ажэасак,
Бзиашэа исмырзит жэытэашэак.

Снышэнапкэа – схалагыы изжхьеит,
Маалыкык ихымырс схэаа сыршэхьеит.

Снапсыргэытаҕ схахэкэа шэтуеит,
Сшьяргэытаҕы сыдгыылкэа шэахэоит.

Х-хыацак заазоз, итцааар хыацак,
Сыҕсхылтц ракэзар – сазбылуам мцак.

Ахнышьреипш хэамтала сеиҕарцоуп,
Бзылҕта сулҕазар – Сазкыт суцоуп.

* * *

Жэашыкэсала сызгоз ахыа,
Алшалас ашытан итцаауа.
Сдакэа тызблаауаз ихыухыуа,
Са саҕхыа исыкэшон мазала.

Исахэытхэытуан иахак аргама,
Ахракэа ирҕалакыуаз мѡак ханын.
Сацэцар хэа ишэошэа икны сыжэѡа,
Сцэа иалаз аилкаара атахын.

Хэхэнеит Мамзышьха ахаракыра,
Иааитцасын иаҕцаажэеит хахэык.
Мамзышьха абахэ айбаркыра
Иахапыруа аҕсы тнахуан хэыхэк.

– Арахыоуп, арахы! – хэа иаасыхеит,
Алшалас иашышыуан сгэахы.
– Аброуп, абра, абра – хэа иахеит,
Ицон сшыапахыы, нас схахыы.

Сгэаҕы игэыпсычхаит ахэхэахэа,
Иуазыруа исхагылан еимдо.
Сыхэратып алшааит са саҕхыа,
Иаҕатэхэон цшахаак андо.

Азыхы снаҕырхэо акэарахэа,
Исхагыежыуан Мамзышьха аханы.
Ахацакыа иныкэнаршэт акарахэа,
Хызаарын сызмырцооз иахагыы...

УОУП ИАХЫТЫРКЭШЭАЗ СЫБЛАЧЫЦКЭА

Сыбла нтааргыы сыпхыз иалоуп,
Санлавс-ѡавсуа хыаала стэуп.
Уа сахыжызоуп, сахыкылблаазоуп,
Амыткэмаз мыткэмак сызхэатэуп.

Уоуп иахытыркэшэаз сыбла чыцкэа,
Сыццышэкэа ццышэха иахыкапсаз.
Уоуп анацэа ахызыржэха,
Уоуп иахыызбаз Ахацэа зыпсаз.

Сшэыхэоит, еиҕашэхэала ашэткэа,
Рыхызала шэаҕыхэа зыхы ҕамѡак.

Абиахэшъцәа рышьтақәа шәрыпхъа,
Шәынхнамхын уаҕа дача малк.

Сгәы итцалоит, атып гәхъаазгоит,
Ҷахъеицәажәоз абащқәеи сареи.
Цьоукы иахъырахаштыз гәнызгоит,
Ирыцәашъеит аҕсреи абзареи.

Ауарбажәтәҕыа мѳасит игәаҕуа,
Абжыы мыргакәа аҕы еихакны.
Ардәына ашәа ҕахтәеит уаҕа,
Аҕацәа хнамхыцт уа игәаҕны.

Нхарта тыпзам! Ихъьоуп шьала,
Ижәба шәнеины, уа ишәпшьала.
Абаакәа, Нелираа рыбжьала,
Ибжьазыз Арзикраа шәыпшаала!

АЛАКӘ ЛАБҶАБА

*Изыскуеит Аҕынцътаылатә еибашъра Дузза иалахәыз
Хагәышь Грышьа Константин-иҕа*

Аибашъра еилгеижътеи акыр цуан,
Насыпны еиқәхаз рыѳныҕа иаауан.
Анацәа гәаҕуан, амшқәа рпхъазон,
Ргәыгракәа есаaira иҕацон.

Ашәкәа аатуан цьоукы рыѳнаҕа,
Агәашә нылашәон егырт, ҳаҕеиҕа.
Иуцымлоз дарбаныз, разҕыда инхоз,
Зажәра хразагаха азпшра иархоз.

Дызу дынхоу ҳәа иалазтцоз ашәкәкәа,
Иршәылон, иршәылон ашәкәа.

Атак змауз гәыгуан, амѳа иапшуан,
Абацәа ҕымт, гәаныла еилашуан.

Дтахеит ҳәа ҕенак Грышьа итаацәа,
Убас ироуит ашәкәы еиқәатцәа.
Анацәа, зыцкәынцәа алаблыз убра,
Ашәацъхәа дзымбазгыы аауан гәырдарә.

Грышьа Хагәышь ируан ипсхәра,
Ихтәасааит ахәрақәа, ируан алаура.
Алакә лабҕаба! Рызегь аахәит,
Иеныхра дақәшәан, Грышьа дхынхәит...

СЫШӘНЫХӘА, СЫШӘНЫХӘА, СЫШӘНЫХӘА

*Ирхәоит, амза атыѳ ианаку шә-хык
рахъынтә акы ақәшәоит ҳәа*

Са схала, са схала, са схала,
Сгәы камыжь сашьтан матцәак.
Лыпхала, лыпхала, лыпхала,
Иахылтцит, сзыргъашаз бҕыыц иатцәак.

Абылартәхәа! Атәхәа, уи атәхәа,
Сымахә хәыч сырба игәыргъатцәа.
Сышәныхәа, сышәныхәа, сышәныхәа,
Схы здыруазар – изымуц цәгъара.

Ишәныхәа, ишәныхәа, ишәныхәа,
Агарашәа шәахарц, сашта итыѳ.
Апсцәаха шәипхъазла шәиеихсла,
Шәынтә шәанхыслак, акы ақәшәоит атыѳ...

САРА СЫҢСЫ

Лассы-ласс амзахь исыцэоит,
Амза аенавак зны аеазоит.

Аңсы атиуеит ажәак азы,
Иашшуам ахаангы аказы.

Ицәгьам азы згәахәтәи иахьаз,
Сыңсы иаңышыаи сахьгьацаз.

Сыңсы ухтныстоит зыңсы цқоу,
Сыңсала исныруеит уңсы златоу.

Саргы сыңсы ахац иакуп,
Сыңсы – Аңсәзаара иазкуп.

Иалшазозеи иара ахац,
Изфу қәңарами уеиқәхаларц.

Ахәыц иаку убри аңсоуп,
Изаарго рахәыцла убри азоуп.

Арахәыц – аңқара иазхәоуп,
Аңсыраза зсабхьызхаз уи азоуп.

Аңсы хәыңзоуп узыргьацаз,
Иаңышыоуп узлақоу, узыхьаз.

Иахьынзаухоу иақәца пату,
Сталом истәым гәашәк ахьату.

Цәахәак сшашьтоу уатцәи сҭахар,
Ахра ағыгара аҭаххар.

Шәара шәшыцәоу шәҭахәхәа,
Сыңсала исыма саап иафәхәа.

САРА СЫГӘҚӘА

*Гәақрак саниацпхьаза жәа-гәык сызталазшәа, аҳаҳаи! – хәа
иасывагылоз Абжьқәа рақәзаарын.*

Ацанба Урыч

Зақа гәи сймоу пхьазазам,
Иахьанза шәзыхәан еилкаазам.

Сшәахсҭақәа – акафь еизакуп,
Аңқареи сыгәқәеи еизгәыкуп.

Сгәызатцә ақны уара уцәахуп,
Угәатцеи сгәатцеи еигәыцхәуп.

Гәыблышьала агәқәа еиңшзам,
Агәи зызтам, иблақәа цшзазам.

Ачҳароуп иазишаз даҭеақы,
Сеицазымкуа, еснагь сҭаны.

Ахцатәи – ажәылара иазхиоуп,
Иамхәацт: схьатцоуп, шыҭа иазхоуп.

Ианиз амшаф инхеит егьи,
Хәыццас икьаасуеит игәынқны.

Ҷа гәык лҭеыжәцоит, хатца гәуп,
Сыхьзала имцажәлаха еиқәуп.

Синыхәоит исызтәз лахьынцас,
Санцсра сахзырцо саҭа ицас.

Ус симшазтгыи убри Ханцәа,
Сыблыр алшон ҭенак мҭабжа.

Аңсра санахәоз иаизаны,
Заһантә сахдырҗеи сыңсраны.

Сыжра ианашьтаз сыңсы штаз,
Игәы сызтеитцеит са сызшаз.

Сгәызатә ала жәа-гәык сырхаит,
Ишышәкхоз Бзыңтагы иснархаит.

Аңсуа иныхеипш агәра гоуп,
Агәкәа еизызгаз – акоюп, акоюп.

Ишәцәыззом! Гәыкоюп исзытоу,
Иззеипшхаз роуми измадоу.

Сухәоит, уаңхәа сылахь иану,
Шәанзалоит сыжәлар шәшеизаку.

Жәа-гәык сызтоушәа сзыргәгәоз,
Итабуп, бымшәан, быгәгәаз! – зхәоз.

Аңсы акы ицәзатәуп, рхәоит аха,
Азәы ак ицәызымзацт сара.

Ихала исхеитцеит Кяхьба иңсы,
Кьагәа исызтеитцеит имшәоз игәы.

АҢСХА

Аңсуаа ишхамаз ахәынтқарра,
Иара ахала «Аңсха» иахәоит.
Уцеит баша умақаруа,
Аңсха сарфашьом, са исызхоит.

Ари ажәа амацара,
Иацы акәзам ианснаҗа азин.
Схахәкәа иуархәоит имзакәа,
Цақыс иамоу аңсуаа хзын.

Улашәын азы уцон уахысны,
Зынгы исфухырц сара сбызшәа.
Уамшьтит ус баша усеихсны,
Ахақ уамшьтит, уамшьтит «Аңсха».

Анбанкәа цәажәоит рхала,
Сара сыда – Аңсха шлахәу.
Аңсны ахьзала лыпхала,
Иуанахәоит сыңсы шыхнырхәу.

* * *

Сдунеи лыңшхаауп, иразуп,
Арашь иафьзоуп, иласуп.

Адуinei иакәшоит, итәазом,
Иңыр лыхуп, аха итәазом.

Хә-дунеик аңсахуеит – итшәазам,
Дыжәбахьоума хатәык змазам.

Сдунеи иаздырзом: стәап, сааңсоуп,
Ңсыс иахалаз сабхьыз аңсоуп.

Сдунеи иамоуп ахатәы жәфәан,
Хьатра аздырзом: сыңсып, сшәап.

Иаргы саргы убас хәизшоуп,
Сдунеи маалықьуп, инцәахшоуп.

Дунеик иашьтоуп, изфәу ңшаароуп,
Ифашьом, иамоу сара сыңшроуп.

* * *

– Изеипшразеи уахыһаз ашьха? –
Зтаарала дыхтасклон са саб.
Ажәала итыхуа Зоу асахъа,
Исирбон абнаңма, ақәасаб.

Ҡада ихалоз амҫахәаста,
Еимамлакәа са исзыпшын.
Хъчас дахыһаз жәашықәсала,
Ишьхацамҫақәа уажә сырнын.

Ахра ихытдыз ашьха пшалас,
Испылеит шсакәыз анаха.
Саб ахъча ахәыцра дшалаз,
Хәеит итыңаҫ хәылбычеха.

Дта еитахәарак исзаҫыза,
Сәеиуеит Ахъара агәахы.
Саб убжыраз Зоу исаңыза,
Сама ихалоит ахәахы.

Сгәыднакылоит уантә Пшахәышьха,
Псҫазаарас иахъамаз ацыҫ.
Ныхәаңхъзуп иахылцуа ахәишра,
Ихәытцәраа илеиуа Ахаңзыхъ.

Сырдырызшәа саб иңшрала,
Аңсшәа сархәон ишанханы.
Исыхәлаччон ахъха-хъхәхәа,
«Урсқан-зыхъ» измаз рыңсы ҫакны.

Акыркыырбжыоуп иара иеыхәа,
Цақа исзыпшызшәа иаст ашақә.
Хахәи-махәи рәахәы рәыхуа,
Рәашк агәытпрааит ахра Шьмақъ.

Еиҫа суҫааит Зоу ссир ашьха,
Ижәлеипш саб иңсы ахъахаз.
Ихәон: еиңшуп ашәақъ ашьхәа,
Уброуп ибжарак ахъызхаз.

Ажәеипшыаа рашәа саб убжыала,
Изуртҫаз Зоу инанагзон.
Пыхъашәа ануоуз дара рыбжыара,
Иахъакәызшәа мазак пдыртон.

АШӘА БЗИА

Ашәа бзиа,
Аңсхылтц иаҫсуа.
Ғыла-ңсыла,
Аңшахаа иасуа.

Ахгәарңхага,
Амца уалзго.
Исаркьалха,
Уашьцәа еизызго.

Ашәа жәларзтәуа,
Иара ацәыртшъа,
Удақәа еиңызшъуа, –
Анагзашъа.

Ажәеи ашәеи
Анеинаала,
Ишьуп ашәи,
Ахра ухала.

Знык снаҫырхәа,
ҫамҫак уашәа.
Исхәоит схала,
Изтәу ужәла...

* * *

Бығәғәағәышһан, Нели Ғарба,
Раҗһәтәи хажәтһыс – аҗһуа тыҗһа.
Аҗһуа җһәһызба – аһәа азһаза,
Сағанеи Ғәашһа, бара сдоуха.

Бһаһҗәа еитһыбһит сышһа шәааи хәа,
Аҗһуа тыҗһацәа еихһырҗһны.
Изһымҗһшыда бара бһәәхәа,
Былаҗһ хәкәбыршеит имһны.

Ба бызһнысыз мәа мариазма,
Шәахырбаауан шәхатәи бызһәа.
Шәһацәҗһшыхыр руазма амза,
Аха ишәһымҗһшит азәи хһшәара.

Бһаҗ хәзбһиаз, Нели Ғарба,
Бықәра сәкәһхшоуп сара.
Хҙиас бара, хзыхһчча җамба,
Ес-иһуа ирыциуа бара.

* * *

Тәһым жәһанҗ сацҗһсаауан җһызла,
Барцыцҗһа сһырхыхт изаны.
Мһаҗһырҗһас сһахит мһынҗ сынхызла,
Саһһнеилак исхыызсахуеит аҗһзы.

Сызқәһылалак ацһақәа еилаҗәһыхуан,
Ишһамырҗһа сышһацәа җәхәан.
Ақыртһәоуп, ақыртһәа! – исҗарҗһуан,
Ғһызлаҗһы азбахә сумырһан.

Салһахзар ацәаабһь: «уан, уан» хәа,
Атанҗқәа ирҗыцҗларҗһһан Аҗһны.

Аха иҗахоз җһзһмызт хыҗһада,
Дцәһуатәһи дахһмуит уаһҗһсы.

Аҗһра еиҗаҗһроуп сҒәи җһырзызо,
Аҗһра җеи азы субом сыхһшәа.
Дзатәһызааит, дыҗһам уцәа иҗамзо,
Акоуп хәзламзо – Аҗһуа бызһшәа!

Ғарҗ, сентһабр 17, 1992

* * *

Лауубыжһқәак сеимарҗит цһыбһһон,
Срыцәцар хәа ишәозшәа сырҗаҗһһон.

Наһынҗақәак сырҗон сеимаҗһны,
Аһа-ара исҗылон сыхҗаҗһны.

Аһыза алаҗмар шәумырһан,
Мыткәмоуп ирхыскаауаз бһеиһан.

Исыһаны сышһахһһа сырҗон,
Алу иаҗәшәаз рыцҗас сырлагон.

Аццышәқәа срыццышәха скаҗһсон,
Сыҗһсыбаһқәа рҗынза сеилҗһсаауан.

Ауубыжһқәа сышһахәа ирынҗон,
Атрышәбһһеиҗһ ибһһазхһаз сдырһон.

Ицәааз ратҗлак сыхцәа! – хәа җһһауан,
Ғәашәлашәак ижәла сҒәи җһһаҗәуан.

Ауубыжһқәа хықәһыла са исызҗһын,
Хһызхәала иалкааны сыхһз рҗәһын.

Иааңса-икараха назарантә иаауан,
Ауубыжықәа ууа шәаңхәара руан.

Ачархь сағашәазшәа уа сырхуан,
Зынңыырла сыкнаҳазшәа схәыруан.

Иууан, итәаа-тәаауан, игәыкуан,
Сыхцәы кыднахуан, иаркәкәуан.

Аетәақәа кыдхуа игәынкыуан,
Ҷажәижәибжь иахаанзар қаларын,

Сара сакәын ауубыжықәа зышьтаз,
Рақара сазхәада заштақәа иртшәааз.

Ҷажәижәибжь схьызсон лағырзны,
Алашбыжықәа схьыкәкәон сымцаркны.

Идырзыз срықәлазтғыи сдырзуан саргыи,
Схы хыртәон, сырблун счыңны.

Акьыртқәа сырхәхон Абаатә,
Ҷабацәа реиңш харада сылбаада.

Бзиашәа, сиит акыр ихьшәаны,
Сыдлаңса алауубыжықәа ықәхон агәы.

Ажәак рызкзамкәа ибжәзуан, ибжәз,
Еиңшха амцаңшь иаблыз ашьац.

* * *

– Уаха ишңаму бара бзыхәа,
Дышшылабжык иаршәытон сгәахы.
– Изыбмузеи! – лхәеит, – аңсыха, –
Срыкәыхшоуп ибыдлаз, иаңыыбшьеит бхы.

Нартәа р-Нартәа – Нарт Сасрықәа,
Алахьынтәа идураттғыи игәашә.
Итәәанашьап уи иңсықәра,
Ҷәызбала ииңозма акьымшәашә...

АРАСАЗЫХЬТӘИ ҶАЗҚӘАТЫҢҚӘА...

*Зыңсхылц ила згәы цыблаахьаз хацәк сиязцааит: ишңары-
дыркыла уани уашьцаеи учкәын иабду икәа итәршәра мап ацәкны
акыр инацәыхараны изқәатың аналухуаз. Ухатә иутәхыцәкьаны
иреугоу, умч змырхоз мчы еиқәацәк уңырхагахоу? – хәа. Ажәак
изахымхәааит. Илаңш – сыблақәа ирхышанхалеит. Сзамқәқәа
кылрыблаауан илағырзқәа. Гәаныла иныцәкны ахәрашәа аацәыр-
нагеит сгәы. Сғаңхәа иаагылеит аублаа хырцәаны Тьырқәтәылақәа
ианыргоз Заурқан Золак иан Наси Шатңҳа аккақәа илхәоз
амыткәма. Аублаа рнышәынтқәа раңхәа иқьақьаза итәаны
ишцәыуоз. Шатңҳа анышәынтқәа дрыкәшо лыбжыи ныхцә-
аахцә данхәацәоз илхәон абартә ажәақәа:*

*...Нани дади ишәыбаргәузеи, шәыңсы сакәыхшоуп,
Шәыдгьыл гәакьа, шәыдгьыл бзиахә шәыбаф амадоуп,
Шамотә хәычы шәгәы иреыгьрым, уа дшәываршәуп,
Ҷара хгәакун, қамқәа мышынууп, қамқәа цыхылашәуп...
«Ацынцәарах» акьытә...*

Ргартыңқәа раңхәа иалырххәан сабдуцәа,
Арасазыхь абахәқәа ршьапафы.
Гәытхәыбафк исхымбаауа агәытәхәхәам уақәа,
Саб иахәшьа слыңны схалалон есәны.

Саб ицәгәара лымбарцаз дахәон есымша,
Иҳамтахт, иаңхәа леалыргеит лшьамхы.
Иңшьатыңуп, шәазхәыцла, сахалоит лыбжәала,
Идырзыз рылымкаа иахылбаауан лхы.

Бжы-мшынк срыргаз, рыхызкәа сырғәылоуп,
Җазкәатыпкәа сыцуп, иахыкәоу сгәакноуп.
Аишьцәа реицш абахәкәа рхагылоуп,
Рыразра, рацсуара, рыуәра – рбакоуп.

Рыхызала уа ихыстәалоит идырзыз саб иашьцәа,
Рыцкәынцәагы аибашьра дуаф итаһаз.
Рыцси рыбақкәеи ахьеилыцуаз сназашәа,
Ицсыртуеит дунеи дук амаза ифахәаз.

Ажәытәкәа ухазырштша рыцлеит афыцкәа,
Исхәаша сфамшәало уа сеилахоит.
Ибылхәоу дымблыкәа иныцтак гәаныла,
Азәгы имырхакәа мыткәмак схәалоит.

Амытмыць ацхәа, аәада сәаскәажәга,
Иалихыз атыц афы дахтеит сеихабы.
Лассы-ласс санзымцо, исоурц агәтынчра,
Абахәкәа ихылацшуеит, даныстцеит рнапы.

Схалоит уахь саныкәоу сычхара хытны,
Срываиа сыршаргы срыцәшәом хацсәа.
Срыкәшоит сангәафлак кәанца рахәыцны,
Сыцталаны саныцсуа срыжжәоит игәыкуа.

Ацси-ацси еиниозаап, сабицәак уа исцылоит,
Зцәыкәбарзкәа зәабаз ахреицш сшабалоит.
Уа зны-зынла Ацсны ацәызкәа еизызгоит,
Згәашә сапат ифәрблыз ацыпдхеицш сбыллоит.

Амцацшь иареицьхәоу шәыцтоуп уа сгәатца,
Шәгәатцакәа сгәатцафы икычны схынхәуеит.
Алағыз хзимшазтгы ихызәуадаз хгәанцра,
Цсынгаритцас ихәнтоу сгәы еикәнархоит.

Рыцсы сакәыхшоуп, иудырбомызт цсычәра,
Гәыграла иртәахуан ирылаз ахәақәа.
Жәлар рымәахь иалихуамызт ацсуа ицсыжра,
Иалырхуан иахәалагоз иабацәа ршьафәқәа.

Хабла шәахьхгылам сыннакылоит шәахьфаскәагоу,
Зауркан илағыз еицш, шәхараз, ус шәхараз.
Шәхароу акара иааигәоу, счыцеицш исызгәакәоу,
Хызгәакуа, хызхәаауа шәыкәаф ирцхаз.

Азкәатып алырхуан инагаз Ахацәа,
Агәашә ацхәа дартомызт иззырхәаз «Ауоу».
Улацш ицамшәо, акырза ифаскәага,
Ирхәон, игәашә ацхәа деицааит хәгоу.

Азкәатып, азкәатып, азкәатып ихәаку,
Уантә иалагоит хшазыкәоу х-Ацсны.
Саарыхоит, цәыуара мәакы саныкәу,
Саарыхоит, снихагылар икәу ацсы.

Шәырнымкәын мыцла, шәырнымкәын мариала,
Барцыц исзафызтоуп, еикәышәшар сызшазом.
Сабдуцәа роуп иалхыз рхәырбгыц напала,
Ацсымтә уа бжык ишәымтан ажра дтадырцшзом.

Изааны сызкәатып салнахзаргы ахала,
Уаф имыхьц акы сыхызшәа сәаныскәом сышны.
Исзалшәх уа ахацәа, ихәрашәоу гәыпхала,
Исзыпшу х-бакак рсахәкәа шәырцшны.

Зауркан узкәатыпгы сахьшуп слабжышны,
Ибылхәоу ида уа сизадбылом уафцсы.
Мышкызны Гарц ахәыпшзафы сыржыргы,
Арасазыхька иаауеит схәыцкәеи раби хацсы.

* * *

Сара сышәгәшә акыр ахытцеит,
Сышә инылсны сыжәлар цоит.
Азәгы давсуам, имѡахытцеит,
Сгәы дунеихеит зегь шәтазоит.

Тынч сызмыцәеит, инысхысуеит,
Шәѡыла шәыхәрақәа еизгоуп.
Ана-ара шәышьтақәа еилысуеит,
Шәышьтақәа срыпхьоит, са сгәыкуеит.

Шәгәыхкәа санырзымхо сеимаркуеит,
Убас сгәы шәйталеит уахык.
Санпыршәа сымчкәа ѡбастәуеит,
Сымиргы амуит даҭеа знык.

* * *

Шьхардацс самоуп аңсабара,
Сылағырзқәа зырбо.
Хракаҭ итәахымы сыңстбарта,
Азыхь ахаан итазмырбо.

Исыкәыршоуп амра аңдхькәа,
Исҭыхәа-ҭыхәацыпхьаза.
Инытхәраауеит ашьха зыхькәа,
Ашьха зыхьейпш сыңхьаза.

Уңсатдаҭ иҭазааит аңстбарта,
Ухпшыла азыхь уңсы разаны.
Ирейгьу ѡызоуп аңсабара,
Уанңсабараха иара азгы.

АГӘЫЛШЬАП

Ирхәоит, алеишәа даара ицәгьоуп,
Уҭалоумгалан хәа агәылшьап.

Уаҭагылар – утдыхәтәа цтәоуп,
Саиааип ухәар – угәы уажьап.

Мзызда иужәлом, иаҭазшьоуп,
Иургәаар – иаздырзом, иазхоит.
Амцаңшь алтцеит, ус ишоуп,
Знык ианалцу! Иахәом стәхоит.

Аңсуа идыруеит зегьы рбызшәа,
Ииашоуп, агәылшьап алеишәа цәгьоуп.
Аха деилумкаар уаарашәа,
Агәылшьап аиха илеишәа еицәоуп.

АТЫРАС

Инархәы-аархәуа иркын Атырас,
Сашьцәа мшыннырцә инхаз.
Иадырхуан, иадыртцон ргәыраз,
Сабацәа амхаңьырма иахәхаз.

Ргарагыпкәа аахгылон рыба,
Гәыграс ихәухәозеи? – хәа иазпшын.
Аңсны ахьз рхәомыт имблыкәа,
Рылағырз Атырас иахьшын.

Иара шцәажәоз аңсуа ибжьала,
Тырқәтәылоуп иахьырбаз дара.
Анцәа ихәон ихыларц рхьышьтра,
Атырас агәы тагыломыт атра.

Тоуба руан Атырас аҭаңхьа,
Ишырхамштүа Атырас абызшәа.
Ахьз рҭакын зыхьшәа инаҭыхәа,
Ихәон, ихәон иҭиарц уи ашәа.

Санцслак исывашәтца хәа ажәа,
Ицәыуо иакәшеит егъафы.
Ццышәуп иамоу атырас ажәла,
Рыкәа итарцсон еимакны.

Амхаңыырцәа хызтцаз рхыышәтра,
Атырас ахакоуп! – җнатуан Ацсны.
Атырас иафызәхеит ххылтшәтра,
Ирблыцпхәза италоит рыцсы.

* * *

Нбан-нбанла сеиҗыршәшәан,
Нак-аак исыхо – сыршахъан.

Сыжәлеи сабхъзи ршьахахъан,
Ацсуа нбанқәа рыгәра згахъан.

Нбан-нбанла сдырцысуан,
Иарада сгартцаанза сыцсуан.

Нбан-нбанла сара сеизгоуп,
Дара рыла – сыжәла еилкаауп.

Тышеи җкьарстеи сыртацшит,
Нбан-нбанла схы сыцшааит.

Нбан-нбанла – сдақәа еицшьуп,
Акәзааит, сшәартам – саға дшьуп.

Нбанк ансыгха – сыбжахоит,
Сцәахәа зымпыруа ицыркьхоит.

Нбан-нбанла – сышәтцала,
Нбанк сацәмырзкәа – сытцала.

Нбанк уңылом сыцшра зыцшрам,
Сыбжыи зхумкаауа, ихыцшам.

Ацсуа нбанқәа роуп сызҗу,
Ирхтырххәаз ала згәы тапҗу.

Дара рыла сыбаф рыцшаахъан,
Рыдлапса смыцәа сыршахъан.

Рхәура сцазааит, ҳа ҳаибатәуп,
Стәуп, дара рыла – сеиҗыршәуп.

Нбан-нбанла ишаз, ицәтцәаз,
Ихыбжа-җыбжаз, ирхәацәаз.

Ацсуа Ан леипш ихаан – ихаауп,
Дара рыда сцоурых җахауп...

* * *

Атакар катәан, арахь еихашышыи,
Сыц-сышә еихымпхьо сшыи, са сшыи.
Афәр еицш алағырз сҗыкьаса ицон,
Ацшалас схагьежьюан, нас аҗазон.

Птақәак сышқа иаауан еиханы,
Саатрысит, еикәатцәан, иаатгылт сханы.
Кәраанк схаҗырны алада ицеит,
Харбағь аакылпан, «кы-кы-кы-ку» хәа ихәхәеит.

Уи амши сареи хцәа акы алан, ҳаипшыи,
Изакәыи сзатцхуамызт, арахь агәы шыи.
Сзыччом, сызцәажәом скәион җазны,
Хәашьак сзатом са сшықаз аҗны.

Аңшалас спыртцуам, сымшақә имцакуан,
Ғазнык иаасыдххылт, ңара иццакуан:
«Цәахьчаф длымам, абаа, бгәыбҕеаныз!..»
Уи акәзаарын исархәоз: «былаңш лхыз!..»

* * *

Са сыбнатәым, са сыфнатәуп,
Са сызлажәбо са исхатәуп.
Са сыдгьылтәуп, зны сыжәфәнтәуп,
Ачхарала иныстыз тәуп.

Ғәыла стұцаар – сышьахылтцуп,
Уцәзашьа сымам – зны слахәуп.
Ашәаңыңаң санхьзы рдацуп,
Иңьоушьаргы ғазны схахәуп.

Храшәк ирылсхьейт са сшырхылтцыз,
Зақа хы сылоу усырбазом.
Ишиейхсуаз шәышықәса нызцыз,
Амцаңшь ихыкәшаргь – дазбылзом.

Афақә акәзам ифызблааз Сытцла,
Сыбжарак зырфаз узы имазаз.
Сыңсра зхьаам, еитцыхит рымца,
Ицагәазам сыжәла – назаз...

Икагәышьоуп сыжәфән кәнызшьо,
Пхарак сыхьзала изымхәац.
Уажәеи уашәеи рыхә ззымшьо,
Иразар – сыбжәзкуа аихац.

Сызну амфә хьзи-ңшеи аңыз,
Сышьтахь иааиуа – дарпхалоит.
«Ахра ашәа» саргы сшахылтцыз,
Избаз азәы иакәыз – уи дазхоит...

* * *

Ашьха зыхьу? Ахә зшьахьада,
Изшәахьада азыхь Ахақ.
Ахзырымга ихьз захахьада,
Итәоу аган аҕны зыхьақ.

Ирытагыла ңьоукы мариала,
Ирыхә ифаргаз иас иехәоит.
Инхоит ишкәамңоу иаазам мрала,
Знымзар-зны – аиаша ааңшуейт.

Дгьыли-жәфәни иахьа ожәраанза,
Иахнырчхахьоу ахә зымшьац.
Ашәа азыркхуама нас ашәанца,
Иңьахшьаргь уаанза хамназацт...

* * *

Ашьха ишнавтцлак амрахәага,
Мралых цәфьчак сышәнатцойт.
Сгәйдкыл, схьидкыл хәылбычехала,
Иацы сызхьымзаз сахьнагзоит.

Анык хлыхшазшәа ҳа ҳаицәәжәоит,
Ғәыла хшеицу ҳаршаларц.
Аташәамтаз, сыңсы асыржәуейт,
Ашьыжь ңшзала ҳаиниаларц.

Ихаззырымгаз иахьа хәлаанза,
Иахпынгылаз ихазмырхаз.
Ға ҳаиныруейт уаха шаанза,
Ғынла ихағхаз, ҳазлабзаз.

Исыршанхазшәа аташәамтаз,
Ғаицташәозшәа са исзыңшың.

Иаразын сара сышхамтаз,
Хәйлбыҗхатәи ашәаңшь иаңшнын.

Самбац ңышыа ҳаипыртымта,
Иңнартит иамхәаңыз мазак.
Сыхәда иакәшо ашәахәаңқәа,
Иснаңон сзыршәтшаз напынцак.

Сыхцәқәа сзырңеит схы-сгәы шытыхуа,
Ашәаңшь сшәыртңеит иңыррашәа.
Амра анавтцуа уатңы Мамзышыха,
Саргы саңыларц сымраха.

* * *

Сахыцалакгы убжыы сыцуп,
Саб, усцәахычаңхеит иахыа.
Шәкы сыртысыргь, сзын иңыцуп,
Убжыы сзаңымхәаңт сызхара.

Дыргак суңоит зыхык анытцуа,
Зыхышәа ицқамзи саб уңсы.
Снахагылоит уа сузхәыцуа,
Иуңсахуеит азыхы абжыы.

Ашыхардац садырзаап уңшрала,
Ахахәқәа исхыркаауеит уцәа.
Ирхәа удыруоу! – имч, илшара,
Иламыс, иуаңра, ихтәаха...

Умцахара мңеит инеихәлацәа,
Иназатәуп – излоу ушыа.
Барцыцаа ракәым, хашыхәаңтәңкыа,
Аргама иснырхуеит указшыа...

АЕТЦӘАҚӘА

Хәға хажәған данеихсуаз,
Шәаңхәара рухыан.
Ускан аетцәақәа шечыжәтцуаз,
Сыблала срыниахыан.

Хәдгыл иахтысхыоу,
Рхыргахыеит дара.
Хәзқәаңың зырдысхыоу,
Итызблаауаз рытра.

Аетцәақәа ҳа ҳаңхыа,
Арасазыхы еизахыан.
Аетцәақәа раңсшәа,
Иңсны ибзахахыан.

Ханыржуаз рчыршыуан,
Ируан алаура.
Аетцәзы хчыршыуан,
Хәцәыргарц аңсра.

Етцәаңыңхыаза хфырхацәа,
Рыблақәа хдырңхон.
Ишрықәмыз урт хыатра,
Аетцәақәа ирхәон.

Урытәңш блахаала,
Ириааихыеит уама.
Ажәған аңнытә рхала,
Еиқәыркхыан хңацәа.

Ирхыумырсын, иркароуп,
Имчыгу ажәак.
Амаалыкы игароу, –
Иқәыркзом ашәақь...

АШӘАҚӘА РАШТА

Илзыскуеит сашта еиқәырхага Мака Басныкқха

Ажәәқәа рбаагәара сахшеит,
Дунеикаф – схатә дунеи лашеит.

Ажәәдан – жәәданзыхь сыхьнаршеит,
Амза тамшәәқәа ишанхеит.

Ажәәқәа раштафәи сызхауан,
Ажәытә хәамтақәа сдырхауан.

Тәым хәаак атдасымшыит сшәапы,
Тәым қанк қхәасымкт азә джъаны.

Ажәә кәыш ахьрымаз гәығыртас,
Ашәәқәа зыпхәазоз лахьынтас.

Ажәә иахьақәмыз табара,
Ишьтызхуаз ажәәқәа рыгәра.

Ажәәқәа рбаагәара сахшеит,
Дунеикаф схатә дунеи лашеит.

Насыпс иахьсоузгы – иажәәтран,
Ажәә иафәәран, ирхадан.

Ифәынтәны рцәеижь афәи слартцеит,
Гәәкрас сызнымиеи – исдырзеит...

Ашәәқәа рашта мшын, имшхеит,
Тыпқазатәык лыла хамца еикәхеит.

Имазам, иахтнызаргь уи лхәыцра,
Андура аалыдгылт ахьхәаңыңа...

АСАС

Умқшын ухәыцуа, сашта утала,
Ғызара узыруеит быжь-насыпк.
Сныхәаныңхьо суңылап қшзала,
Снапқәа ыргъежьуа даеа знык.

Анцәа исиғаз, акгыи кәнысшьом,
Ххәыштаарамца – арык арқхоит.
Насыпк нумыжыит хәа иңьасшьом,
Хәәнашәқәа рымшра еиңхазхоит.

Иубап смоғатәа ирыматцушьоу,
Рани раби рыгәқәа ңыртны.
Са схатә ңшалас – зны ислабашьоу,
Са сеиңш инукәшап ишькырын.

Уанықәло амға, ңшзала, мғамш хәа,
Снапқәа сырғежьп даеа знык.
Умқшын, сысас, сгәашә утала,
Са сфәынтә ицазоуп – быжь-насыпк...

БЫМЦӘЫУАН, САРА С-ЗЕЛМА!

*«Хочу плакать как хочу, но мой сын Ибрагим не дает!» – лхәеит
Ибрагим Науржанов иан Зелма, Мамзышьха итаһаз рғацәа рбака
афәңхә, сентиабр 19, 2012 шықасазы лықәгыларан.*

Ацәыуаха хәамазам, Зелма!
Анацәа цәыуар – қхашьароуп!
Кавказаа аңшәымоуп Мамзышьха,
Ирхьыршоу иңшьоу рхыңшоуп.

Ииашоуп, шәылымкаа Мамзышъха,
Санхало иахызбаауеит схы.
Ибрагимраа – Аңсны Ахыпшырма,
Исцәыхарам, иҕоуп сханы.

Рызҕыстуеит ашыжъ сангыло,
Акаџхәа, рыхъзқәа хәаны.
Ирзысхәоит Ахәрашәа сөынкыло,
Аңакгы сыртоит исызгәыкны.

Сосналиев дагзам ҳа ҳамца,
Изыхъқәа арака иҕабазом.
Абхъыс ишьтышәхыргы Мамзышъха,
Иңызшәо аңсыуак дҕалазом!

Былағырз иабмырблын Ибрагимраа,
Урт ҳпылоит Хаңсадгыл агәта.
Иахзеиңшуп, иахзеиңшуп ҳа хгәара,
Иџашьом, ирхоуп ҳлактақәа.

Ес-ииуа ирыциуеит Ибрагимраа,
Ибрагимраа ирыңаршәуп ҳаңсы.
Шәыңкәынцәа, изуз Агимнра,
Рыжәлақәа гәылшаауеит Аңсны.

Са саңхәа ибымазам аңсыха,
Иңсны игылаз – сзаҳәом аңсра.
Ус анакәха – ҳаицыҕаз назаза,
Бңа диашоуп! Бымцәыуан, с-Зелма.

Ғамшқәа ирыцуп шәызхәыцра,
Наңьнатәгы ҳзын шәгәығыртан...
«Шәнеибаң!» ишалоу Анацәа ркәицқәа,
Са саңхәа ихәахьан Сосналиев Султан...

АҢАЗАЦӘ ИАН ЛАЖӘА

*Илзыскуеит Марттәи ажәылараан иҕахаз Амңар Заурбек
Алексеи-иңа иан Агрба Венера Кәыкәына-иңха*

Ухы блаҕхәа уан дахәхаргы,
Уаға ихымта угәыңашәаргы,
Уиашоуп, сыңкәын, иҕам цсыхәа,
Тәрада ихәуроуп ңынч анхара.

Блырста ңыңкаҕ угәы надкыл,
Изатәуп уа уеиңш Уңсадгыл.
Уа цсадгылда, зқәаңың уаарала,
Дзыңсеи аңсуа, ианҳмоу Аиааира.

Анцыра риңап узыхъ иаҕыхәо,
Ргәы уздухап уабхъз анырхәо.
Аҳақ ушәеит узаааз угара,
Ахтың анызаргы уа угәара.

Сумырқашәеит, уан дуззатәуп,
Азәы ихьмырскәа схәаа қхәакуп.
Аңсы ухъзым. Уахъзеит ууалңшәа,
Рҕа гәҕәоуп стаца, уаҳәшәцәа.

Ғыңныхәа ҳамам, уқәлеит амџа,
Уаблызаргы ашьамца, алџа.
Уаниз аҕны имхысит баша,
Аңсны ыҕанатц иуқәым хаштра.

Узатәуп хәа устәахызтгы,
Сшьал укәырша умџа скызтгы,
Уаб зегь раңхәа адамра дасрын,
Исхәо сҕамшәо саргы сдысрын.

Рнапқәа еикәыршоуп уара уаҳәшьцәа,
Итынчимзаргь уажәгы рыцәа.
Уетәахә кыдуп икыдымшәакәа,
Рызегь ҟацапшлап, имшәакәа.

Ҳатыр ҳзақәын ҳара ҳаңсшәа,
Назаза иацзаап ухьз, ужәла.
Сфырхатца, сычкәын, уа умцажәлоуп,
Уан дукәыхшоуп, ҟазных Ухәрашәоуп!

САРА СЫЦСАДГЬЫЛУП...

Сара Сыцсадгьылуп, исымам ҟсыха,
Зыцкәара злабашьаз срыцстынхоуп.
Рааигәара иузнагом ҟыпныхәа,
Аиааиреи Ахьыпшымреи срызхәоуп.

Сырхызбаауаз рҟыршьит рхала,
Иреигьзас аңшьагьатқәа ахтнуп.
Ҳҟаҳахон иаххьымзар рыпхара,
Зны ихҟоуп рыхтыпқәа, зны ихтуп.

Аңсны ахьз рыхьзуп, рсахьа еицакуам,
Тәым ҟанк иашьтамызт – ҳҟа гәгәоуп.
Ишәасхәоит, еиҟасхәоит имзакәан,
Иансзымхо зегь зыхтасхуа са схоуп.

Имиц сихьцәыуо сҟагылан аамта,
Зақараан сеимаркхьаз аңсреи абзарей.
Сиит Сыцсадгьылны сашьцәа рҟахамта,
Уаҳа еигымхарц аңсуеи Аңсынрей.

Ҳаҟа изымпшааит сара сыпсҟбарта,
Ишәаҳама с-Расазыхь агәы итхәау.

Иныхәоуп иныхәа, ҳҟыныңь ҳара хтәыла,
Урт роуп ҳара хныха, избом иуеихау.

* * *

Мамзышьха цәаа-цәаауан «шәан, шәан!» хәа,
Сцәеижьаҟы Сыцсадгьыл еихон.
Анацәа ҟыртуан шәымшәан хәа,
Гәнаҳала рычкәынцәа ҟахон.

Ҳхьыцырҟақәа еимаркуан Кавказаа,
Аҟазатқәа шгылаз анраҳа.
Сабацоз ҳаңкәынцәа хәыдраазаа,
Ихьатңны итәазтгы ҟемирҳа.

Шәнеибац! – Анацәа рыбжьала,
Ашьамҟақәа еимардон ҟаңхьа.
Ашҟақәа зрыжәхон ршьала,
Азыхькәа еиҟцәажәон ахьхьа-хьхьа.

Абацәа ҟшуазма, ижәылон,
Ҳаңсуа гәашәқәа рҟа гәгәан.
Ргәымшәара сышьхақәа иршәылон,
Ахаҳәқәа гәыграла иҟахәхәан.

Мамзышьхоуп Аиааира агәама,
Раңхьа иахьаабаз изыпсаз.
Иахзымхәац абаҟоу макьана,
Зыццышәқәа хәырбгьыцха икаңсаз.

Мамзышьха цәаа-цәаауан «шәан, шәан!» хәа,
Иҟагыломызт адгьыл агәы атра.
Анацәа ҟыртуан шәымшәан хәа,
Ашьхақәа ирылпсауан сдақәа.

АРЗИК ҒАРБА

*Дҕахеит Арзик Ғарба, ихъз аҕсра изладукыларызеи, иара уа-
хьихәәпшуаз, Аҕсны асимвол ауафы ихаҕсахьала иаадырҕшуазар
– аҕхьа иалукаашаз.*

Алықьса Гогәуа

Усахьа шҕаҕих Гогәуа Алықьса,
Зхәара шауаз мѡас узқәыз.
Алықьса – аҕазара аҕаҕылса,
Усирбеит аргама узакәыз.

Арзик Ғарба – Афырхатҕа,
Ғарба Нели лашьа иҕа.
Ашьха зыхь, зҕама еицамкуа,
Ғәили Кычба лхатаҕсаҕа.

Ашәаз ажәа са исзаҕцозма,
Уахзимшеит баша ҳа ханцәа.
Нас хәатәыда харак сызцозма,
Имизтҕыи уыызцәа аҕацәа.

Уа убакәа Аҕсны иахыгам,
Уҕсы ххылапшуеит уажәгы.
Угәтыхақәа зымѡа иҕхьакым,
Урҕылоит Анацәа уашәаны.

Аҕсны ишасаркьоу ухаҕсахьа,
Санҕшылоижьҕеи итҕит ѡажәа.
Акгы шыҕам уи зыҕсахуа,
Усирбеит Алықьса, абар, ѡаҕхьа.

Ашьха зыхь, зҕама еицамкуа,
Ғарба Нели лашьа иҕа.
Арзик Ғарба – Афырхатҕа,
Ғәили Кычба – лхатаҕсаҕа.

«АНАЦӘА, ИКАШӘЫЖЬ АШӘЫ!»

*Не для траура чёрного пали сыны,
А для радости вечной свободы Апсны.
Гули Кичба, 1999*

Ашәы сшәысхит, иахҕырхагоуп,
Шәҕыхарц ашьыжь шәҕәырҕацәа.
Ашәы шәипхьызуп, ихҕархагоуп,
Иазхазааит иҕахаз хҕацәа.

Хаҕа иеипшуп, иумырдыркәа,
Инхазгыи думнахуеит ашәы.
Уажәгыи дашьтоуп иахшәымхзакәа,
Хахәаҕырц ххы хҕәы ахшәаны.

Азәгыи дҕамхазеит хьыда,
Аиқәатцәа знаало хаҕа иоуп.
Хашьхақәа хәшәума шьхазыхьда,
Зцәа иадзымго хзыхькәа драҕоуп.

Аиааира захзааргаз назаза,
Ашкәакәа хашәхашәтларц азоуп.
Рыетдәахәкәа хәхәоит иахьанза,
Аетдәакәа ирхоу рыҕсқәа цкьоуп.

Сыҕсырҕыи – ҕсы сыхьзым, ижәдыруеит,
Ибақәа сырнымиаргыи са сҕа.
Анацәа, дача зныкгыи сшәыхәоит,
Ашкәакәа шышәнаало сшәырба!

СЫБАҚҚӘА АНЫҘЫРХУАЗ...

Ишьхынҕсылеит уа аҕсабара,
Иҕаз аҕыхәанза исымхәацт.

Аптақаа ирхәйтдалеит амра,
Санытырхуаз зымбаз – дмизацт.

Ахаҳәқәа цәыуон ахәхәыхәа,
Ахаҳәқәа ахышьтаз ибылуан.
Аңсаа ирибатомызт ахәаха,
Ажәџан ныжьны илбаауан.

Итаҳаз рабацәа рыбжьала,
Рхазын иркаџуа, «Ахәрашәа» рхәон.
Адгьыл таңымеырц нас цһәаала,
Инытакны гәаныла ихәхәон.

Ахәхәара мариоума гәаныла,
Амытцәкәа иахьанза ицацшьоит.
Анацәа ирҕыпшны рҕынкыла,
Шәыгәгәаз хәа араш лабжьоит.

Агәы нумырхан уа ашьацра,
Санытырхыз иблыз ишбылра.
Ахааназ иткьасоит урт ршьацкәа,
Аңсуа шәа иауит бакара.

Урт Анацәа рыхцәхәыцкәа,
Ибжьазыз ирышьтоуп игәыкуа.
Ибжьазыз рыбақәа урххәыцла,
Рыбаџкәа изрылымтыц рыпсқәа.

Урызызырџи дара рыхтыпкәа,
Хиааироу? Ранацәа ирыцьшьоуп.
Урнықәла сахьытаз атыпкәа,
Игәыдкыл хазлаехәо урт ршьоуп.

АПСЫЦХРА АЦЫХӘТӘАНТӘИ АМШ АҢНЫ...

Нели Тарба илхылцуан алџа,
Ахаҳәқәа шытан ашәы рхьыссы.
Имариамызт лааигәа анеира,
Ацыхәтәантәи ашәымтақәа рзы.

Нели сыблақәа дырхыпшылон,
Нели сылзыдмырзеит аґены.
Арзикраа лабжышха иаахшылон,
Иахьанза дсылоуп дыхҕаны...

Ара иамбом хҕеицәа ршьарџаш,
Ахәыпшза иамоуп итәахны.
Нели лџызцәа иаџсуа ахраш,
Рыпсқәа акәшоит инцәахәны.

џажәи џба шықәса рапхьа,
Убра бызбар хәа сахьтысуаз,
Иахьа срышьтоуп бышьхәатыпкәа,
Игәыдыскыларц акәын иахьа сзааз.

– Азәы дыбжьамхааит! – абри бхьаан,
Есымша иҕыцхоит хазлапшыз.
Быбжьы гәхьааган еиҕа схалан,
Ғыц еикәахцхьазарц хәажра ижыз.

«џнык шәмыргылан ааигәа-сигәа!», –
Нели лыбжьала исаҳалоит,
Изааны ишпалбеи амал цсымтәуаа,
«Ақыртүа иазиуз хазхоит!»

– Ишәмырџашьан арт атыпкәа! –
Нели ҕылтлоит уа ахәаҕы.
Хаштақәа, изнымтыц ахтыпкәа,
Уажәгьы имааицт цьоукы рхаҕы.

Жэынта шкэакэа – схьаа хеыга,
Нели, иашьтамыз мазеи.
Ахацэа Рхацэа – Нели цёыха,
Марттэи ажэылара – бара смузеи...

АН ДГЫЛАН ЛЫХЦЭҚӘА ҚЫРТНЫ...

*Асазқәа хайарамфак анылара анрықәшәо, ан лыхцәқәа қырт-
ны лқацәа рақхьа даагылон. Тоуба зыртоз лыхцәхәыцқәа рақәын,
ус иаңын дара ркны. «Зыбнака, срыханы ркыдхра сықәымшәааит»,
– хәа, анцәа диашьапкуан. Фырхайдала итаҳаз изын иаханы икы-
дырхуамызт. Касы шкэакәала рхқәа царкуан...*

*Илзыскуеит Аңсны ицоз аибашьраан цшьфык зқацәа таҳаз
Афзба – Езыгәбаиа Тамара...*

Тамара дгылан лыхцәқәа лықәпсан,
Лқацәа лқыртцуан тоуба нлытан.

Ркны ишаңыз еиңш анкьа асазқәа,
Тоуба рыртеит ран лыхцәхәыцқәа.

Рыцсадгьыл ахәрақәа мырғьакәа,
Хьатцшьак рымамызт еиқәмырхакәа.

Лдыршьа имам зцеицәа зцәымблыц,
Цшьфык рзыхәан ашәзы зхьымзсац.

Шәан фылтуан: шәеиха, сдауаңшьқәа,
Сыхрақәа рыхра – «хтырца шкэакәа».

Алмасхан, Владимир, уара Аста,
Давид, илгәағъзеи шәан Тамара?!

Илықәымшәеит лыхцәқәа ркыдхра,
Ихьантамхеит тыцътас лыхәда.

Нхытци-Аахытци дырбызшәамхеи,
Иншәыжъыз шәашта гарашәамхеи.

Аиааираз ашәақәа дырцаңхами,
Анацәа Ранацәа рзын дыцҳами.

Жәфәангәашәпхьара дагәарами,
Дахьаацәыртцлак шәан дхыңшами.

Хабациз усеиңш шәылмаазазтғы,
Зқацәа зтәахуаз реиңш шәылтәахызтғы.

«Аңсны Афырхатца!» иапсазамкәа,
Цьоукуы иашьтан – имеибашьзакәа.

Алмасхан, Владимир, уара Аста,
Давид, илыбарги шәан Тамара!

Шәтоуба иахәеит: «Ирдшза ххәыштарамца,
Ркыдхра бықәхаршәом быхцәхәыцқәа!..»

Цшьфык бдауаңшьқәа ирықәым хаштра,
Агарашәа тыфәуеит иахьа башта.

БЗЫЦТАТӘИ АЖӘФАН

Бзыцтаа рцеицәа – са сдауаңшьқәа,
Атанкқәа ирфалоз наптацәы.
Ааңхьара рызтаз хара ххылтцшьтра,
Измаҳацда рыцқыара абжы.

Аңсны – Егри Цсоуи рыбжьара,
Хфырхацаа ршьашьтақаа ишәту.
Ахахәқаа зрыжәхахьеит ршьала,
Сышьхақаа ргәыбылра зыңшну.

Реибаркыреипш дара разәкроуп,
Ргәымшәара цхафыруа пхьа изгаз.
Шәамтахырхәа! Анацаа рхақоуп,
Рыцкәынцаа Аиааира дзыргаз.

Амца ханабылуаз аңсныжәлар,
Хзыхьқаа ианрышьтаз ртарбара.
Уа еимаркуан Бзыңтатәи ажәған,
Рыетцәахәқаа рееизыргон абра.

Ихахьша иафыхәон, харныхәон,
Рымшқаа харпыларц хашәтны.
Ишәыхәон, ишәыхәон, ишәыхәон,
Ахаан хцаа иадхамтарц ашәы.

Ашықәсқаа хцацаа ирызнымтдыз,
Рыхьзала хайдгыларц, хаихәарц.
Хиааира – җажәа шықәса иахьымзаз,
Ртаацәара рыхтыпқаа харгьарц.

Бзыңтаа рцеицаа, изкәымыз хьатцра,
Шьтахька ихьамтдыз хәхьғар.
Ғыцаара ақәым шәхәыштаарамца,
Дкалом иңьазшьо җазнык шәсырехәар.

Бзыңтәи ажәған – Кавказ иазеипшуп,
Шәҗатцапшла, хқытақаа рығнду.
Аиааира хзаазгаз Бзың аңеипшоуп,
Срыкәыхшоуп хфырхацаа иахтну...

АХӘЫРБҒЫЦҚӘА РАКАРА...

*Ахәырбғьыц ахәра ананылоуп ахәрақаа арғьаратәа ианыхәшәха.
(Асаз хәамта)*

Аңсны ахәырбғьыцқаа ракара,
Ахәра ахьаақаа зхызгада.
Ахәырбғьыцеипш агәәкрақаа,
Жәынғы-җанғы иңызшәада.

Имтәа-имыцаа ирхәышәтәхьоу,
Анацаа ракара издыруада.
Ахәырбғьыц фырхатца иалшахьоу,
Аңсуа хылтшьтреипш избартада.

Ахацаа Рхацаа рычхароуп,
Ахәырбғьыцқаа ирылазоу.
Анацаа Ранацаа рымчхароуп,
Ахәырбғьыцқаа ирымазоу.

Рчыцағ ианпыршәоуп Хабацаа,
Ишарғьоз ангәарта Хәрашәада.
Дунеик иазхымгац ахәрақаа,
Иананылоуп Ахәырбғьыц аныхәшәха...

АХЬАЦА

Қытак зымтданыхәоз Ахьаца,
Згәығра ушәылоз бғьыццыпхьаза.

Афаць иацәызхьчоз аштақаа,
Арғажәғас ирымаз арашқаа.

Инытдакны атла хырымтәеи,
Инаганы амца иақарымтдеи.

Анра – иказмыршәуа зцәәқақа,
Ирблыз Ахьаца – ахтәахақа.

Хазшаз – Анцәа иан хәа ипхьазаз,
Бдацкәа җазаргь зыбгыц иатәаз.

Иарбан ишәхьымсыц – Азатәра,
Зыбаҗкәа ирнымлац – Анацәа.

Ахатцәмпхәысра зцишаз хамтас хәа,
Ишцагәыку шәа шәылапшхаа.

Ахьаца изгәытцааз зымахәкәа,
Ишцеипшу Анацәа рыхәрақәа.

Ашара иапыло җагәгәала,
Имацзоуп иаххәахьоу рыхьзала.

Исаркьоуп исаркьа шәыгәгәара,
Амроуп амра шәа шәгәырғьара.

Ацсны кантыруазшәа шәакәыршоуп,
Азыхькәа зыпсахуа хшәыкәыхшоуп.

Амацәыс мҗахызго Ахьаца,
Уи амчоуп ишәымоу, Анацәа.

Ишәхьжәго – хразтгы иалазомызт,
Еихалыхк Хьацак иатцаракуамызт.

Анцәа иан – Хьациацха лдоухацъбара,
Ла леипш хатнышәтцом хамдырра.

Ани амали еихтныртцомызт.

АШЫҚӘС ҒЫЦ

Имацым ииасыз иахнағаз,
Иахуалпшьаз, аха хазхьымзас.

Ибзиан ииасыз амшьта,
Ихамтоуп ирпшзагаз ашьта.

Ахтыскәа рыла ирктан,
Уртгы рықәғахтып егьараан.

Ашықәс ғыц азы харпшыроуп,
Алкаа рызуа еиғхарпшыроуп.

Шьтахька ахьапшра – пхьака цагоуп,
Хәыци-дуи цкьа хәизхәыцроуп.

Ииасыз Ашықәс – уи Ххьыпшымроуп,
Хабла чыцоуп – ха хлаапшыроуп.

Хажәлар рзын ирҗагоу цеипшуп,
Ишухуго – ушапылаз еипшуп.

МАДИНА

Быхьзи быжәлеи зныбтаз бхала,
Анбаншәкәы иахыскаауеит бцәа.
Еипшха баби бани рыпхара,
Быхчы иаатцыхлон бгәы тычцаа.

Ибтаанза анбанкәа рҗышья,
Асахьақәа рцәажәо есымша.
Ибеипшу уака иббазшәа,
Ахаара батәнатәхьан ббызшәа.

О, урт амшкәа реандырґыцуа,
«Анбан» сагәылоуп быцшаауа.
«Анбани» бхәычреи – сызмырзуа,
Сгәатца шәнадстоит сеипхышаауа.

«Анбан» – сынзмыжьуа схала,
Сызхылтцыз рбыжькәа сзырхауа.
Сацхәа иаагылоит ахахаихәа,
Мадина дышсыцу сырбауа.

Зных исыцхьоит, абар, абар! – хәа,
Сгәы тынчуп, итыцоз атра.
Ибтахзами бхәычы дыббар хәа,
Иччо иаалыхоит Мадина.

Иззымдыруа абри афыза,
Идумырдырын, сихәоит Анцәа.
Аха ижәдыруз «Анбан» ацсшәа,
Ишамоу хашьхақәа рдоуха.

ҒАМҒАК САШӘА

Амра сыкәшеит исыцәнымхо,
Ахьзы сыхкыла исґынцәаауа.
Еицах Ацшаласоуп сыззымхо,
Иахьа сабазшәа исґецсаауа.

Дгыли-жәғани рыхаа сыларш,
Сғамғәа иашьталт ишьапкуа.
Срыбжьаркит ашьхақәа рылацш,
Убас ирхәынґеит са сшьапқәа.

Иуазашәоума, игарашәоума,
Сгәеисбжьы ахыркаазаап сғамғәа.

Сғамғәа иахтными сымч, сылшара,
Схәыцра, сөеидасра, са сғара.

Иснырт Анцәа исытґеихәазшәа,
Исцәнымхо сызґыртуан сеимакны.
Еилых ґамтакәа ғамғак сашәа,
Хәартас ишәоурц сшәызгәыкны.

О, Сацхәажәа – Сыбзиабара,
Ғамғак ала – шьаґа-шьаґа.
Са споезиа – схатәы цсабара,
Спышәа-пышәо ғамғәа-ғамғәа.

Изызхода ғамғәа затґык хәа,
Мдыршақә иавсны ицаз ғамғак.
Уахь ирхьызгзеит иатнымтакәа,
Ирдырт иарада ишрымамз мғак.

Иргәаламшәар хазшаз иуазма,
Ғамғак адлацса ихацхахьаз.
Зымшқәа ирхьырымгз аз уазла,
Ғамғак шәнызқьла ишарґахьаз.

Смалқәа ирмалу ғамғак сашәа,
«Ажәа» аґнытә хамтас – абахәтас...
Снапы зґеанызтаз, изцым гәхашәа,
Сыблақәа зхастаз ґанк ацәмырз.

Сыжәлеи сабхьзи сғамғәа ишацыз,
Сґынза излыгаз иарбан мцаз.
Сыцсатца итшааз, насгьы иацшааз,
Блахәа иавсло рзынгьы ицшьаз.

Шәақьпынцала еиқәырхазоуп,
Заґа абицарақәа ирыцшныз.

Слымха итархэон: шыаа мырзгоуп!» –
Мѡас изнырхѡааз, заѡантѡ иршыз.

Иалшазазеи ѡамѡак сашѡа,
Саркѡал цыѡтѡахазшѡа еизнагеит.
Сѡамѡа саагѡылтѡзар стамашѡтха,
Шѡыхѡреи сыхѡреи ццышѡха ицеит.

Аѡсны иашѡхашѡтит шѡымтѡак ала,
ѡамѡак сашѡаѡѡа рыбзарзы.
Шѡааи, шѡысѡыхѡа гѡыкѡсыкала,
ѡшзала инадкѡла сыѡсы...

* * *

Мышгѡашаѡѡак еиѡѡыртын,
Сытѡхаѡ еизеит.
Сыхѡраѡѡа рыѡдырѡыцын,
Рыхгара цѡгѡахеит.

Сыѡнатѡиуеит суада,
Сгѡы аѡса иахоуп.
Исымазам хгарѡа,
Ашыѡжѡ хароуп.

Сатѡазом аѡѡѡан,
Сытѡх сѡазом.
Ирѡѡдушѡа амѡѡыѡѡѡа,
Аамѡа цазом.

Аетѡѡѡѡа тынч иѡѡѡуп,
Аѡѡа иѡахѡхѡа.
Мытѡѡмак сгѡы иѡѡѡуеит,
Дунеик агѡы иѡхѡаа.

Ишыѡхѡитѡеит нас атѡх,
Сыхѡра азыхгом.
Исылоу ахымѡа,
Ашарахѡ иазгом,

Санымшѡарѡ нас ахѡымзг,
Цас сыѡсыргѡѡеит.
Ишызбоз нас атѡх,
Ашарахѡ еихеит...

АѡСУАРА НЫѡѡЫЗГОЗ АБ ИѡА

Сыѡѡлар, Ашыѡѡѡ ѡыѡ шѡѡѡыла,
Ашыѡжѡ азыхѡ агѡама жѡба.
Напеикѡыршала шѡеибаныхѡа,
Ахаан иахѡмуорѡ хартѡ прашѡа.

ѡаанбзиала хѡа шѡымѡа еитѡышѡхла,
Шѡгараѡыѡ иакѡшѡырша шѡнапѡѡа.
Шѡыбжѡы рѡѡѡуа ашѡа еиѡышѡхѡа,
Шѡѡѡшы иахѡшѡыргѡло шѡшѡапѡѡа.

Хныхаѡѡа рныха – хѡѡсабара,
Ишыхѡчатѡу агѡра жѡгала.
Шѡаныѡѡны Аѡсуара – хѡѡѡсахѡа,
Ижѡга иахѡуалѡшѡѡу ахѡдѡѡа.

Иахѡѡымѡаргѡы иѡѡѡу ашѡа,
Ихамѡу хѡѡѡмызѡрѡ, ишѡхѡѡа.
Аѡан еимазѡуа шыѡа шѡеинышѡа,
Аѡан шѡѡѡѡѡѡѡуа шѡшѡырѡала.

Ххатѡы бызшѡа – хѡмалѡѡа ирмалу,
Шѡгѡашѡѡа шѡѡѡѡа иааигѡѡны.

Иахмырѡашьарц иахъа ихамоу,
Ҫоуба нашьта нас шәықаны.

Ҫшзала Ашықәс Ҫыц шәапыла,
Амаҫ иашықәсоуп сынтәа.
Асаби ивсит имыцхазакәа,
Ақсуара ныкәызгоз Аб иҫа...

АХЬШЬ

Ахьшь нышьтасын аешьтакны,
Акәчышь апыцқәа ирыбжыакны,
Ишьтыпрааит. Ақәарт хәхәаны,
Ишзахәоз иашьталт еиханы.

Ахьшь атқысгы иласзаны,
Ибаҫбаҫуа абжы ҫцаны.
Хысбжыыз ҫышыа ахьшь шанхеит,
Ҫада изхамло иаабҫаҫеит.

Игаз абжыцәгъа иацәшәаны,
Акәчышь хәыц шлеиуаз иафәшәаны,
Сыбла ишабоз ан ахьзеит,
Амҫәыжәѡа наҫак еиқәнархеит.

АҚСРЕИ САРЕИ

Саҫьал шааиз смырдыркәоуп ақсәәаха сшигаша

Санҫсуа смырдыркәа сигарцу,
Уи ахатҫа дышихәоз еиҫш Анцәа.
Иаасықәшәан иаразнак сыҫсырцу,
Ҫсра ҫеииз ҫышыазаап рацәа.

Амцеи ауаҫьаки реиҫш хәибарххароуп,
Сшацәымшәо адырроуп ақсра.
Ақсреи сареи акыр хәибарххароуп,
Иара агәоуп иҫкәаша атхара.

Сзыхьзас, сзыхьымзас схала исхәароуп,
Сшәапырхәауа сапыларцу иара.
Кыагәа иеиҫш ахәрашәа сырғароуп,
Схазынгы уа узынгы еиҫа.

Шәхьаақәа шәхьхны саҫьал иагароуп,
Зааза издырроуп сара санҫсуа.
Сгәеисыбжь кьатаргь шыҫсрам ахәароуп,
Адуinei сшақәлахо архәатәуп ақсра.

Аҫыхәтәантәи сцыра – шьхахароуп,
Ихалаз сиҫылартә сышьханы.
Сзылыҫуа рзынгы сыҫсы мрахароуп,
Иѡатҫаҫшлак сибароуп симраны.

Сыҫсымҫаз ииз ажәа – ашәахароуп,
Хамҫазааит сыхьзала ирхәаларц.
Иныҫхәрааз азыхькәа хәышәхароуп,
Хәрак анымло Ақсны ҫьацаларц...

АШӘАҚӘА РЫМЦА

*Ашәақәа рымцоуп хьҫа хазмыркуа...
Б. Шьынқәба*

Халаҫшқәа еизызго мракоуп,
Измырѡашьо хәжәлеи ххатареи.
Хазегь иахзеиҫшу жәѡанкоуп,
Ламысуп хәхьызызго адуinei.

Хаштаҕе иҕамоу анасыптроуп,
Ҳгәашә антытгыы исашьоу.
Сашәәкәа рымца – ари Багратроуп,
Ипоезиа акәицкәа – исыжьроу.

Ихәытшаауеит иажәәкәа рымца,
Шьыри, шәыканда ибаны.
Иҕыцәом ирыцрытцауа акәицкәа,
Имшуп изыршәтыз инапы.

Бзиашәа сацишеит ашәа,
«Ашәәкәа рымца» соут разкыс.
Иазмыркызоуп ҳазатә гәашәкәа,
Баграт ихәан еипш, хьта ҳазмыркыз.

СЛАХЬЫНЦА

Зақацьара сурцырхәзеи,
Сқәыпшра ахрыцкәа латцауа.
Зақацьара сәежәутхәзеи,
Агеи ашьхеи сырхыгза.

Сыцшаласха сурцырхәзеи,
Сшымрахылцыз сырбауа.
Унапы разкәа сзеитцуххәзеи,
Ушькыл сангылан сшәәхәауа.

Аҳаҳаихәа убжыи уркаәзеи,
Бжыла сацәугахьан ақсра.
Убзоурала зақа сыриааихьеи,
Суадышххыраха санкақса.

Ашьхацамәа – араҳәыцшьта,
Зны саналкәа сеиқәурхеит.

Амцацшь салга, уақа схьышьтра,
Сахмыркәакәа уа сухьчеит.

Сашшыр сиашам, угәыкхәзеи,
Ғдныхәак сызутом слахьынца.
Са сымшала угәынқхәзи,
Ахра ухытхьан суехьынца.

Иахьа ожәраанза схәа ацыжәха,
Азәгыи ихьсмырсит слахьынца.
Сугазаргыи ҕенак сыццышәха,
Снапы иакыроуп шыта сцақха.

ҲАЗАТӘ СЫЗХӘОМ, ШЫТА ДЫХӘҒЫКУП

*Згәы иалоу иахьырқарцәам,
Аеңныхәа сызто – шәхацәам.
Р. Лашәриа*

Ҳазатә лыла итбаауп ҳдунеи,
ДышәҒыкхар шлылшоз ҳалмырбеи.

Ажәәан сеихырхәоит саацшыр,
Исанашәмыжыи зны сашшыр.

Басныкица иныхәақхьыз назеит,
Рбызшәала ихәыцыртә ихәазеит.

Ихәалон еипш, ҳзыхәоз иреихауп,
Ҳақсшәеи Ҳақсуареи қсыс ирхоуп.

ДыхәҒыкхеит – сшышәахәоз сыршеит,
Лара лыла ҳаблақәа лашеит.

– Дшәымазами, мшәан, аңа? –
Җахтарклон иҗалазшәа уама.

– Диида! – сңъеишьеит жәаха азәы,
Аңьар рахь иузнамго уатәы.

– Быбжоупеи! – хәа инапы иҗьеит,
– Бшымтақәа ирзыбуеи, ных! – ихәеит.

Җазатә лыла хгәахәтәы җахьзеит,
Җабға еицаххит, пҗьаҗа җцеит.

Иптит, игәылшааит са сдунеи,
Ашкәакәа шыснаалоз сылмырбеи.

Шынтәны дҗазаап иаңсоу Аңхара,
Илңсахтәҗьозаап хәшык аңаңәа.

ХШЫКҖЫ ЖӘЛАРУП...

Хшыкҗы жәларуп рыңсы цқьазар,
Ражәа ажәазар, иразазар.

Расаңк рызхоит рыңсы ңсызар,
Иабаң ракәзар, иуааңсызар.

Х-бжык рыла ашәа җыхаауп,
Зны игимнуп, зны ижәеинраалоуп.

Иалшоит ргарақәа дырҗыңыр,
Ашьхақәа реиңш рышнду иаҗыңыр.

Зратла ытәааз раҗыск еиҗеихар,
Зтәатла ажәызҗы җыңк еихеихар.

Уан азә лакәыз, акыр иаңсоума,
Наҗ-ааҗ уанеиха умца зңхума.

Изтахыда угәашә тшәазар,
Уатәтәи амшаз убжы хшәазар.

Насың змамда укәиңзатә жәлазар,
Ухатәы бызшәа азын ужәарзар.

Зыжәла ажәызҗы итәы уршәтуеит,
Изырҗаша зыхыкҗы дуржәуеит.

Азыхь азбахә уажә ианысхәа,
Зегы еиңрылшазом уи ажәра.

Иаңы еиңызхыз иабхыз мхәакәа,
Иржәуамызт аңсы амыршьақәа.

Убас иҗан анкьа асазқәа,
Азыхь еиңырхуан ңсыразала.

Гәыршә роушам усқан ужәлар,
Акҗы илшом уаҗа дужәлар.

Шә-хыкҗы сылаз, итынчуп сыңәа,
Ихаманатң иаңсоу атцеиңәа.

* * *

Уарңысымта, зынза сызхааным,
Ушлара иаагәылтңит исахәйтхәытуа,
Ублақәа, сыгәнаҗа – са исхарам,
Сықәдырхазар сгәы хытхытуа.

Изакәытә доухәузеи иаасыңрымшәо,
Игәылаңсхьаз сымшқәа зыршәтыз.

Пхарак сылдо, хьаак сылкәшәо,
Исышьтагышәо хаарак сзыржәыз.

Сыхцәпаран ухәда сакәыршоушәо,
Сыццышәха уццышә снацызцсалаз.
Сыцстқааран уцсатца сныцашәазшәо,
Укәицха скәицқәа ирыцызцсалаз.

Уарпысымта, зынза сызхааным,
Исыхәлаччон исакхәйтхәытуа.
Сыгәнаха – ушлара, сара исхарам,
Сыкәнархазар сгәы хытхытуа.

Уажәрафы уфара сзыцшызшәо,
Сыцыхқәа ргәы цоит итыца.
Ных, афы асааит, изызбада,
Са сцас акәхап уара узиша...

* * *

Дапсыуа тыпхамызт, дтәымын,
Хашак аҥны дааигейт аҥны.
Ан лтәала, цсыуарак иатәымызт,
Аха данышәейт лхы, лгәы кны.

Дпыруан лыцкәын, иара итәала,
Дача хьаак неиуамызт игәафы.
Иан длацәажәон тәым бызшәала,
Иааигаз аурыс лахатыр азы.

* * *

Гагра аныргоз амал иахаз,
Жәлас ирхымлеи – Агәыхәцәа.
Ирзымхазт раанда сышқа иаахаз,
Ирейцшхаз ашәанцәа рхәақәа.

Ҷнак жәафыла анышә ианахтоз,
Уаха-саха хәа зашта итаз.
Анацәа амыткәма анырхәоз,
Ргәашә итаргалон иагәтас.

Зыблақәа ирхылаз амса,
Рыгәқәа ухәейт хәа ицәамсахыхоу.
Рыхтылтгыы шәсырдыруейт – Рацъпасраа,
Ажәцәеимааипш зыламыс хахьоу.

СНАПХЫ ЦӘГЬАЗАМ, АХА...

Сашьтам амра акы ацәыззарц,
Амра азын сымроуп схата.
Зыхьк сахамгылт амшра ацәызгарц,
Схы сацәгычуама сара!

Хамтас сашәақәа рыстеит,
Зоу ашьха санлыбаауаз аҥны.
Сибоит хазшаз, сгәыбылра рыцстеит,
Шьхашәтык шытысымхт иҥаны.

Сапхьа икажьыз хьык аҥеыха,
Сгәы иадсцозар, ишәхәа иаахтны...
Сшафыхәоз жәбазар «Ахра ашәа»,
Хьзык сышәымтан ицәгьоушәа снапхы.

АУАСИАТ

Ацсыз ықәыршәын ақәара,
Амца амазшәа ипатон:
«Избан сзақәшәаз иахьа абра?»
Ацсы еизнагон, ипатпәтон.

Санымиацызт җсызк ахыҗсуа,
Аҗсыз аблақға аартын.
Сааырымтит ишағыз аҗсра,
Уасиатк санахәрц атахын.

Амшын аекыдкьо игәынқыуан,
Иңабон ахаҳәкәа еихаңсы.
Аңсыз аңсыхра убас иңәһан,
Иахнахуазшәа аублаа рыңсы.

Иныжыны сзымцеит игәаҕны,
Аңсышья ахыцәҕяз сеилагон.
Ҕсызак еихамыз аңсыз хәычы,
Хаңсадгьыл аңыызкәа еизнагон.

Аңсыз рыцха абла ахѡамта,
Аблақѡа исарымхѡеи уама:
«Зхатѡы бызшѡа зыцѡтѡымхаз аңсуа,
Аброуп иахыкылсуа итцыхѡтѡа...»

АКӘАП АҒЫ ИЗЫМНАЗАЗ...

Сышътахъ азъ дыргэыламлар иушам,
Сзыѣхэараз сашэакэа испстынхаз.
Сцэахэанамза иахыыз издыршам,
Акэап аѣы изымназэз, изѣахтцэаз.

Сызғытуа исыштызааит ихухууа,
Ихтәахоуггы иацразаит мцакы.
Са саңхә изныпшлоз иахсыхуа,
Еимазклоз изхапраалоз са сгәы.

Егъараан игәаҥлашт сырзымхо,
Сцырақәа кутәыуо иңшаалашт.

Амрей амзеи реипш сырзымхо,
Ргәы стымцәо имыцәа дыршалап.

Хык зламлац иныршам ишрылаз,
Наӳ днахап акыпхьраз иӳыншыа.
Издыршам ашәшьыраӳ инсымиз,
Ибжатоу ацәаӳала сыхә шыа.

Ахытыртаҕа мѡахааран сшеикѡыз,
Сыжѡлар рыхѡтаҕгы сшаргѡоз.
Сашыѡѡа ирхырхуаз сыѡсы шакѡыз,
Бѡейѡыхла сѡахѡы сызмышѡѡоз.

Сдашьхә зсытцәауаз, изыхәхәоз,
Ахы стазыргьежылоз амацәаз.
Сапхьажәа, с-Расазыхь зысцәнымхоз,
Уазызырфы, иахәап иахьҕахтцәаз.

Сыетѣахѣ шыстѣымыз схала,
Икыдшаауа ишкыду шѣа шѣзы.
Сашѣақѣа ишрыцу сыңхара,
Назаза ишыдроуа сыңсынтры.

Дрыцхауп зышытахь ак зыттымхо,
Дрыцхауп дызмам еиқэзырхо.
Амцағы дшышәтхьаз зызгәамто,
Инамзас аҕахәы ззамырхәо.

Уңсы анухытса шәфәккы ухагылаз,
Уеилызкаау данрылам – ицәгыоуп.
Ублақаа ишаату инхазар,
Уззыпшыз дзухымзеит азоуп.

Ихьшәаноп уеилызкаауа дануңыло,
Иумчи, аңсабара ус ишоуп.

Зегъ рашта иахыкуп амза анкыдло,
Аха адунеи иазеицшу акоуп.

Узеидкылом, хчыкгы шэзеицшыз,
Хара-хара еидыцхазар шэыгэкэа.
Шэфык рахытэ азэ иоуп насыц зцишаз,
Азатэра иаха ыызара анауа.

Са сеицш зыццышэкэа кампсац,
Ургэыламлан! Ирыцхауп испстынхоу.
Изыгэамтац сияанза ас сзыршлаз,
Изхэарыма ажэа ишсыхэтоу.

Гэык сырпшаарц азакэзам ус зысхэо,
Сыцеыхакэа са сыда ихэшэзам.
Ишэыхыша сзафыхээз шэа шэныхэо,
Саныкам ижэбаргы ихышэазам.

Сышытахы азэ дыргэыламлар испстынхаз.
Сцэахэанамзакэа гэаклашт, срызхашам,
Реилкаара цэгыхашт иахыфхатээз...

Октябрь 1, 1991

РОБЕРТ ЕИХЕ

*Роберт Ейхе в 1930 году велел расстрелять 4762 человек,
а спустя семь лет стал инициатором создания карательных
«Троек»...*

Ўеишэа игэашэта ихафсахыа,
Ихыызхэара иакэшэтэа абылтэы.
Рымахакэа ихапыц икылшыуа,
Ицсыхэашы иеиэада закауы.

Акэраан кырлыш, уара ацхамшыа,
Зцацэа хыхны изфо зыгэра рымгац.
Ейхе – акэыцыма ишыашуа,
Ажыбааа зызхара камлазац.

Афкы, ашхам, Ейхе амцкыа,
Ацснынзагы имаазеи узэа.
Урыцоузеи закауы гэнаха,
Ажыхыршы кылдыркыааит уцламхэа.

Инеиэаргааит, уа узхылтца,
Роберт Ейхе, уациааит афы!
Анык улхымшазшэа ус узаазада,
Ацсатэцэгыа, изхымцуа ацсфэы.

Рыхыз, рыжэлакэа, рабхыызкэа,
Цхызгы рызбахэ хаумырхан.
Рыблакэа тэымзи жыакцала,
Ишэымаэоуп, урт рыгэра шэымган!

Сталин, Берия – ацнышцэа,
Шевардназе – еибазырфоз алахы.
Америка, Кырттэыла, закауыара,
Шэышхам иажэхыеи закау ргэахы.

Рхақ шэзымгааит хабацэа,
Зыкышыла харада згэы тапэыз.
Адуinei шэаныззааит Ейхераа,
Ацсны, сукэыхшоуп, угэыуеаныз!

Шэрыцхэа Ейхе иблакэа,
Иреицэоу хпылоит иахыагы.
Қарт, Украина, Америка,
Ашыажэцэа, уеичзырчо иахагы.

АЦЦЫШӘҚӘА РМУЗЕИ

*Җажәиҗәибыҗътәи ашықәсқәа рзы җ-Аңсныҗәлар ахьтар-
былуаз Абаатәи абахтә амузеи ахь ииаагароуп. Убри акнытә,
зегь раҗхьаза еиҗахқаароуп «Аишәа гьежь». Ааҗхьара рытаны уи
иалархәтәуп забациәи заб иашьцәи уаҗа итаркхьаз, ибзианы
атәурых згәалашәо җытҗык җамоуп макъана. Шәымҗын, ири-
цакны аус аауроуп җақалақьтә газет «Авангард» җхы иархәаны,
җнапаҗы ишыкоу.*

Закан Азрба, 1988

Сабацәа, зықьыла иҗиашаз,
Рыццышәқәа Сибра зегь иахьзеит.
Аамтә иаанарҗшит ишиашаз,
Анцәа ихәон, рныхәаҗхьыз назеит.

Харада ишрыдыз ахара,
Ааҗшит, аха рхьызхәара җшаатәуп.
Аццышәқәа идмырзыз ртахартә,
Былатәхәала сышрытәхәо ршатәуп.

Икьасо игылоу алагьанқәа,
Ирныкьасо ибжәдырзыз ршьоуп.
Сабицәақәак уазыруеит икьаасуа,
Алахәақәа ирҗытхәхәо са сжьоуп.

Сгәы хьантоуп, уахак итыцьхеит,
Сызхаанзам рыдлаҗса сбылуеит.
Ииашоуп, ганкала уи тынчхеит,
Рыцқара җамтара сзауеит.

Сқытақәа, ашьхақәа реиҗш еиҗытшаз,
Аңсны шытызхшаз ахьхьаҗьҗьа,
Җшзала згарашәа зырҗыцшаз,
Збызшәала изаазашаз зхәыцқәа.

Сеидара рыццышәқәа срытцоуп,
Сцәеиҗьаҗ еилагылоуп рхәы-ржьы.
Иахьаҗы ирыхчциаауа сымцоуп,
Азгәы изгашам шыта скашьны.

Ағламқәа ирчыцхьаз акырынтә,
Рыццышәқәа хьшәашәом, урт хәуп.
Гәнахала ирблыз акьыртраҗ,
Рызфәы схымтзатт, уажәгы исхуп.

Хыцәхәыцқәак сырхашәоит аргамә,
Анацәи аиахәшыцәи иртәуп.
Ахәратәхәа, уаҗатәхәа сыблырста,
Рхьаақәа са сцәеиҗьаҗ иаартуп.

Рыхьзала ихыстәалоит цәыцак,
Рыхьзала ахәатәы сахьзәом.
Бзиашәа еизнагоит цәымзак,
Рыццхьазоу? Ацәымза җазхәзом.

Рыццышәқәа сырдыруеит лактала,
Сира иахыццакуан, сыда ихәшәзам.
Ирзааргаз убартәуп сыҗшрала,
Аццышәқәа назазатәуп, иажәзом.

Стоурыхоуп, сабхьзы еимаркуеит,
Сырхыбаауеит, ишсыду сыршоит.
Схы здырзар срытцоуп, срызгәаҗуеит,
Саньржуаҗы сышрытоу сыржуеит.

Аҗынкантә Сибрантәи ауарба,
Снахьыҗшит хгәыцхәыбаҗқәа аҗшыа.
Акьыртрақәа рҗы, Абаатәи абахтә,
Хыцәхәыцқәак сҗаҗьеҗлоит рьешьуа.

Сцәеижь аҥны җабацәа сыхьуеит,
Сыңсацаҕы рыццышәкәа меизеи.
Аңшаласи сареи хәрашәала еилҳархуеит,
Сара соуп шыта «Аңцышәкәа рмузеи...».

ҖЦӘЫЗҚӘА ЕИЗЫЗГО АБАКА

Ушуазар ушратәа удыршхьан,
Аахақәа ушрытәаз уршахьан.

Храк иаламзоз уцәа итәзахьан,
Арзра сахьақәлаһаз гәнугон, убылхьан.

Ауазра уареицхьан, уааңсахьан,
Егъараан уңсны убзахахьан.

Ашәахстақәа реизга уа иуну,
Иахьоуми җамңшыкәа ианхәатәу.

Аңсны сашьтан Сыңсадгьыл аҕы,
Уахаануп, сашьцәа тҕьон ихҕаны.

Уццышә каңсон санцоз сыхтәаны,
Азиас уаман сзын утәахны.

Иацтәи аңазатәкәа ршьа ухьшхьан,
Уңсы тьыблаауа рымға уаңшхьан.

Җабацоз Аиааира җамгазтҕы еиҗах,
Ускан уареи сареи җтәыуатәхон, Схахә.

Ускан сцәеижьаҕ иуңеиңшхон ашәра,
Ускан назаза иахцәызуан хбызшәа.

Уара уда сыңзыртуадаз, Схахә,
Сҕахәазаауан зынцьырла сеиқәңах.

Сиит сара ҕыц, сҕеыжәутеит сеиқәных,
Сабацоз уазимшазтҕы стәурых.

Уззыңшыз атың аҥны ишахәтаз
Уааит, җаға уизымгеит дынугәтас.

Сыхәда ласхеит, саңухит атыңь,
Уи азоуп, тьыңк аҕы сзымгылт тынч.

Дсымбацт азәггы, иуеиҗау шаҗат,
Уцәахьазма знык угәы раҗат.

Сеилукаауеит, уаңсыуа хахәуп,
Иаҗаххозар, узын сыңсы хнырхәуп.

Җабацәа ирхыргоз зхызгоз Ахахә,
Азәы уавымсын, аңхьа уаахьахә.

Анбаншәкәеиңш инадтәа угәы,
Еилоумган рыхьзала уа уанқәы.

Сшәыхәоит, җайдгылап! Ахәк җаңшып,
Иазхазааит иачҗахьоу, җа иахмыршып!

*Абака анаадырт, зныкҕьарала иара сшанңшылоз исыцааит
абарт ацәахәақәа.*

31. 10. 2011

ҖАЖӘИЖӘИБЖЬ САҚӘЛАХЕИТ ОЖӘШЬТА

Икәарағны ес-ииуа хҗара,
Ахы җардыруа инахашәон.

Ирдысуа ҳаччағшь, ҳағны, ҳғара,
«Арзра – хьзымхәа» ҳацәшәалон.

– Идырзхьазма: баб ма иашьцәа? –
Зцаарак сыртар – сымцакуан.
Арахь игәнызгон урт рыцсышья,
Иаба? Изхәода? Сыццакуан.

Сызхааным закәи, иахья срықәлоуп,
Ҳацсныжәлар харада итархаз.
Сеыжәтцзом шьта, сышькыл сангылоуп,
Иишашаз аарцшра ахьсыхьяз.

АХКӘА

Агәырәа иаиааз, аразреи агәыгра зәыдеи	
рыла ирцхоу ажәа	5
Бзың агәы	39
Сымағәа	40
Дырмит Гәлиа иажәа	41
Дырмит иҝалам цынтца	42
Дырмит Гәлиеи Етәацьяаи	44
Аҳамтақәа рҳамта	44
«Амацәаз хьтәуп хәа кыр иацсоума...»	45
Исымам цшыха	45
Абри адгьыл	46
Сашәақәа рашәа	47
Шәнеибац!	48
Анхафы	48
«Аетцәакәа сышьтыхны сыркушәа...»	49
Схәыцрақәа	50
Амзара	51
Ацьтла	51
Аңышәара	52
Амшын	52
«Ажәақәа цсаатәцас иңыруеит са сахь...»	53
«Амра шыжьжа иәагылан...»	53
«Гәаҝрак ианиазшәа, уахак иуазыруа...»	53
Азыхь хәчы	54
Аккақәа ҫыртүеит арбагьқәа...	54
Азыхьы амреи	55
Ааигәа ачарафы...	56

«Гәашьа аңтақәа иазлырхиазаап асра...»	56
Бзыңта сымцахә... ..	57
Амза сықәчча... ..	57
Ахьацатла	58
Ааңынтәи ақәа	59
Аибашьы иңсы атамтаз	59
«Ажәған иатчачыз ахыләаңсыләа...»	61
«Ашьақәа ркалтан...»	62
«Ацәа иалоуп аңсабара...»	62
«Аеыр итцәрааз арәаш иагхом...»	63
«Сыгәтыха адырразы...»	63
Арәаш	63
Сара сзынңшыло	64
«Иахьак сытцоуп Гагрыңшь абаҳча...»	65
«Абаҳә ианавтца амира шаанза...»	66
Бымшәан	67
Сымшқәа ргәеисыбжь	68
Ритатәи аңсабара	68
«Дшатәуа дыфноуп иахьак аңацха...»	70
Гагрыңшь аңыңхьқәа	70
Ажәақәа ирдыруеит рытра	71
«Илеимтарк-өимтаркуеит...»	72
Ритца азия исыцәташәеит	72
Сқыта	73
Амырхәага	74
Саауеит Цандрыңшька... ..	74
Амәа ишықәу ихәтәуам ахаҳә	76
Ажәақәа рыцхәа	76
Саб иахәшьа	77
Сара сахьынхо	78
«Схәыңреиңш ичча-ччоит...»	78
Акәарақәа	79
Зыхьҭа	80
Ашьыжь	81
Октябрь ақәла	82

«Исыбаргәузеи, сыкоуп аҳ иеиңш...»	83
Сыдгылуп саргы	83
Ашаецәа	84
«Иссируп уахатәи аңх...»	84
Хлеилаххаа хашпаңеи	85
Сыдгыл	85
Сбызшәа	86
«Храк ихало...»	87
Ашьац иатцәа	88
«Сара сааизар...»	89
«Абаҳча еиужьра...»	90
Сара аңсра сацәшәазом	91
Иааирада ихьамтцит Отхараа ртеицәа	92
Сышьа зыхь хәыч	93
Сыжәлар	94
«Исафсхьоу сеишуеит...»	95
Сабацәа рхьаа	96
Сыецәахә	98
«Ашьақәа ирхаштзом изхаану...»	99
«Аратла аңака игылоуп...»	99
Ҷажәиҗәибжь	100
«Сазыхгом ашта...»	101
«Акгы злам аз...»	102
«Сыччаңшь згәықәыршоу...»	102
«Сбызшәала ицәажәоит...»	103
«Амира ашәахәақәа...»	104
«Псрацәгыас икоу...»	105
«Сгәыргәтә еимхәыңны...»	106
«Пагәыргәнтә иаауашәа...»	107
Мадина	107
«Ашәтқәа исархәоит...»	108
«Бара ибеиңшу...»	109
Мрамза	110
«Зхьышьыргәытца сакәыхшоу...»	111
«Мацәазблак аччаңшь...»	113

Нартаа рышьтақаа	115
«Сабақаа рыңсы...»	116
Жааақара	117
«Ихәйтхәйтүа ашьхақаа...»	118
Уа шыжьбзиа!	119
«Ғаммак ахәрашәз...»	120
«Гәйтцхас иґоу...»	121
«Схәақаа схызго...»	122
«Зиаск нытцхәраит...»	123
«Амаалыққаа сыңсы рыцуп...»	123
Зоутәи ажәдан	124
Аәадыруеит ахала ашьа	125
Ахахә ду	126
Ацангәарақаа	127
Абчарах	127
Аибабароуп агәбылра зыхшо	128
Аңсуара	129
«Бжьык са исыцуп сахьцалак...»	130
Амцағ ашәтра	131
Сажәеинраала	132
Споезиа	133
«Аңсабара иман са саб ыызас...»	135
Адгьыл дагәзуан а-Казанба чкәын	136
«Сызлашьтырхоуп иныхәаныцхьо...»	137
Дырмаит ду ибызшәа	138
Сукәыхшоуп, Ирсин	139
«Ҳацәгьейи хабзиеи хзиасқәа ирбахьейт...»	139
Ҳқытақаа	140
Аблақаа рбызшәа	141
«Ахызатә лхьымзо днеиуейт дытрысны...»	142
«Саңсыуоуп, сахьсазым – уи хыхьзам...»	143
Амаза абызшәа	145
Нартаа рхаңшыа «Ҷазамакьат»	145
Цандрыңшьтәи азыхьқаа	146
Ахәрашәа	147

Нестор Лакоба	148
«Иабаґоу иуцәызыз атынчра...»	148
«Сабшьтра иналарс саншьтра аґынза...»	149
«Фучик иирамш аены сизаап сара...»	150
«– Заґа бхытцәзеи? – Сыблақаа дырхыңшылон...»	151
«Сыжелар рымшын тазырбашаз ианиахьейт...»	152
«Сгәы иадуп сызхаанзам ргәыхьқаа...»	153
«Ашәақаа ашәа, агәашәлашәа ңыртыгақаа...»	154
«Схәаақаа еикәғьыртуан...»	155
Ҳкәашатәуп	156
Ахәратың	157
«Ашьхақаа ирғалакьуаз амма хакәын...»	157
«Гәлымтәахк иеиныхрағ ацәашьқаа ршон...»	158
«Дад»	159
«Адәкьанағ икнахан хәычтәы цкык затәза...»	160
«Саб инхамғейиңш иҳалалуп...»	160
Ох, гәышыа!	161
Агәаґ иажәа аухоит, аха	162
«Шейт, анцәа иңышьоуп, иҳазшейт...»	162
«Ишәахама! Воронов дыршьит!»	164
«Уара узвысуа еинкьаны...»	165
«Ашәтқәа еитасхаит хгәашәнтыц...»	166
«Азы шыцәоугьы сақәшәахьейт...»	166
Шәарах дузза	167
Ассир иалашоуп Цандрыңшь	169
«Сгәашә сынтытцаанза схәызтәашаз спылон...»	171
Анасың	172
«Ахәыцрақаа, схәыцрақаа схәыцраха сыртоуп...»	172
Ишейт атцх шытцагылаз	173
«Напхыцла, напхыцла, напхыцлоуп...»	174
Кьехьырица Борис	175
Ҳараз Чамагәуа	176
«Исылаз ахқәа ишсылшоз срыхейт...»	177
«Исыбаргәузеи шыта сара...»	178
Жана Ачба	179

Атәатцла	180
«–Шәышкәса нитцит, дкәашатәуп, – рхәеит...»	181
«–Апсҗазаара сгәы ахшәеит, – ихәеит...»	181
Учхара хытцәап ахшеипш	181
«Ацәгыра иахзиуз – наф иухаршт...»	182
«Алахәа тақырит сгәатца...»	183
«Сгәатца хәуп, ихәуп...»	184
«Агычра забхызхаз сгәыла...»	184
«Мгәатә сшыказ ахысбжыкәа саадырцшхьан...»	185
«Апсҗазаара сҗахымзаргы цасхәа...»	186
«Цәык анулеикшо изын иныхәоуп...»	187
«Саб изын апсҗазаара мариамызт...»	187
«Сышьхакәа – ауафәра ашәагакәа...»	188
Афызә	189
«Рәынкында ихашытоуп афсҗаацәа...»	190
Иаалырфьазам	191
«Аетцәа кыдихзаап...»	191
«Мәахәастак санылан – имҗрахеит...»	192
Сгәыла фыц Рафьпас	193
«Иахыччатәымоуп ҳа ҳахыччо...»	194
«Бзыпцә, ура уоуп сара сзааз...»	195
Гаҗратәи ахахәкәа	195
«Дас исылоу зеггы ацахеипш еипшыуп...»	196
«Аихеи ажыакцеи...»	196
Абаатәти атзамцкәа	196
Атзамцкәа, ишәахама!	198
Ухаантәи апшәлас	200
Дарафеи Хышба	202
«Шәипхыз згымхаша уи аамта...»	203
Уапсцәык анышә	204
Ахәра хәшәтәыга	205
«Наф-ааф ф-хәаак срыбжыагыла...»	206
«Рхәаакәа еибәхәыруеит ф-абицарак...»	207
«Хабацәа ҳашыхакәа ирныкәуан...»	207
«Афәфбжы саанарцшит ҳратцла амахә...»	208

Иасон Кокоскып	208
Цыр Чыкәбар	209
Х-ажәеинраалак (Ареспублика Апсны Агимн азы)	211
«Ихәытхәытәуа утоурых хахәкәа...»	212
Иблахкыгоу умреи умзеи	213
Апсуа цәыкәбаркәа	214
Убри амш аены	215
Са исыздыруамызт иахьанза	216
Иаанагозеи Гаҗра?	218
Гаҗра	218
Гаҗрыпш	219
Ахы иакәитхәит Гаҗра	220
Ахәрашәазын Ахәрашәа	223
Измадаз ацәаха!	224
Бзыпеипш ҳнафыхәалап шәыхыз	225
Иазымхеит, иазымха	226
Атырас	227
Ажыаа рыцкәынцәа	229
Хабацәа рыбафкәа цысит	230
Мраҗашәаратәи ахахәкәа	231
Атама кәпш	232
Зоу ашьхарафы	233
Сгәыпшқа гәыкуеит	235
Җацкәынцәа, ех, ҳацкәынцәа!	236
Асҗамыр Җалуашь	237
Бесланраа	239
«Җиааира амш аены цәыуараны исысуеит...»	240
Асҗамыр Аҗрба	241
«Ашта изтысхәыз ашьацма...»	242
Сшәыхәоит, ишәмыршәан!	243
Ашәы шәшәышәхла!	244
Сбызшәа	245
Ф-ратцлак	246
«Сахышьтыблааз атыпкәа рфы...»	246
«Иазыуааран ара са сапсшәа...»	247

«Храк саҕысуеит слаҕырзышан...»	249
Уи ажәа, уи ашәа	250
Абацәа рашәа	251
Хышәфык Бзыпцәа ранацәа	252
«Ацсуа бызшәа цәфанышәапуп...»	254
«Амца иахазазон Архнышынакәа...»	255
Цсоутәи атцх	256
«Аццышәкәа ныпхыашышәауа снеит уа Кәыдры...»	258
«Ахәаа дхытцит хгәыхәанзамкәа...»	259
«Азатәгы дышәфыххазом псадгылда...»	259
Ауарба	260
Сышьхакәа ран	260
Пачикәа	261
Енвер Қапба	262
«Хжәйтәра, изырцшзо аҕара...»	263
«Анцәа дыкоуп хара хазшаз...»	263
«Зыҕены инсыжьюаз ашьхакәа...»	264
«Схапыц хьаа ашәа ҕыцк апнацеит...»	265
«Ианымацәысуаз адыд хысны...»	265
«Амацәазблеипш сгәы атра итдыршәахьюзеи...»	266
Анра	267
«Москва халцны акыр хааскыхьан...»	268
Сан	269
Анацәа	271
Абылратыпкәа, ма Ахәреи Ахәреи еибаргьоит	272
Зыцкәынцәа рыбафкәа зымбац Анацәа	273
«Исзыпшуп суада атзамцкәа...»	275
«Ақалақь хәыц ламыс дузза...»	276
«Хьшыыцбак насхыпрааит дыргак насыта...»	277
«Гагрыпшь иахашәтыз амра сеипшха...»	278
Ацәахәеи ацәахәеи рыбжьара	279
«Акарматцыс абжы аныздыр – ...»	280
«Сгәыргьароу? Исымазам цәахышәа...»	281
Апоезиа	282
«Ғамфазатцәык ашәа сзыхәшәыцха...»	282

«Ишәтит сзамфөеипш ҳа ҳтама...»	283
«Ажәфәан аналтапшра жәфәан иапсоуп...»	283
Исцәыт ажәак сыпсы зыграз	284
Ататын уахон	285
«Есыуаха салнахлоит уи ацәа...»	286
Саргы сышьхоуп	286
Аетдәакәа рхы удныхәало иангәылпхо	287
«Сгылоуп уахак аетдәакәа срытацшуа...»	287
«Аицышәтымтаз» итугаз ажәла...»	289
«Сеимаркуеит атцхи ашарей...»	289
«Азаза рыпсаҳәагаха икашааит...»	290
«Етдәацәа аптақәа ныршәыхуа...»	291
«Етдәазатцәыкоуп сашәакәа зрыпхуа...»	291
«Атцхкәа упхаран уршәыла...»	292
Ицәажәоит апсуа кәашарақәа	293
Марина лнацәкыарақәа	295
«Птақәак ҕада ихалон, Бзып аҕы рыҕерыхьны...»	296
«Гәнаҳала тлак бгыцк ҕызмыршәац...»	297
Атцх агәтаны	297
«Сҕахәу? Сымала исымазам нагзашәа...»	298
Анбан	299
Аратцла	300
Ацсуа шәкәыфөцәа	301
Ацшалас	303
Уарада	304
«Амфә сықәуп, сықәуп, сықәуп...»	305
Ражден Гәымба	306
«С-Камыгә ибжы!...»	307
Усныхәоит, саргәажәфә «Сыпшалас»	308
«Баграт цәахәа, Баграт гәтыха...»	310
Иахьа ииуа ихыыззааит Баграт!	310
Х-Баграт Шьынқәба	311
Ешыратәи ажәылара	312
«Саныкамгы сашәахә птдәазом...»	315
Уа, ихәала, ихәала!	316

Сызтаху сахьипшаауа	317
Аратдла анышәтуа	318
Сышәкәы ацәа	320
Ицәажәоит Бзыңта!	321
Аңсны	322
Аңсныжәлар	322
Тәуба иуан Сергеи Багаңшь	324
Сымцажәла абжыы	325
Азыхь	326
«Сыбзаф исыртаруеит сбызшәа...»	327
Етәаңбаа	328
Лыхнашта	329
Аңсны анацәа – аңсуа ихәрашәа	330
Ашкәакәа хшәызтәз	332
Аңсуа гәашәкәа	333
Сара сырхнышына	334
Сара слакәтың	335
Польшатәи сашьцәа	337
Сшыныфнашылаз еиңш хңацха	338
Сара сыдгылхейт	339
«Сикәхшоуп шәыссызшаз...»	339
«Ииуа ициуеит ажәфан...»	340
«Иарбан хәрашәоу утх еихызтәо»	341
«Сара сзишаз назазазыноуп...»	342
Нели Тарба	343
«Иахьа бтәгылоуп ақәра ашәымта...»	344
«Бығәгәагәышьян Нели Тарңха...»	344
Ахатца илабашья	345
Сашья	346
Аңхьарцақатцә	347
Аәнду	348
Ахахәду	350
«Уара уоуми Зыхьфәтәи ашьха...»	351
«Иңшьам тьңк ара иуңылом...»	352
Аңсуа цәызда дыңшаазом	352

Бзың	353
Бабка	354
Саб иахәшья	355
Ахахә	356
Абытың, абытың, абытың	356
«Абытың – атоуба қатарта...»	356
«Абытың – усас гәашә аңшзара...»	357
«Ахәырбғыц хәыц, ахәырбғыц...»	357
Аңшыңыцк	357
«Ашьхақәа иуархәап изхаану...»	358
Аламыс	359
«Аңа дхәуит, аңа!»	360
Бзыңашта	361
Дбараа ргәарата	362
Ахьаца	364
Амхәңыыр иблақәа	365
Сыхәхәабжь	366
«Саңсшәа, исыңыршаз сажәа...»	367
Сыңшалас	367
«Баграт цәахәа җенак санаңхья...»	368
Аңсуа хахәкәа	369
Баграти Раждени, Раждени Баграти	370
«Сыңшаласха сықәлеит амәа...»	371
«Ашьхақәа ирхамлац издыруам...»	372
«Санынаскьарго, истәхзам уажәа...»	373
«Ахра ашәа»	373
Ұымш сеимаркзаап	374
«Ғыртүеит арбағықәа аккахәа...»	375
Аңсны	375
Хәәнду зыңсахуаз аратдла	376
«Ашьа зыхьшья абғыц снақәтца...»	377
Ашәы ашәыхрағы мариамзаап	377
«Ублақәа санырхыңшыла...»	378
«Гәык ушьыр җа гәык сызталом...»	378
Сабри	379

Ашкәакәа	379
«Сцәажәо җырышьюит сара схала...»	380
«Исыхьюеит, исыхьюеит, исыхьюеит...»	381
«Сыжәлар, инымтәәзо сашәа...»	382
«Зны схәырбҗыцуп, зны сышьхардацуп...»	382
«Етәацк сылапш ааннакылеит...»	383
«Сара сани аҗәкәәхәа...»	383
«Уахак сара ашәакәа срызхом...»	384
Схәычра хынхәит	384
«Рыбжы аафоеит акыркырхәа...»	385
Апшшәкәа	385
«Амра цәыртцуам ус машәыршәа...»	386
«Иапсышәоуп рапхәа истәаз ацыра...»	387
Марина Шамба	387
«Иаацәыртцуеит, ахәа иафыззоуп...»	388
Иудыруаз!	388
«Анцәа дыҗоуп хара хазшаз...»	389
«Апсны сакәшоит сгәы сытцпраа...»	390
«Гәызатцәыкоуп исызтоу...»	391
«Хәафны атуан җара илаҗәуп...»	392
«Ирпхәазашт мышкы сара исхытыз...»	392
«Угәы ацсышәак тырша...»	393
«Сгәеипш сара сыблакәа...»	394
«Ахра кнаха ишубо саҗҗьозар...»	394
«Сықәра мацзам акыргы цеит...»	394
Хзынтәа	395
Иҗалатцәкәаз	395
Апслыш	396
Снышәнап	396
Аапынра, аапынра	397
«Сыбла ухытцуам уақәтәан җыхәак...»	398
«Амра еикәлафха аҗта ицәытцоуп...»	399
Аетцәакәа рчара	400
«Бжык са исыцуп сахьцалак...»	400
«Сгәыднакылоит ашьха шыанца...»	402

«Сиит сара ашьхақәа ркалтан...»	402
«Ахәаа азхымгакәа ицеит ихычны...»	403
«Уарҗазом Ахәрашәа еиҗоугар...»	403
«Ажәаанаҗ амза гәилтцас иптит...»	404
Хынәажәа	405
Виолета Маанпха	405
Мап зацәыбкзеи ичара аура	406
Рабиа	407
Иахак исрыпхуан аҗынҗыыхәа	408
Игартыз ажәа	409
«Етәаазатцәыкоуп...»	410
Егри Цсоуи ырыбжыаршәуп	411
Апсабара	412
«Саазқәлаз ажәакәа сеимаркуеит...»	412
«Ажәаанаҗ аетцәакәа инрылшәан...»	413
«Сыбзаҗ исыртаруеит сбызшәа...»	413
Ахәырбҗыц	414
Сапсыуа симфониоуп	416
«Сгәы азтынчуп сара исылшаз...»	417
Схатәы мәахәаста	417
«Заҗа цәахәа ссир...»	419
Ашәахәа, афаша, ахаша, аҗшьаша, ахәаша, асабша	419
Ибрагимраа рзы Агимн!	421
«Бсышьтамлан, сан!»	423
«Азәы дтахацыпхәаза...»	425
Апсуаа итырхуан рҗацәа	425
«Анацәа рыхцәкәа ркыдхбыжыкәа...»	427
Апенҗыр ахышә	427
«Басныкпха – Апсны»	429
Икыдымшәаз Аетцәа	430
Ашәы	431
Гәыли анырхәо	431
Цсоу	432
Сқыта	433
«Ахәаа дхытцит хгәыхәанзамкәа...»	434

«Аңсуа Ан лнапкәа...»	434
Мадинеи Мрамзеи	436
«Иаха сангәырғо, иаха саныччо...»	436
«Стәыуоит амра анкашуа»	437
Мадина	438
«Гәымста снырны, санналало Аҕәа...»	439
Схәырбғыц, бара	439
«Имиц сихьтәыуозтгы иацы...»	440
Сызхара исзымбац бхацхәкәа быцстон... ..	441
«Зтышыа рымам ысылоу ахкәа»	442
Аикәатцәа сшәысхит	442
Амца дырцәоит мцала	443
Аңсуа мыткәма	444
Абылфәы	445
Ахычпадыркәа	446
«Бысцәыртәыуон бышиз бымпсуаз хәа...»	447
«Атцхкәа ысызхымгаз цәымтхаала...»	448
«Стәыуо амра сзатцәшуазеи...»	449
«Жәибжь, жәибжь, жәибжь...»	449
Аңсахы иахәшыа лмыткәма	451
Ғәадаа рыхәса	452
«Бҕеитцыхрак, иубахыоу узхаз...»	453
Аңсуа школаҕ	454
Шәара шәаныччо, анацәа	454
Алашбыжь	456
«Ишанхеит азиас Жәафакәара...»	457
Ан дылтиуан лхәычы	458
Сара аңсра сацәшәазом!	459
«Уаҕцәажәароуп итәааз атцла...»	460
«Сыңсуазаргы сшыапы сшыгылоу...»	460
«Сеилкаара цәгыоуп, ицәгыоуп...»	460
Раҕьпасраа	461
«–Амат аашәхәа, аматкәа! –...»	461
Абласаркыа	462
Аңсымцкыа	463

Ароманкәа, ароманкәа	463
Шәкәыфәык иахь	464
Старыжьит атыша ысыгәтасны	465
Аңсшәа ззымдыруа аңсуаа шәзы	465
«Мардак скыдлан – имыграхеит...»	466
«Храк саҕысны акыргы сөеит...»	466
Саб иахәшыа	467
Сара ысыкәсхит бәаҕахыа	468
Дыршыт аҕьалда Мыстафа	469
Акәраан кырлышкәа	471
Алхас Абжарба	471
Рауф Лакоба	472
«Саб иахәшыа Хратцла дакәшон...»	474
«Идырзыз рашыа иңха» хәа...»	474
«Ирхәа Берия са ысмырхәакәа...»	475
«Аишәа еинцароуп избаз схаан...»	476
«Иахыа ысымбеит сара азхытцра...»	476
Ажәак зузымхәазеи, Чарквиани?	477
Жәибжь мшы	478
«Лнапкәа лыргьежьит иахәшыа...»	479
«Зака дгәыңшказ – хаб дыгәгәан...»	480
«Аңснейцш ысыцуп уи ахыаа»	481
Анапкәа! Анапкәа! Анапкәа!	482
Сухәоит, Скарматцыс, умыцәарц уахынла!	483
Арзынба Владислав	485
Арасазыхь	486
Агәатцәа кны дныхәон Аңандаратәи аныхаҕааф	487
Сасрыкәараа рыгәнаха цәгыоуп	489
«Исылсуеит, ысылсуеит, ысылсуеит...»	490
Дызпоетхом абылра иацәшәаз	491
«Агәил амаза анптыша...»	492
Хынәажәижәаба	493
Снысымфәа, урт сымфәкәа... ..	495
«Сызхааным атцеицәа роуп сзеиңхызуа...»	495
Ахатца ичхара	496

«Сапхьаҕа иҕоуп ирейгүу аамта...»	497
Аетдәәкәа рдунеи	497
Сыетдәахә	498
Ашамтаз	499
«Цәәхәакоуп иахшаз атх иңысҕеыз...»	500
«Сеимаркуеит атхи ашарей...»	502
Мшызатдәыкоуп...	501
Храҕыс аңхьа сара сышизгьы...	502
«Урсқан-зыхь»	504
Сара сашта	506
Аңсуеи аңсабарей	507
«Псабарала поетдәан аңсуа жәлар...»	508
Схысга нацәа – снаршә рхиага	509
Шьта скьырсиануп	509
Сыццышәкәа	510
Хнацәкьаракәа	511
«Сңырхьейт сара мтәыжәаак ала...»	512
Етдәазатдәыкоуп	513
«Хдацхалдә афдоуп сзырҕыха...»	513
Атәатдла ныхәара	514
Аңхьарцоуп сара сзыхшаз	515
«Шәышықәсала ишкәакәоуп иажәра...»	516
«Иңшьам тыңк Аңсны иуңылом...»	516
«Сааңынроуп ааңынрала...»	517
Рабиа лыччаңшь	517
«Апоезиа – сышьаҕа мырзга...»	518
«Рацәак сашьтамызт схазын...»	519
Уа, сабацәа, сабацәа!	520
Ашәәкәа срыциит	520
Ажәа	521
«Ажәтыс авсуам хара хбартца...»	522
Гагра ақалақь саналсуа	523
Асаз зыхькәа	524
Зны суңхазар, ҕазны суңоуп	525
«Жәашықәсала сызгоз ахьаа...»	526

Уоуп иахьтырҕәшәаз сыблачыцкәа	527
Алакә лабҕаба	528
Сышәныхәа, сышәныхәа, сышәныхәа	529
Сара сыңсы	530
Сара сыгәкәа	531
Аңсха	532
«Сдунеи лыңшхаауп, иразуп...»	533
«–Изеиңшразеи уахьыҕаз ашьха? –...»	534
Ашәа бзиа	535
«Быҕәҕәагәышьян, Нели Тарба...»	536
«Тәым жәаанк сатңсаауан ңхызла...»	536
«Лауубыжькәак сеимаркит тхыбжьон...»	537
«–Уаха ишңаму бара бзыхәа...»	538
Арасазыхьтәи хазкәаҕыңкәа...	539
«Сара сышәгәашә акыр ахытүеит...»	542
«Шьхардацс самоуп аңсабара...»	542
Агәылшьап	542
Атырас	543
«Нбан-нбанла сеиҕыршәшәан...»	544
«Атакар катәан, арахь еихашьшьын...»	545
«Са сыбнатәым, са сыаңнатәуп...»	546
«Ашьха зыхьу? Ахә зшьахьада...»	547
«Ашьха ишнавтдлак амрахәага...»	547
«Сахьцалакгы убжыы сыцуп...»	548
Аетдәәкәа	549
Ашәәкәа рашта	550
Асас	551
Бымтдәыуан, сара с-Зелма!	551
Аңазатдә иан лажәа	553
Сара Сыңсадгыылуп...	554
«Мамзышьха тдәаа-тдәауан «шәан, шәан!» – хәа...»	555
Арзик Тарба	556
«Анацәа, икашәыжь ашәы!»	557
Сыбаақкәа анытырхуаз...	557
Аңсытхра атыхәтәантәи амш аҕены...	559

Ан дгылан лыхцәкәа ґыртны...	560
Бзыґтәтәи ажәған	561
Ахәырбґыцкәа ракара...	563
Ахәаца	563
Ашыкәс ґыц	565
Мадина	565
Ғамґак сашәа	566
«Мышгәашакәак еикәґыртын...»	568
Аґсуара ныкәызгоз аб иґа	569
Ахьшь	570
Аґсреи сареи	570
Ашәакәа рымца	571
Слахьынґа	572
Ғазатә сызхәом, шыта дыхәґыкуп	573
Хәыкґы жәларуп...	574
«Уарґысымта, зынза сызхааным...»	575
«Даґсыуа тыґхамызт, дтәымын...»	576
«Ғагра аныргоз амал иахаз...»	576
Снапхы цәґязам, аха...	577
Ауасиат	577
Акәаґ аґы изымназас...	578
Роберт Еихе	580
Ааи, ирзымхеит Арушьанраа	582
Аццышәкәа рмузеи	584
Ғцәызкәа еизызго абака	586
Ғажәижәибжь сақәлахеит ожәшьта	587

Белла Урскан-иґха Барцыц

АИЗГА
Ғ-томкны

Актәи атом
Ажәеинраалакәа

Белла Урскановна Барцыц

СОБРАНИЕ
В 2-х томах

Том первый
Стихотворения

На абхазском языке

Аредактор *Марина Тәанба*
Акорректор *Ирма Цьения*
Асахьаҥыхы *Руслан Габлиа*
Компиутерла еикәлыршәеит *Сильва Дбар*

Аформат 84x108 ¹/₃₂. Атираж 500.
Икацә. акь. бгь. 19. Инықә. акь. бгь. 32.
Аҕацәққа №